

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ն Ա Խ Ն Ե Ա Ց

ՍՈՒՐԲ ԵՓՐԵՄ

22.

ՍՐԲՈՅՆ

Ե Փ Ր Ե Մ Ի

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ

ՀԱՏՈՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՃԱՌԻ ԵՒ ԱՂՕՔԻ

Կոլոնիալ
117

Ի ՎԵՆԵՏԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

ՅԱՄԻ 1836 ՌՄՁԵ

1890

W. W. W.

W. W. W.

W. W. W.

W. W. W.

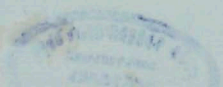

117
1890

W. W. W.

W. W. W.

W. W. W.

ԵՐԱՆԵԼՈՅՆ

ԱՐԻՆՅ ԵՓՐԵՄԻ

ԽՈՐԻՆ ԱՍՈՐԻՈՅ

ՂԱՌԻՐ

Ի ԾՆՈՒՆԴՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵՐՈՅ *

Որ էրն 'ի սկզբանէ առ անձ՝ անձ Բանն, կենդանի, զօրաւոր, աթոռակից չօր, ահաւոր, բարձրեալ, հզօր, անչարչարելի, անկարօտ, փառաւորեալ Որդի այ: Աստուած Բանն էր առ անձ, ծընեալ 'ի չօրէ մշտնջենաւորէ, միածին Որդի չօր, լոյս և ամենայն յաւիտենից արարիչ: Աստուած յայ Բան, կամօք յարգանդի կուսին մարմնացաւ. անձն ահաւոր և անչարչարելի 'ի յղացումն և 'ի ծնունդ եկն. անձն անկարօտ և փառաւոր յաղքատութի էջ. անձ՝ որոյ քերովեք աթոռ են նորա, յանարդ մտուր եղաւ: Զարհուրի և երկնչի սիրտ իմ. միանդամայն և դողայ մարմին իմ, ասել զահաւոր զանմահ զերկնայինն յարգանդի կուսին բնակեալ. ոչ բողակիլեաց հուրն ահաւոր զորովայնն: Մեծ սքանչելիք և ահաւոր խորհուրդ. ոչ եկեզ, այլ մարմնացաւ 'ի նման. քանզի զթութք եմուտ, և սիրով ել. անձն մեծ՝ որ եմուտ

* Օրինակ ճառիս 'ի ժ. Գ. Ճառընտրէն:

յարգանդին, և մարմին ունելով մարդ էլ: Որ ոչն ուրեք բովանդակի, յարգանդի կուսին բովանդակեցաւ. որ ծնեալն է՝ ի Հօրէ առանց ժամանակի, ծնաւ և ի կուսէ զկնի ժամանակի. անմահն մարմնացաւ յարգանդի, ճաշակեալ մարմնով զմահ: Ծնունդն եղև ի Բեթղահէմ, և երկնային զօրքն օրհնէին. հովիւքն յերկրի պարէին: Ի մուր եղեալ լինի մանուկն սուրբ, և հրեշտակք սպասաւորէին տղայոյն. ի մուր եղեալ կայր իբրև զտղայ, և Հօր յերկինս էր խօսակից. ի մուր եղեալ կայր իբրև զտղայ, և հրեշտակք ընդունէին զհրամանս նորա: Մանուկ ծնաւ մեզ Քրիստոս փրկիչ: Որդի պարգևեցաւ մեզ օգնական: Ի գիրկս բարձեալ եղև իբրև զտղայ, որ հրամանաւ բարձեալ ունի զամենայն արարածս: Բառնայր Մարիամ զմանուկն, և հրեշտակք երկիր պագէին նմա աներևութապէս: Ի հրապարակս նստէր իբրև զմանուկ, և հրեշտակք մերձ կային իբրև ան, Ի տաճարն եմուտ իբրև յընծայումն, և քահանայն բառնայր զնա իբրև պատարագ. ի նմին իսկ պատարագելով մատոյց զաղաւնիսն, զի արձակեսցի ինքն: Ամենայն արարածք երևելիք և աներևելիք երանելին զրկաց կուօի. նոյնպէս և գիրկ քահանային սրբեցաւ յընդունէն զնա: Տեսին զնա ան արարածք և զըւարձացան, և հրեշտակք երանէին մարդկան. յերկրի բառնային զնա իբրև զմանուկ, և յերկինս հրամայէր իբրև զտէր:

Վանզի Բան ան էր որ մարմնացաւ. Որդի Հօր երկնաւորի ծնեալն: Վասն այնորիկ Հայր յերկնից աղաղակէր. Իա է որդի իմ սիրելի: Վկայէր Յորդանան, զի զմարմինն մկրտեաց ի ջուրն: Մայր յերկրի կոյս ծնաւ առանց առն զանարասն. յերկնից իջոյց զնորհս. յերկրէ բուսոյց զպտուղս: Չայնն Հօր վրկայեալ վասն Որդւոյ ի Յորդանան, և Յովաննէս ցուցանէր ձեռամբ զմարմինն որ մկրտեցաւ ի ջուրն: Աստուածութիւն վկայեցաւ յերկնաւոր Հօրէն, և մարդկութիւն ցուցաւ ի Յովաննէ՝ մկրտեալ առանց աղտոյ ի ջուրն: Տեսին զնա ամենայն արարածք, և ծանեան փրկիչ և տէր: Տեսին զնա մեղք և փախեան, և դրօշեալք և ձուլածոյք՝ և խորտակեցան:

Ետես ծով զտէրն գնացեալ 'ի վերայ ինքեան, և բարձրացոյց զալիսն երկիր պագանելով գարշապարաց արարչին. զի դարձեալ քնարան նուագելով կարացէ թագաւորն ցածուցանել: Ծովն յարոյց զալիսն իբրև զաղիս քնարի քաջապինդ: Հողմք իբրև մատամբ հնչեցուցանէին զալիսն իբրև զաղիս քնարի, զի դադարեսցէ երկնաւոր թագաւորն զուարճանալով նուագօք ալեացն: Տեսին մեղք զտէրն գնալով 'ի վերայ երկրի զոր արար. և տարածեցան 'ի ներքոյ ոտից նորա վկայելով զնա արարիչ ամենայնի: Ետես զնա մահ և դողացաւ, և վաղվաղակի հնազանդեցաւ հրամանին: Զպատանի որդի այրւոյն ետ 'ի բաց հանդերձ աշիւ. հրամայեալ տեառն, դարձեալ նմա հնազանդեցաւ երկիւղիւ. և ետ զդուստրն Յարոսի, միւսանգամ հրամայեալ տալ նմա: Ի գերեզմանէն զՂազար ետ չորեքօրեայ: Մեծ սքանչելիք և հրաշափառագոյնք և հիացումն յոյժ. տեսանել յանկարծակի զմեռեալ այնպէս գնալ շրջեալ, կապեալ պընդեալ ձեռօք և ոտիւք հանդերձ ընթանալով 'ի գերեզմանէն արտաքս ելանէր: Զարհուրեցաւ զմտաւածելով զսքանչելիսն զայնոսիկ՝ զհարդ ընթացաւ կապեալն և պնդեալն, յանդիմանուի՝ որք լուծին զկապանսն, ուրացողացն զզօրութի փրկչին Քրիստոսի:

Ետես զնա չարն մարմնով գնալով 'ի վերայ երկրի՝ և լքաւ, զի զնչան զանկարծելիս և զսքանչելիս իւրով իշխանուի կատարէր: Ասէ իւրոց զօրականացն. Ոչ գիտեմ զայրս զայս ուստի իցէ. եթէ ասեմ զսաւած, մարմին զգեցեալ է. և եթէ մարդ ասացից, լքեալ եմ 'ի նմանէ: Պարծելով ասացից առ ձեզ, զօրք իմ. զամենայն արդարս փորձեցի և գտի 'ի նոսա ախտս ինչ, քաղց և ծարաւ, սրտմտութի և բարկութի, և որ ինչ 'ի կարգին է: Բայց զսա տեսանեմ գեր 'ի վերոյ քան զամենայն ախտս, քան զմեղս և զանօրէնութի խորհուրդս: Աստուած իցէ արդեւք. այլ ահա մարմին ունի: Մարդ ասել զարհուրիմ: Տեսի զնա 'ի քուն 'ի ծովուն, և մարդ կարծեցի. տեսի դարձեալ իշխանուի հրամայեալ ծովուն. տեսի զնա նստեալ 'ի վերայ երկրի, և ինդացի. տեսի զնա վաստակեալ, և զուարթացայ: Զաշակերտսն իւր

առաքեաց 'ի քաղաքն դնել ինչ 'ի պէտս մարմնոյ, և զմտաւ ածէի ես՝ ընդէր միայն նստիցի 'ի վերայ երկրի : Չարի իմոյ կին մի 'ի քաղաքէն ջուր առնուլ գայր յաղբերն . մերձենալով ընուլ զջուրն, ետես զնա նստեալ 'ի վերայ երկրին : Ասէ ցկինն . Տուր ինձ ջուր զի արրից, տալով նմա համարձակութի խօսելոյ . և գտեալ պատճառ պատասխանեաց՝ յաճախեաց 'ի նա զբանսն . և ընթացեալ 'ի քաղաքն՝ էած զամենեսեան, զի հաւատասցեն 'ի նա : Եւ 'ի գալն նոցա և հաւատալ, հալածեցայ 'ի քաղաքէն, և 'ի տեղւոյն գերեալ եղէ : Ամենայն ուստեք հալածիմ իբրև ըզծուխ : Տեսի զնա արտասուեալ զՂազարոս և ինդացի . կարծեցի եթէ մարդ է, զկնի սուղ ինչ տեսի զնա ձայնիւ զի զմեռեալն 'ի շիրմէն եհան կենդանի : Կապեալն և պնդեալն և վախճանեալն արտաքս գայր : Յաղթիմ ամենայն ուրեք, և ոչ կարեմ ընդդիմանալ և ոչ փոքր մի Յիսուսիս այսորիկ : Չամենեսեան խրատեաց . զմտքսաւորս առաքեալս եցոյց . զմեղաւորս և զամպարիշտս սրբէ . զպարկեշտուի և զսրբուի օրինադրէ : Աբին զիս ամենեքեան և փախեան . արհամարհեցին զիմ իշխանութիս : Կին մի աշակերտ հնազանդ ունէի, որ հանապազ կատարէր զկամս իմ, շիշ բազմապատիկ եւղղ յոտս Յիսուսիս այսորիկ թափեալ՝ եթող նմա զամենայն մեղս նորա . թշնամանս զիս կացոյց ամենեցուն միանգամայն : Ի տուն Չաքէի եմուտ, և ցրուեաց զամենայն ինչս նորա : Ամենայն մարդ զնա սիրէ, և ընթանայ առ նա փափագելով : Չինչ արարից, կամ ո՞ր թագեայց . ամենեքեան միանգամայն 'ի բնաւ տեղիս ատեան զիս : Յանապատ փախեայց և հեռացայց արդեւք . ահա և անդ տեղաց նահատակութիւն նորա : Ի վերայ դալար խոտոյ պարբ և դասք ուտեն զհաց օրհնութե նորա : Պարտեալ եմ 1 :

ՆԵՐՐՈՂԵԱՆ
ԱՍԱՅԵԱԼ Ի ԾՆՈՒՆԳԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ*

ՍԳԱՆՁԵԼԻ է ծնունդ քո, Արդի այ. և դը-
 ժուարին է բերանոյ իմոյ խօսել զմեծ խորհուրդս
 նուաստ լեզուաւ: Բարձր է յայտնուածի քո քան զա-
 մենայն բանաւորս, և անհնարին է տկարութի իմոյ
 ասել յաղագս ծննդեան քո: Այ է բաւական ամե-
 նայն աշխարհ ճառել զփառս քո, տէր. և արդ ես
 տկարս որպէս համարձակեցայց պատմել զբէն:
 Հայրն քո միայն գիտէ զորպիսուածի ծննդեան քո.
 և որ բերանով խօսեսցի որ զբէն, հող և մոխիր: Ի
 ծածուկ է մարդկօրէն յայտնուածի քո և ՚ի մօրէն
 քումմէ. և արդ ո՞րք համբառնայ առ անձային ծնուն-
 դրն քո: Այ որ է բաւական քեզ, եթէ ոչ Հայրն քո.
 իսկ ես ին երկայնացուցից զլեզու իմ առ ծածուկս
 քո: Անձանօթ է խորհուրդ քո և ՚ի հրէշտակաց.
 և որպիսի ձայնիւ ընծայեցուցից քեզ զարդիւնս դուզ-
 նաբեայ բանից իմոյ: Բերովբէքն լծեալք ՚ի կառս
 քո ոչ երբէք ծանեան զտեղի քո. և այժմ՝ յոր կողմ
 ընթացին միտք իմ պատմել զբէն: Ա՛ւր ծանեայց
 զբէզ, որ ՚ի ծածուկդ ես. և կամ որպէս ճառեցից
 զբէն, զի անխմանալի է խորհուրդ քո: Յոր երկիր
 թռուցից զգայարանս իմ որսալ զբէզ. և կամ յոր
 սահմանս նայեցայց տեսանել զանտեսանելիդ: Ա՛րձափ
 ամբարձցին միտք գտանել զանհասանելիդ. և կամ
 յոր շաւեղս ընթացի բան՝ պատմել զանպատմելոյդ:
 Ա՛ւր գտանիցիս. ՚ի կառս քերովբէական, եթէ
 առ Մարիամ. ընդ ծնողին քո, եթէ առ Յովսէփ
 յերկիրն հրէաստանի. ՚ի հայրականն ծոց, եթէ ՚ի
 յարկան Մարիամու. ՚ի հողեղինի՞ արդանդին, եթէ

* Ի ճառից Ս. Եփրեմի զերկուս
 և Եթ' զաս և զՍտեփաննոսին՝ Յա-
 կորայ Սրճոյ եպիսկոպոսի ասէ
 լինել Աստմանի յարևելեան մա-
 աննագրուիս իւր. այլ որ առ մեզ

կան գրչագիր օրինակք՝ չորս առա-
 ջիկայ ճառից ՚ի ճճ. Բ. Գ. և
 յՍտեփորն ԺԸ. և այլ չորրորդ
 մի. և երկու այլ միւսոյն՝ Եփրե-
 մի ունին զանուն:

յաթուռն շափուղայ . 'ի վերայ հրեղէն թևոցն, եթէ 'ի բազուկսն Տալիթայի մօր քո . 'ի վերայ ուսոց քերովելիցն ես՝ զի տեսից զքեզ անդ, եթէ 'ի գիրկս սրբուհւոյն բնակեալ է մեծութի քո . 'ի մէջ լուսափայլից է պայծառութիւն քո, եթէ 'ի խոնձարուքս պատեալ ես և եղեալ 'ի մուր աղքատապէս : Ուր ոչ հասանին իմաստք զուարթնոցն՝ բնակեալ ես էութեմ, եթէ նուաստ ստեամբն կերակրիս իբրև զսորն դիայ . 'ի սոսկալի շարժամամբ կառացն օրհնաբանիս, եթէ գգուանք աղքատ մօրն քո հաճոյ եղեն քեզ . 'ի հրեղէն երեքսրբեան լեզուացն սրբաբանիս, եթէ կուսական սուրբ բերանոյն գովիս . 'ի վերայ բանաւոր անուոց ճոխանաս, եթէ ձեռամբ դստերն Գաւթի շօշափիս . 'ի հրեղէն կառս անմարմին երիւարօքն բարձրանաս, եթէ 'ի գիրկս դստերն աղքատի իցես խոնարհեալ . 'ի կամարս անձանօթից 'ի վեր քան զպետութիս զուարճանաս, եթէ յայրին Կապուաթայ իջեալ է՝ մեծութի քո . սերովելէքն մեծաձայն սրբասացութիւն առաքեն քեզ, եթէ ճշմարտապէս զկուսական կաթն ջամբեն քեզ : Արդ յորում վայրի նայեցայց խնդրել զքեզ՝ որ յամիդ ես . 'ի Բեթղահէմ՝ Եփրաթայ, եթէ յերկինս, եթէ յիմ՝ ծագս երկրի :

Յաղթեցայ, տէր, քանզի սքանչելի ես, և ճառքս մեծատուն . և ես տկար, և լեզու իմ աղքատ, զիսորդ բաւեցից պատմել զքէն : Սուրբ է ամենեւին կոչումն քո, և միտք իմ խռովեալ . լոյս են խորհուրդքս, և զի մթագոյն է իմանալի աչք իմ, և ոչ են կարող տեսանել զքեզ : Խկ արդ եթէ զուութի ընտրեցից, գայթակղութի չար պատահէ՞, վասն զի զծուլութիւն ծնանի . և համարձակել և ասել, երկիւղ մեծ է . գուցէ ոչ կարիցեմ : 'Նեղեալ եմ՝ 'ի մէջ երկոցունց . և զի՛նչ գործեցից : Քեզ տաց զքնարս ձայնի իմոյ . շարժեա զմատունս քո, և չնորհօք Հոգւոյդ զարթո զբանս իմ՝ հոգւոր եղանակօք պատմել զփառաց քոց : Եւ զի ես ոչ եմ արժանի . դու, տէր, խօսեա յիս վասն քո : Ես փող, և չնորհօք քո ձայն .

1 Մի օր . ինչու 'ի մեծութիւնսն
նշանօքանս . սերովելէքն սրբասաց
յայնս առաքելն :

2 Օրինակ մի փոխանակ է ի՛ յա-
ճախ վարե զձայնդ ի . գաբաթէ .
չախալաճառութի . խաբիւեաց . խաղբ :

դու ազգեայիս, զի քե երգեցից զքոյս : Զօրութի
քո բոլորեցեն միտք իմ զպատմութիս քո . և պար-
գեօք քո երգեցից զփառս ծննդեան քո : Առաջին
ծնունդն անձառելի է և հրեղինացն . արժանացո
զիս փառաբանել զերկրորդս՝ որ ՚ի կուսէն : Յայն ոչ
համարձակին միտք իմ մերձենալ . յայս սիրով քո
հպիմ խօսել : Այն անձառելի է և ՚ի հոգեղէն լե-
զուացն . յայս փափաքէ բերան իմ ասել , քանզի շը-
նորհօք է : Զմշտնջենաւորն և ոչ սերովբէքն իշխեն
քննել . և որ յայսմ աւուր եղև , և հովիւքն մերձե-
ցան : Զառաջինն թէ որպէս եղև , շայր միայն գիտէ .
և զայր աւուր ամենայն աշխարհ հնչեաց լրիւ իւ-
րով : Այն օտար է և ՚ի դասուցն երկնաւորաց . և
այս մօտակաց է և ՚ի մոզուցն արևելեան : Անծա-
նօթ է առաջինն ՚ի քերովբէիցն . մերձաւոր է երկ-
րորդս , քանզի ողորմութի եհեղ ՚ի վերայ մեր : Եւ
զի այս ոչ է ստուգապէս յայտնի քննողաց , ապա զա-
ռաջինն ո՞ իշխեսցէ պատմել : Այ մարթէ զննել , ոչ
զհայրականն , և ոչ զկուսականն . վասն զի մի է զար-
մացումն և անպատում : Առաջին ծնունդն ՚ի վեր է
քան զժամանակս . ծածուկ է յամէ և վերջինս , պա-
տուակեալ է ընդ կուսական մատանեաւն : Վասն
առաջնոյն ոչ գոյ տեղի ասելոյ և ոչ խորհելոյ . բայց
երկրորդիս հրաշք և զգպիրսն ամբեցուցանէ : Եւ
արդ լեցից ՚ի հեռաւորէն , որ ոչ պատմի . և եկից
առ մերձակայս , որ ոչ թարգմանի :

Աւարդ մի վասն անարժանութե իմոյ արհամար-
հեր զիս , զի փափաքեմ . և մի զի չեմ բաւական խօ-
տեր զիս , զի փառաբանեմ : Ի կամս իմ նայեաց ,
տեր , թէ որպէս է պատրաստ փառաց քոց . զի ոչ
ընդունայնութի պարծի լեզու իմ պատմել զքէն :
Եւ թէ ոչ է գեղեցկադիր պսակ ճառիս , ոչ է յի-
մոց . զի զամենայն պատուական ակունս զոր առ ՚ի
քէն , ընդելուզից ՚ի սմա : Եւ թէ ոչ են հաճոյ կարգ-
բանից իմոց , դու ես չնորհեալ . և ոչ փոքրկանայ
խորհուրդ քո մեծ ՚ի նուաստ բերանոյ իմոյ : Եթէ
թոթովխօսս ոք զանուն թագաւորի շաղփաղփէ՝ ,

1 Երկու օրինակք չազտե . . . Բագարիս ՚ի երես չազտի բանից :

մի՞թէ պակասի՞ արդեւք անուն թագաւորին՝ ի յախուր բանից : Նոյնպէս և զպատմութիւն անձութենէ թէ ճառէ տգէտ, ոչ վնասի անձութիւն ի նորա տգիտութիւն : Եւ այժմ՝ ես այսու դաշամբք մերձենամ առ քեզ, տէր . ոչ եթէ սահմանել զճառս քո, այլ զյօժարութի սրտի իմոյ յայտնել պատգամօք իմովք : Ասացից փոքր՝ ի շատէ յաղագս շնորհացն՝ որ տուան Ադամայ : Քանզի իջեալ տէրն նորոգել զանկեալ և զկործանեալ պատկերն իւր, հիւսեցից բանիւք ի մովք պսակս գովելի, և մատուցից նմա՝ որ հաճեցաւ ծնանել ի կուսէն վասն մերոյ փրկութե : Արարից թագս արքունական, և մատուցից թագաւորին թագաւորաց՝ որ խոնարհեցոյց զմեծութի իւր, և էջ յարկս աղքատաց : Աւից զարգիւնս ձայնի իմում, և մտից առաջի այնմիկ՝ որ զգեցեալ էր զանճառ լոյսն, և յանձն առ զգենուլ զմարմին ի դստերէն Դաւթի : Մատուցից զպատարագս բանից իմոց երկրորպագութի քահանայապետին՝ որ եկն լինել պատարագ վասն մեղաւորաց : Արկից զլուծայս իմ ընտրողպէս ի վերայ սեղանոյ քաջ հովուապետին, որ եկն լինել գառն ի շօրէ իւրմէ : Կրկնեցից զբանս իմ իմաստասիրաբար, պատմել զբանն անձ՝ որ եղև մարմին անսոփոխելի, և բնակեաց ի մեզ :

Նշխեաց գութն առատ ի քրայէն ողորմութի, որ դրօշեացն՝ զԱդամ առնուլ զմարմին նորա, զի վերստին նորոգեսցէ զնա : Ելեալ վտակն շնորհաց յանսահման ծովէն, այն որ ստեղծ զպատկերն, որպէս զի մաքրափայլ սրբեսցէ զնա յաղտոյ յանցանայնս Կամեցաւ արքայն մեծ առաքել զՌրդին իւր փրկել զաշխարհս ի գերութենէ չարին և ի մոլորութենէ կուսապաշտութե : Բազմացան կարապետքն յառաջ քան զգալուստ նորա, և աւետարանեցին զհամբաւս բարիս անձ տիեզերաց : Սպառնացան քարոզիչքն հալածչին, և ոչ երկեաւ ի նոյանէ . հարին ի նա զնետս իւրեանց, և ոչ եթող զգերութիւն : Տեսեալ ողորմածին զի տկարանայր աշխարհ և զօրանայր թշնամին, առաքեաց զՌրդին իւր դարձուցանել զա

1 Երկու օրինակք Գրքեաց . որպէս և այլուր ի սոյնպիսի իմաստս :

ւարն 'ի գերողէն : Հրամայեաց հրեշտակապետին տէրն հրեշտակաց պատրաստել զճանապարհս իւր, զի իջցէ և բնակեսցէ 'ի կոյսն : Անմեկնելին 'ի հօրէ հրաման ետ նմա 'ի փառաց աթոռոյն, և առաքեաց առ պատուանդան ոտից իւրոց . որպէս ասէ, [Թէ «Երկինք աթոռ իմ են, և երկիրս պատուանդան ոտից իմոց » : Արդ ուստի՞ ել, կամ ո՞ւր գնաց, կամ զի՞նչ հարկ էր հրեշտակ գալ առաջի նորա, և զի՞նչ պատճառաւ առաքեաց զնա : Զի ոչ եթէ հոգեղէնքն երթան ընդ նմա փութանակի, և կամ հրեղէնքն աւրարեալ 'ի հօւր կիզելոյ՝ հասանեն նմա : Սուր են ընթացք նորա առաւել քան զքերովելիցն, և արագ են թռիչք նորա քան զսերովելիցն : Ասպատակէ փայլակն և ոչ հասանէ նմա . և հնչէ հողմն և ոչ կարէ յառաջել զնա . սուր է՝ բնութիւն և արագ ընթացիւք : Եւ արդ վասն էր առաքեաց զհրեշտակն առաջի իւր ողջունել և աւետարանել կուսին զգալուստն իւր : Թերևս զի մի զարհուրեցի օրիորդ մայրն, յոր ժամ տեսցէ առանց սերման զմանուկն յորովայնին : Եւ զարձեալ վասն այնորիկ առաքեաց զհրեշտակն, զի խելամուտ լիցի Մարիամ՝ [Թէ՛ ս' է բնակեալ 'ի նմա : Եւ կամ զո՞ է բարձեալ կուսութիւն իւրով :

Հասեալ հրամանին առ հրեշտակն, և նորա փութացեալ զի մի յապաղեսցէ 'ի գնացիցն : Զբանան զոր լուաւ Գարբիէլ՝ ոչ որ իմացաւ, քանզի ծածուկ ասացան 'ի բարձրելոյն : Զառաքումն միայն լուաք 'ի սուրբ գրոց . և զորպիսութիւն չիք մեր լուեալ, զի անհաս է : Բայց զայս գիտեմք հաստատութիւն, եթէ զոր լուաւ՝ զնոյն ասաց կուսին . և զոր ուսան՝ զայն աւետարանեաց անամօրն : Ընկալեալ ծառային զհրովարտակ մեծ թագաւորին, և թռուցեալ վաղվաղակի ընդ մէջ դասուց երկնաւորայն՝ քայլեաց 'ի վերայ գնդիցն, և ոչ արիշեցաւ 'ի դասապետացն : Անց ընդ հոյսն, և ոչ զարհուրեցաւ 'ի լէգէոնացն : Յելեաց զհօւրն . պատառեաց զհողմն . կոխեաց զկայծակունան . ել 'ի մէզն, և գնայր ընդ ճանապարհս լուսեղէնս : Եթ ող զհրեշտակն 'ի գաւառս իւրեանց,

1 Երկու օրինակք ասիւք է :

և անց զնորօք . ելլէք զզուարթունսն 'ի կայանս իւրեանց և մեկնեցաւ 'ի նոցանէն : Սլացեալ յերկնից՝ և էջ յերկիր , և եհաս առ Մարիամ , Տեսեալ ծառային զմայր թագաւորին , և կորացուցեալ զզլուին առաջի նորա , ետ զհրովարտակն ողջունալի՝ գրեալ 'ի բարձրելոյն : Եւ սկսաւ ընթեռնուլ իմաստուն բանաւորն . Ողջոյն ընդ քեզ , օրհնեալդ 'ի կանայս , տէր ընդ քեզ : Իսկ 'ի տեսանել աղաւնոյն զթագաւորական թառունն՝ զարհուրեցաւ յոյժ . քանզի ոչ գիտէր եթէ ո՞վ իցէ , և զի՞նչ խնդրէ , կամ ո՞ր է գաւառ նորա , և կամ ո՞վ է առաքիչ նորա : Յայնմանէ զոր ասացն՝ եթէ տէր ընդ քեզ , ծանեալ՝ եթէ ծառայ իցէ . բայց զտէր նորա ոչ գիտէր թէ ո՞վ իցէ :

Եւ Մարիամ ցհրեշտակն . Ասա ինձ , այր դու , ո՞վ է տէրն քո , կամ ո՞ր է աշխարհ նորա . դուցէ յայլ որ կերպարանեցեր զիս . քանզի անտեղեակ եմ տեառն քո . ուրեմն բանքդ քո ունայն են : Տեսի՛ երբեմն զնա , և կամ զի՞նչ խօսեցայ ընդ նման՝ որ առաքեացն զքեզ առ իս : Լուեալ է իմ արդեւք զձայն նորա , և կամ խաբել եկեալ ես . զի՞նչ խորհրդով առաքեցար , և կամ որպիսի է կերպարան նորա , զի դու սքանչելիդ՝ տէր կոչես զնա : 'Նման է քեզ , եթէ առաւել է քան զքեզ . երևելի է իբրև զքեզ , եթէ պայծառազոյն քան զքեզ . փառաւոր որպէս դու , եթէ անպատում են փառք նորա : Եթէ ծառայդ զգեցեալ ես զլոյս որպէս զօթոց , ապաքէն տէրն քո ամենակն հուր է անմերձենալի . եթէ տեսիլդ քո քան զարեգակն ճառագայթէ , ապա արեգակնն թէ նայի 'ի տէրն քո՝ խաւարի : Եթէ 'ի փայլատականց քոց ծխեցաւ տաճարս , տէրն քո եթէ մերձի 'ի լերինս՝ հալէ զնոսա : Եթէ 'ի գնացից քոց կայծակունք հատանին , տէրն քո և զապառաժ քարինս կիզուլ՝ եթէ կոխէ 'ի նոսա : Եթէ պատմուճան քո զհուր ցօղէ՝ թէպէտ և ծառայ ես , տէրն քո և զանլիջանելի հուրն ծախէ զօրու թքն իւրով : Եթէ ձայն քո իբրև զձայն զօրուէց անկաւ 'ի լսելիս իմ , ապա յայտ է , թէ առաքիչն քո խօսի՝ դողայ երկիր : Եթէ 'ի շրթանց քոց որոտումն ելանէ , ապա ձայն տեառն քո և զվէմն պատառէ : Ծառայ ես դու , եթէ տէրն ծառայից . մի՛ ծածկեր

յինէն, զի զարմացեալ եմ յաղագոս քո : Ո՛վ է տէրն քո , և զի՞նչ է անունն նորա , և յորմէ՞ ազգէ է , կամ աշխարհէ : Գաւառակից մեր է , եթէ հեռաւոր ոք . զամենայն ինչ ծանո ինձ :

Պատասխանի ետ հրեշտակն . Ո՛վ սրբուհի , կատարեալ զբանս քո : Տէրն իմ անտեսանելի է , և երկիր նորա անծանօթ , և անուն նորա սքանչելի է : Բարձր է ՚ի մէնջ և ծածուկ , և զերազանց քան ըզմիտս և զխորհուրդս : Ե՛ ՚ի հայրականն ծոց , և այժմ իջեալ է ՚ի քեզ : Ընդէր քննես զնա . յինէն անտես է , բայց քեզ թերևս տեսանի՝ ծնողիդ իւրոյ : Հեռաւոր է ՚ի տոհմէս մերմէ . և որպէս ասացի , ոչ զիտեմ զնա : Զձայնն միայն լուայ , այլ տեսլեանն ոչ բաւեմ . զգալուստն իւր առ քեզ լուայ և աւետարանեցի . տես , ահաւասիկ առ քեզ է . յիւրմէ ուսիր զճշմարիտն :

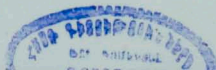
Հիացաւ Մարիամ ընդ սքանչելի բանս հրեշտակին , և ոչ հաւանեցաւ լուել . քանզի իմաստուն էր , յաճախեաց հարցանել իմաստութիւն , և ուսանել ՚ի հրեշտակէն զճշմարտութիւն . Ո՛վ զուարթուն , եթէ մեկնութի ոչ առնես բանից քոց , ոչ ընդունիմ զոր ասացեր յականջս իմ : Ոչ եմ արագալուր իբրև ըզմայրն Եւայ , որ միոյ բանի հաւատաց , և զմահ ճաշակեաց : Ոչ եհարց ցիրատտուն իւր եթէ զիտորդ անծանամ վասն պտղոյ ծառոյն . զի թէ հարցեալ էր՝ յաղթեալ էր , և ոչ էր մերկացեալ ՚ի շնորհացն : Արդ տուր ինձ տեղի հարցուածոյ , և մի՛ ձանձրանար յինէն : Չէր ինչ աւետիք օձին սքանչելի բան զբոյդ . բայց եթէ մեկնութի քան զնորայն արասցես : Ոչ եմ տղայաբարոյ որպէս զնա , որ եղև որոգայթ առն իւրում : Եթէ ոչ յայտնես զճշմարտութիւն , ոչ արձակեցիք զքեզ : Կա անծանալ կամեցաւ բնութիւն . և ինձ աւետարանեցիք ծնանել առանց ամուսնութե : Անհնար է լինել այդմ զոր ՚ի քէն լուայ . քանզի անփորձ եմ առն զամաւուրս իմ : Յոր ժամանակս ծնաւ արգանդ առանց ամուսնութե , և կամ էրբ եղև այդ յաղագոս կանանց : Ո՛ր երկիր բուսոյց զարդիւնս առանց սերման , և կամ որ որթ ետ որկոյզս առանց գործելոյ . որ ծառ աճեցոյց զպտուղս առանց ջրոյ , և կամ

որ որայ եկ 'ի կալ առանց հողագործի : Ո՞վ ետես կին յղացեալ առանց մերձաւորուէ առն , և ո՞ եկաց 'ի կարգս ծննդականի առանց զուգաւորութի : Այր իցէ տեսեալ մանուկ յարգանդի կուսի , և կամ ո՞ւմ են պահեալ կնիք յետ յղութեն : Եթէ թարգմանես , ցես ոչ , դժուարին է ինձ հաւատալ :

Իսկ 'ի լսել հրեշտակին զխորին հարցուածն , զար մացաւ յոյժ , և սկսաւ ասել զոր ինչ լինելոց էր : Հան ճարեղ դպիրն նայեցեալ 'ի կոյսն՝ եթէ յօժարութեամբ լսէ զճմարիտն , պատրաստեցաւ մեկնել զուղիղն : Տեսեալ զնա եթէ անվեհեր է 'ի պատասխանիսն , սրեաց զհրեղէն լեզուն պատմել զօղտակարսն . Մի կարծեր եթէ խաբեմ զքեզ , դուստր Դաւթի . ճմարիտ են պատգամք իմ . ընկալ զբանս իմ ընտրողապէս : Աչ եթէ կարապետ եմ ես նենգաւոր , զի երկբայս լիցիս յաղազս իմ . հաւատա ինձ , ուղիղ են բանք իմ : Աչ եմ նման օձին՝ որ խաբեաց զմայրն քո , յեղեմ : Թէ զմտաւ աճցես զզօրութիւն բանից իմոց , ուսուցանէ զքեզ : Աչ եթէ յափշտակել քեզ անձութի՝ խաբեմ զքեզ , այլ զտէրն իմ մեծացուցանեմ , և զողջոյնն իւր պարգևեմ քեզ : Աչ եթէ իբրև զօձն զտէրն իմ չարախօսեմ առ քեզ . և ոչ ըզլոյսն մերկացուցանել 'ի քէն , որպէս 'ի դրախտին : Աչ եթէ հանդերձ անարգ 'ի տերևոյ զգեցուցանեմ քեզ . այլ զանապական զգեստն բերի , զի ազուսցես հօրն քում Ագամայ : Տէրն իմ ճմարիտ է , և ես ըզճմարտութիւն քարոզեմ քեզ : Եւ զի հարցեր՝ թէ որպէս լիցի , լուր և 'ի միտ առ . Հողին՝ որ եկեսցէ 'ի քեզ ճմարտապէս , և զօրութի բարձրելոյն հովանի լիցի 'ի վերայ քո : Ստեղծին մանկանց գոյացուցանէ իւր մարմին 'ի քէն և զգէնու . և Որդի անծնին 'ի կուսութէ քում մէ ծնանի : Ճարտարապետն աշխարհի իջեալ 'ի որ արգանդ քո և յոստայնս որովայնի քում՝ հենու զհողեղէն ձորձս իւր և զգէնու : Զօրութի բարձրելոյն մարմնանայ 'ի քէն և ոչ փոփոխի . և 'ի սրբութենէդ քում մէ թանձրանայ անեղ բանն և մարդանայ : Ի մաքուր բովս քո ձուլէ և դրօշէ զպատկերն Ագամայ , և 'ի քէն խոնարհի ծնանել անձն ամենակալ : Զնկարագիրն զոր եղծեաց չարն ,

նորոգէ և միաւորէ ընդ իւրում էութեանն . և նովաւ դնէ զաշխարհ 'ի ծառայութէ բռնաւորին : Ան ժամանակն սկսանի յորովայնի քում , և մարդկապէս մարմնացեալ էլանէ յաշխարհ : Ահաւասիկ բնակեալ է 'ի քեզ , և ոչ մեկնեալ 'ի Հօրէն . եկեալ է առ քեզ , և լի են երկինք և երկիր նովաւ : Ոչ է պիտոյ քեզ մերձաւորիլ , և ապա յղանալ . զի դա է սահմանեալ զամուսնութիւն , որ 'ի քեզ է : Ոչ գայցես 'ի հաղորդութի և ապա լինիցիս մայր . զի Որդիդ քո լծեաց զհաղորդութիւն զայն յամենայն տոհմն : Ոչ մերձենայ 'ի քեզ այր՝ պտղաբերիլ 'ի նմանէ . քանզի զօրութի բարձրելոյն է պառզ կուսութե՞դ քո : Ոչ լուծանի կնիք կուսուե՞դ քո , զի ճառագայթ լուսափայլ ծագէ և բնակէ 'ի քեզ : Լոյծ զմարմնական խորհուրդս 'ի մտաց քոց , զի մանուկդ քո Որդի է նոյ . և այլ մի ևս քններ և մի խորհիր , եթէ զիարդ և ո՛ր և ո՛րպէս և վասն որոյ . զի ծնեալն 'ի Հօրէն՝ անքննին և անհասանելի է : Եւ զի յայտնապէս հաւատասցես բանից իմոց , ցուցից քեզ նշան 'ի հաստատութի սրտի քո : Ահաւանիկ Եղիսաբէթ ազգական քո՝ ծերունի ամուլն յղի է , և 'ի վախճան աւուրց իւրոց մանուկ ծնանի . և այս վեցերորդ ամիս է կուեցելոյն ամուլ , վասն զի ոչ տկարասցի առ 'ի յնոյ ամ բան : Եւ նա վկայեսցէ քեզ բանից իմոց , զի նոյ ամինչ դիւրին է : Եթէ ամուլ որթն գօսացեալ զպտուղ տայ , ընդէր է անհնարին կուսութե՞ քում յղանալ : Անքննելի է զաւակդ քո և առանց զննելոյ . և ոչ իւրք ինդրելի է յազազս նորա , բայց միայն սիրով : Եւ յորժամ առաքեցայ բերել զաւետիս նորա , ոչ համարձակեցայ հետազօտել . այլ առանց հակառակուե՞ զոր ինչ լուայ 'ի նմանէ , աւետարանեցի քեզ : Ոչ իշխեցի հարցանել՝ թէ զիարդ կամ ո՛րպէս . այլ լուութեամբ ընկալայ զհրամանս ահաւորին :

Տեսէք , ընտրողք . զի գոյ հարցուած՝ որ օգտակար է , և գոյ հարցուած՝ որ չարիս գործէ : Եւ որ որ քննէ և ոչ պակասէ , զի ճշմարիտ է . և է որ որ քննէ , և 'ի տարակուսանս վարի գործ նորա : Երկու պատկեր են բանից հարցուածոյ . մինն սիրոյ , և միւսն հակառակութե՞ : Մարիամ որ եհարցն սիրով ոչ մե-

զագրեցաւ, քանզի իմաստուածք զճշմարտութիւն կամեցաւ ուսանել. և Զաքարիաս զի եհարց երկմտութիւն, զդատապարտութիւն ընկալաւ պապանձմամբն: Ընդ միում վարդապետի երկոքին միապէս հարցին, և ոչ ետ պատասխանի միապէս երկոցունցն: Գատաւ պարտեաց հրեշտակն զքահանայն, զի ասաց՝ թէ իւր գիտացից զայդ. և ետ կուսին զմեկնութե պսակս առանց մեղադրանաց: Եւ դարձեալ թովմաս որ ոչն հաւատաց, գովեցաւ հաւատ նորա. քանզի որովայնն անհաւատութե նորա զճշմարտութիւն ծնաւ: Եւ այ որ ոչ երկմտեաց՝ զմահ ճաշակեաց, զի եհարց և ոչ քննեաց. և զի հաւատաց և ոչ եհարց, կործանեցաւ: Ծերն Զաքարիաս քանզի եհարց՝ համրացաւ. զի գոյ տեղի որ չէ պարտ հարցանել: Մարիամ որ քննեաց, արգել զքննութիւն ՚ի հերձուածողաց. զի եթէ ոչ էր խուզեալ նորա, բազում գայթաղութի էր լեալ յաշխարհս վասն զաւակի նորա: Յորժամ լուան՝ եթէ տէր ընդ քեզ, և լուեալ էր, իբրև ալիք ծովու հեղձուցանելին զաշխարհս հայհոյութիւք: Եթէ վասն զի հրեշտակն մեկնեաց յայտնապէս, և տակաւին բազումք են գայթաղեալ, ապա եթէ կուսին ոչ էր հարցեալ և ոչ հրեշտակին թարգմանեալ, զի՞նչ ոչ գործէին:

(րհնեալ ՚ի կանայս Մարիամ՝ որ քննեաց զճշմարտութիւն, և ուսաւ ՚ի հրեշտակէն զկատարեալ ստուգութիւն: Առանց հարցման լուեալ է պատասխանի, և առանց քննողի ոչ յայտնեցի մեկնութիւն: Յորժամ ասաց՝ եթէ զիարդ լինիցի ինձ այդ, լուաւ՝ եթէ Հոգին սբ եկեսցէ ՚ի քեզ, և զօրութի բարձրելոյն հովանի լիցի քեզ: Եւ արդ եթէ Հոգին սբ և զօրութի բարձրելոյն բնակեցաւ ՚ի կոյսն, ս իշխեսցէ կրսեր ասել զնա քան զՀայր. զի զօրութի բարձրելոյն սիրելի Որդին է, և ինքն իսկ է իմաստութիւն և բազուկ նայ: Ա՞ զ ներբողեսցէ զճշմարտութիւն առաւել քան զԳաբրիէլ. և կամ ո՞վ կըռեսցէ բանիւք ըզստուգութիւն իբրև զհրեշտակապետն: Ա՞ էր բաւական ծածուկ խորհրդոցն իբրև զհոգեղէնն. և կամ ո՞ լուղայր ՚ի խորս կայծականցն, եթէ ոչ հրեղէնն: Ա՞ զ կարող էր պատմել զՈրդին նայ իբրև զկարապետն

իւր . և կամ ո՞վ էր հաւատարիմ իբրև զսպասաւորն
 Հօր իւրոյ : Եթէ խորհրդակիցն իւր յայանեաց զնա՝
 եթէ զօրուծի բարձրելոյն է , և տակաւին ժպրհե-
 ցան ոմանք նուաստացուցանել զԾնունդ նորա , զոր-
 պիտի չարիս չէր գործեալ հերետիոլտացն՝ եթէ լու-
 ուեալ էր : Տես զհարցուածսն Մարիամու՝ թէ որ-
 պիտի բարի է . զի թէ լուեալ էր , ոչ էր այնպիսոյ
 ճշմարտութե՛ ծագեալ յերկիր : Եհարց և ուսաւ ,
 և այնուհետև ոչ թերացաւ : Մաքրեաց՝ զգայարանս ,
 և սրբեաց զբերանս հարցողաց , և կնքեաց զբանսն՝
 զի մի՞ որ քննեսցէ զանքննելին : Արտաքս եհան զամ
 խորհուրդս ՚ի սրտէ իւրմէ . և ցողարկեաց սիրով ըզ-
 սենեակս իւր առաջի սքնս : Ելից զտուն իւր սրբութի՛
 և առաքինութի՛ , և զարդարեաց զորմս նորա գոր-
 ծովք արդարութե՛ : Կապեաց ՚ի նա զլուսաւոր մար-
 գարիտս խոնարհութի՛ , և զամ քարինս հեղութի՛ ,
 և զանուշահոտ ծաղիկս լուութի՛ : Կիւրեաց զերկիրն
 արքունական կուսական պատմութեանսն , և սիրեաց
 ՚ի նա զպայծառ ձորձս ճշմարտութե՛ : Արկ ՚ի լապ-
 տերս իւր զգովելի ձէթս ողորմածութե՛ , և լուսա-
 ւորեաց զտաճարն իւր անձային իմաստութի՛ն : Վա-
 ուեաց ջերմ հաւատով զբուրուառ իւր , և բուրեաց
 անուշահոտութի՛ զաղօթս իւր : Եդ ՚ի նմա խունկ
 ընդունելի զձայնս օրհնութե՛ , և անդադար ելանէր
 հնչումն փառաբանութե՛ ՚ի տաճարէն իւրմէ :

Ելեալ հրամանն ՚ի մեծ թագաւորէն , և զկնի նո-
 րա եմուտ Որդի թագաւորին ընդ դրունս լսելեացն :
 Յորժամ ասաց կոյսն ցհրեշտակն՝ եթէ « Ահաւասիկ
 կամ աղախին տեառն , եղիցի ինձ ըստ բանի բում » ,
 ետ զբանն , և ընկալաւ զմանուկն ՚ի ծոց իւր : Ոչ է
 այնպէս՝ որպէս ոմանք ասեն , թէ յառաջ քան զգալ
 հրեշտակին էջ ՚ի կոյսն . զի թէ և այդպէս էր լեալ ,
 չէն ինչ զարմանք : Բայց պարտ էր յառաջ աւետա-
 րանել կուսին , և նորա բարի կամօք և սք ազատութի՛
 ընդունել զնա : Ոչ եթէ պարծանք ինչ էին այ՝ յա-
 աջել զհրեշտակն . այլ գովելի այն է , զի խոնար-

1 Մի օր . Կալիէաց զԲերանն հեր . 2 Մի օր . անուշահոտութեան :
 յառաջացն , և կնքեաց :

հուլիսի 1-ին Եղև զալուստ նորա : Չոր օրինակ Մովսէս՝ զի աւետարանեաց ժողովրդեանն՝ թէ իջանէ բարձրեալն , և յորժամ սրբեցան ծերքն և Մովսէս՝ ապա էջ բարձրեալն 'ի լեառն սինեական , սոյնպէս աւետեաց Գաբրիէլ , և նա մաքրեցաւ Հոգւով սրբով , և եղև տաճար անձանակ : Ծագեաց 'ի Մարիամ ճառագայթն լուսափայլ , և ոչ բաժանեցաւ յէութիւնն Հօր : Իջեալ և բնակեալ 'ի սրբուհի անարատն , և ճոխանայր ընդ աջմէ Հօր իւրոյ 'ի բարձունս : Եմուտ յարգանդն հողեղէն , և լի են երկինք 'ի փառաց նորա . 'ի ծոց կուսին , և 'ի կառս բերովբէականս . ամենեւին առ Մարիամ , և ամենեւին առ Հայրն իւր , և ընդ ամենեւեան : Նստեալ 'ի քերովբէս , և զգեցեալ զմարմին , և գտանի յամսահմանս : Չարհուրին դասքն , հիանան հոյլքն , սքանչանան զօրութիւնն , դողան լէգէոնքն , գոլեն գունդքն , բարբառեն հրեշտակքն , օրհնեն քերովբէքն , սերովբէքն սրբասաց 'ի վեր առաքեն զփառաբանութի մեծութիւնն նորա . և ինքն բնակեալ է յորովայն կուսին յերկրորդ յերկինս՝ զոր հաճեցաւ առնել յերկրի² : Կալեալ ձեռամբ իւրով զգանդանաւանդս աշխարհի , և տնտեսէ զնոսա . եղև մանուկ 'ի մարմնեղէն արգանդ կուսին : Չափեալ է զամ երկիր քլաւ , և տարեալ է զնա դոյզն տեղի ծոցն Մարիամու : Սփռեալ է իշխանութի նորա յերկինս և յերկիր , և ինքն բազմեալ է յարգանդի աղախնոյ և մօր իւրոյ : Ինքն ստեղծանէ զպատկերս մարդկան յորովայնի արամբոց , և նոյն ինքն նկարէ զպատկեր մարդեղութիւն իւրոյ : Ինքն ձուլէ զանձինս բանաւորաց յորովայնի իդաց , և ինքն նիւթէ զմարմին իւր 'ի Մարիամայ և ընդ իւր միաւորէ , և դրոշմէ զանդամս և զգայարանս անձին իւրոյ 'ի կուսէն : Փչէ զկենդանութի յամ մարմինս , և ինքն առեալ մարմին շնչաւոր 'ի մարդկային ազգէ :

Սուսաւորեցան միտք և խորհուրդք սրբուհոյն յաղագս անձորդոցն զոր էր բարձեալ : Պայծառացաւ և փայլէր գեղեցկութի նորա . ցնծայր և ուրախաւ

1 Մի օրինակ բէազն :

2 Ի հնագոյն օրինակէն պակասին երեք թուղթք :

նայր 'ի տէրն [Թագաւորաց՝ որ բնակեալ էր 'ի նմա :
 Եւ առաւել զարմանայր և զարհուրէր, ամայէր երկըն-
 չէր և դարձեալ քաջալերէր . զուարճանայր , մեծա-
 նայր , պայծառանայր : Չուեաց գնաց առ Եղիսա-
 բէթ , և ողջունեաց զամուռն 'ի տան իւրում : Բար-
 ձեալ կուսին զտէր խաչինն , և ել տեսանել զուխարն
 ամուռ՝ որ հանդերձեալ էր ծնանել զգառն գեղեցիկ :
 Թուուցեալ ամբիծ աղանին [Թեօք զօրուք՝ Հոգւոյն ,
 և Էհաս 'ի քաղաքն Յուդայ՝ տեսանել զձագն ծեր
 արծուոյն , և ուրախանալ 'ի նմա : Ընթացեալ եղն
 տեսանել զամուռն՝ որ բարձեալ էր զգեղեցիկ եղջե-
 րուն , և գնաց տեսանել զմանուկ որ[ժ՝ դստերն Ա-
 հարոնի : Նստեալ [Թագաւորն 'ի փառաց կառան իւր ,
 և գնաց տեսանել և ողջունել ողորմածու [Թք զձա-
 ռայն իւր : Գնաց հետիոտս՝ տաճարն անձաքնակ , զի
 լուսաւորեսցէ զկարապետն որդի աղքատի 'ի տան
 հօր իւրոյ : Եւ յորժամ ետես ծառայն մերձ զ[Թա-
 գաւորն՝ զարհուրեցաւ յոյժ , և դողալով երկիր եպագ-
 նմա : Փայլեաց զօրուի արարչին , և խաղաց մանուկն
 յորովայնի , և խայտայր և ցնծայր յարգանդի մօր
 իւրոյ : Գուեաց ծածկաբար կորիւն առիւծուն զոր
 գրեաց Յակովբ , և երկեաւ 'ի ձայնէ նորա որ[ժն
 զԼտացի : Խայտայր ուրախուք մանուկն առաջի Ար-
 դույ [Թագաւորին . զոր օրինակ խայտաց հայր նորա
 Գաւիթ առաջի տապանակին : Նեղեաց զմայրն իւր
 վաղվաղակի ելանել , և երկիր պագանել [Թագաւո-
 րին և մօրն իւրոյ :

Յայնժամ պարգևեաց Եղիսաբէթի զչնորհս Հո-
 գւոյն սրբոյ՝ քարոզել և յայտնել մօր իւրոյ զճշմար-
 տու [ժին : Շարժեցաւ մատն մարգարէու [ժե՝ ի քնարս
 դստերն Ահարոնի , և սկսաւ երգել 'ի ձայն մեծ ըզ-
 հանդերձեալան . Աւստի է ինձ այս , զի եկեսցէ մայր
 ան իմոյ առ իս . և Արդիդ հզօրին՝ գալ առ որդիս
 աղքատաց : Արչափ երանի է ինձ , զի տեսի զքեզ
 զերանելիդ զնոր երկինսդ՝ որ եղեր յերկրի և եկիր
 առ իս : Նուաղ է քան զքեզ կառքն քերովեական .
 զի նա նմանու [ժք երարձ զԱրդիդ քո , և դու ճշմար-

1 Մի օրինակ հեթանոսի գաճարն անձաքնակ :

տու թիւ : Պայծառ են զգայարանք քո առաւել քան զըողեղէն անիւքն . զի որ բնակեալք է 'ի քեզ, դա ինքնին շարժէ զնոսա և վարէ : Ահաւոր էս դու քան զամսն և զմէզն՝ որ 'ի սինէական լերինն . զի ահաւասիկ 'ի քեզ է իջեալ՝ որ էրն և է, որպէս ասաց Մովսէս : Ահա իբրև անկաւ ձայն ողջունի քո յականջս իմ, խաղաց ցնծալով մանուկս յորովայնի իմում, և մեծապէս նեղեաց զիս ելանել, եթէ ոչ էր զօրու թի Որդւոյ քո արգելեալ զիս : Ուրախացաւ Մարիամ յոյժ, զի և ամուլն վկայեաց յղուէ նորա : Եկաց Մարիամ առ նմա իբրև ամիսս երիս :

Եւ եղիսարեթի լցան առուրք ծնանելոյ զքարոզն Ճմարտու թե : Եկն անկաւ առաջի Մարիամու . աղասէր զնա և ասէր . Եկիր ողջունիւ . երթ 'ի խաղաղուի, մայր թագաւորին մեծի . զի ոչ է պատշաճ զծառայ պաշտել արքայի : Ոչ է բարիոք ծառայի բազմել, և տն առաջի կալ նմա . և անհնարին է հրոյ զխուի ծառայել : Արի առ և զնա զարեգակնոք արդարութե . զի թէ տեսանիցէ զդա փոքր ճրագս, նուազի 'ի լուսոյ դորա : Գարձաւ թագաւորն 'ի տանէ ծառային, և եկն 'ի տուն մօր իւրոյ :

Եւ եկեալ առ Յովսէփ կոյն՝ որ բարձեալ էր ըզբազմօրեայ մանուկն : Տեսեալ զնա արդարն Յովսէփ՝ և զարմացաւ յոյժ : 'Նայէր 'ի հեղու թի և յամօթ զաժութի նորա, և հիանայր մեծապէս վասն յղուէ նորա : Գիտէր զի սք էր անձամբ և մաքուր սրտիւ, և ոչ գիտէր եթէ զինչ գործեսցէ, վասն զի խաղայր մանուկն յորովայնի նորա : Պայծառ էր տեսեամբ և պարկեշտ կերպարանօք . և զի բարձեալ էր զմանուկն, ոչ հանդատէր արդարն : Տեսանէր զհրաշալի վարս առաքինութե նորա և զարհուրէր . և նայէր 'ի գործս յղութեն և խուովէր : Եւ որչափ Յովսէփ երկայնամիտ լինէր իրացն և անտես առնէր, որովայնն ինքնին աղաղակէր վասն մանկանն : Եւ որչափ նա կամէր պահել զխորհուրդն՝ զի մի յանդիմանեսցի, տեսանէր զայլն զի ակնարկէին միմեանց : Եւ որչափ խորհէր չյանդիմանել զարբուհին, տեսանէր զբազումս զի մատնացոյց առնէին զնա : 'Նեղեալ էր Յովսէփ վասն յղութեն Մարիամու . և 'ի սրբունն

խօսել երկնէր, և լուել ոչ համբերէր : Եկն հեզուք և սկսաւ խօսել խոնարհութիւն : Ասա ինձ, Տալիթա, զի՞նչ է պատուհասդ ¹ քո անգիտութիւն : Երևելի նաւ, ո՞ր ընկղմեցաւ արագազնացութիւն քո, և կամ ո՞ր ծով խորասոյզ արար զճանրագին վաճառականութիւնդ քո : Ամբիծ աղանի, ո՞վ է հարթ զգեղեցիկ թևս քո, և կամ ո՞վ փետեաց զճաղկադոյն փետուր մանկութե քո : Հեզ և ցած ծով, ո՞վ գողացաւ զմարդարիտս քո, և կամ ո՞ր աւազակ յափշտակեաց զկնիք մատանեաց քոց : Ամուր քաղաք, ո՞վ կործանեաց զպարիսպ քո, և վարեաց զզօրս ² քո ընդ օտարաց : Երկիր բարի, ո՞վ սերմանեաց ՚ի քեզ զնենգութեան սերմն : զի որայդ այդ ոչ է ՚ի մերոց :

Պատասխանի ետ Մարիամ և ասէ . Շատ է քեզ, Յովսէփ . կատարեա զբանս քո . տէրս իմ վկայ է, զի յայդմ ամենայնի ոչ եմ սխալեալ : Պահեալ է առ իսմարդարիտն, և ոչ է գողացեալ . և կնքեալ են մատանիքն, և ոչ ոք լուծեալ զնոսա : Ոչ ոք էառ զմարգարիտն ³ պայծառ՝ որ խօսեցեալ է քեզ : Ոչ է բեկեալ քարն պատուական՝ որ աւանդեցաւ քեզ : Հաստատուն է առ իսպակն օրիորդութե իմոյ, և ոչ է կողոպտեալ մեծագին զարդն :

Եւսէ Յովսէփ . Մինչև ցայժմ ճշմարիտ էիր, և զարբուէ քումմէ ես առաւել քան զամենայն մարդ վկայէի, և ՚ի ճշմարտութե քում յամ ժամ ուրախանայի . և զի ոչ էիր ստախօս, հաւատեալ գիտելի : Բայց այժմ անհնարին է ինձ հաւատալ բանից քոց . զի առաւել քան զբան՝ գործքն են ընդունելի : Զխորդ ընկալայց զառասպել բանս քո . վասն զի անխաբելի տեսանեմ զմանուկդ ՚ի ծոց քո : Հանապաղ կցորդիցի ստութիւն պոռնկութե, և խաբէութիւն լծակից է գողութե : Որ չնայ, թէպէտ և երդնու, չէ ճշմարիտ . զի մի չարիք կարող է զբազումս ծնանել : Բանից քոց լուայց, եթէ հաստատուն գործոյդ հաւատացից :

¹ Մի օրինակ գագճառս աս գիտութե . . . ընկղմեցաւ արագազնացութե . . .

² Մի օր . ՚ի գերութե զասարս . . .

³ Մի օրինակ զօրն :

Պատասխանի ետ կոյսն և ասէ . Բանից իմոց կուսու թիս իմ՝ վկայէ . և զոր յղացեալս եմ, ոչ է յիմոց և ոչ՝ ի քոյոց : Եւ զի ոչ եմ մերձեալ յայր , ճշմարիտ է . և զամուսնու թի երբէք ոչ եմ տեսեալ , հաւատա ինձ : Եւ եթէ զիս սուտ առնես , են յազգս մեր իմաստուն կանայք . մի թէ առիս միայն են կնիք կուսու թէ դասու կանանց : Եւ դարձեալ տուր ինձ ըմպել զջուրն փորձու թեան ըստ օրինացն Մովսէսի : Արդ զի՞նչ այլ հաւատարիմ վկայ բերից քեզ քան զկուսու թիս և զջուրն փորձու թէ : Եւ եթէ զիս և զնոսա սուտ առնես , Որդիս իմ՝ որ է զօրուի բարձրելոյն՝ վկայէ զի զայր ոչ գիտեմ :

Իսէ Յովսէփ . Ո՞ կարիցէ հաւատալ այդպիսի բանից , քանզի ոչ գոյ օրինակ նման դորա : Ո՞ է տեսեալ զկուսու թի և զմանուկ ՚ի միում որովայնի . և կամ ո՞ լուեալ լցեալ ստինսն , և զկնիք մատանեաց ՚ի միում մարմնի : Յաւիտենից ոչ է լեալ այդ յազգս կանանց , եթէ յղացաւ կոյս առանց առն : Գժուարին է ինձ հաւատալ նոր և օտար գործոյդ՝ որում ոչ բնու թիք և ոչ գիրք վկայեն :

Իսէ Մարիամ . Եթէ վկայս ինդրես բանից իմոց , զիւրաւ ուսանիս ՚ի գրոց և ՚ի բնու թէց : Ո՞վ ամուսնացաւ ընդ երկիր կոյս՝ որ ծնաւ զԱդամ . և ինքն Ադամ ո՞ր մերձաւորու թի ծնաւ զԵւայ : Ո՞ ամուսնացաւ ընդ ծառոյն՝ որ ծնաւ զխոյն . և կամ ո՞ մերձաւորեցաւ ընդ վիմին՝ որ բղիեաց զվտակսն : Ո՞ր հող յղացոյց զգաւազանն ՚ի մէջ տապանակին , և կամ յո՞ր զօրու թէ բղիեաց ջուր ՚ի ծնօտէ իշոյն : Ո՞ սերմանեաց յայսքան որովայնս զայսպիսի զաւակս , զի դու զիմս միայն համարիս անհնարին : Եւ եթէ բնուեցդ ոչ հաւատաս՝ զի ճշմարիտ են , լուր սուրբ գրոց և հոգեշունչ մարգարէից : Չիցէ՞ ընթերցեալ քո՝ զինչ ասէ Եսայիաս . “Ահա կոյս յղացցի և ծնցի զլճմանուէն ,” : Ճշմարիտ թուի քեզ մարգարէս այս , թէ սուտ . հաւատարիմ արդեւք , եթէ այլ ևս երկմտու թի գոյ ՚ի սրտի քում :

Իսէ Յովսէփ . Ահ մեծ է ինձ վասն երկոցունց , և պարտ է ինձ փախել ՚ի քէն ստուգապէս : Զի թէ յամուսնու թէ է մանուկդ քո , քաւ լիցի ինձ միաւո-

ըել զսրբուծի իմ ընդ անձին՝ որ յօտարս մերձեցաւ .
 և եթէ 'ի Հողւոյն սրբոյ է, նոյնպէս ոչ եմ արժանի
 բնակել առ քեզ : Եւ այլ ոչ ևս քննեցից՝ թէ ո՛ր կամ
 ուստի . վասն զի յայտմ հետէ զայդ պարտ է ինձ գործել :
 Զայս ասաց Յովսէփ և լռեաց . վասն զի խորհեր
 արձակել զՄարիամ : Եւ նա վշտացաւ յոյժ վասն
 տրտմութեան նորա . աղաչեաց զՈրդին իւր մայրաբար,
 և աղօթեաց առ նա իբրև առ փօ . հառաչեաց ա-
 զախնապէս, և ինդրեաց 'ի նմանէ ծնողաբար . հայ-
 ցեաց 'ի նմանէ ծածկապէս, և խօսեցաւ ընդ նմա
 սիրով . խորհեցաւ ընդ միտս իւր իմաստութի՞ն զի
 յուսացեալ էր յՈրդին իւր կարողապէս : Ով ճշմա-
 րիտ Որդի իմ և Բան Հօր, վասն որոյ բազում զրպար-
 տեցայ . ծագեա զլոյս քո և լուսաւորեա զթութի՞ն
 մտացն Յովսէփայ : Քանզի հայր անուանեցաւ քեզ
 կարծեօք յերկրի, յայտնեա նմա զստուգութի՞ն մօր
 քո : Գթա, ողորմած, յարդարութի՞ն և յամբօնութի՞ն
 նորա, և մի՛ օտարացուցաներ զնա յանձային յայտնու-
 թէ՛ քու մէջ . մի՛ թագուցաներ 'ի նմանէ զխորհուրդս
 քո, զի մի՛ կորիցէ . այլ ծանո նմա զյայտնումն քո և
 ուրախացո զնա, զի մուսացի զտրտմութի՞ն իւր :

Եւ զի արժանի եղէ ես խօսեցեալ նորա բառնալ
 զմեծութի՞ն քո, մի՛ թողուր զնա հեղձնուլ յալեաց
 հերձուածոյ . այլ հանգո զնա յուսալից հաւատով
 քո : Աբր, տէր իմ, վկայ մօր քո, քանզի շատ զրպար-
 տեցին զիս . և հաւատացո զՅովսէփ, որպէս զի նա
 զբազումն հաւատացուցէ : Եւ մինչ յայսպիսի խոր-
 հրդոց տաղնապէր Յովսէփ՝ ի քուն եմուտ, և հան-
 գեաւ արդարն յանկողինսն իւր :

Յայնժամ Որդի կուսին հրամայեաց հասանել
 առ նա հրեշտակապետին : Եջ կարապետն՝ որ եբեր
 զաւետիս մօր թագաւորին, յայտնել զխորհուրդն
 Յովսէփայ անձահօրն : Թուուցեալ հոգեղինին և եհաս
 առ նա փութանակի, զի զխորհուրդս երկբայօր թէն
 կորզեսցէ 'ի սրտէ նորա տեսլեամբ գիշերոյ : Ահաւոր
 փառօք երևեցաւ նմա, զի յերկիւղէն ստուգապէս
 ընկալցի զբանս նորա : Ենչեաց իբրև զհողմն, ցոլացաւ
 իբրև զփայլակն, թօթափեաց զկայծակունս՝ ի թևոց
 իւրոց . ծագեաց իբրև զարեգակն, և ելից զտունն

'ի շառաւիղաց իւրոց . փայլեաց հրաշալի լոյսն , և զարհուրեցոյց զՅովսէփ : Խօսել սկսաւ և ասէ յնա . Մի երկնչիւր , Յովսէփ որդի Դաւթի : Ի սկզբան բանիցն միխթարեաց զնա . վասն զի որդի Դաւթի էր , և հմուտ արար զնա՝ եթէ 'ի տանէ Դաւթի ծագէ արքայն զոր գրեաց Յակոբ : Եւ եթէ յաղգէ Ռուբենի կամ Շմաւոնի կամ Ղևեայ իցէ խօսեցեալն քեզ Մարիամ , յայտ է՝ թէ 'ի դմանէ ոչ ծնանի իշխանն որ զալոցն էր . ապա եթէ 'ի Յուդայէ և 'ի Դաւթայ իցէ տոհմն նորա , 'ի նմանէ ծագէ Ճշմարտապէս՝ որ տէրն է թագաւորութեց : Արդ դու մի երկնչիւր առնուլ առ քեզ զՄարիամ , զի ծնեալն 'ի նմանէ Արդի բարձրելոյն կոչեսցի . ոչ է 'ի պոռնկութենէ , որպէս կարծեցէքն . վասն զի Արդի նորա լուծեալ է զպոռնկութիւն աշխարհիս : Այլ այս է զոր գրեաց Եսայի մարգարէ . « Ահա կոյս յղացցի և ծնցի Արդի , և կոչեսցեն զանուն նորա Էմմանուէլ , որ թարգմանի ընդ մեզ անձ » : Եւ եթէ այս ոչ էր լեալ , սուտ էր լեալ մարգարէութիւն Եսայեայ : Ահաւասիկ խառնեցաւ անձ ընդ մարդկան , որպէս և գրեալ է . « Ելի 'ի շօրէ , և եկի յաշխարհ » : Եւ զայս ասացեալ հրեշտակին՝ գնաց :

Եւ Յովսէփ զարթուցեալ՝ զահի հարաւ դողացեալ ափշեալ զարմացեալ . և փութապէս խոնարհեցուցեալ զգլուխն երկիր պագանէր կուսին , խոստովանէր փառաբանէր և ասէր . Աղջոյն ընդ քեզ , սրբութի , մայր թագաւորին մեծի . երկիր պագանեմ քեզ , զի եղեր բարձող տեառնդ տերանց՝ որ 'ի քեզ է բնակեալ : Ստուգապէս նոր է հրեշտակաց , և նմա ծառայեն հրեղինացն դասք , և ինքն է արարիչ անհոգեղինաց : Եւ կարծեմ եթէ ոչ գիտես զզօրութի նորա , զի ծածուկ է 'ի քէն . բայց ես 'ի մերձակայ ծառայեն իւրմէ 'ի հրեշտակէն ուսայ զմեծութի դուրա : Եւ արդ այժմ զի ծանեայ , ոչ դադարեցից 'ի փառաբանելոյ և 'ի քարոզելոյ զՃշմարտութի նորա՝ զբարտառացն : Եւ փոխանակ զի երկմտեցի վասն յղուէ քո , ոչ մեկնեսցէ զիս 'ի սիրոյ նորա՝ ոչ հուր , ոչ սուր և ոչ մահ : Եւ վասն զի կամէի արձակել զքեզ իբրև զմահապարտ՝ , բաւ լիցի ինձ թողուլ զարբուի

1 Մի օրինակ չգտաւսր :

քո մինչև ցմահ. այլ որպէս անձանակ տաճար ուրախութիւնք և սրբութիւնք ծառայեցից զմեծութիւնք քո :

Բնկալաւ Յովսէփ զՄարիամ, և բնակէր ընդ սրբաբոյն պահպանութիւնք. հնազանդէր, հաւանէր, պատուէր, երկիր պագանէր, մեծացուցանէր, սպասաւորէր, երկնէր, լսէր նմա մեծաւ գոգուութիւնք : Սուրբ էր անձամբ, և մաքուր սրտիւ և խորհրդով : Քերովքէ մարմնաւոր եղև հիւսն ճարտարապետին աշխարհի : Սերովբէք թեւաբողեալ երգեն զսրբասաց փառաբանութիւնորա, և յարկս աղքատին բարձեալ է զնա կոյսն իբրև զամ մանուկ : Երկնք նեղի տանել զմեծութիւնորա, և դուստր աղքատաց տարեալ է զնա 'ի ծոց իւր : Եւ որոյ հրամանաւ՝ մնանին ամ մանկուհի յորովայնս մարց իւրեանց, մնանէր յարգանդի կուսին :

Իսկ յորժամ կատարեցաւ սահման ժամանակի մարդեղութեան իւրոյ, և հաստատեցաւ պսակ անդամոցն անձնաւորութեան իւրում, և ելից զմարմինն ըզգայարանօք բանաւորութեան, և նկարեաց զպատկերն իմաստութեան իւրով, և միաւորեաց զմարմինն զոր է առ 'ի կուսէն ընդ անձութեան իւրում, և իբրև լցան ինն ամիս յղութեան իւրոյ, եկն 'ի ծնունդ ճշմարտապէս՝ որ գոյացոյցն զԱգամ. և ծննդեամբն իւրով ազատեաց զարարածս 'ի գերողէն : Եւ յորժամ կամէր ձեռնագրել զԱգամ 'ի կենաց գիրս, ել հրամանն՝ որ գրէր զմարդիկ յաշխարհագիրն : Հանդիպեալ հրամանաց երկուց թագաւորացն միմեանց, երկնաւորին և երկրաւորիս, կայսրն գրէր զմարդիկ՝ տալ նմա հարկս, և Որդին այ գրէր զորդինն Ագամայ 'ի դպրութեան կենաց : Մին թագաւորն հնարէր պարտականս իւր առնել զմարդիկ, և միւսն ողորմի և զպարտականս ազատէ 'ի պարտուց : Առաջին և նոր էր աշխարհագիրն այն. և նախնի և նոր էր փրկական ազատութիւն՝ որ եղև մեզ : Արտաքնութիւն օրինակէին զծածուկան, և երկրաւորօքս գուշակէին զերկնաւորսն : Ելեալ հրամանացն, և զիւրաքանչիւր ոք 'ի գաւառն իւր գրէին. և զԱգամ յեղեմ գրէ-

1 Աստի մինչև զկատարած ճառիս անթերի է հնադոյն օրինակն :

ցին, զի այն է դաւառ նորա. 'ի դրախտն փափկուէ
և 'ի քաղաքն մեծ գրեաց զնա տէրն իւր, յառաջին
բնակուածին և 'ի մէջ ծանօթիցն, անդ պատուեաց
զնա: Եւ յորժամ հրամայեաց կայսրն գրել զիւրա-
քանիւր որ յիւրում աշխարհին, եկին և առ Յով-
սէփ՝ զի ելցէ գրել զանուն իւր 'ի քաղաքն Գաւթի:
Եւ նորա առեալ զՄարիամ զնաց 'ի Բեթղաշէմ:

Անէր Մարիամ զԹագաւորն և գնայր 'ի քաղաքն
Թագաւորաց, զի ծնանիցի զայն՝ որ զմարդիկ 'ի զբո-
րուածի կենաց գրեցէ յայտնուի իւրով, Եկեալ նոցա
յեփրաթայ 'ի քաղաքն Գաւթի, և երկունք ծնն-
դեանն հասին անամօր կուսին: Եւ զի ոչ գոյր նո-
ցա տուն իջանելոյ 'ի Բեթղաշէմ, մեկուսացեալ նո-
ցա յայրն 'ի տուն քարափոր՝ և անդ իջին: Իջեալ
մեծատունն ընդ աղքատս 'ի դատարկ տունս, և հը-
զօրն ընդ տառապեալն 'ի ծերպս վիմին, նեղեաց
զմայրն յերկունս և 'ի ցաւս 'ի ծնանելն իւրում* . զի
մի կարծեսցէ սուրբ կոյնն եթէ հոգի միայն ծնաւ:
Ծնաւ ոչխարն ստերդ զկորիւն առիւծուն՝ զհզօրն
զօրութեց զոր գրեացն Յակովբ յորհնութիւն իւր:
Գաղարեաց ամբիծ աղաւնին, և եհան զձագն երի-
տասարդ՝ զԹագաւորն Թաւնոց 'ի բոյնս փոքր: Բազ-
մեցաւ ծնանել երինջն կուսուի զեզն պարարակ, որ
եկն լինել ողջակէզ վասն մեղաւորաց: Ծնոց զանձն
իւր ստեղծիւն մանկանց մարմնապէս. եւ յորովայ-
նէն, և ամբողջ մնաց կնիք կուսութեն:

Իճային և մարդկային է ծնունդ նորա և ոչ բա-
ժանի, զի 'ի վեր է քան զսահմանս: Աստուածային
է, զի 'ի կուսէ ծնաւ անհասանելին. և մարդկային,
զի մարմնացեալ ծնաւ անքննելին: Մի է մի ծնունդ
միաճնի Որդոյն, կատարեալ, բովանդակ, երեւելի,
սքանչելի, տեսանելի, իմանալի: Ծնեալ 'ի Հօրէ,
անտես 'ի զուարթնոց, երկրպագելի մարդկան. յէ-
ութենէ և 'ի մարդկութէ. մին միածին 'ի մեծուէ
և 'ի փոքրութենէ. մին փրկիչ՝ 'ի բարձրելոյն և 'ի
կուսէ. մի զօրաւոր՝ 'ի հրեղինացն և 'ի հողեղինացս:

* Իսն, ոչ ըստ այլոց ծննդակաւ Թեամբ կուսական ծննդեան ըստ
նաց, այլ ազգամբ և պատրաստու անահրաշխորհրոյն:

Մի ամենակալ՝ ծածուկ է էուծը և յայտնի մարդկուծը, և ո՞ իշխեսցէ քննել զնա. անծանօթ է բընուծը և ճշմարիտ մարդեղուծը, և ո՞ համարձակեսցի զննել զնա. զգեցեալ է զլոյս և պատեալ՝ ի խանձարուրս, և ո՞ սահմանեսցէ զնա. բազմեալ յաւթօս փառաց և եդեալ՝ ի մուր յանբանից, և ո՞ կարացէ իմանալ զնա. դողացուցանէ զքերովլէս և ըզգեցեալ է մարմին, և ո՞ պատմեսցէ զնա. շարժէ զբանաւոր անիւսն և բարձեալ՝ ի գիրկնսն Մարիամու, և ո՞ ճառեսցէ զնա. յագեցուցանէ՝ զտօհմս և ջամբէ զկաթն, և ո՞ տեղեակ է նորա. ճոխանայ՝ ի քերովլէական կառսն և նստի՝ ի բարձսն Մարիամու, և ո՞ հասու լինի նորա. զարհուրեցուցանէ զքերովլէսն և յանձն առեալ է զաղքատուծի, և ահա զարմացումն մեծ. բղխէ զանձրևս և կալեալ է զստինսն, և ահա հիացումն. որոտայ յերկինս և սարսափեն զօրուծիւնքն և զգուլի՝ ի մօրէն, և ահա սքանչացումն² : Զուարթուցն ծածկին, և Յովսէփ երկըրպագէ, և ահաւասիկ չնորհք : Գասքն երգեն և մարդիկ փառաբանեն, և ահաւասիկ խօնարհուծի :

() Երհնեցին քերովլէքն և սրբաբանեցին սերովբէքն. գովեցին հրեշտակքն. բարեբանեցին իշխանուծիքն. փառաբանեցին պետուծիւնքն. գուչեցին գունդքն : Ժողովեցան լէգէոնքն, և իմին յերկիր : Փայլեցին հրեղէնքն. շնեցին հոգեղէնքն. երգեցին հազարք և բեւրք զնոր օրհնուծիս նորածին արքային : Գողդայր անապատն ՚ի հնչմանէ երկնաւորացն. և փայլատակունք զուարթնոցն ցելեալ զգիշերն, վառեցան կայծակունք հրոյ և պաշարեցին զբաղաքրն. ծագեցին ճառագայթք լուսոյ և նուաղեցաւ խաւարն : Իմին զօրքն վերինք, և արարին զերկիրս երկինք. խառնեցան ընդ իրեարս վերինքն և ներքինքս, և զփառաբանուծի պսակս մատուցին մեծ թագաւորին : Աւետարանեցին գաբրիէլէանքն ազամեանցս՝ թէ գարթիք և ուսիք զնոր օրհնուիս : Քաղցրաձայն եղանակօք բարբառեցան դապքն Միքայէլի, և ուսուցին մարդկան զերգս օրհնուէ իւրեանց :

1 Հնագոյն օրինակն յափեյանէ :

2 Երկու օրինակք սգանչումն :

Գոչեաց զօրութիւն զձայն օրհնութեան քերովելիցն , զի բացցին խցեալ բերանք մարդկան 'ի փառաբանութիւն : Կբրև զքաղցրաձայն փողս հնչեաց սրբասացութի սերովելիցն , զի զարթուցէ 'ի քնոյ զորդիս մարդկան : Պար յօրինեցին զօրութիւն երկնից քնարօք իւրեանց և ասէին . Փառք 'ի բարձունս ւնյ և յերկիր խաղաղութիւն և Ագամայ մեծ յոյս հաշտութիւն :

Ինքնացեալ հրեշտակացն աւետարանէին հովուացն՝ թէ եկն քաջ հովուապետն , ժողովել զցրուեալ բանաւոր խաչինս իւր : Աւետարանեմք ձեզ ուրախութի մեծ , զի ծնաւ ձեզ այսօր փրկիչ՝ տէր օծեալ , 'ի քաղաքի Գաւթի : 'Նա է փրկիչն՝ որ յափշտակէ զգերութիւն 'ի ձեռաց բռնաւորին , և արձակէ զկապեալսն 'ի խաւարային կապանացն : 'Նա է հզօրն՝ որ դարձուցանէ զաւարն սպանմամբ իւրով , և չարչարանօքն յաղթէ թշնամոյն և հալածչին : Ընդէր կայք լուեալ , ով մարդիկ . քանզի եկեալ է թագաւորն ձեր . գնացէք տեսէք և երկրպագեցէք նմա : Հեզ է և խռնարհ , և ոչ ունի փառաւորութիւն իշխանի : Սուսեր և վահանակ ոչ գոյ 'ի ձեռին նորա ըստ պատերազմոյի , և ոչ զարդարեալ հեծանելիս 'ի ներքոյ նորա : Զձիս և զժորիս ոչ ունի՝ և թագաւոր է . և ոչ զերազագնաց երիւարս՝ և իշխան է : Ի խանձարուրս պատեալ և 'ի մսուր եղեալ գտանիցէք զնա . և մի երկբայիք վասն աղքատաբար տեսլեան նորա :

Ճնծացին հովիւքն յաւետիսն խաչամբք իւրեանց , և հաւատացին ամբիժքն , և առեալ զընծայսն ընթացան առ նա : Ընտրեցին արդարքն և տասանորդեցին ուղիղքն , և մատուցին զպատարագս իւրեանց՝ զգառն իբրև քահանայի , և զկաթն իբրև ստրնդեցոյ , և զփառսն իբրև ւնյ : Զառաջին ընծայսն հովիւքն մատուցին նմա . մօին յայրն պատարագօքն իւրեանց , և երկիր պագին նմա : Զգառն մաքեաց մատուցին գառինն ւնյ , որ եկն լինել զէնուսն և պատարագ ւնյ , և գաղարեցուցանել զգառինս 'ի զոհելոյ : Խառնեցան ընդ հրեշտակս հովիւքն և փառաբանեցին զնա : Մեծ սքանչելիք եղէն , զի միաւորեցան ձայնք երկնաւորացն ընդ երկրաւորացս , և եղանակք անմարմնոցն ընդ մարմնաւորացս : Եւ ելեալ

փառաբանութեն յամբերանոց՝ միաբանեցան երկինք
 և երկիր երգել զօրհնութիս միոյ միջնորդի՝ որ հաշ-
 տեցոյց զնոսա ծննդեամբն իւրով։ Մանուկն լուեալ
 կայր, և հոյլքն զարհուրին . ձայնքն բարձրանան,
 զուարթունքն բարբառին, մարդիկ գոհանան . այրն
 փոքր, մնուքն աղքատապէս . Յովսէփ ուրախացեալ,
 Մարիամ զարմացեալ և Որդին աղքատացեալ։

Իսկ Մարիամու տեսեալ զայս սքանչելիս՝ քաջա-
 լերեալ զինքն, և փախուցեալ երկանցն և ցաւոյն ՚ի
 նմանէ՝ յոտն կացեալ առաջի որդւոյն իւրոյ և խո-
 նարհեալ երկիր պագանէր, անկեալ առաջի նորա
 աղօթէր ծնողական սիրով և ասէր . Տէր իմ և Որ-
 դի, հրամայեա աղախնոյ և մօր քոյ խօսել ընդ քեզ։
 Արձակեա զէգէոնսդ յերկիրն քո, վասն զի անդ ես։
 Սաստեա հրեղինացդ, զի տեղի տացէն ինձ մերձենալ
 առ քեզ։ Աստ սերովբէիցն ամբառնալ զթևս իւրեանց՝
 գալ ինձ առ քեզ։ Տուր կուսական կաթ ինս հասանել
 ՚ի բերան քո . չնորհեա ստեանցս զոր սնուցեր, զի սո-
 քա զքեզ սնուցէն։ Պատառեցաւ երկիր ՚ի գոյմա-
 նէ երկնաւորացն, հրամայեա նոցա հաւաքել ՚ի լու-
 սեղէն առագաստան բարձանց։ Տուր ձեռաց իմոց զզօ-
 րութի քերովբէիցն, զի կարող լիցին իբրև թեօք
 ամբառնալ զքեզ։ Պարգևեա լեզուի իմոյ զսրբասա-
 ցութիս սերովբէից, որպէս զի անդադար երդեսցե-
 քեզ բերան իմ զսրբութիս։ Տուր բարձից իմոց զժուժ-
 կալութի բանաւոր անուոցն, զի կարող լինիցին շար-
 ժել զմեծութիդ քո։ Տուր ինձ զօրութի, քանզի զօ-
 րութեդ քո չեմբաւական։ Եւ դու զքեզ պատուեա,
 զի և երկինք ոչ բաւէն տանել զքեզ։ Յայսմ աւուր
 մեծի ծննդեան քո ցնծացե երկիր լիւ իւրով, և
 փոխանակ փոյնցն բուսուցէ զբարի արդիւնս։ Այսօր
 ուրախ լիցի Ագամ նախահայրն տոհմից, զի զամծ ըն-
 կալաւ ՚ի ծննդենէ իւրմէ, որպէս ցանկացաւ։ Այս-
 օր Եւայ ցնծացե առաւել քան զԱգամ, վասն զի
 ծնաւ ՚ի նմանէ մանուկ՝ որ ելոյծ զցաւս անիծից նո-
 րա։ Այսօր ուրախ լիցի դրախտն հանդերձ ծառով
 քնն . քանզի դարձաւ որոշեալ դրախտապանն ՚ի ժա-
 ռանգութի իւր։ Այսօր ցնծացեն նմ հեթանոսք՝
 որ ցրուեալ էին ընդ նմ երկիր, զի քև ժողովեցան։

Այսօր բուսաւ բարունակ յարմատոյն Յեսսեայ, որ արբուցանէ քաղցր գինւոյն զծարաւեալ հեթանոսս : Այսօր հաստատեցաւ ոսն մանրեալ, և զօրացաւ գարշապարն տկարացեալ : Այսօր գերուածին հեթանոսաց խաղաղութի գարձաւ, և ամուռն բազմածնունդ եղև : Այսօր ուրախացին դունդբ մարգարէիցն, զի կատարեցան բանք նոցա 'ի ծննդեան քո : Այսօր Գաւիթ հայրն քո յօրինեսցէ զլարս տանազւոյն իւրոյ, և երգեսցէ զերգս նոր ծննդեանս քո : Այսօր ազգումն լինի Եսայեայ 'ի գերեզմանն իւր, զի ահաւասիկ առաջի իմ է Էմմանուէլն, որպէս մարգարէացաւ : Այսօր փառաւորեսցէ որդին Ամուլսայ, զի ծնայ զմանուկն և կոյս մնացի, որպէս գրեացրն : Այսօր ցնծացցէ ևս առաւել մարգարէն Զաքարիաս, զի դու ես այրն՝ որոյ անուն իւր ծագումն, որպէս ասացն : Այսօր ծագեսցէ լոյս քո 'ի գերեզմանս մարգարէիցն, և զարթուցցէ զնոսա փառաւորեալ քնարօքն իւրեանց : Այսօր ուրախանայ Յովսէփ՝ անուանեալ հայր քո, որ բազում նախատեցաւ վասն քո, և արժանի եղև տեսանել զփառս քո : Յայսմ առուր յորժամ ծնայ զքեզ, բազմացաւ փառաբանութի քո . զի երկնայինքն և երկրայինքս երգեսցին զնոր օրհնութիւն :

Այսօր երգեաց Մարիամ զայսպիսի բարբառս ամբիծ ազաւնին սիրելի Որդւոյն իւրոյ . և միաւորեցաւ ձայն գգուանաց նորա՝ երգոցն հրեղինաց : Խառնեցաւ բարբառ նորա ընդ սրբասացուի սերովբէիցն, և յաղթեաց եզանակ նորա որոտմանն բոցեղինաց . զի գորովալի օրհնաբանէր զՈրդին իւր սիրելի : Գոչեաց քնարն կուսութե միաւորեալ ընդ հրեշտակաց, զի հաղորդ էր նոցա կուսութի և սրբութի : Նորագեցաւ երկիր որ հնացեալ էր մեղօք, և վերստին ստեղծաւ ծննդեամբ Որդւոյն նոյ : Մեծ են փառք այսմ առուր քան զնմ առուրց . և հրաշալի է պայծառութի տօնիս այսմ քան զնմ տօնից :

Օարթիր, եկեղեցի, գեղեցկազարդ երգովք քո, և մատո զպատարագս օրհնութե տեառն քո յառուր ծննդեան նորա : Այսօր ելանէ Սիոն, և մտանէ եկեղեցի հեթանոսաց, և բարձրանայ խոնարհեալ

գլուխ նորա զաւակին : Այսօր ուրախանայ Հարսնացեալ եկեղեցի 'ի դառնալն 'ի տուն փեսային . զի թողեալ էր զնա և գնացեալ զհետ դիւանոյ կուպաշտութե : Այսօր ցնծայ վշտացեալն 'ի վաղջնուց , զի եկն փեսայն հանել զնա 'ի խաւարային մուրուհի դիւանն : Այսօր գոհանայ կապեալն կապանօք բրունաւորին , զի եկեալ ազատիչն ելոյժ զկապանսն անգիւտութե , և ազատեաց զնա : Այսօր նկարագրեաց ստեղծիչն վերստին զապականեալ զպատկերն իւր , և խառնեաց 'ի նա զգեղս անմահութե , զի այլ մի ևս եղծցի յաւիտեան : Այսօր շինեաց տաճարապետն իմաստուն զանկեալ տունն , և եդ 'ի նմա զսփային զանդրդուելի սիւնն : Այսօր հաշտեցաւ տէրն ընդ Ազամայ , զի Որդին որ ծնաւ՝ արար զիսազաղուի ընդ Հայր և ընդ Ագամ : Այսօր եզիտ տէրն զմուրեալ ոչխարն , և բարձեալ 'ի վերայ ուսոցն դարձոյց 'ի դրախտն յեդեմ : Այսօր դարձան հօտք հեթանոսաց , քանզի հովիւն քաջ հալածեաց զգայլան սպականիւս , և ապրեցոյց զնոսա : Այսօր արտաքինքն եղեն ներքինք , և մերձաւորքն խռովեցան և ելին 'ի տանէ թագաւորին : Այսօր իջեալ տէրն սարաւով թկործանեաց զմեհեանս , և եբարձ 'ի նոցանէ զանուն աստուածոց : Այսօր յայտնեցաւ հզօր պատերազմողն գերութե աշխարհի . զի զապստամբ գերիչն կապեաց , և դարձոյց զգերութին զօրութեամբ իւրով : Այսօր եկեալ բժիշկն հիւանդաց և վիրաւորելոյ՝ որ ձրի բժշկէ և ողջացուցանէ , և դարձեալ ինքն վարձս տայ բժշկեցելոցն : Այսօր թաքոյց կինն ըզխումորն կենաց 'ի զանգուածս մեր , մինչև անսխմորեցաւ . վասն զի ունայնացեալ էր ազգ մարդկան յսփային գիտութեն : Այսօր իջեալ կենդանի աղն 'ի բարձրելոցն , և համեմեաց զանհամութիւն մեր ըստ առակին Եղիսէի : Այսօր ելեալ հրամանս 'ի Հօրէն առհաւատեայ կենացն . վասն զի ծննդեամբ Որդւոյն 'ի վեր հրաւիրեաց զազգս մարդկան : Այսօր որ է ամիս առանց արդեանց , առաքեցաւ մեզ պտուղն կենաց յերկնաւորէն : Յայսմ ամսեան՝ որ է դատարկ յսմ մտից , առաքեցաւ մեզ որայն կենաց և յարեցոյց զմեզ : Յայսմ ամսեան՝ յորում աղբատանան անմտառապեալքն , էջ մեծատունն և բաշխեաց զգանձս

իւր ամ տնանկաց : Յայսմ ամսեան՝ յորում դատարկ է այգի ՚ի խաղողոյ, պարգևեաց մեզ որթն կոյս զողկոյզն յարգանդէ իւրմէ : Յայսմ ամսեան՝ յորում թօթափին տերևք ՚ի ծառոց, փոխեցան տերևքն Ադամայ ՚ի զգեստս լուսեղէնս : Յայսմ ամսեան՝ յորում կապէ զսերմանիս սառամանեօք իւրովք, տուաւ մեզ սերմն բարի ՚ի ծարաւուտ երկրէ և յան վաստակ : Յայսմ ամսեան՝ յորում սպառի երկիր ՚ի բարութեց, առաքեցաւ մեզ երկնաւոր բարութիւնն Հոգւոց մերոց : Յայսմ ամսեան՝ յորում բարձրանայ արեգակն յաշտիճանս լուսոյ, ծագեցաւ մեզ արեգակն արգարութե և լուսաւորեաց զմեզ : Յայսմ ամսեան՝ յորում տեղի տայ խաւարն և յետս դառնայ, վասն զի յաղթի ՚ի լուսոյ, պարտեցաւ չարն և յետս դարձաւ և անկաւ յիշխանութենէ իւրմէ : Յայսմ ամսեան՝ յորում կարճի գիշեր և պակասի ՚ի լիութե, և աճէ առաւօտ, կարճեցան հաղբ և որոգայթ չարին ՚ի մարդկանէ : Յայսմ ամսեան՝ յորում պարտաւորի խաւար ՚ի լուսոյ, պարտաւորեցաւ իշխանութի խաւարին յանեղ լուսոյն : Յայսմ ամսեան՝ յորում նորոգին յինքեանս հնացեալքն, ՚ի սմա նորոգեաց տէր մեր զառաջինսն : Յայսմ ամսեան՝ յորում տան թագաւորք զհրամանս նորս, ել հրամանն խաղաղութե երկրի ՚ի թագաւորէն մեծէ : Յայսմ տօնի՝ յորում երգեցին հրեշտակք գոյամմբն իւրեանց, գոհանան և ժողովք սեպհականք հեթանոսաց ովաննայիւք իւրեանց : Յայսմ տօնի՝ որ սպասաւորեցաւ յերկնաւորաց, պաշտի և երկրպագի ծընեալն ամ յերկրաւորացս : Յայսմ տօնի երգեցի ըզփառաբանութի ծննդեան քո . յաւուր յահեղի քո տեսից զողորմութի ամուսն քո : Յառաւօտիս յայսմ օրհնեցի զքեզ սակաւ բանիւք . արժանի արա զիս ՚ի մեծի առաւօտին անսպառ օրհնել զքեզ : Յառաւօտիս յայսմ մատուցի եկեղեցւոյ քում զպատարագս ձայնի իմոյ . յառաւօտին յաւիտենից դասեցո զիս ընդ հրաւիրեալն յառագաստին քում : Յառաւօտիս յայսմ Հօրն քում փառաբանութի, և քեզ անդադար օրհնութի, և սքը Հոգւոյն երկրպագութի, և մեզ հաւատացելոցս ողորմութի այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Որ անսկիզբն էս յեռթէ անպարագրելի Բանդ-
 չօր՝ յառաջ քան զյաւիտեանս հաճեցար լինել տղայ
 'ի կուսէն, բաց զըթուես իմ զովլել զնձային ծը-
 նունդ քո : Որ ստեղծիչդ էս մանկանց և յաղթեցար
 'ի սիրոյ քումմէ լինել մանուկ, ստեղծ յիս բան զե-
 ղեցիկ՝ պատմել զտնօրէնութիդ քո : Որդի կուսուէ՝
 որ ծնար 'ի նմանէ 'ի վեր քան զընուիս, իմաստացո
 զլէզու իմ ճառել զսքանչելի գործս քո : Որ անծա-
 նութդ էս 'ի հրեղինաց և զգեցար մարմին 'ի հողե-
 ղինաց, տուր ինձ լինել մշակ յայդի ճառիս քո իմաս-
 տութի : Ո՞ զարմացումն : Որ անպատմելիդ էս 'ի բա-
 նաւորաց, ծանո ինձ զսէր քո. որպէս զի առանց քըն-
 նելայ երգեցից զգօրութիս քո : Տուր ինձ փառաբա-
 նել զբեզ զքանչելեօք և սիրով. զի առանց սիրոյ ոչ
 որ կարէ պատմել յաղագս քո : Եկեղեցի հէթանո-
 սաց, գոհացիր և զովեա յիմ լեզուս քո զձեր մա-
 նուկն՝ որ ծննդեամբն իւրով ազատեաց զբեզ 'ի կա-
 պանաց քոց : Զարմացումն է ասել և հիացումն է
 լսել՝ թէ մարդ եղև, և տէրն ժամանակաց եղև ընդ
 սահմանաւ ժամանակի :

Որ զգեցեալն է զլոյս անտանելի, զգեցաւ զմար-
 մին հողեղինի 'ի գտերէ Դաւթի : Որ ծածկեալն է
 յանխմանալի ծոցն հայրական, եկն 'ի ծնունդ, և
 եղև մարդկան տեսանելի : Հինաւուրց մանուկն՝ որ
 'ի խանձարուրս պատեցաւ, եղև բառնալի ձեռօք
 ծերունւոցն Սիմէոնի : Մշտնջենաւոր քահանայա-
 պետն՝ որ ետ զքաւութի որդւոցն Ղլեայ, ձագօք
 աղաւնեաց ելանէր այսօր 'ի տաճարն : Տէրն քահա-
 նայից՝ որ ընդ չօրն իւրում ընդունի զպատարագս
 աշխարհի, զոյգս տատրակաց մատոյց Յովսէփ վասն
 նորա ըստ օրինացն Մովսէսի : Որ ետ զօրէնս ընդ

* Ի Ճառընտրացն Բ. Ե. ԺԵ :

Տնողին իւրում 'ի լեառն Սինեայ, եկն կատարել զօրէնսն և զմարգարէան յիւրում մարմնի : Եկն 'ի Թըլփատուծի, զի զմարգեղուծին իւր հաստատուն աւրասցէ . և մատոյց զպատարագս, զի ցուցցէ՝ եթէ ոչ օտար է 'ի Հօրէն : Ինքն հրաման ետ ջուրց, և բղխեցին զԹուլունս . և ինքն մտանէր պատարագօք յանդիման լինել առաջի տեառն : Առեալ զնա Մարիամ հանդերձ պատարագօքն զընդունիչն պատարագաց՝ ել 'ի տաճարն ըստ օրինացն մատուցանել զպատարագն . առեալ զձագն զոր եբեր Յովսէփ յաղագս մանկանն, և ելին 'ի տուն տեառն ըստ հրաւմանի մարգարէին :

Տեսեալ Հոգւոյն արք զմիջնորդ անձունն՝ և կռեաց զձերունին Սիմէոն, զի վկայեցէ վասն մանկանն : Արդար էր վկայն զոր եբեր Հոգին, և հաւատարիմ . և բազմուծի ամաց իւրոց վկայէր զձմարտուծէն իւրմէ : Վասն այնորիկ էր պահեալ զնա կենդանի յայնչափ ժամանակս, զի տեսցէ զօժեալն տեառն 'ի մարմնի . և արժան և յիրաւի էր ձերունւոյն վկայել զանսկզբնականէն, որ հաճեցաւ լինել մանուկ 'ի վախճան ժամանակի : Լայնեաց և բազմացոյց զչափ աւուրց նորա, զի վկայուի նորա յանդիմանեցէ զմանուկն՝ եթէ յառաջ է քան զյաւիտեանս : Արդեւ 'ի նմանէ զմահ, զի յայտմ պատճառէ յայտնի լիցի իշխանուին Որդւոյ : Կապեաց զնա ընդերկայն ամօք . զի յորժամ ազաչեցէ զՈրդի, ծանխցէ աշխարհ բզմեծուի նորա : Անցանէին դարքն, և ծերն պահեալ կայր . զի լիցի վկայ՝ Թէ ով է տէրն ժամանակաց : Կնքէին ազգքն, և Սիմէոն կենդանի մնայր և ախնունէր մշտնջենաւորին՝ որ գայր 'ի ծնունդ մարդկապէս : Բնակէր յաշխարհի ձերունին, համբերելով տեառն աշխարհի՝ եթէ էրբ յայտնեցի յաշխարհի, որպէս և խոստացաւ : Անցանէր մահ յայս կոյս յայն կոյս շուրջ զնովաւ և ոչ մերձենայր 'ի նա . անցուցանէր առաջի նորա զնահապետսն, և 'ի նա ոչ իշխեր մերձեալ : Իբրև զարձան էր եղեալ զՍիմէոն 'ի ճանապարհի . եթէ որ փոխէ զնա 'ի կենացս, նա է կենդանարար : Անհարին կապանօք կապեալ էր զնա անձապէս . եթէ որ ոք եկեալ արձակեցցէ զնա, նա

է ամօ ճշմարիտ : Բազում օժեալք և քահանայապետք կացին յերկրի , և զմի որ ոչ ընտրեաց Սիմէոն . բայց միայն զտէրն ամենեցուն : Զայս էր նշան եղեալ հնացեալ բազմամեոյն՝ եթէ որ որ հանգուսցէ զծերուծի նորա , նա է տէրն իւր : Աշխատեցաւ ծերն նայել յամ ծնունդս՝ եթէ ո՞վ տացէ ներումն ծերուէ նորա : Եւ մինչ նա յայսպիսի համբերուէ էր , եհաս ժամանակ՝ զի հանգիցէ ՚ի հալածանաց իւրոց . եկն նախախնամողն արարածոց արձակել զկենդանակապ նաւն և կապել ՚ի նաւահանգիստն մահու , մինչև եկեսցէ միւսանգամ :

Բարձեալ կուսին զծեր մանուկն և եկեալ ՚ի տաճարն , զայն որ եկեալն էր նորոգել զհնուի ամ աշխարհի : Բերին զպատարագսն ըստ սովորութե օրինացն . և կոչեաց Հոգին Ծք զՍիմէոն՝ եթէ ընկալ զնա . արձակին կապելոց եկեալ է , հայցեա ՚ի նմա նէ արձակել զքեզ , որպէս և կապեացն : Արի ծեր , և առ զկատարումն ՚ի տղայէդ . մշակ զոհիցն՝ ահա քահանայապետն եկն հանգուցանել զքեզ : Իսկ Սիմէոն զօրացաւ Հոգւոյն զոր զգեցեալն էր , և սկսաւ խօսել զճշմարտութին : Տեսեալ զկոյնս զի բարձեալ էր զնա , երկիր եպագ երկիւղիւ . և կարկառեալ զձեռն՝ ընկալաւ սիրելաբար : Աղաչէր զնա և ասէր . Արձակեա զիս , տէր , այժմ՝ յորժամ տեսի զքեզ՝ երթալ ինձ հանգչել մինչև ցկատարումն : Ահա տեսին աչք իմ զողորմութիս քո : Լոյծ յինէն զկապանս իմ ըստ խոստման քում : Բեզ մնայի , զի եկեալ արձակեսցես զիս ծննդեամբ քո . կատարեա զինդրուածս զոր հայցեմս ՚ի քէն : Դաշինս էր եղեալ քո և Հօր և Հոգւոյդ Ծք՝ մի ճաշակել ինձ զմահ , մինչև եկեսցես . այժմ՝ կատարեցաւ դաշինքն խորհրդաւոր . հրամայեա մահուն հանգուցանել զիս , որպէս խոստացար : Արգելէր զիս մինչև ցայժմ յաշխարհ տեսանել զքեզ . արդ բաց ինձ ելանել , զի արժանի եղէ տեսանել զամօյին ծնունդդ : Ահաւատչեայ ետուր ինձ զհրամանն քո յառաջագոյն , զի կապեալ կայցեմ մինչև յաշխարհ դայցես և մարմին զգեցցիս . այժմ՝ եհաս կատարած դատապարտի քում . արձակեա զկապեալս , զի ժամ է ինձ ննջել ՚ի հող : Հրա-

մայեա հողմոյն մահու շնչել առ իս, որպէս զի երթեալ յօթեվանս՝ մնացից քեզ մինչև եկեսցես: Առաքեա և դիր զիս իբրև զպահեստ՝ ի տուն մահու, մինչև եկեսցես և առցես անտի յաւուրն յետնում: Հրամայեա մարմնոյս երթալ ՚ի հող իւր դառնալ. զի յորժամ գայցես, ընդ բազումս յարուցես զսա: Բազում տքնեցայ մնալով քեզ ՚ի ճանապարհի աշխարհիս. տուր ինձ ննջել, զի յաւուր յարութեն զարթուցելիս ձայն քո: Սերմանեա զիս ՚ի գերեզման իբրև զբազումս. և յորժամ անցանէ ձմեռն աշխարհի, հրամայեա ինձ բուսանել: Թաղեա զիս ՚ի մէջ ահօսի իբրև զհատ ցորենոյ. և յորժամ բոխես զանձրեն կենաց, բերցես զիս բազում արդեամբք:

Արդ ասա ինձ, ծերունիդ Սիմէոն, որպէս ասես զայդ առ մանուկդ. զայդպիսի բանս ընդ կատարեալ մարդ որ ասէ: Քառասնօրեայ է յորմէ հետէ ծնեալ է զդա Մարիամ. և զիսորդ կարէ իմանալ տղայուն դորա զոր ինչ ասացեր. կամ բանք քո ոչ են լսելի դմա, և կամ այլանման է զգօնութի դործոյ քո. կամ ծերութի քո կրսեր է քան զտղայութի դորա, և կամ մանկութի դորա երիցագոյն է քան զծերութիւն քո. կամ անցանէ զբազմութե ամովք քովք ժամանակ դորա, և կամ ժամանակք քո ՚ի դմանէ է սկիզբն առեալ: Ի խանձարբաւորէ արձակել զքեզ յաշխարհէ աղաչես. ապա յայտ իսկ է՝ եթէ դա է տէր աշխարհի ճշմարտապէս:

Ազաւանք Սիմէոնի յայտնապէս վկայեն զՌդւոյն Մարիամու՝ եթէ անձային՝ անուն նորա յառաջ է քան զարեգակն. պաղատանքն հինաւուրցն առաջի մանկանն խորհրդաբար՝ ցուցանեն ծածկապէս եթէ նա է անձ յաւիտենից: Ասաց՝ եթէ՝ «Զառաջ քան ըդ լինելն Աբրահամու եմ ես», ապա բարիորդ աղաչէր Սիմէոն: Բարձեալ էր զնա ձեռամբ, և հաւատայր եթէ ՚ի կառս հրեղինաց է: Տեսանէր զմարդեղութիւն, և ոչ երկմտէր յանունն. տեսանէր պատեալ զնա կտաւովք, և խնդրէր արձակումն ՚ի նմանէն. ընկալեալ էր զնա ՚ի գիրկան, և քարոզէր եթէ տէր

1 Հին օրինակ մի անձային է ծնունդն. և յաջորդն անընթեանն:

է բարձանց : Տեսեալ զձագոսն զոր եբեր մատուցանել ըստ օրինացն , և զաճի հարաւ հոգւոյն : Սկսաւ խօսել ընդ մանկանն . և այսպէս ասէր հին քահանայն .

Զհարդ առից զպատարագս 'ի քէն , և կամ ում մատուցից , տէր պատարագաց . քեզ հանդերձ Հարբ ընծային պատարագք և բաժակք , և առանց քո ոչ ընդունի և ոչ ինչ : Դու ես առիթ¹ Հնորհաց և սրբու թի քահանայից , և 'ի քէն առնուցուն զՀոգին 'սք 'ի քահանայանալն իւրեանց : Դու հոտոտիս 'ի պատարագսն ընդ Հօր քո , և քե կատարեցան ողջակէզք որդւոցն Ղևեայ : Քեզ մատուցին զուխտս և զգոհս յաւիտենից . և 'ի ձեռն քո ետ Հայրն քո ըզքաւու թի ամ աշխարհի : Քեզ մատոյց Աբել զանաբատ պատարագս իւր , և անուան քում եբեր զանդրանիկս և զընտիրս 'ի հօտից իւրոց : Եւ պատարագք արդարոյն 'սոյի քեզ նուիրեցան : Զմեծ կերպարանս քո զգեցաւ Մելքիսեղեկ . զմշտնջենաւոր քահանայու թի իդ քո օրինակեաց հոգևոր պատարագօքն : Քեզ Աբրահամ կանգնեաց զխորանն 'ի վերայ լէրինն . և խորհուրդ քո ասրեցուցին զԽահակ 'ի զոհելոյ : Քեզ ուխտեաց Յակովբ զուխտսն յորժամ փախտաւ կան լինէր . և յորժամ բազմացուցանէր զխաչինս իւր , քեզ մատուցանէր զտասանորդան : Եւ ոչ գոյ ժամանակ՝ եթէ² էր երբէք Հայր առանց քո . և քե ընդունէր զպատարագս որդւոցն Ղևեայ : Եւ այժմ եթէ առից զպատարագս , դարձեալ քեզ մատուցանեմ . և դու ընկալ զբոյս , որպէս և հաճոյ եղև քեզ : Ոչ եթէ առանց քո ընդունի Հայրն զպատարագս մարդկան . զի դու անդ ընդ աջմէ նորա ես , և նա ընդ քեզ է : Ահաւասիկ առնում զերկուս ձագս ազաւնեացս զոր եբեր Յովսէփ . և քե³ նուիրեմ Հօր և սրբոյ Հոգւոյն :

Հիացաւ Սիմէոն 'ի տեսանել զՈրդի , և 'ի զարմացման մեծի եղև վասն նորա : Բարձեալ էր հոգն զանտանելի ծովն ձեռամբ իւրով . և ժողովեալ զխորսն մեծ 'ի հոգեղէն գիրկան , և ոչ նեղէր⁴ : Ըօշափէր

1 Մի օրինակ ընդունող :

3 Հնագոյն օրինակն քեզ :

2 Մի օր . եթէ երբէք Հայր առանց :

4 Երկու օրինակք նեւեր :

սէզն զհօւրն անշիջանելի , և ոչ ծախէր . և եղեալ զկայծակունսն 'ի փայտն փտեալ , և ոչ այրէր : Բարձեալ ծերն անզօր զկորիւն առիւծուն 'ի ձեռս իւր , և ոչ զարհուրէր յահաւորութի նորա : Քերթէ հողեղէն եղև Սիմէոն Որդւոյն այ , և փոխանակ անուոցն գրկօքն եբարձ զանպարագրելին : Լցեալն Հոգւով 'ի ծածուկ խելամուտ եղև . վասն այնորիկ ոչ ամաչէր զտղայն աղաչել . Արձակեա զիս երթալ հանգչել առ ննջեցեալսն . վասն զի ծերացեալ եմ , և ճանապարհդ քո աշխատութի է : Մեծ պատերազմ հանդերձեալ ես առնել 'ի շաւիղս քո . և ծերոյ ոչ վայել է ուղեկցել ընդ քեզ : Զարթուցանես և կանգնես զկողմարդարուն . վասն այնորիկ մարգիկ երիտասարդք վայելեն 'ի ճանապարհի քում : Ճակատամարտ կայ քո ընդ հօրին 'որ գլորեաց զԱդամ , և ես անժոյժ՝ ոչ կարեմ մարտնել ընդ նմա : Զբարձրաբերձ պարիսպսն կամիս խել զոր կանգնեաց մոլորեցուցիչն . զպատանիս ընտրեա քեզ , քանզի անցեալ եմ զաւուրբք : Զլոր կողմանս երկրի ես հնազանդեցուցանելոց 'ի ներքոյ ոտից քոց . ոտք ժուժկալք պիտոյ են ընթանալ ընդ քեզ : Գործս նորս հանդերձեալ ես գործել ինայեա 'ի ծերութիս իմ , վասն զի ոչ եմ բաւական : Զկործանումն աշխարհի եկիր նորոգել քաջութի քով . և ես հնացեալ՝ ոչ եմ կարող շինուածոյ քում : Սպանման և մահաբեր է ճանապարհ քո . արձակեա զիս խաղաղութի , զի մի թաթաւեսցի արեամբ ծերութիս իմ : Վիրաւորելոց ես մարմնով 'ի գերողէն աշխարհի . թոյլ արա ինձ , քանզի տկարացան թիկունք իմ , և ոչ կարեմ կրել վերս : Զքերութի հեթանոսաց ես դարձուցանելոյ . զարս՝ զօրականս աւցես ընդ քեզ , զի ես անկարող եմ : Ծանր է գործդ քո . և զի ես պակասեցի ամենեկն 'ի զօրութի , աղաչեմ զքեզ արձակեա զիս 'ի կենացս :

() արմացեալ էր Մարիամ ընդ այսպիսի բանս Սիմէոնի , և ընտրողապէս 'ի խորհրդոցն տաղանապէր , և թերևս այսպիսի ասէր իմաստուն խոհեմն Սիմէոնի , եթէ զիարդ արձակէ զքեզ մանուկս իմ , և կամ երբ

1 Մի օր . զբն զբոլանոց . . զի ես անխառնել եմ . . զիս 'ի խառնոց :

իցէ կապեալ. ո՛ւր իցէ տեսեալ քո զսա, զի դու Տին էս, և սա տղայ. և կամ յորո՛ւմ ժամանակի եդ ընդ քեզ զգաշինս, զոր այժմ ասես: Խորհուրդ քո այն պիտի երևի՛ եթէ յաւիտենից է. և Որդիս իմ դեռածին է, զիա՛րդ գիտէ զոր ինչ ասեսդ: Ո՛ւր է տեսեալ քո զսա, յերկի՛նս եթէ յերկրի, մեկնեա ինձ. զի յորմէ հետէ ծնայ զսա, մինև ցայսօր ոչ եմ տեսեալ զքեզ: Խորհուրդդ այդ զոր պատմես դու, յառաջ է քան զիս. վասն զի դու ծեր դուով բազմօրեայ՛, և ես տալի՛թայ, եթէ մայր սորա ոչ գիտեմ զոր աւացերդ, մանուկս զոր ծնայ՛ ուստի՛ կարիցէ գիտել: Ի տղայէս արձակումն զիա՛րդ խնդրես. զի կապանքդ քո, որպէս և ասացեր, բազում ժամանակաց է. որով զօրու՛թէ կապեաց զքեզ քառասնօրեայ մանուկս, և կամ զիա՛րդ կարիցէ արձակել զքեզ:

Մէջ Սիմէոն. տեր է զօրու՛թեց. և դիւրին է դմա ան ինչ. և զորպիսու՛թէ դորա անհնարին է հասու լինել ինձ և կամ քեզ: Այնչափ կրտեր է քան զդա մայրն քո Եւայ. և հեռի են ժամանակք դորա ՚ի լիւնելու թեհէ արարածոց: Ձեռամբ Որդւոյդ քո հաս տատեցան արարածք. և հանդերձ շարքն իւրով հաս տատեաց զաշխարհ: Գա գոյացոյց զամ ինչ յանգոյից. և լայնու՛թիք ծագաց ՚ի դա սահմանեցանս: Գու վաւ ձգեցաւ կամարն երկնից ՚ի սկզբանէ. զնակա նու՛թի՛ տոհմիցդ դա հաստատեաց լիւ իւրով: Գա ընդ շօր իւրում ստեղծ զդասս զօրու՛թեց երկնից, և դմա հնազանդին լէգէոնք լուսեղինացն. ՚ի դմանէ իշխեն գունդքն Գարրիէլի, և դմա լսեն բոցեղէն դաւքն Միքայէլի. զդա օրհնաբանեն քերովլէէքն բազմաչեայք, և եդեալ է զլուծ իւր անխախտելի ՚ի վերայ ուսոց նոցա: Առաջի դորա կան հազարք հազարաց և բիւք բիւրուց, և դմա գուէն սերովլէէքն զսրբ բասաց ձայնս իւրեանց, և սարսեալ տէր կոչեն զանուն դորա: Աստ յայտնի է վասն մարմնոյն զոր ըզգեցաւ. ՚ի վեր ծածուկ է, զի հաւասարակից է ծնողին իւրում: Աստ խոնարհ է վասն հաստման մարդե-

1 Երկու օրինակք Բազմա՛ւայ:

2 Մի օրինակ շքեա՛ւութիւն. այլ օր. շքեա՛ւութիւն. միւս այլ շքեա՛ւութիւն:

ղուծէն . 'ի վեր ճոխ է վասն անճառելի մեծուէն , Աստ տեսաք զսա վասն կամաւոր տնօրէնուծէն . 'ի վեր անծանօթ է որպիսուծի դորա 'ի քերթելիցն : Մեծ է Որդիդ քո , Մարիամ , և արարիչ ւամ արարածոց . որպէս զի թէ կամեցեալ էր ցուցանել զփառս անծուծէն , կիզեալ էր աշխարհ ամենայն : Հոյ՛քն բոցեղէնք սարսէն 'ի ձայնէ դորա 'ի բարձունս . և յորժամ հրաման տայ նոցա , սարսափեն 'ի զօրուծէն նորա : Գա է կապեալ զծով աւազով , և սահման եղեալ նմա . և իբրև 'ի տիկս արգելեալ , զի մի անցցէ 'ի ծածկել զերկիր : Ի ձեռին դորա են կապանք ւամ ծնէլոց . վասն այնորիկ աղաչեմ զդա , զի արձակեցէ զիս 'ի կենացս :

Այն Մարիամ ցՍիմէոն . Չայդ ւամ Յովսէփայ պատմեա , ես 'ի հրեշտակէն եմ ուսեալ յառաջագոյն , յորժամ զաւետինս եբեր ինձ 'ի հօրէ . զայդ ւամ զոր այժմ պատմեցեր , յայնժամ հաստատուն ընկալայ 'ի նմանէ . և ոչ գոյ երկբայուծի աղաչանաց վասն մանկանս զոր ծնայ , և ես կոյս մնացի յետ ծնանելոյն : Բարիոք է քեզ լինել վկայ առ ուրացողն : Բարձրացո զձայն քո , որպէս զի ամենեքեան լուիցեն բանից քոց : Հնէցո զքնար քո և երգեա նմա , զի ծանիցէ աշխարհ՝ եթէ նա է կապեալ զքեզ , և ինքն արձակեցէ զքեզ : Բարձրացո իբրև փողոյ զձայն քո , ծերդ բազմօրեայ . զի գիտացէ աշխարհ՝ եթէ Որդիս իմ տէր է ժամանակաց : Գոչեա , Սիմէոն , և վկայեա հրեիցդ վասն մանկանս՝ որ յաւիտենից է . զի իբրև զանցաւոր համարէին զիս վասն դորա : Քաւրողեա մեծապէս և մի լուեր . սաստեա զրպարտողացն , զի բազում բամբասեցին զիս վասն տեառնս քո : Լեր աւետարանիչ 'ի մէջ հրեձուածողացն և յանդիմանեա զնոսա , զի շատ հայհոյեցին զիս յաղազս անծորդոցս : Հայցեա 'ի տղայոյս և ուսո ւամ աշխարհի , զի զսա աղաչեցէ ւամ ոք՝ որ պէտս ունի ինդրուածաց : Սկիզբն արա առաքելական ճանապարհին , և զինի գարշապարաց քոց եկեցեն հեթանոսք առ լոյսն Քրիստոս : Ուրախացո զՅովսէփ հրաշալի բանիւքդ զոր պատմեցեր . զի բազում նախատինս կրեաց վր մանկանս :

Աղաչէր Սիմէոն զՈրդին այ արձակել զնա , որպէս

և կապեալն էր . և 'ի լսելն Մարիամու զարմանայր վասն նորա : Լուաւ զՈրդւոյն իւրոյ զի ասէր՝ եթէ արարիչ է նորա . և մխիթարեցաւ հոգւօնն , և մուսացաւ զտրտմութի : Յնծայր որոջն կոյս 'ի գովելն նորա զկորիւն աւիւծուն զոր բարձեալն էր : Բարի և վայելուչ էր ծերոյն Սիմէօնի , զի աղաչէր զՈրդի 'ի տուն Հօր իւրոյ : Եւ արժան էր ծեր քահանային վկայել զքահանայապետէն՝ որ եկն քաւել զաշխարհ արեամբ իւրով . Արձակեա զիս 'ի կենացս՝ երթալ քարոզել ննջեցելոցն զոյս փրկութէս , որ եղև յայտ նութիւնքով : Երթայց առաջի քո , և քարոզելից առաջին հարցն և դարապետացն զփրկութիս քո : Ճանապարհք քո 'ի գերեզմանս է ուղղեալ . առաքեա երթալ աւետարանել անյուսիցն զգալուստ քո : Երթամ պատմեմ զիշուամն քո 'ի դժոխս , և ուրախացուցանեմ զնոսս՝ եթէ ահաւասիկ գայ թագաւորն ազատինն ձեր : Թերևս խօսեցայց յականջն Ադամայ՝ թէ եկն տէրն մարմնով քո , զկործանումն քո կանգնել : Ասացից Եւայի զոյստնութենէ քումմէ՝ թէ դուստրն քո ծնաւ Որդի , և նա փրկէ զքեզ . մխիթարեմ , զի վշտացեալ էր վասն Աբելի և դրախտին . և յորժամ լսէ զծնունդ քո , ուրախանայ յոյժ : Ասեմ ցԱդամ՝ թէ դարձիր 'ի ժառանգութի քո , զի եբաց տէրն ծննդեամբ իւրով զդուռն դրախտին : Ի ջից սերմանել զհամբաւս բարիս՝ եթէ կործանեցաւ մահ և անկաւ յիշխանութի : Երթամ աղաղակել առաջի դարուցն մահացելոցն՝ եթէ զարթիք փառաբանեցէք , զի եհաս փրկիչն ձեր : Երթամ պատմեմ Աբելի անդրանկին մեռելոյ՝ թէ գայ տէրն քո յարեան ճանապարհս զոր ուսուցեր . ասացից տարապարտ արեան նորա՝ թէ այլ մի ևս գոչեր , զի կատարեցաւ պարագրութի՝ սպանման քո : Թող տուր ինձ երթալ տեսանել զՍէթն զեղեցիկ , և թարգմանեցից նմա զգեղեցկութենէդ քումմէ՝ որ 'ի նա կերպարանէր : Տուր ինձ տեսանել զԵնովս և զԵոյ , և անուամբ քով սրբեցից զփոշի երեսաց նոցա . երթալ մտանել ինձ առ Աբրահամ՝ որ սպասէր աւուր քո , և ետես

1 Երկու օրինակք Եկրագրոսն :

զխորհուրդդ քո, այլ էս տեսի զԾնունդդ քո: Գնացից
աւետեալ՝ Խաչակայ բանաւոր պատարագին՝ եթէ
զխորհրդակից տէրն քո ձեռամբ իմով ընկալայ, զայն՝
որ փրկեաց զքեզ՝ ՚ի սուսերէն: Պատմեցից Յակով-
բայ՝ որ փոքր էր, և մեծ եղև քոյին կերպարանաւ. և
պարծեցայց նմա՝ եթէ ՚ի գիրկս իմ բարձի զտրն քո:
Ճառեցից սրբասիրին Յովսէփայ՝ որ ջանայր յագե-
ցուցանել զքաղցեալն, եթէ էջ հացն կենաց յերկ-
նից՝ որով կերակրին ամ քաղցեալք երկրի: Արձա-
կեա զիս երթալ տեսանել զՄովսէս, և ասացից նմա՝
եթէ զոր դու քարոզեցեր նշանօք և արուեստիք,
ձեռամբ իմով շօշափեցաւ. տեսանել ինձ զՅեսուս
Վաւեայ և զՄամուէլ, և ուրախացուցից զնոսա աւե-
տեօք գալստեան քո: Քարոզեցից Վաւթի հօր քում՝
եթէ բուսաւ բարունակն յարմատոյն քո, որպէս և
գրեցաւն: Բացից զհօղն՝² Եսայեայ, և ասացից ցնա՝
թէ կատարեցաւ բան քո, զի ծնաւ կոյսն զԷմմա-
նուէլն: Անցից ընդ դժոխս, աւետարանեցից ամ
մարգարէիցն զհամբաւս բարեաց, և զլոյս՝³ մեծ փր-
կութէ գալստեամբ քո. և զարմանան յայնժամ ընդ
իս մարգարէքն և արդարքն՝ որ ցանկային տեսանել
զքեզ. և երանեն ինձ, զի արժանի եղէ տեսանել
զմեծութիդ քո: Արձակեա զիս զոր կապեցեր հրա-
մանաւ քո, երթալ և անդ վկայել ննջեցելոյն զայտ-
նութենէ քումմէ: Բժ, որ եկիր արձակել զկապեալն,
արձակեա յեկեղեցւոյ քումմէ զկապանս հերձուածո-
ղաց: Որդի անձն՝ որ ուրախացուցեր զՍիմէոն ծնն-
դեամբ քո, ուրախացո զմեզ ՚ի հաւատս, ՚ի յոյս, ՚ի
սէր քո: Եւ քեզ փառք՝⁴ հանդերձ Հարբ և սուրբ
Հոգւովդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

1 Երկու օրինակք աւեգարանել:

3 Երկու օրինակք լոյս:

2 Մի օրինակ զհայեցող: Եսայի:

4 Մի օր. Իսայ. և անուշ-ի բնդ հօր:

Ի ԳԱԼՈՒՍՏԸ ՓՐԿՉԻՆ ՅԵՐՈՒՍԱԼԻՄ ԵՒ Ի ՍՈՒՐՐ

ՏՕՆԸ ԲԱՐԵԲԱՆՈՒԹԵԱՆ *

Ի տօնս տօնից լի ընտրողութիւն հրաւիրեալ էք, եղբարք իմ սիրելիք. մատուցէք զարգիւնս գովուեց իմաստուն հրաւիրողին ձերոյ: Յառագաստս պայծառութեամբ կոչեցեալ էք դուք, զօրականք. իբրև զքաջ զինուոր առէք զնշան ՚ի ձեռս ձեր: Ի ժողովարանս ամբարութեց մերձեալ էք այսօր. զծածկեալ ստացուածս ետութե վաճառեցէք հոգևորապէս: Ի հանդարտութե յարկս ժողովեալ էք, սիրելիք. ջանացարուք մտանել յաներկիւղ գաւառն, ուր ոչ շրջին ամբօք: Ահա ՚ի ցնծութի կոչեաց զձեզ Որդի թագաւորին՝ որ եկն յաշխարհս մեր. ոստովք ձիթեմեաց ելէք ընդ առաջնորա, և պարեցէք նմս ովսաննայիւք:

Հասուցեր զմեզ ՚ի տօնս յայս, տէր տօնից և ժամանակաց. առիթ եղեր մեզ աւուրս այս, տէր ամսոց և ամաց. ուսուցեր զմեզ երգել քեզ ՚ի տօնս սրբութե քո. ազգեցեր մեզ ալէլուել քեզ յաւուր յիշատակի բարեաց՝ քոց: Ուրախասցին այսօր հրեշտակք զոմամբ փողովք իւրեանց: Յնծասցեն ազգ և լեզուք, և զուարճասցին ովսաննայիւք: Չնջեսցին քե սուգ մեր, զի տէր էս ուրախուեց: Եղծցին քե յանցանք մեր, զի բարի էս դու ՚ի վերայ մեր: Հանգիցեն ՚ի քեզ անձինք մեր, և մոռասցին զնեղութիս իւրեանց: Կորոգեսցին քե արարածք՝ որ հնացեալ էին և փտեալ մեղօք: Բւեւեսցին ՚ի քեզ գեղք մեր, և նորոգեսցին ՚ի բնութիս առաջինս: Զարգարեսցին քե եկեղեցիք մեր, զի տէր էս հոգևոր զարդուց: Սրբեսցին քե հոգիք մեր, և փայլեսցին իբրև զհրեշտակք: Օրհնեսցին քե ազգք մեր, զի եղեր տոհմակից մեր: Մաքրեսցին խիղճ մտաց մերոց, և խոտորեսցին ՚ի չարեաց: Շինեսցին քե աւերակք

* Յերից օրինակաց. երկուքն ՚ի Ճառնորացն Բ. ժԸ:

1 Մի օրինակ Բարեբանութեց:

մեր, և զերծցին յատելեացն: Չարդարեացին քե-
 Հաստատու[թիք մեր, դառնալ յառաջին գեղեցկու-
 թիսն մեր: Փառաբանեսցեն զքեզ, տէր, արարածք՝
 երկինք և երկիր լրիւ իւրեանց: Գովեսցեն զքեզ
 տիեզերք կազմուիք իւրեանց: Բարբառեսցեն՝ քեզ
 ամ հոգիք սքանչելի հնչմամբ իւրեանց: Օրհնա-
 բանեսցեն զարդք երկնից զհրաշարի եութի քո: Ու-
 բախասցին բարձունք յիջանելոք քո. և հովիտք ցրն-
 ծասցեն և փառաբանեսցեն: Ուրախասցի ծով՝ ի գը-
 նացս քո, և ցամաք ՚ի կոխելոք քո: Բնու[թիս մեր
 ցնծացէ և փառաւորեսցէ, զի առ մեզ էջ մեծուիդ
 քո: Փառաւորեսցէ զքեզ տկար միտք իմ ձայնիւք
 լի ընտրողութիւն: Յնծասցեն դասք մարդարեւիցն յօրհ-
 նաբանու[թիս մանկանցն: Ուրախասցին գունդք ա-
 ռաքելոցն ՚ի միաբանել ձայնից նորահասակացն:

Մ. յօր երկինք ուրախասցին և ամ դասք հոգե-
 ղինացն, և գովեսցեն կերպիւք իւրեանց զայն՝ որ
 խոնարհեցոյց զերկինս և էջ: Ա. յօր ջուրն վերին
 գոչեսցէ զձայն օրհնութե հօր և ճոխ անուան նո-
 րա, և բղխեսցեն զձայնս գովեստից: Ա. յօր հաստա-
 տու[թիս զուարճացի և փառաբանեսցէ զէականն,
 որ խոնարհեցոյց զերկինս, և էջ յերկիր և շրջեցաւ
 ընդ երկրաւորքս: Ա. յօր արեգակն ցնծացէ և ճա-
 ռագայ[թք իւր ուրախասցին, և գովեսցէ զարեգակնն
 արդարութե՝ որ լուսաւորեաց զարարածս: Ա. յօր
 լուսինն պայծառ² և երևելի զշառաւեղս լուսոյն
 երևեցուցանէ, և երկիր պագցէ բարձրելոյն՝ որ հա-
 ճեցաւն խոնարհել: Ա. յօր ամ լուսաւորք զարդալից
 կերպիւք իւրեանց առաքեսցեն զարդիւնս փառաց
 արարչին՝ որ զարդարեաց զնոսա: Ա. յօր երկիր խըն-
 դացէ, և լերինք խայտասցեն իբրև զգառինս առա-
 ջի տեառն՝ որ խոնարհեցաւ և այց արար ազգի մարդ-
 կան: Ա. յօր ծով ուրախասցի և կզգիք նորա խրախ-
 ճանասցին³ ՚ի տէրն՝ որ եկն ՚ի դաւառէ իւրմէ ՚ի
 խոնարհ գաւառս մարդկան: Ա. յօր անտառք ցրն-
 ծասցեն և մայրք ոստովք իւրեանց, զի ահա հատին

1 Մի օրինակ Բարեբանեսցեն զքեզ . . . լուսոյն և երկ . . . :
 . . . զբարաւի եսարաբի քո : 3 Երկու օրինակք իւրե-
 2 Երկու օր. Բարասցէ երևելի . . . ճասցին :

զոստս իւրեանց լինել նշան գեղեցիկ : Այսօր անասունք ցնծասցեն և զաղանք ուրախացին , զի ահա 'ի յովանակի երևեցաւ երկնաւորն՝ որ եկն յերկիր : Այսօր քաղաքն Դաւթի ևս առաւել մեծացի , զի տէրն ւնմ՝ արարածոց կամեցաւ մտանել 'ի նա : Այսօր ասպարանք ցնծասցեն և քաղաքը զարհուրեցին յաղաղակել մանկանցն՝ որք գուէին զօրհնեալ եկեալն : Այսօր այգի սիրելւոյն խլեալ և ցրուեալ է 'ի հեթանոսս , և արհամարհեն՝ զնա կոխողք . զի եղև անարգ և խոտան : Յանգ նորա մերձ էր յանկանել . այսօր անկեալ և կործանեալ : Աշտարակը նորաշէն և բարձունք քակեցաւ 'ի ձայնէ գուճանն որպէս զերկբով , որ կործանեցաւ 'ի ձայնէ գուճան փողոյն : Որթքն հնացեալք և ասպականեալք՝ այսօր անարգեցան . և փոխանակ նոցա տնկեցաւ որթն՝ որ սնաւ 'ի մէջ հեթանոսաց : Այգին որ ոչ էտ զպտուղ , կինձն վայրենի արածեցաւ 'ի նմա . վասն զի ոչ էտ զխաղող , այլ զփուշ և զտատասկ : Եւ բարկացաւ տէր այգւոյն , և ելոց հուր 'ի բարունակս նորա . և ամպոց իւրոց հրաման ետ՝ զի մի տեղացեն յայգին , զի եղիցի նա աւեր և խոպան և առանց պտղոց և արդեանց : Պակասեաց անձրև մարգարէիցն և ցողք Հողոյն տեսողաց : Սպառեցաւ աղբեր Յակովբայ , և ցամաքեցաւ բղխումն Իսրայէլի : Երկուս զաւազանս որդիք պարարտութե՛ հատան յանդուոյն Աբրա համու . զի կորեաւ յԻսրայէլէ քահանայուհի և թազաւորութի : Պարգեւիչ թագաւորութեց այսօր լուծանէ զթագն Յուդայի , և երարձ տէր 'ի ժողովրդէնէ իւրմէ զգլուխն և զվերջն , զծերն և զակնառուսն և զմարգարէն և զքահանայն : Այսօր 'ի սուղ նըստեալ ժողովուրդն տօնասէր . զի զտօն ւնծորդոյն խոտեաց , և նա խափանեաց զտօնս նոցա : Այսօր բարձաւ պատիւն 'ի ժողովրդէնէն Իսրայէլի , և կայ ամաւեցեալ 'ի մէջ ազգաց որպէս զՎայէն վասն չարութե՛ իւրոյ : Այսօր բազմացան խրամատութիք 'ի գաւիթս Յակովբայ յւնմ կողմանց . զի ճարտարա-

1 Մի օրինակ զարհամարհեն . . . ձեր էր յաղախեի . . . շէն , և բարբառութիւն նորա :

պէտն որ շինեաց զամուրս նորա, դարձեալ քակեաց զանկիւնս նորա: Այսօր ժողովուրդն երգեսցէ զերգս զայս 'ի մէջ հեթանոսաց, եթէ եթող զիս տէրն և մոռացաւ զիս 'ի ժառանգութենէ իւրմէ, և համարեցաւ զիս իբրև զօտար և իբրև զայրի անզաւակ: Այսօր ուրախանայ ժողովուրդս մեր 'ի ձայնէ հրնման մարգարեիցն. և բուսուսցէ զոստս օրհնութե, և ծաղկեսցէ իբրև զշուշան: Այսօր կթեմք զպրտուղս 'ի մեծ յայգւոյն մարգարեիցն, և պեսպէս հաւմովք իւրեանց խրախճանամք հոգևորապէս: Ամենայն հեթանոսք ծափս հարէք հոգևոր տօնիս այսմիկ, և երգեսցէք նմա ուխաննայիւք՝ որ պսակիչն է տօնից ձերոց: Եկեսցէ Յակովբ և պատմեսցէ մեզ վասն յաւանակին և որթոյն. և Դաւիթ զարթուսցէ զտղայս և զմանկունս յօրհնութի: Չաքարիա գոչեացէ Երուսաղէմի՝ թէ ուրախ լեր, դուստր Սիոնի: Եսայիաս քարոզեսցէ մեզ ակնարկելով վասն աշակերտացն. գեղեցիկ են 'ի վերայ լերանց ոտք աւետարանի արդարութեց՝:

Ի մտանել տեսաւն 'ի Սիոն մեծաւ փառօք ուխաննայի, օրինակաց և տեսութեց և խորհրդոց և առակաց, ընթանային առաջի մանկունք, և ոստս ձիթենեաց 'ի ձեռին նոցա. և պարէին նմա ուխաննայիւք ամբիծ և արգար տղայքն: Պատեալ էր զնա փառօք քր գունդն առաքելոցն. և էր զհետ նորա սրբուի, թագաւորութի և քահանայութի. և մարգարեքն փողովք իւրեանց գօչէին առաջի նորա խորհրդովք. իբրև թագաւորի զգովուիս առաքէին նմա, և բազմագէմ բարբառով նկարագրէին նմա զպատկերս²: Ոմն ասէր՝ թէ սա է զորմէ ասացի, եթէ ծագամամք եկեսցէ յաշխարհ. և միւսն՝ 'ի վերայ սանդղոց, ասէ, տեսի զնա կանգնեալ: Ոմն ասէր, նա է զոր տեսի 'ի մէջ մորենւոյն իբրև զհօւր. և միւսն կոչեաց զնա զարմացումն և անհօր աշխարհի: Ոմն ասէր՝ թէ նա է որ էջ որոտմամբ և փայլատակմամբ և ձայնիւ փողոյ, եկեալ 'ի գլուխ լերինն, և տեսի զնա. և միւսըն գօչէր ասելով՝ եթէ օրհնեա զանձ քո, Սիոն:

1 Երկու օր. Խաչազու-Քէց:

2 Մ'ի օրինակ շէֆո:

Ոմն ասէր, զաւակ է նա զոր եթող մեզ անձ յԽարայէ-
լէ . և միւսն յառաջագոյն աւետարանէր՝ եթէ նմա
սպառեան ազինք : Ոմն ասէր, որպէս խոտ է նա բու-
սեալ և ծաղկեալ առանց սերման . և միւսն պատմէ
ասելով՝ եթէ արմատն Յեսսեայ : Ոմն ասէր, նա է
նշանն որ բարձրանայ Հեթանոսաց յերկրի . և միւսն
օրինակէր զնա որպէս որոջ առաջի կտրչի : Ոմն ասէր,
մի թէ նա է որումակն ունին Հեթանոսք . և միւսն՝
եթէ տէր իջանէ և կոխէ զբարձրութի լերանց : Ոմն
պատմէր զգօրութի և զսքանչելի նշանս նորա, եթէ
ահա որ արձակէ զկապեալս և բժշկէ զբեկեալս սրբ-
տիւ . և միւսն զանուն նորա խնդրէր, և եթէ զինչ
կոչեսցէ զնա՝ փափագէր, եթէ որ բմբունէ զհողմն
ձեռօք՝ զինչ է անուն իւր կամ Որդւոյ նորա : Ոմն ա-
սէր, եթէ իրբև զծաղիկ ՚ի ծարաւուտ երկրէ բու-
սաւ . և միւսն գոչէր ասելով, յառաջ քան զարեգակն
է անուն նորա : Ոմն ասէր, մանուկ ծնաւ մեզ Որդի
և տուաւ մեզ . և միւսն՝ Հինաւուրց նստեալ, ասէ,
և ծեր քան զանձ արարածս : Ոմն ասէր, էս տեսի
զնա կանգնեալ ՚ի վերայ բարձր պարսպի . և միւսն
կոչեաց զնա հրեշտակ՝ որ ունի զխորհուրդ շօր ՚ի
ձեռին : Ոմն ասէր, այո ճշմարիտ բնակեցաւ անձ ընդ
մարդկան . և միւսն այսպէս ասէր, եթէ սա է տէր
անձ մեր : Ոմն ասէր Երուսաղէմի, արի լուսաւորեաց,
զի եհաս լոյս քո . և միւսն՝ ցնծա, դուստր Սիոնի,
բարբառեա և ուրախ լեր, Երուսաղէմ : Ոմն ասէր,
ծագումն է անուն նորա . և միւսն ասող կոչեաց զնա :
Ոմն գաւազան կոչեաց զնա . և միւսն հովիւ Խարայէ-
լի : Ոմն թագաւոր ասէ զնա . և միւսն սքանչելի խոր
հրդական : Ոմն գառն կոչեաց զնա . և միւսն որջա-
կէզ արդարութե : Ոմն ասէր, նա է վէմն որ հատաւ
առանց ձեռին . և միւսն կոչեաց զնա իշխան խաղա-
ղութե և արդարութե : Ոմն ասէր, նա է զոր տեսի
փառաւոր ամպօք . և միւսն ետես նստեալ ՚ի կառս
քերովբէից : Ոմն ասէր, թէ տեսի զնա նստեալ յա-
թող բարձրութե, և լի էր տունն ՚ի փառաց՝ լու-
սեղէն հանդերձից նորա . և այլ խորհուրդք ծած-

1 Մի օրինակ գրածս նորա . և մասն խորհուրդս :

կեալք օրինակէին իմաստաբար : Ոմն ասէր, եթէ ես լուայ 'ի Հօրէ յորժամ ասաց, եկայք իջցուք 'ի Բարիլոյն, և բաժանեացուք անդ զԷզուսն . և միւսն գոչէր և ասէր՝ քեզ ասեմ, 'Նաբուգոդոնոսոր : Ոմն ասէր, եթէ ինձ ասացաւ ելանել պատմել յերկիր՝ եթէ տէր ասաց միաձնի իւրոյ, արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերուս . և միւսն՝ թէ 'ի կատարածի մարդարէիցն Որդի նյ յարիցէ և փրկեսցէ : Ոմն օրինակէր զիջանէն նորա որպէս զանձրև՝ զի իջանէ հանդարտութիւն, և զՄարիամ նկարագրեաց երևելի և սք գեղմամբն . և միւսն զյղութիւն նկարագրէր և ըզճնունդն օրինակէր : Ոմն զգալուստն քարոզէր՝ եթէ պատրաստ արարէք զճանապարհս տեառն . և միւսն՝ թէ տեսին անձ մաքր երկրի զփրկութիւն նյ մերոյ : Եւ այսպիսի ձայնիւք փառաբանէր յորժամ մտանէր յերուսաղէմ :

Եւ գունդք մարգարէիցն պատուեաց զմտանել նորա 'ի Սիոն : Եւ ժողովեցան անդ մանկունք և մարգարէք և առաքեալք, զի զթագաւորն երևելի սպասուք և աչառու՝ ովսաննայիւք յղարկեսցեն : Փափագեաց նմա եկեղեցի հեթանոսաց, և երկրպագեաց թագաւորաց արքային : Նախանձեցաւ ընդ նա պոսնիկ ժողովուրդն վիրալից, զի ինքն ոչ ընկալաւ զարքայն ըստ աւետեաց մարգարէիցն : Տեսեալ զմեծութիւն բարձրելոյն՝ որ եկն առ ինքն, և զարհուրեցաւ . տեսեալ զսրբութիւն նորա՝ տրտմեցաւ, զի լրբեալ էր և ա նառակեալ . նայեցաւ 'ի նա արհամարհութիւն, զի ծածկեալ էր մարմնաւորութիւն . և խոտեաց զփառս տէրութիւն, վասն զի ծածկեալ էր անձութիւն : Գուչեաց Գաւիթ որդի Յեսուեայ վասն ծածուկ փառաց նորա . Ի վայելլութի սրբութիւն, ասէ, ծնաւ 'ի ծոցոյ էութիւն : Զսա՝ որ հեծեալն է խոնարհութիւն 'ի մերկացեալ յաւանակի հեղութիւն, Հայր ծնաւ ծածկութիւն յառաջ քան զյաւիտեանս գոյութիւն . և 'ի մօրէն ծնաւ յայտնութիւն սկիզբն ժամանակաց տնօրէն

1 Հատուածք և Բան . . . Իրէն . . . Հատուած և Բան . . . Երոյ :

2 'ի միւսն և եթ օրինակի կայ :

3 Մի օրինակ անալոս :

2 Ի նոյն օրինակին և եթ կայ և այս

նութիւ : Երգուաւ տէր և ոչ ևս զըջացաւ վասն սի-
րելի Որդւոյ իւրոյ՝ Եթէ դու ես հոգևոր քահանայ
ըստ կարգին Մէլքիսեղեկի : Եւ Գաւիթ նկարա-
գրեաց զպատկերս զայս ճշմարտապէս երգովք իւ-
րովք . մարգապէս դրոշմեաց ընտրողուծք . զմար-
գեղուծի նորա յիշեաց ՚ի քահանայուծե՛ն՝ զոր օրի-
նակեաց : Գու ես , ասէ , մշտնջենաւոր քահանայ
և Թագաւոր՝ որ ոչ վախճանի . իշխանուծի քո իշ-
խանուծի յաւիտենից , և Թագաւորուծի քո յազգէ
մինչև յազգ : Զայսպիսի գեղեցկուծե պատկերս՝ որ
կերպարանակից է անուծե՛ն , նկարեաց Գաւիթ ա-
ռաջի աչաց դստերն Երուսաղէմի : Սա է Թագաւորն
փառաց զոր մարգարէքն քարոզեցին՝ լուր , դուստր ,
և խոնարհեցո զունկն քո առ ձայն փառաբանուծե՛ն
մանկանցն . մոռա զժողովուրդ քո և զտուն հօր քո
աստամբի , զի ցանկացաւ Թագաւորն գեղոյ քում ,
և կարօտեաց վայելչուծե՛ն քում : Արհամարհեաց
զձայնս մարգարէիցն և զքարոզուծիս առաքելոցն .
մանկանց և երիտասարդաց ոչ եղ ունկն սրունիկն :
Եւ զի ոչ լուաւ և պատրաստեցաւ ՚ի ցնծուծի և ՚ի
փառաբանուծի , գրեաց և ետ նմա գիր արձակման ,
և արար զնա անարգ և անպիտան : Աւ զքողն ՚ի
գլխոյ նորա , և զամօթ յաչաց նորա . մերկեաց զպատ-
մուճան նորա , և եբարձ զվերարկու նորա : առ զօս-
կիճամուկն ՚ի պարանոցէն , և եբարձ զպարանջան-
սըն և զմե՛հանդս . և իբրև զպոռնիկս և զշունս ար-
տաքսեաց ՚ի տանէ իւրմէ , և ահա նստի առանց քո-
ղի բացաւ գլխով , և անարգեցաւ :

Ուր է գեղն կուսուե՛ն քում , և պաճուճեալ հարս-
նուծի քո . ուր են աւուրքն քո առաջինքն յաւիտե-
նից . ուր են փառք և պատիւն քո և երևելի զարդն
քո . ուր է տունն զոր շինեաց բեզ արքայն Սողովման
՚ի պատիւ քո . ուր է քահանայն և կահ նորա՝ որ
կայրն ՚ի վերայ պաշտաման քո . ուր է կամարն ոսկի
և խոյրն և մանեակն . ուր է բեհէղն և երկնագոյնն ,
զանգակքն ոսկի և նունաձեքն . ուր են կարգք՝ ա-
կանցն , և բազում քարիկքն պատուականք . ուր սե-

ղանն ոսկի և հացն նուիրանաց՝ որ կայր 'ի վերայ նորա . ո՛ւր են խոճնկքն քաւութիւն և ճենճերք ողջակիզացն . ո՛ւր է արկղն կտակարանաց և տախտակքն քարեղէնք՝ որ 'ի նմա էին . ո՛ւր են բաժակքն և սկաւառակքն և ասմանութք սպասուցն . ո՛ւր են տօնախրմբութիւնք քո և ամսագլուխքն և պահպանութիւնք : Խափանեցան 'ի քէն ուրախութիւն և ձայն ցնծութիւն երգոց . և ահա երգին 'ի քեզ լալիւնք 'ի բերանս քո և որդւոց քոց : Զինչ են մեզք քո , դուստր Յակովբու , զի այդչափ խիստ է խրատ քո : Փոխանակ զի զարքայն և զՈրդի արքային անարգեցեր , լիրբ և անաչառ պոռնիկ . զարքայն յանապատին անարգեցեր , և զՈրդի արքային յերուսաղէմ . զչայրն ընդ որթունն փոխանակեցեր և 'ի պէսպէս կերպարանս , և զՈրդին ևս փոխանակեցեր ընդ արիւնահէղ աւազակին , և զՀոգին տեառն դառնացուցեր 'ի մէջ օտար հեթանոսաց . զմշտնջենաւոր Երրորդութիւն ատեցեր թողեր և կատողեցար , և զաստուածս ունայնութիւն սիրեցեր՝ զգևս և զխտարս և զտարերաց նմանութիւն . զԽեղճն՝ մարդասիրէիր , և զԲանն Հօր անարգէիր . զԽեմուռն առաւել պատուէիր , և զբաւիչ Որդին հայհոյէիր . զԹամուզն մերձաւորապէս սիրէիր , և զտէրն բարձանց բամբասէիր . զԵսթեր յիմ տեղիս գովէիր , և զերկնաւորն նախատէիր . զԲահայ գոհիւք մեծարէիր , և զՄեսիայ հալածէիր . զԵղիկանսն և զսնտոխսն 'ի տաճարին քում երկրպագէիր , և որ հաստատեաց զերկիր հրամանաւն՝ 'ի մէջ հրապարակաց կոփէիր : Ո՛վ է լուեալ զայս՝ որ գործեցաւ առ փրկչին : Վասն այսորիկ կորացոյց զձեզ և արար 'ի նախատինս :

Օ այս լուեալ Խորայէլ 'ի բերանոյ մարգարէիցն՝ թէ ահա իբրև զայլազգիս էք , որ բարկացուցէք զօրէնս իմ : Ծանեաւ եզն զտացիչ իւր , և էջ զմուր տեառն իւրոյ . և Խորայէլ զիս ոչ ծանեաւ , և ժողովուրդ իմ զիս 'ի միտ ոչ առ : Եթէ ժողովրդեան իմոյ լուեալ էր ինձ , ասէ , և կամ Խորայէլի զճանապարհս իմ գնացեալ , վաղվաղակի մեծ առնէի զնա , և 'ի

վերայ նեղաց նր արկեալ էր զձեռն իմ : Յայնժամ ,
 ասէ , խօսեսցի ընդ նոսա բարկուք իւրով , և սրբա-
 մտու թի իւրով խռովեցուցէ զնոսա : Լից , ասէ , զե-
 րեսս նոցա անարգանօք և ամօթով : Բարկացաւ Ե-
 րուսաղէմի , և արար զնա աւերակ : Գոչեաց նմա Ե-
 սայիաս ասելով ՚ի վերայ նորա՝ եթէ իբրև զՏովանի
 յայգւոջ և իբրև զտաղաւար լքեալ , սոյնպէս եթող
 տէր զԵրուսաղէմ վասն անօրէնուէն իւրոյ : Եւ եթէ
 ոչ տեառն զօրու թեց թողեալ էր մեզ զաւակ փոքր
 ինչ յարմատոյն Յեսսեայ՝ որ ծաղկեաց ժողովրդեանն
 Խորայելի , իբրև զՍողոմ լինէաք և Գոմորոյ նմա-
 նէաք . և այժմ կայ մնայ՝ եթէ դարձ լինի նմա : Այգ
 որ բարկացոյց զնձ իւր նմ զնացիւք իւրովք , աս
 սպասէ ժամանակի՝ թէ երբ հաշտեսցի ընդ իւր :
 Զմարդարէսն ընթեռնու անմիտն , և ոչ իմանայ ըզ-
 բանս նոցա : Եւ որպէս թէ լուաւ զգարձն՝ աղաղակէ
 ձայնիւ իւրով . և դարձեալ եթէ շինի Երուսաղէմ՝
 լուաւ ՚ի մարդարէիոյն և թէ վասն որոյ աւերեցաւ՝
 ոչ իմանայ եբրայեցին : Եւ զի բազմանան փառք նո-
 րա , ասէ . և թէ որպէս լինին՝ ոչ խոստովանի : Եւ զի
 անուռն մեծանայ , կարդայ . և թէ ին մեծանայ՝ ոչ
 գիտէ : Եւ զի կոչի սեփական , ասէ . և թէ ով փրկէ
 զնա՝ ոչ ասէ : Եւ զի լինի ՚ի փառս և ՚ի պատիւ , յա-
 ւելու ասել անհամեայն . և եթէ որպէս կամ ին՝ ոչ
 ասէ , զի կուրացեալ են միտք նորա : Թանձրացեալ
 է , ասէ , սիրտն , և ծանրացեալ ահանջն Խորայելի ,
 զի մի իմասցի և լուիցէ նա զգրեալսն և զասացեալսն :
 Ահա ՚ի մտանել փրկչին մերոյ մարդարէուին դո-
 չեաց ձայնիւ , եթէ սա է զորմէ ասացի եթէ գայ և
 հեծեալ է յաւանակ իշոյ . եւ ընդ առաջ նորա ովսան
 նայիւք և պարուք բարբառեա և ցնծա : Իսկ նա յոր
 ժամ լուաւ զձայն փառաց ովսաննայիցն , տրտմեցաւ
 զարհուրեցաւ և լռեցուցանել կամեցաւ զմանկուն-
 սն : Միաւորեալ էին յայնժամ ձայնք առաքելոցն
 և մանկանցն : Հինն երգէր ցնծութիւն և նորօգութիւն
 առաջի փրկչին , և մարդարէութիւն հանդերձ տղայ-
 ուք և առաքելութիւն և ինքեամբ . և ՚ի միասին փա-
 ռաբանեցին երկօրեան զայն՝ որ պարգևիչ է երկօ-
 րունց : Արդ հրեայքն ոչ եթէ միայն ՚ի կտակարա-

նացն օտարացան, այլ զՀայր անարգեցին, և զՈրդին վասն նախանձու սպանին: Մարդարէն 'ի փառս նորա հրաւիրեաց զժողովուրդն խորայեւացոց. և նա սպանման պատրաստեցաւ, և ընթացաւ գործել ըզջարիսն: Երկինք զփառս նորա պատմեն, և ժողովուրդն ոչ հաւանեցաւ. և երկիր զքանչեւ խոնարհու թին, և հրեայն ոչ առնու 'ի միտ: Խորհուրդք անկատարեցան, և նա զօղանջէ՝ եթէ ոչ են ճշմարիտ: Որ հանդերձեալք էին՝ սպասաւորեցան. և նա ուրանայ՝ թէ տակաւին ոչ է սկսեալ, Զօրինակն զոր նկարագրեցին տեսողքն, ելից և կատարեաց փրկիչն մեր. և ազգն խիստ և ապստամբ երդնու և ստէ՝ եթէ դեռ գայ, ոչ են կատարեալ գրեալքն, այլ 'ի պահու են այն խորհուրդքն:

Այլ անմիտք, մինչև ցերթ ոչ կամիք 'ի միտ առնուլ: Եկայք քննեսցուք արդարութիւն զպատգամս մարգարէիցն, և տեսցուք եթէ կատարեցան գրեալ խորհուրդքն՝ զոր խօսեցան: Յակովբ օրհնէր զՅուդայ և ասէր ցնա այսպէս. մի պահասեցէ դաւազանն 'ի Յուդայէ և մի պետ յերանաց նորա, մինչև եկեսցէ հովիւն՝ որ տէրն է թագաւորութեց. և նմա ակն ունին հեթանոսք, զի նա փրկեացէ զնոսա 'ի պատրանաց. զյովանակն իւր կապեացէ զորթոյ դնդակէ, և 'ի բարունակն զորդի իշոյ իւրոյ: Քննեա այժմ և 'ի միտ առ, անամօթ և անմիտ հրեայ. եթէ կայ դաւազանն Յուդայի կամ պետ յերանաց նորա, ապա ոչ կատարեցան գրեալքն և ոչ բանք մարգարէիցն: Իսկ եթէ պետն խափանեցաւ և մարգարէութիւն լըռեաց, ամաչէ ազգն Հրէից. թէպէտ և խստութիւն զօղանջէ: Եթէ ոչ նստաւ 'ի յովանակի՝ որպէս Զաքարիաս մարգարէացաւ, եթէ ոչ փառաբանեցաւ 'ի մանկանցն՝ որպէս և Գաւիթ ասաց, եթէ ոչ խափանեաց թագաւորութիւն յեփրեմայ՝ որպէս և գրեալն է, եթէ ոչ խօսեցաւ զխաղաղութիւն ընդ հեթանոսս՝ որպէս և ասացեալն է, մի հաւատասցես ամենեւին եթէ նա է թագաւորն յաւիտենից: Իսկ եթէ զայս անմիտք ելից, և կատարեաց զաւազակ և զխորհուրդս, այլ մի ևս խաբէսցի հրեայն: Եւ յորժամ լուիցէ յայ՝ եթէ դուք ոչ ժողովուրդք իմ էք, և ես ոչ եմ անձ

ձեր . ժողովուրդն 'ի հեթանոսս փոխեցան , մերձաւորքն ընդ հեռաւորսն : Յրուեցից զքեզ 'ի մէջ ազգաց՝ ասաց անձ ընդ Իսրայէլ . և առանց գնոյ վաճառեցի զքեզ , և ոչ գոյ թիւ աղաղակի քո . զի խառնեցար ընդ հեթանոսս և ուսար զգործս նոցա , ահա ես արհամարհեցից զքեզ , և կոչեցից առ իս զհեթանոսս , և 'ի մէջ Սիոնի եդից զվէմն հակառակուածք . և որ հաւատայ յանուն նորա , ոչ ամաչէ յաւիտեանս , ասէ տէր : Եւ միւս մարգարէն ասէ՝ եթէ տեսի զտէր կանգնեալ 'ի վերայ բարձր պարսպի անդամանտեայ , և 'ի ձեռին նորա վէմ՝ անդամանտեայ . և ասէ տէր ցմարգարէն 'ի տեսլեանն յայտնապէս , եթէ ահա գնեմ անդամանտ 'ի մէջ ժողովոգեանն Իսրայէլի : Եւ դարձեալ Գաւիթ յառաջագոյն ասաց՝ եթէ որպէս կատարեաց զխորհուրդսն : Զվէմն , ասէ , զոր արհամարհեցին շինողքն , նաեղև զլուխ շինուածոյն : Ըրդ ուսիր , երբայցի , զի շինեաց տէրն զերուսաղէմ և կանգնեաց տէր զամուրս պարսպաց նորա , և օրհնեաց զգաւակս նորա խաղաղուածք , և յիշեաց տէր զգթուածի իւր , և ողորմուածք ստացաւ զնա : Եւ որպէս մայր որ դգուեսցէ զմանուկն՝ զի մնուացի զողջումն իւր , այնպէս մխիթարեաց տէր զերուսաղէմ . և ասէ ցնա . բազում բարկուածք հարի զքեզ , և ողորմուածք մեծաւ ողորմեցայց քեզ . փոխանակ նախատանաց կործանման քո և բարկուածք խրատուք քո ամբարձ զգլուխ քո 'ի մէջ ազգաց , և յաճախեցից զփառս և զպատիւ քո . և զի կոչեցի զքեզ ոչ հաւատացեալ , և քաղաք լի անօրէնուածք , հեղում 'ի քեզ զպատուական արիւնս իմ , և քաւեմ զանօրէնուածիս քո . և զի այրւացար ' յԻսրայէլէ , զի ես մերժեցի զնա 'ի քէն : Բացից զդրունս քո ուրախուածք , և մտցեն 'ի քեզ զօրք հեթանոսաց , և եղիցին քեզ ընտրեալ ժողովուրդք . և թագաւորեսցէ տէր 'ի Սիոն , և եկեսցեն ազգք բազումք և փառաբանեսցեն զիս յերուսաղէմ : Եւ որպէս երկիր որ աճեցուցանէ զծաղիկս իւր , և որպէս պարտեզ որ բուսուցանէ զտերմանիս իւր , այնպէս ծագեսցէ տէր

1 Հնագոյն օրինակն այլեցաւ յիւրայէլ :

զարդարուածի՝ քո 'ի մէջ հեթանոսաց . և ասացեն հեթանոսք յայնմ աւուր . ահա անձ փրկիչն մեր . ահա տէրն զօրուածք եկն և փրկեաց զմեզ 'ի նեղուէ . և կոչեսցեն քեզ անուէն նոր զոր անուանեաց տէրն քո : Միովն ասացէ յայնմ ժամու . եթող զիս տէր , և մոռացաւ զիս անձ : Մի՛թէ մոռանայ կին զմանկունս իւր , կամ ոչ գթացի 'ի ծնունդս որովայնի իւրոյ . թէպէտ և նա մոռանայ , բայց ես ոչ իսպառ մոռացայց զքեզ : Ահա ձեռօք իմովք կանգնեցից զբարձր պարիսպս քո , երուսաղէմ . թողեալ են քեզ մեղք քո խոնարհեալ , որ մեծացաւ յանկարծակի : Ահաւաղիկ արարից կարկեհան զբարինս քո և ըզհիմունս քո յընտրեալ քարանց շափիւղայ , և կանգնեցից զաշտարակս քո յասպիս , և զգրունս քո յականց վանեաց , և զբարձր պարիսպս քո յընտիր ականց պատուականաց . և լցից 'ի մէջ քո , երուսաղէմ , զստացուածս և զգանձս , զզմրուխտս և զմարգարիտս , զապիկիս ¹ և զտպապիոնս և զականս սարգիոնս և զընտրեալ ոսկիս 'ի սենեակս քո ² . և ուստերք և դստերք քո եղիցին ուսեալք յայ . և խաղաղութի 'ի հիմունս քո , և արդարութի 'ի գաւիթս քո . և յանգիման հեթանոսաց սրբեցից և բնակեցայց 'ի քեզ : Ահա ազգք 'ի լոյս քո եկեսցեն , և աղինք ընդ առաջ ծագման քո . 'ի պատիւ ետու զքեզ 'ի մէջ հեթանոսաց , և 'ի պարծանս 'ի մէջ ազգաց : Ահա հարկանեմ 'ի քեզ զխորան իմ , և հաստատեմ 'ի քեզ զցիցս ³ իմ . երկայնեմ զապաւանդակս քո , և ընդարձակեմ զսրահ քո . և սրբեցայց և բնակեցայց 'ի քեզ , և եղիցի անձ յաւիտեան : Ի սմա բնակեցայց , զի հաճեցայց ընդ սա . և զորս սորա օրհնեցից : Անդ ծագեցից զեղծերն 'ի Գաւիթ , և փրկութի մի պակասեցէ 'ի նմանէ : Փոխանակ զի բարկացայ երուսաղէմի , 'ի ձայն օրհնուէ մանկանցն ժողովեցից ըզծերս և զերիտասարդս , և գովեսցեն զիս ովսանայիւբ : Եւ զի առիթ եղև մանկանցն նախատել զիս 'ի հրապարակս իւր , ժողովեցից առ ինքն զզօրութիս

1 Մի օրինակ զապիկիս :

2 Հնազոյնն 'ի սենեակս :

3 Մի օրինակ զպիկիս . . . և օրբեցից :

ազգաց, և պարեպեցէն ինձ օրհնութիւն ուխաննայիւք . և գոչեցէ Երուսաղէմ որդւոյքն իւրոյք՝ օրհնեալ եկեալն, և որ հանդերձեալն է գալ . ուխաննայ՝ ի բարձունս և ՚ի խոնարհս Որդի Հօրն բարձրելոյ . օրհնեալ է որ սիրովն՝ խոնարհեցաւ և փրկեաց զազգս մարդկան : Օրհնեալ է թագաւորն՝ որ աղքատացաւ և զաղքատս մեծացոյց : Օրհնեալ է որ եկն և կատարեաց զխորհուրդս և զառակս մարդարեւիցն : Օրհնեալ է որ իւրացոյց՝ զարարածս մեծամեծ պարգևօք ծնողին : Օրհնեալ է որում համր բնութիւնքն երգեցին զօրհնութիւնս ուխաննայիւք : Օրհնեալ է որում տղայքն երգեցին զնոր օրհնութիւն եղանակօք : Օրհնեալ է նոր թագաւորն որ եկն, զոր նոր մանկունքն փառաբանեցին : Օրհնեալ է որում զօղանջեցին տղայքն, և զովեցին զնա հանդերձ աշակերտօքն :

Ո՛վ որ ոչ զարմանայցէ, տէր, ընդ խոնարհութի մեծութեւն քում . զի կառքն քերովքէական երկիւղիւ բարձեալ է զփառս քո, և յովանակն անարգ եբարձ զմեծ և զնք զօրութիւն քո : Զի գթութիւն եկեալ առ մեզ, և ողջունիւ մեք բարձրացաք . աւետարանէ բերան իմ զարդարութիւն քո յայսմ առուր ուրախութեց, և խօսեցէ լեզու իմ զփառս քո օրհնութիւն ՚ի տօնս տօնից : Յնծասցէ անձն իմ ՚ի տօնս յայս, քանզի ՚ի սմա ցնծացան արարածք . և ոստս օրհնութեալ բարձցէն միտք իմ փոխանակ ուխաննայիցն զոր բարձին մանկունքն առաջի յովանակին, յորոյ վերայ նրստաւ մեծութիւն քո . գոչեցից քեզ ընդ նոսին՝ ուխաննա Որդւոյ Դաւթի : Երախայն որոյ կաղ էր լեզուն ՚ի շաւիղս կատարեալ զբանիցն ծնաւ զօրհնութիւնս ուխաննայիւ, զոր մարգարէքն բնաւ ոչ օրհնեցին : Արկին զարմացումն ՚ի վերայ ծերոցն՝ որք տեսին զՈրդին և ոչ օրհնեցին : Տեսցեն զքեզ, տէր, խորհուրդք իմ, ոչ իբրև զտղայս անսգայս, այլ գովեցից զքեզ իբրև զգասս աշակերտացն՝ որք տեսին զօրութիւն քո մեծապէս : Յնծացայց ՚ի քեզ իբրև զմանկունսն, որ ետուն զձայն իւրեանց՝ ուրախ սրտիւ :

Յայսմ առուր եմուտ տէրն մեր յԵրուսաղէմ քա

1 Երկու օրինակ ՚ի Սիւն :

2 Երկու օրինակ ռաբոտայոյց :

զաքն [Թագաւորն . և խոնարհեալ նստաւ 'ի յովանա-
 կին, զի բարձրացուսցէ զկործանումն Ագամայ: Ե[թող
 զսերովբէսն 'ի բարձր գաւառն իւրեանց, որք սրբա-
 բանէն զնա հանդերձ Հարքն իւրով. և ընկալաւ զօրհ-
 նու[թիս տղայոց և մանկանց որդւոցն Խորայէլի: Այ-
 սօր տէրն մեր մտանէ 'ի Սիօնի հեծեալ 'ի յովանա-
 կի, և Զաքարիա աւետարանեաց' ե[թէ ահա գայ
 Թագաւորն քո առ քեզ: Քերովբէքն գոչեն մեծուե-
 նորա՝ օրհնեալ է 'ի տեղւոյէ իւրմէ . և մանկունքն
 ոստովք ձի[թենեաց փառաբանէն զնա ովսաննայիւք:
 Այսօր խոնարհեցաւ տէրն և արարիչն նմ' տիեզե-
 րաց. ե[թող զբարձրուի քերովբէիցն և նստաւ 'ի վերայ
 անարգ յովանակի: Օրհնեալ է տէրն մարգարէիցն՝
 որ եկն և կատարեաց զբանս նոցա, զոր և մանկունքն
 փառաբանեցին զխոնարհու[թի նորա հանդերձ աշա-
 կերտօքն: Տղայքն որ ոչ գիտէին բնաւ զփօսս մարդ-
 կան, երգեցին 'ի գրկաց մարց իւրեանց . զի տեսին
 զհեզու[թի նորա հեծեալ 'ի յովանակի և եկեալ առ
 Երուսաղէմ՝ ծարաւի արեան: Տեսեալ զնա տրտմե-
 ցաւ պոռնիկն, զի հեզ էք և մաքուր: Օրհնեալ է
 բարձրեալն՝ որ խոնարհեցաւ և 'ի յովանակի իշոյ
 նստաւ . և Սիօնի տեսեալ զհեզու[թի նորա՝ և ոչ
 ընկալաւ զնա: Սերովբէքն զարհուրին 'ի փառաց նո-
 րա, և ոչ են բաւական նայել 'ի նա . մանկունքն և
 աշակերտքն փառաբանէին զնա ովսաննայիւք . քե-
 րովբէքն հիանային 'ի փայլատականց նորա, որք լը-
 ծեալ էին 'ի կառօ մեծու[թե նորա . և աշակերտքն
 զանարգ յաւանակն պատրաստեցին, և նստաւ 'ի վե-
 րայ նորա: Սքանչելիք են ե[թէ որպէս խոնարհեցաւ
 Որդի [Թագաւորին առ Երկրաւորքս . և փոխանակ
 հրեղէն կառացն 'ի վերայ յաւանակի երևեցաւ:
 Հրեղէնքն սարսէին 'ի նմանէ 'ի վերին գաւառն առ
 Հօրն իւրում . և տղայքն սիրով բարբառեցին՝ ովսան-
 նայ Որդւոյ Դաւ[թի: Արքային Դաւ[թի պարուք
 պարէին դստերքն Խորայէլի . և Որդւոյն Դաւ[թի
 մանկունքն երգէին ովսաննայիւք, և սիւսէին զձորձս
 իւրեանց առաջի յաւանակի [Թագաւորին՝ որ արհա-
 մարհեաց զերիւարս և զկառօ, և զհեծեալս անարգս
 ընտրեաց իւր . զի կատարեսցի բան Զաքարիայի՝ որ

մարդարէացաւ զստերն Սիոնի՝ եթէ ահա զայ թաղաւորն քո, և հեծեալ է ՚ի յաւանակի իշոյ: Առաջի տապանակին նոյ Դաւիթ արքայն խաղաց. առաջի յաւանակին Որդւոյն Դաւթի մանկունքն ոստովք փառաբանէին: Նախատեաց զԴաւիթ Մեղքող, և անմիտ ծերքն զմանկունսն. և սկսան աղաղակել քարքքն և լուեցուցանել զձայն օրհնուէ և զգոչումն աշակերտացն՝ որ գովէին զգալուստ թագաւորին, որ խոնարհեցաւ և նստաւ ՚ի վերայ յաւանակին: Արքայից արքայն եմուտ ՚ի քաղաքն իւր փառօք, որպէս և վայել էր նմա. և ժողովուրդն ժանտ հարցանէր՝ եթէ ո՞վ է սա և կամ զի՞նչ է համբաւ սորա: Ետես զամբօխն զի փառաբանէին զնա ոստովք նոր արմաւենեաց. և մտրակեաց զնա նախանձն, և լուեցուցանել կամէր զնոսա: Եմուտ ՚ի Սիոն հեզուածք տէրն նմ արարածոց. և ընդոստեաւ ՚ի քնոյ պոռնիկն սիրող շնացողաց: Օրհնեալ է որ արար զնա կռխան, և զամբարտաւանն՝ որ ոչ ընկալաւ զնա. և ընտրեաց իւր զսուրբ եկեղեցի, և ահա փառաբանելովսաննայիւք: Եկայք առ իս անծաբանող մարդարէք և տեսանողք ճշմարտութեց. արդ տեսէք, գուցէ խտտորեցաւ արքայն ՚ի ճանապարհէն զոր արկիւք նմա: Արի, Դաւիթ, նայեաց յՈրդին քո. զի որպէս քարոզեցաւ ՚ի քէն, ահաւասիկ մանկունք և տղայք պարեն նմա ովսաննայիւք: Հաստատեցաւ օրհնութիւն այն զոր խոտեցին ծերքն և փարիսեցիքն. մանկունքն ամբիծք ընկալան ՚ի ճշմարիտ վարդապետէն: Արի տես զաշակերտս քո, զի վայելուչք ընդ մանկանցն երգէին, որք լրջմտութեալ աղաղակեն՝ ովսաննայ Որդւոյ Դաւթի: Խոտեցին ծերքն զօրհնութիւն Որդւոյն զոր պարտ էր ճանապարհի նորա. և ամբիծք և անարատքն բարբառեցին առաջի նորա զօրհնութիւն: Ընդէր ես ննջել, որդի Յեսսեայ. արի այսօր և ցնծաւ ընդ մեզ. առ զտաւիղ քո և սաղմոսեա նոյ եկեղեցւոյ. մոռա զժողովուրդ և զտուն հօր քո, զի ցանկացաւ թագաւորն գեղոյ քում: Եւ զի ատեաց զնա դուստրն երբայեցւոյն, ընկալաւ զնա դուստրն հեթանոսաց, զի բարի է ինձ քնար քո, և քաղցր ձայն երգոց քոց, զի ուսուցեր ամբիծ մանկանցն երգել

զձայն օրհնուէ : Ընթանայ Գաւիթ 'ի մէջ Սիոնի ,
 և գոչէ ձայն սաղմոսի նորա . և երթան զհետ նորա
 տղայքն , և տաւղէ նոցա զերգս սրբութի : Օրհնեալ
 եկեալ անուամբ տեառն՝ քարոզէ Գաւիթ 'ի սաղ-
 մոսն իւր . և երգեն զկնի նորա ամբիծք , եթէ օրհ-
 նեալ է եկեալն և որ գալոցն է : Արի փառաւորեա ,
 Զաքարիա , զի կատարեցաւ մարգարէութիւն քո . ա-
 հաւասիկ նստաւ 'ի յաւանակի՝ որպէս ասացեր , և
 յորդի իշոյ՝ որպէս քարոզեցեր : Կուէա զպրօնիկն
 զի ելցէ ընդ առաջ փեսային , թէ հնար ինչ իցէ .
 և եթէ ոչ՝ առաքեսցէ զմանկունս օրհնել ուխաննայ-
 իւք : Յնծա յոյժ և ուրախացիր , երուսաղէմ . և
 բարբառեա զօրհնութի , դուստր Սիոնի . ահաւ-
 սիկ գայ թագաւորն քո , և նստեալ է 'ի յաւանակի
 իշոյ . բարձցէ զերիւարս յէփրեմէ և զկառս յարայէ-
 լէ , և աւետարանեսցէ զխաղաղութի հեթանոսաց՝
 որք հաւատացին 'ի նա : Ծերունիդ Յակոբ , յարու-
 ցեալ փառաբանեա , զի լցան խորհուրդք օրհնութի
 քո . զի գնդակեաց զորթոյ զյաւանակն իւր , և 'ի
 բարունակ զորդի իշոյ : Արի փառաբանեա , սք եկե-
 ղեցի , և ընկալ զփեսայն ուխաննայիւք . և ընդ տղայս
 և ընդ մանկունս երգեա զօրհնութի : Գուստր հե-
 թանոսաց , տօնեա զտօնս՝ փրկչին՝ որ եկն և փրկեաց
 զքեզ 'ի մոլորութի . որում փառք և սլատիւ հան-
 դերձ Հարբ և սք Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից .
 ամէն :

1 Մի օրինակ զտօնս , Յարայ , զի եկն . . . 'ի մոլորութեան Կ՝ Իրիւն
 մէնայն արարածոց . որում :

ՅԱՌՈՒՐ յորում յարեալ քո, և լուծաւ դողումն
 յաշակերտսն, ասէ Շմաւոն ցայլ առաքեալսն. եր-
 թամ որսայց ձուկն: Գնացին և ընկերքն ընդ նմա,
 զի սթափեցին 'ի տրամուէն, և բերցեն զօրսպահի
 աւուրն: Զգիշերն ամենայն աշխատեցան, և յուռ-
 կանն ձուկն ոչ եմուտ. և տրտմեցոյց զնոսա ծովն:
 Տէր ծովուն ուրախ արար զնոսա. 'ի ժամուն իբրև
 խափանեցաւ որսն, պատրաստեցաւ նոցա որս յոյժ.
 զի ետես տէր զառաքեալսն իւր՝ եթէ աշխատեալք
 էին և քաղցեալք, պատրաստեաց նոցա ճաշ: Մինչև
 եկեալ նոցա, ելին գտին առաջի նորա հաց, և ձուկն
 արկեալ զկայծակամբք: Ասէ ցնոսա. եկայք ճաշե-
 ցէք. զի օր էր պենտակոստէին: Այս անդր եղեն
 միտք նոցա, թէ ուստի է հացս այս և ձուկս: Զի
 յանապատին աճելով աճեաց, և աստ հաստելով
 հաստեցաւ. և ոչ տեսին յորժամ հաստէրն: Ի ձկա-
 նէդ որ որսացայք, խորովեցէք՝ ասաց տէրն ցաշա-
 կերտսն իւր: Ոչ նոքա որսացան, այլ դու. զի զգի-
 շերն նոքա ոչ կալան. յարուի քո հաստատեցաւ նո-
 վաւ: Թէ ընդէր ընդ միոյ ձկանն ոչ հաստատեաց
 ձկունս բազումս. զի հանդերձեալ էր նա տալ մի
 ձկամբն՝ որ հաստատեցոյց զհաստչունի իւր: Եւ դար-
 ձեալ, զի ոչն յաճախեաց՝ եցոյց զկանխու թի գիտուէ
 իւրոյ. զի գիտէր թէ երկնէին 'ի նմանէ վասն այ-
 լանման կերպարանաց իւրոյ. և ասպ հերձին և լը-
 շացին և խորովեցին, և հաղորդեցան ընդ նմա հա-
 ցիւ: Զի հատոյց նոցա մինչև եկեալ էին. հատու-
 ցին նոքա յետ գալոյն զօր ինչ խոստացաւ նոցա 'ի
 վախճանի աւանել նա երկոտասանիցն: Կանխեաց ա-
 րար զայն աստ, զի այս ընդ այնր երաշխաւորեսցի.
 զի խոստացաւ նոցա ուտել 'ի սեղանն արքայութե.
 և այս այնմ վկայէ: Եկայք ճաշեցէք, ասէ անձ

* Ի Ճառընտրէն Գ:

ցձկնորսան : Բազմեալ էին քաղցեալքն , և 'ի մէջնոցա կերակրին քաղցելոց բազմէր : Սերովութք զարհուրէին 'ի նմանէ , և գունդք գաբրիէլեան զահի հարեալ էին , և որդիք հողոյ բազմեալ էին ընդ նա նախ քան զօրն՝ որ բազմէին ընդ նմա :

Եթէ հարցանիցես վասն հացին և վասն հրոյն և վասն ձկանն , գիտէին որ բռնադատեաց զձկունս ծովուն՝ ժողովելով 'ի փոքր գոգի ուռկանին . նա հրամայեաց հացին և հրոյն և ձկանն , և եղեն յանկարծ . զի եցոյց նոցա զամծուծին իւր որսալովն՝ զոր ետ նոցա . զի հուրն և հացն և ձուկն՝ ահա վկայեն երեք կին զերրորդուծե ամծուծէն¹ : Ուտէին ընդ նմա , և հայէին՝ եթէ ուտէ կամ չուտէ : Եթէ կարօտ էր նա հացի , ոչ կարէր նա հաստել հաց : Եկեր ընդ նոսա , զի գուշակեսցէ՝ թէ արդարեւ մարմին զգեցաւ : Եցոյց նոցա զսպիսն , զի ծանուցէ՝ թէ նոյն ինքն կենդանացաւ : Եւ թէ իբրև զայսոսիկ արար , կամեցան ստել զյարուհի նորա . եթէ անիոյթ արարեալ էր , քանի՞ ևս սուտ առնէին : Շրջեալ զհացն և ըզձուկն առաջի նոցա , և ոչ հաստեաց ջուրս . զի գիտէին՝ զի որ ոք ծարաւէր , երթայր ըմպէր 'ի ծովն , և գայր բազմէր . և ոչ գինի հաստեաց՝ իբրև կարէր . զի ուսուցէ մեզ աշակերտելոցս , զի եթէ պիտոյ ինչ էր գինի , տայր զնա առաքելոցն : Նա և ասաց իսկ՝ եթէ ոչ արբից միւսանգամ 'ի ծննդենէ որթոյ , ջարմանք են այս , և յոյժ ժպրհեցի պատմել զսմանէ յայտնապէս , զի հաստեաց գինի 'ի հանգիստ մեր , և մի ցասուցուք² նովաւ զամծ : Արբցուք չափով գինի , զոր ճաշակեցին եղբարք մեր . զի է՝ որ ոչ ճաշակեաց զնա , և է՝ որ սակաւ . զի գուցէ լկտեցուցէ զաւելի ըմպողսն : Եւ Բժի Թոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Յօրինակին ամծուծէն :

2 Յօրինակին ցասուք :

Յ ԵՐԿՐԷ Հունձք և ուրախութիւնք . յայդեաց պտուղք անթիւք . 'ի գրոց վարդապետութիւն կենաց : Այդի 'ի մի ամի ունի զկութք . գիրք հանապազ վերաբերեն զվարդապետութի կենաց : Երկիր յորժամ հնձի , սպառի . այդի յորժամ կթի , նուազի . գիրք հանապազ հնձի , և հասկ մեկնողաց 'ի նմանէ չպահասէ . և օր ըստ օրէ կթի , և ողկոյզն որ 'ի նման որթից ոչ պահասի : Մերձեսցուք յերկիրս յայս այժմ , և զակօս սորա կենսաբեր բացցուք . և հնձեսցուք որ 'ի սմա են հասկ կենաց , զբան տեառն մերոյ Յօի Քօի զասացեալն ցիւր աշակերտն . « Իցեն որք մի ճաշակեսցեն զմահ մինչև տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ արքայութի իւրով : Եւ յետ վեց աւուր առնու Յօ ընդ իւր զՊետրոս և զՅակովբոս և զՅովհաննէս , և հանէ զնոսա 'ի լեառնն » : Ալք , զոր ասաց ' մի տեսցեն զմահ մինչև տեսցեն զնշան դալտեան նորա , առեալ եհան 'ի լեառնն , և եցոյց նոցա ' թէ որպէս գալոց է յաւուրն յետնում 'ի փառս անձութի իւրոյ և 'ի մարմին մարդեղութի իւրոյ : Եհան զնոսա 'ի լեառնն , զի յերկինս է ծանօթուին Որդոյ . զի ցուցցէ ' թէ ով է Որդի , կամ ոյր : Զի յորժամ հարցցնոսա « Զո՞ ասիցեն զորդի թէ իցէ » , պատասխանեցին ' թէ « Կէսք զԵղիա , կէսք զԵրեմիա , կէսք զՅովհաննէս և կէսք ' թէ մի ոք 'ի մարգարէիցն » : Ասան այնորիկ եհան զնոսա 'ի լեառնն , զի ցուցցէ ' թէ ոչ է նա Եղիա , այլ անձ Եղիայի . և ոչ Երեմիա , այլ որ սրբեացն զԵրեմիա յորովայնին . և ոչ մի ոք 'ի մարգարէիցն , այլ անձ մարգարէիցն՝ որ առաքեաց զնոսա : Եւ դարձեալ եցոյց նոցա՝ եթէ օս ինքն է արարողն երկնից և երկրի , և տէր կենդանեաց և մեռելոց . հրամայեաց երկնից , և իջոյց զԵղիա . նկատեաց երկրի , և վերականգնեաց զՄովսէս :

* Ի ճառնորէն յԹ :

Եւհաննէս զնս՝ ի լեառնն, զի ուսուցէ զնս՝ թէ սա ինքն է Որդին անստի քան զյաւիտեանս՝ ի Հօրէ ծնեալ, ոնք ինքն գիտէ . ծնեալ և ՚ի կուսէն, և անսպական պահեալ զկուսուածի ծնողին իւրոյ : Զի ուր կամի անձ, յաղթէ բնութե զօրութե : Բնակեցաւ յարդանդի կուսին անձ Բանն, և ոչ բոցակիղեաց զանդամ կուսական մարմնոյն հօւր անձութեն . այլ պահեաց իննամետայ ժամանակ ՚ի բնութեն : Բնակեցաւ յարդանդի կուսին, և ոչ նշաւակեաց զերկրաւոր իրս բնութե . և ՚ի նմանէ յառաջ եկեալ անձ մարդացեալ, զի կեցուցէ զմեզ : Երցոյց զհօւր՝ որ ոչ ապականէր զմարմնն յորում էր միացեալ . զի վկայեացէ կուսին՝ որ ոչ ապականեցաւ, ՚ի նորին զօրութեն սրբեալ :

Եւհաննէս ՚ի լեառն, զի ցուցցէ զփառս անձութե իւրոյ և ծանուցէ նոցա՝ թէ նա փրկեացէ զԽարայէլ, որ ՚ի ձեռն մարգարէիցն պատմեաց վասն մահուն իւրոյ, զի մի գայթաղեցին տեսանելով զնորա կամաւոր չարչարանն զոր չարչարելոց էր վասն մեր մարդեղութե : Տեսանէին զնա մարդ, և ոչ գիտէին թէ անձ է . Ճանաչէին զնա մարդ ՚ի Մարիամայ՝ չըջելով ընդ նոսա յերկրի . ծանոյց նոցա՝ թէ Որդի է անստի և անձ : Տեսանէին զնա զի ուտէր և ըմպէր, վաստակէր և հանգչէր, տընէր և ննջէր, երկնէր և քրտնէր . որ և բնութե անձութեն այս ոչ վայել էր, բայց միայն մարդեղութեն : Վասն այնորիկ եհաննէս զնոսա ՚ի լեառնն, զի Հայր ձայնեացէ Որդւոյ, և ցուցցէ նոցա՝ թէ Որդի նորա իցէ Ճամարտութե և անձութե :

Եւհաննէս զնոսա ՚ի լեառն իբրև զՄովսէս և Եղիա . և եցոյց նոցա զթագաւորութեն յառաջ քան զմահ իւր, և զզօրութի իւր յառաջ քան զկապիւլ իւր . ըզփառս յերեսս իւր յառաջ քան զթուրն . զպատիւն յառաջ քան զանարգանսն . զհանդերձս լուսափայլս յառաջ քան զմերկութիւն իւր : Զի յորժամ կալեալ խաչի ՚ի Հրէիցն, ծանիցեն թէ ոչ վասն տրկարութե խաչեցաւ, այլ վասն հաճութե Հօր իւրոյ ՚ի փրկութի աշխարհի : Եհաննէս զնոսա ՚ի լեառն, զի ցուցցէ զփառս անձութե իւրոյ յառաջ քան զյարութեն . զի յորժամ ՚ի մեռելոց յարիցէ ՚ի փառս անձութե իւրոյ, ծանիցեն թէ ոչ վասն վաստակոց իւրոց էաւ

զփառս իւր, այլ էր նա յառաջ քան զյաւիտեանս ընդ Հօր անձ յայն . և դարձեալ անձ ընդ Հօր . որ ասաց ՚ի գալն ՚ի կամաւոր չարչարանն, Հայր, փառաւորեա զիս առ ՚ի քէն փառօքն զոր ունէի յառաջ քան զլինեին աշխարհի առ ՚ի քէն : Զնոյն փառս աստուածու թէ իւրոյ անտես և ծածկաբար ՚ի մարդէ զունն՝ եցոյց առաքելոցն ՚ի լեառնն : Տեսին զերեսս նորա որպէս փայլակն ծագեալ, և Հանդերձ նորա սպիտակ որպէս զլոյս : Երկու արեգակն տեսանէին աշակերտքն . մի յերկինս ըստ սովորուէ երևէր նոցա և կենագործէր զաշխարհի Հաստատուի, և մի՛ նոցա միայն երևէր երեսք նորա : Իսկ Հանդերձ նորա իբրև զլոյս, եցոյց նոցա թէ յամ մարմնոյ նորա ըլխէ փառք անձու թէ նորա, և յամ անդամոց նորա ծագեցաւ լոյս նորա : Այ որպէս Մովսէսին արտաքոյ մարմնոյ նորա ծագեաց վայելչապէս, այլ յիւրմէ ծագէր փառք անձու թէ նորա : Համահասարեաց զլոյսն իւր, և ՚ի մի ժողովեցաւ : Այ եթէ յայլ կողմանց եկն և անդ Հաւաքեցաւ . զի ոչ եկն յայլմէ կողմանէ և զեղեցկացոյց զնա, զի ոչ պիտոյ էր նմա . և ոչ յամ անդամոց զփառս իւր եցոյց նոցա, այլ որչափ բաւական էին տանել պտուղք աչաց նոցա :

Այլ երևէր Մովսէս և Եղիա, և խօսէին ընդ նմա . և բանք նոցա որ ընդ նմա՝ այսպիսիք էին : Շնորհս խոստովանել նմա, զի բանք նոցա կատարեցան, և ամ որք ընդ նոսա մարգարէիցն . և զմնացեալն մաղթ թէին աւարտել գալտեամբ նորա : Երկրպագու թի մատուցանէին նմա վասն փրկու թէն զոր արար ազգի մարդկան . և զխորհուրդն զոր գրաւեաց ՚ի նոսա, սա ինքն գործովք կատարեաց : Ուրախու թի ելից զմարգարէսն և զառաքեալն ՚ի նմին ՚ի լեառն ելանելով : Ուրախացան մարգարէքն ՚ի տեսանել զմարդէղուի նորա՝ որ էր անտես ՚ի նոցանէ : Ուրախացան դարձեալ առաքեալքն ՚ի տեսանել զփառս անձու թէ նորա զոր ոչ էին տեսեալ : Գիտէին մարգարէքն թէ լինի մարդ, և տեսին . և Հաւատացին առաքեալքն թէ անձ է, և ստուգեցին : Այ էին տեսեալ մարգարէքն զոր տեսին . և ոչ ծանուցեալ առաքեալքն, և Հաստատեցան ՚ի լսել զձայն Հօր վկայելոյ ՚ի վե-

րայ Որդւոյ : Եւ այսու ծանեան զմարդեղութի նորա տեսանելով և լսելով, որ էր անտես 'ի նոցանէ : Ստուգեաց զնոսա ձայն չօր՝ յերևել փառաց մարմնոյ իւրոյ, որ 'ի նմա միաւորեալ էր անյաղձելի և անբաժանելի անձութիւն : Եւ կնքեցաւ երկնց վկայութի, 'ի ձայնէ չօր, և 'ի Մովսիսէ և յեղիայէ՝ որ կային ընդ նմա որպէս ծառայք : Յաւիտենից մարդարէքն տեսին զառաքեալքն . առաջնորդք հնոյն տեսին ըզսկզբունս նորոյս, և կատարեալք նորոյս ծանեան զաւանդիչք հնոյն . ծանեան զմիմեանս 'ի խորհուրդ, որ լինիցի յարութի մարմնոյս մեր տուեալ : Ետես Մովսէս սբ զՇմաւոյն սրբեալ : Ետես անտեսն չօր գտեսուչն Որդւոյ . որ եհերձ զժողով կարմիր՝ գնալով ժողովրդեանն ընդ մէջ ալեաց՝ զայն որ գնայր 'ի վերայ ալեաց : Ետես ունողն զփականս արքայութիւն երկնից՝ զայն որ ունէր զգաւազանն փակողի . բացողն այն որ արկ 'ի հանդէս զերկոտասան ցեղսն՝ զայն որ արկ 'ի հանդէս եօթանասուն ցեղ . սկիզբն մարգարէիցն զգլխաւորն առաքելոցն . տեսանէր նախանձախնդիրն զվրիժառուն Հեղիաս, զկեփայեան վէմն : Ետես Մովսէս, ասողն « Ի սկզբանէ արար անձ զերկին և զերկիր », զորդին Որոտման՝ որ հնչեաց « Ի սկզբանէ էր Բանն » : Յովհաննէս տեսանէր զասողն՝ թէ « Որ էնն առաքեաց զիս » . և ինքն վկայէ՝ թէ « Որ էրն 'ի սկզբանէ, զորմէ լուաք » : Ետես կոյս հնոյն զկոյս նորոյս, Եղիա զՅովհաննէս : Որ ել 'ի կառս հրեղէն՝ զայն որ անկաւ զլանջօք բոցոյն . և ուրախ եղէն 'ի տեսութե միմեանց : Եւ եղև լեառնն օրինակ եկեղեցւոյ . և միաւորեաց 'ի նա Յո զերկոսին կտակարանս զոր ընկալաւ եկեղեցի . և ծանոյց մեզ՝ եթէ նա է շնորհող երկոցունց : Մինն ընկալաւ զխորհուրդ նորա . և երկրորդն յայտնեաց զփառս գործոց նորա :

Մտէ Շմաւոյն . Բարիոք է մեզ աստ կալ : Ով Շրմաւոն զինչ խօսիս . եթէ աստ մնամք, զբանս մարգարէիցն ո՞ աւարտէ . զխօսս քարոզողացն ո՞ կնքէ . զխորհուրդ արդարոցն ո՞վ կատարէ : Եթէ աստ մնամք, զգրեալսն՝ թէ Փորեցին զձեռս իմ և զոտս իմ՝ ով վճարեցէ . Բաժանեցին զհանդերձս իմ՝ ում վայելէ . Ետուն ինձ կերակուր լեղի՝ ում լիցի . Ի մեռեալս

ազատ՝ յով ստուգեսցի, և զքնաւ տառու մարդարէիցն ով կնքեսցէ : Թէ աստ մնամք, զձեռագիրն Աբամայ ով պատառէ . հանգերձ փառաց նմա ով զգեցուցանէ . զպարտս մարդկան ով հատուցանէ : Թէ աստ մնամք, զիարդ շինին եկեղեցիք . զիարդ հաստատին դրունք արքայուէ . զերկինս զիարդ առնուցուս ինև, և զով կապես կամ արձակես :

Իսէ դարձեալ . Արասցուք երիս տաղաւարս : Ով Շմաւոն, հրաման առեր հաստատել զեկեղեցիս, և տաղաւարս ՚ի լերինս հաստատես . տեսեր զԾաղիկս և զուարճացար, արժան է զի ճաշակեսցես զպտուղն յարուէ մարմնոյս այսորիկ : Տակաւին ՚ի մարդկուէ ընդունէր զՅ՞ . ընդ Մովսէսի և ընդ Եղիայի համարեցաւ : Եցոյց առժամայն՝ եթէ ոչ պիտոյ է նմա տաղաւարք նոցա . ծանոյց նոցա թէ նա ինքն է՝ որ տաղաւար յամպոյն հարց նոցա գործեաց յանապատին :

Սինչ նա խօսէր, ահա ամպ մի հովանի եղև նոցա : Տեսանէս, ով Շմաւոն, տաղաւար շինեալ առանց աշխատուէ . տեսանէս տաղաւար՝ արգելլով զտապ, և խաւար չունի . տաղաւար փայլեալ, և բնակողք սքանչացեալք : Եւ ահա ձայն ՚ի չօրէ՝ Դա է իմ Որդի . դմա լուարուք : Եւ յետ ձայնին դարձաւ Մովսէս ՚ի տեղի իւր, և Եղիա յարկս իւր, և առաքեալքն անկան ՚ի վերայ երեսաց իւրեանց յերկիր . և Յ՞ միայն գտաւ, զի ձայնն ՚ի նա կատարեցաւ : Փախեան մարդարէքն, և առաքեալքն յերկիր անկան, զի ոչ ՚ի նոսա կատարէր ձայնն չօր՝ դմա լուարուք :

Եցոյց նոցա Հայր՝ եթէ կատարեցաւ տնտեսուին Մովսէսի . և զՈրդւոյ լուիցեն զոր յառաջն չառնոյր յանձն Շմաւոն լսել : Նա որպէս ծառայ հրաման առ զոր խօսեցաւ, և զինչ երեւեցաւ նմա՝ քարոզեաց . նոյնպէս և նմ մարդարէքն մինչև եկն որ գալոց էր : Սա ինքն է Որդի, ոչ ՚ի տանէ ծնեալ և ծառայ տիրեալ, ոչ տիրելով օրինադիր և ոչ ընդ օրինօք . այլ բնութիւնն առաքելութե նորա՝ դա է Որդի իմ սիրելի : Իսկ առաքելոցն որ էին ընդ նմա, անտես Հայր յայտնեաց ՚ի լերինն : Ոմն պատմեաց զոր էնն, և Հայր պատմեաց զՈրդի . և ՚ի նմին ձայնէ անկան առաքեալքն ՚ի վերայ երեսաց իւրեանց : Զի ձայն ահեղակերպ, որպէս

Թէ 'ի ձայնէն երկիր դուլացաւ : Նոքա անկան 'ի յերկիր . եցոյց նոցա՝ եթէ Հայր մերձեցաւ . և կոչեաց զնոսա Որդի , ձայնիւ իւրով յարոյց զնոսա : Որպէս ձայն Հօր ընկէց զնոսա , ձայն Որդւոյ յարոյց զնոսա : Եւ զօրու թիւ անձու թէ նորա միաւորեալ էր ընդ նմա անբարժանելի միաւորութիւն . 'ի մի պատկեր միացաւ առանց որոշման : Ոչ որպէս Մովսէս արտաքոյ գեղեցկացեալն , այլ որպէս անձ իւր փառօքն փայլատակէր : Մովսէս յերեսացն օծաւ վայելուի . Յոյսմ մարմնոյ նորա իբրև զարեգակն զճառագայթս իւր փայլատակէր 'ի փառս անձու թէ իւրոյ :

Հայր գոչէր՝ Դմա լուարուք . ոչ բաժանեալ 'ի փառաց Որդւոյ անձութի' :

1 Երկաթագիր օրինակս , որ գեղեցեալ է զիմաստս ճառիս ուրեք ուրեք , որպէս յայտ է 'ի յոյն բնագրէն , յայս վայր հասուցեալ ըզլ ճառս թողու անթերի . զայս վերջաբանուի կցեալ նմին , որ չիք 'ի յոյն բնագիրն : Ոչ Պեբբէ , ոչ էշէր սանիւ .

Գիր մարգարէիցն . Ընդդիմանայից քննիւ խաբանել զօնպետոսնն որ վասն մերոյ քրիստոսի խաբարելոց էր յերեսացէ . լուր Հօր՝ Դմա լուարուք . ոչ բաժանեալ յերեսացարդիս , այլ զի . ոչ ում քառք յաւիտեանս . ամէն :

ՆԵՐՔՈՂԵԱՆ

ԱՍԱՅԵԱԼ Ի ՍՈՒՐԲ ԽԱՉՆ ԱՍՏՈՒԱԾՂՆԿԱԼ* Գ

Օրհնեստոբ, եղբարք, զհրաշագործ տնօրէնութի միածնին և անճառ Բանին, որ ՚ի սկզբանէ առ անճառ Բանն, զոր կատարեաց ՚ի մէջ տիեզերաց ՚ի ձեռն կենդանարմատ խաչին: Այսօր լոյս երեքճառ ազգայթեան փայլմամբն լուսաւորեաց գտիեղերս անճառէի և անհաս լուսոյն: Լոյս որ գեր ՚ի վերոյ հանդիպեալ եղականս լուսոյ: Լոյս անխմանալի և անհաս. յորմէ պայծառութի ժամանակափայլ և ըզգալի լոյս: Լոյս մշտնջենաւոր և անսպառ, որ՝ մշտնջենաւոր լուսոյ ՚ի հայրականն ծոցոյ յառաջ խաղացեալ լուսով շոգւոյն, սիրով լուսաւորեալ զարդարեցան անճառ յորինուածք եղականս բնութե: Այսօր խաչն լուսոյ կանգնեալ բարձրացաւ ՚ի վերայ ոսկերչուրն Գողգոթայի. և ես հաւատացեալ վերաթեւեցի ՚ի հողեղէնս գնացից: Այսօր արևելք հրաշացեալ ընծայեցին զկենաց փայտն առ ՚ի փրկուի ազամային և հողածին ազգի: Այսօր գրախտն որդէգրութե բացաւ ՚ի ձեռն կենազգեացն² խաչի. և ես միւսանգամ նորոգեալ վայելեցի ՚ի պտղոյ ծառոյն կենաց: Այսօր ծառն կենաց վերստին ծաղկեալ պայծառացաւ. և ես փառաւորեալ վայելացայ լուսով անճային շնորհիւն: Այսօր սուրն սերովրէական պահպանութեն շրջանակեալ տեղի տայ. և ես միւսանգամ յարազուարճ խնդութե մտեալ ՚ի ձեռն երկրորդիս Ազամայ, վայելեմ ՚ի փափկութեան եղովմայական³ գրախտին: Այսօր կապանք դժոխոց լուծան, և ես արձակեցայ յաներևոյթ բռնաւորէն: Այսօր անմարմին Փարաւոյն ընկղմի ՚ի ծովաճաճաննն դժոխոց⁴. և

* Ի ճառնորէն ժ. Թ. և ՚ի ինչ զրչագրէն Փարիզու. յորում կիւր. զի աղբբանդուպայոյ ընծայի ճառս տոյս:
 1 Փարիզեան օրինակն ՚ի լուսոյ

4այրախն . . . որով լուսաւորեալ:
 2 Փարիզեանն լեւնազգեաց . . .
 3 Փարիզեանն երէմիան:
 4 Փարիզեանն քթիս:

էս ելանեմ՝ յերկիրն աւետեաց վերինն Երուսաղէմի :
 Այսօր անձ մարդացեալ խաչի մարդկեղէն մարմնով .
 և էս փառաւորեալ անձանամ անձային միաւորութ՝ :
 Այսօր անձային Բանն մարմին եղեալ բարձրացաւ ՚ի
 մէջ տիեզերաց, տարածեալ զանձախաւն բազուկս իւր
 ՚ի վերայ դիտապայծառ խաչին . անդ՝ ուր ազամային
 մարմինն նախաստեղծիկ մարդոյն անկեալ կայր, առ
 ՚ի ներգործել զփրկութիւն բոլոր մարդկային ազգի,
 այս ինքն ² կենդանեաց և մեռելոց . ձգելով յանմա-
 հուլութիւն և յանապական կեանս զմահանացուացս բը-
 նուլութիւն . կորզելով ՚ի ժանեաց չարահազազ և սկրզ-
 բնաւար վիշապին անձացուցիւ խաչելուքն : Չորոյ ըզ-
 գովութեցն զբոլորաւորս ոչ որ ՚ի մարդկանէ, ոչ որ
 ՚ի հրեշտակաց և ՚ի հրեշտակապետաց, ՚ի բոլոր խկ
 յանմարմինս ստեմ, և որ ՚ի վեր քան զաշխարհս են
 իմանալեացն զօրութիւնքն բերել ոչ կարեն . զի ՚ի վեր
 են քան զբան և զմիտս եղական բնութեւ ճառք անձե-
 ղէն շահից, զոր կատարեաց անձամանս ³ խաչիւ :

Ի ձեռն փայտի զմահ կլթեցի . իսկ ՚ի ձեռն խաչի
 զկեանս զգեհուում : Ի ձեռն փայտի զանարգութի յոգ-
 նատեսակ և զանազան զգեցայ ախտից . իսկ ՚ի ձեռն
 խաչի զփառս ճոխութեան մշակեմ : Ի ձեռն փայտի
 եւայ գլորեալ՝ արտաքս ընկէց զԱբամ ՚ի պատուոյ
 անձաւին փառաց . իսկ ՚ի ձեռն խաչի և մահու ԲԾ
 կեանս արար ⁴ ազգի մերում, զմշտնըննաւոր փառս
 յաւիտենական կենացն պարգևեաց մեզ : Բանդի ոչ
 միայն զգրախտին և որ ինչ յերևելիսս է տենալի՝
 վիճակեալ ժառանգեցի, այլ ճշմարիտ իսկ և իմա-
 նալի լուսով անձեղէն կենացն պայծառացեալ անձացայ :

Խաչն կանգնեցաւ ՚ի մէջ Երուսաղէմի ՚ի վերայ
 գաղաթանն օսկետեսակն ⁵ Գողգոթայի, և յահե-
 փառաց իմանալի զօրութեան պակեան երիկամունք
 ծաղաց երկրի : Խաչն կանգնեցաւ, և խորհուրդն
 ծածկեալ որ ՚ի սկզբանէ արարածոց՝ յայտնեալ զե-
 կուցաւ ազգի մարդկան : Խաչն կանգնեցաւ, և զեր-
 աշխարհիկն արարածոց՝ արքայն հրեշտակաց և

1 փար . էլիսորումբ :
 2 փար . Այսօր ինքն փեղն ինք . . .
 անձացոյց խաչելութեանն :
 3 փարիզ . անձագր խաչիւն :
 4 փար . ինքնաւոր զմայն . . . :
 5 փարիզ . օսկետես :

մարդկան մարդկապէս ընդ մարդկան շրջեցաւ, և երևեալ յաշխարհի: Խաչն կանգնեցաւ, և սատանայ գլորեալ կապեցաւ անլոյծ կապանօք: Խաչն կանգնեցաւ, և դժոխք աւերեալ գերեցան: Խաչն կանգնեցաւ, և դեք հերբեալ ցրուեցան: Խաչն կանգնեցաւ, և կուսպաշտութի լռեալ դադարեաց: Խաչն կանգնեցաւ, և վարագոյր հրէական տաճարին հերձեալ պատառեցաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և եկեղեցի նորոյ շնորհօքն հիմնացաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և Հրեայքն դայթազդեալ ցրուեցան և ոչ զղջացան: Խաչն կանգնեցաւ, և հեթանոսք յիմարեալ կատակերգեն զուքանչելիսն¹: Խաչն կանգնեցաւ, և անէծք լուծեալ յորհնութի փոխեցաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և մահարհամարհեալ անկաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և շնորհք աւազանին լուսոյ փայլեալ ծաղկեցաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և մեղք մեռան: Խաչն կանգնեցաւ, և լոյսն արդարուէ ծաւալեցաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և քարոզք անձգիտութե սիւսեալ տարածեցան ընդ բոլոր արարածս: Խաչն կանգնեցաւ, և հեթանոսք հրաւիրեալ յորդէգրութի կոչեցան: Խաչն կանգնեցաւ, և անձաբանութի փայլեալ զարդարեցաւ²: Խաչն կանգնեցաւ, և առաքինութի զանազանապէս ձոնութի ծաղկեալ պոսկեցաւ: Խաչն կանգնեցաւ, և մարդիկ անձատեսք և անձախօսք եղեն: Խաչն կանգնեցաւ, և երկնաւորքն ընդ երկրայինքս խառնեցան: Խաչն կանգնեցաւ, և ապականութի զանապականութի ժառանգեաց: Խաչն կանգնեցաւ, և արեգակն նորոյ օրինաց բարձրացաւ անձառելի ճառագայթիւք: Խաչն կանգնեցաւ, և լուսին ստուերական³ օրինացն եկաց ՚ի կարգի իւրում: Խաչն կանգնեցաւ, և նոր և անձատեսակ նորոյ շնորհացս երուսաղէմ⁴ սկիզբն առեալ պայծառ շինութե: Խաչն կանգնեցաւ ՚ի վերայ նորակերտն Գողգոթայի, և ստուերապատեալ անհաւատութի հրէական ժողովրդեանն հինն երուսաղէմ սկիզբն առ լուծման ըստ տէրունեան անսուտ ձայնին: Խաչն կանգնեցաւ ՚ի վերայ նախահօրն թաղ-

1 Փարիզ. զսանչելիօսն:

4 Փարիզ. ես սիւսեալ պայծառ:

2 Փարիզ. զարքացս:

ԲԷ . . . ստուերակերպեալ անօրէնսք:

3 Փարիզ. ստուերակերպ:

ման , և վերաբղիտեալ մեզ զանմահոյթ թի՛ի մշտնջե-
նաւոր՝ աղբերէ կենարար կողից , և ելից զտիեզերս
ւամ՝ անապականութի մեղրահոս երկնային մանանայ-
իւն : Խաչն կանգնեցաւ , և գայլք և գառինք ՚ի միա-
սին ճարակեսցին : Խաչն կանգնեցաւ , և ճմարիտ
հաւատացեալք կոխեցին զառեւծս և զվիշապս :
Խաչն կանգնեցաւ , և փափագողք վերին աշխարհին
գրեալ վիճակին ՚ի կեանս լուսեղէն յարկայն : Խաչն
կանգնեցաւ , և ճմարիտ երկրպագութն երկիր պա-
գանեն հօր հոգւով և ճմարտութի : Խաչն կանգնե-
ցաւ , և ամենայն հաւատացեալք ՚ի Քն ժառանգե-
ցին զանունն զնոր տուեալ ՚ի վերայ երկրի , քրիս-
տոփնեայ կոչեցեալք . զայս մեծ և սքանչելի անունն
յորմէ եղեաք , և որովք աղաքավարիմք , և առ որ
վիճակիմք :

Ո՛վ անուննոր և զարմանալի հրեշտակաց և մարդ-
կան . ո՛վ անունն նոր և փառաւորեալ ՚ի յերկինս և
յերկրի . ո՛վ անունն նոր և մշտնջենաւոր՝ մշտնջենա-
ւորապէս տուեալ ՚ի մարդիկ ըստ կանխաձայնեալ
Եսայեայ մարգարէի որ ասէ , թէ «Տացի անունն նոր՝
որ օրհնեսցի ընդ ւամ երկիր» . այս ինքն է մեծ և
պատուական , և պսակ մշտնջենաւոր քրիստոփնէու-
թիւս անուանակոչութի : Որով անուամբ ոչ միայն
կոչեցան , այլ և պայծառափայլ փառաւորեցան նախ
և առաջին լուսաւորքն տիեզերաց երկոտասան ճա-
ռագայթաջառագանգան զնդին , առ որս ինք-
նադիմաբար խօսելով երանելի ձայնիւ կենարարն մեր
Քն՝ կոչեաց զնոսա լուսաւորք աշխարհի . և ՚ի նոցա
նէ զւծաբանից դասս , զաւետարանչացն ասեմ և
զվարդապետացն ջոկս . որք և լուսաւորագոյնս և
ւծատեսակս պատրաստեցին զանձինս հաւատացելոց
՚ի ձեռն երանելի և ւծընկալ խաչիս . խաչիս հե-
տեանօք զմահն Յսի յարամիշտ՝ ՚ի մարմինս իւրեանց
կրելով : Ո՛վ անունն նոր և ամենօրհնեալ ՚ի վերայ
երկրի , որով ծաւալեալ փայլեցին ընդհանուր աս-
տեղք տիեզերաց ծաղիկք անաչահոտք եկեղեցւոյ ,

1 Փար. ՚ի մշտնջենաւոր . . .

անապականութի երկնային պարգևացն :

2 Փարիզ . յաբ ՚ի մարմինս . . . Ո՛

զոնպան և ամենօրհնեալ անունն ,
որով :

և շուշանք բուրեալք 'ի զանազան հովտաց և 'ի խրն կաբեր լերանց, զմարտիւրոսացն ասեմ', և զմիշտ կուսանացն և զմենակեցացն պարս, զորս ոչ արժէ աշխարհս : Ա՛վ անուննոր և անծատեսակ, սոսկալի հանդիպեալ զիւական և խաւարային այսոցն և ամ անհաւատիցն, որով զարգացեալ բարձրացաւ եղջեր կաթողիկէ եկեղեցւոյ . այս ինքն է ճմարտից և ամ ուղղափառաց, որք 'ի ձեռն լուսապսակ և անծեղէն ' խաչին ամրացուցին յանձինս իւրեանց ճմարիտ և ուղղափառ հաւատով զմեծ և զճմարիտ անուանակոչու թի Գթի այ մերոյ, յորջորջեալ քրիստոմիտայք :

Ա՛վ երանելի խորհուրդ սարսափելի տնօրէնութե Որդւոյն այ, զոր կատարեաց 'ի վերջին ժամանակս 'ի մէջ տիեզերաց ² : Անճառ է զօրութիւն անձնկալ խաչիս խորհուրդ՝ որ 'ի սկզբանէ՝ արարածոց : Խորհուրդ, որ 'ի մէջ ժամանակաց մարգարէիւք գուշակեալ, և 'ի վերջին ժամանակս առաքելովք քարոզեալ, և 'ի վերջին յաւիտեանս 'ի ձեռն անձաբան արանց թարգմանեալ, և հաւատացեալ յընդհանուր արարածս բանական բնուէն : Քանզի խորհուրդ մեծ տնօրէնութեն այ որ այժմ յայտնեցաւ կենդանատու և պատուական խաչիւս, 'ի դրախտին նկարագրեցաւ 'ի ձեռն կենաց փայտին . 'նոյիւ նշանակեցաւ չորեքկերպեան տապանագործ օրինակաւ . Աբրահամաւ գուշակեցաւ խորհրդական ³ իսահակեան պատարագաւն . Յակոբաւ տպաւորեցաւ՝ եկրպագելով 'ի ծագ գաւազանին . Մովսէսիւ օրինակեալ՝ տեսակաւ բարձրագիտակ տպաւորութիւն պղնձանիւթ օձիւն . Ահարոնիւ ծաղկեալ վերափայլեաց 'ի ձեռն շառաւեղարմատ գաւազանին . Յեսուաւ զեկուցեալ հրաշագործեաց յանցս յորդանէսաբուղի ջուրց . նա և բոլոր իսկ արգարոց, նա և մարգարէիցն դասիւք կանխաւ տպաւորեալ մարգարէապէս 'ի ծածուկ, և ոչ առաքելապէս յայտնեցաւ զեկուցեալ : Իսկ յորժամ եկն

1 Փարիզ . անձնիւթ իսաիւս ար-
ժագոյնոյնն :

2 Փարիզ . փիւլէրաց անձաւելի
արտուի . . . արարածոց ծածկեալ եր
'ի յաւիտեանն, և արգար . . . :

3 Փարիզ . խորհուրդն . . . Մովսէ-
սիւ օրինաբերեցաւ տեսեալ զվերադի-
պալ արարութիւն զպղնձանիւթ օձին . . .
վերածաղկեալ իսայլեաց . . . յորդա-
նանաբուղի :

լրումն ժամանակացս, և այց արար մեզ արեգակնն արդարուն է ծագելով 'ի բարձանց, և Բանն անձ մարմին եղեալ բնակեաց 'ի մեզ՝ շրջելով ընդ մարդկան : Եւ որպէս լուսաւոր մարդարիտն 'ի ծովային անդունդս փայլեալ, ձգեաց զՃառագայթարձակ լոյս իւր զկերպարան թագաւորական պատկերի . զանկեան և զկործանեան յաղբ հողեղէնս զնացից և կոխան եղեալ 'ի խողաց մոլեկան այսոց չարաց, և միւսանդամ մաքրեալ և խառնեալ՝ եդ զնա 'ի գանձի թագաւորական, և անձեղէն բնութե անշիթ թմաւորութի : Յայնժամ ապա 'ի կատարումն մեծի խորհրդեան ետ մեզ զնշան մեծ և անձային զխաչն լուսոյ : Ըստ այնմ . « Ետուր երկիւղածաց քոց նշան, զի ապրեսցին յերեսաց աղեղան » . որ եղև իսկ պարիսպ ամուր և զէն անվթար կաթողիկէ եկեղեցոյ : Յորմէ ահիւ հիացան դեք . վերջադարձին Հրեայք . պակուցեալ սարսէն հեթանոսք . ամաչեցեալ եղծանին հերձուածողք . և բոլոր իսկ թնամիք ճմարտուէն ընդ կրունկն դառնան : Արովք յար և հանապաղ մարտիք պատերազմեալ սպասէ դարչապարաց մերոց օձն կամակոր պէսպէս և զանազան ախտիւք, և հայհոյիչ և անձամարտ խորհրդովք :

Սակայն այս խաչ կենարար և ամենօրհնեալ և երանելի յետ մեծի հրաշագործութեն անձային սնորհնութեն, ըստ կանխագիտութե անձեղէն կամաց ծածկեալ ընդ երկրաւ աներևութանայր 'ի մարդկանէ 'ի նոյն և 'ի նմին փրկական խաչելութե տեղւոյ . ոչ զօրութի իմանալին շնորհաց, այլ տեսութի մարդկային դիտաւորութի : Իսկ 'ի լրումն ժամանակաց 'ի դիցապաշտ և 'ի կռամուլ անաստուած թագաւորաց 'ի ժամանակս մեծի և անձայնոյն կոտորան գիւտոս յաղթող թագաւորի վերաբղխեալ յերկրէ փայլէր 'ի բարձանց, զյաղթուի միանգամայն և զանձեղիտութի նմա պարզեւելով : Աստուտ ապա 'ի ձեռն անձափայլ խաչիս աւանդեալ լինելին գանձք անձապատութե ուղղափառ թագաւորաց : Աստուտ ապա 'ի ձեռն կենսազգեստ՝ խաչիս որպէս պսակ ինչ բոլոր-

ըեալ յերօին երօին ինչ ծաղկանց զնէին 'ի վ՛ր անձանց քրիստոյնէութեան անուանակոչութիւն : Աստուտ ապա վերստին յընդհանրական եկեղեցիս զուարճացեալ ծաղիօք զանազան և յոքնափայլ առաքինութիւնք 'ի ձեռն քոսմասն խաչիս :

Ի այց ո՛վ բաւական իցէ , սիրելիք , արժանաւորապէս զանձաւելի գանձուցն մեծութի որ 'ի պատուական խաչէս պարգևեալ մեզ՝ արտայայտեալ պատմադրական տառիւք : Քանզի այսօր ծառն կենաց վերըստին ծաղիկեալ յայտնեցաւ լուսաբողբոջ ճառագայլութիւք . և աշխարհս ամ լուսաւորեալ ինդուութեցաւ : Այսօր խաչն Քրիստոսի ծագեալ 'ի բարձանց՝ զառ 'ի ներքոյ երկնից լուսաւորեաց , առաջնորդելով բոլորից յինքեան յերկրպագութի : Այսօր խաչն Քրի երևեալ՝ զաշխարհս ամ ազատեաց 'ի կռապաշտութեան : Այսօր խաչն լուսոյ աստեղակերպ՝ ճառագայլութիւք փայլեալ 'ի բարձանց՝ զառ 'ի ներքոյ երկնից լուսաւորեաց . թագաւորաց զյաղթութիւն չնորհեաց : Ո՛վ խաչ փրկական , առիթ երկնաւոր պարգևացն . ո՛վ խաչ կենարար , պատձառ ամ բարեաց . ո՛վ խաչ լուսաւոր արմատ յորում Քոն պատարագեցաւ որպէս զոյխար 'ի զենուամն եկեալ , և պատարագեաց որպէս քահանայ՝ ընծայելով զիս Հօր , միջնորդ եղեալ նոյ և մարդկան :

Ի խաչն երևեալ բարձրացաւ 'ի մէջ տիեզերաց , և աշխարհ ամ ընթացեալ 'ի լոյս խաչին՝ հաւատացին 'ի Քո : Խաչն կանգնեցաւ , և հեթանոսք մերժեալ յինքեանց զաննձ կռոյն պաշտամունսն՝ խաչեցելոյն երկրպագեցին : Խաչն կանգնեցաւ , և ձենձերք կռոյն պաշտամանց չիջաւ : Խաչն կանգնեցաւ , և եկեղեցիք հիմնացեալ պայծառացան ընդ չորս ծագս տիեզերաց : Խաչն կանգնեցաւ , և փոխանորդք առաքելոյն պայծառացեալ երևեցան լուսաւորք եկեղեցւոյ : Խաչն կանգնեցաւ , և քարոզք անպաշտութեն պայծառացան երրորդութեն հաւատով : Խաչն երևեցաւ , և եղբեր քրիստոյնէութեան բարձրացաւ : Խաչն երևեցաւ , և բլուրք զցնծութի զգեցան : Խաչն երևեցաւ ,

1 Փարիզեանն Բուրբուլեի . . . 'ի Բարձանց՝ Թագաւորաց :

և անապատք ծաղկեցան : Խաչն երևեցաւ , և կուսու-
 թի երկնաւորն փափագելով փեսային՝ արհամարհե-
 լով զայս յաւիտենի զՏեշտութիս : Խաչն երևեցաւ ,
 և քահանայութիւն ճոխացեալ վայելցացաւ : Խաչն
 երևեցաւ , և Թադաւորք շքեղացեալք հաւատով
 պսակեցան : Խաչն երևեցաւ , և կրօնաւորք փայլեցին
 բարեպաշտութիւն ճգնութեն : Խաչն երևեցաւ , և
 լոյս՝ աւազանին հոսեցաւ՝ ի սիրտս հաւատացելոց :
 Խաչն երևեցաւ , և Ագամ և որք ընդ նմա վերաթե-
 ւեալք լուսաւորեցան իմանալի արեգակամբ :

Այլ արդ որովք գովասանական ճառիւք կարաս-
 ցուք վերտառեալ զերանաւէտ խաչիս զօրութիւն , որ
 յամենամբ հոգւոյն փայլեալ՝ ի բոլոր արարածս ընդ-
 հանրական եկեղեցւոյ : Այլ խաչիւն պարծեսցուք
 ըստ Պաւղոսի . ՚ի խաչն ապաւինեսցուք որպէս զա-
 լազակն . խաչակցեսցուք խաչեցելոյն ՚ի ձեռն խոշո-
 րագոյն՝ և երկնային քաղաքավարութիւն . իբրև զի
 յարուցեալք ընդ յարուցելոյն Թագաւորեսցուք զան-
 եղրական Թագաւորութիւնն : Ո՛վ խաչ փրկական և
 ամենօրհնեալ . յորում ամենակեցոյցն՝ տարածե-
 ցաւ զօրութիւն , կենագործելով զբոլորս հեղմամբ
 արեամբ և ջրովք որ յսծախառն մարմնոյն , առ ՚ի
 յազատութիւն բոլոր տիեզերաց : Ո՛վ խաչ ճշմարտա-
 պէս սծային հանդիպեալ նշան անյաղթելի , յորում
 կենացն կախեցաւ ողկոյզ , կաթեցուցանելով զմեղ-
 րաբոյս՝ մանանայն , որպէս մեծն ՚ի մարգարէսն կան-
 խաւ կոչեաց Մովսէս . ասելով եթէ « Տեսանիցէք
 զկենան ձեր կախեալ զփայտէ » : Ո՛վ խաչ ստուգա-
 պէս , կենացն հանդիպեալ ստուգապէս ծառ , ընդ որոյ
 հովանեաւ հանգչին լուսատարմիկ և երկնային Թըռ-
 չունք . այս ինքն արդարոց և գերաշխարհիկ՝ սրբոց
 երամբ . ըստ այնմ եթէ « Փայտ կենաց է ամենեցուն
 որք յուսան ՚ի նա , և որք յենուն ՚ի նա իբրև ՚ի տեր
 հաստատութիւն » :

Այլ արդ ո՞վ բաւական իցէ , սիրելիք , պատմել զզօ

1 Փարիզ . յոյս աստուծոյն խօսե . զորն քահանայացիս զօրութիւն :
 2 Փարիզ . իւրաքանչիւրս : 4 Փարիզի անն զտաշարաբոյս :
 3 Փարիզ . ալիարանիցոյց բա . 5 Մեր օրինակն գերաշխարհիկ :

բուծի խաչին . քանզի 'ի վեր քան զաշխարհս են գո-
վուծեցն ճառք որք յաղագս զօրուծե կենարար և
անճրնկալ խաչին : Խաչն ճառագայթ ' լուսոյ 'ի խա-
ւարի . խաչն երանուծի արդարոց . խաչն զէն առա-
քելոցն . խաչն լուսն մարգարեիցն . խաչն պսակ
մարտիրոսաց . խաչն վհատելոց հաստատուի . խաչն
անյուսից յոյս . խաչն սգաւորաց մխիթարուի . խաչն
ճգնաւորաց ժուժկալուծի . խաչն գերելոց փրկուի .
խաչն ապաշխարողաց թողուի . խաչն մոլորելոց ճա-
նապարհ և ճշմարտուծի . խաչն արմատ անխզելի
ուղղափառ հաւատոյ , նովաւ աճեցելոց և ծաղկելոց
առ 'ի պողաբերուծի վերին աշխարհին : Խաչն գա-
ւազան զօրուծե և զէն արդարուծե ընդ բոլոր տի-
եզերս երկրպագուաց խաչելոյն անմեղ գառնն , որ
եբարձ զմեղս աշխարհի : Խաչն դրախտ ² որդէգրուե
լուսարմատ տնկոց , և աղբեր զովարար արդարուե
պսպելոց ³ : Յայսմ աղբերէ արբին առաքելոցն դաս-
քն , և եղեն լուսաւորիչք աշխարհի՝ համեմատեալք
անճառելի լուսոյ 'ի՝ ձեռն հոմացեղ և անճախառն
մարմնոյն . ըստ այնմ եծէ՝ «Կմաննմա լինելոց եմք» :
Յայսմ աղբերէ արբին մարտիրոսացն դասք , և եղեն
հետեողք խաչեցելոյն՝ խաչիւ և չարարանօք յաղագս
հանդերձելոցն փառաց որ յայտնելոց է 'ի մեզ : Յայսմ
աղբերէ արբին և կրօնաւորացն ջոկքն , և ծաղիկս և
պաղպաջակս , կամ ցոյ վաղորդայնոյ զու մնացական
և զբազմապատիր զփառս յաւիտենիս վարկանելով ,
հրաժարեցին 'ի զգալի ⁴ տենչանացս : Եւ սահմա-
նեալք հրեշտակակրօն երկնային վարուք հաճոյացան
բոլորիցն ստացողի նյ յոքնափայլ առաքելնու թիք ⁵ :

Ս վերանելի և անխաղաց մեծուի որ յամենազօր
խաչէս . քանի 'ի ձեռն խաչիս յորդափայլ պարգևք
Հոգւոյն չնորհաց սիւսեցան 'ի սիրտս մեր : Ի ձեռն
խաչի անմահուծի ծաղկեցաւ . 'ի ձեռն խաչի անա-
պականուի պարգևեցաւ . 'ի ձեռն խաչի իշխան աշ-
խարհիս այտորիկ ընկեցաւ արտաքս . 'ի ձեռն խաչի

1 Փարիզ . ճառագայթայլ լոյս
որոյ 'ի Խաչի :

2 Փարիզ . արդարուծի լուսարմագ
քանի :

3 Մեր օրինակն պսպելոց :

4 Փարիզ . զգալի քանչանօ :

5 Ի մեր օրինակն պականերս
առաքելնու . . . յորդափայլ :

դժոխք լուծան . 'ի ձեռն խաչի հին մարդն մեր խաչակից եղև նորոյ երկնաւոր մարդոյն . 'ի ձեռն խաչի Եւայ յերկանցն ազատեցաւ . 'ի ձեռն խաչի դրախտն բացաւ . 'ի ձեռն խաչի հողածին բնուիս ընդ անձայնոյն խառնեցաւ . 'ի ձեռն խաչի հրեշտակք զմարդիկ երանեցին . 'ի ձեռն խաչի երկիրս երկինք եղև . և 'ի ձեռն խաչի մարդն մահկանացու՝ անձ 'ի վերայ անարարածոց կոչեցաւ : Այլ նա և յերկրորդ փառաւորեալ անձապէս գալստեանն յորժամ գալոց է դատաստան կենդանեաց և մեռելոց առնելով, խաչիւն գայ թագաւորն փառաց յետ հրեշտակապետին ¹ փողադոջ ձայնին, զարմանազան և հրաշադիտակ լուսով փայլեալ 'ի բարձանց : Եւ 'ի ձեռն ճառագայթարձակ և լուսազարդ խաչին հանդերձեալ են ² տեսանել զփառս անձու թեանն միածնի, զարթուցեալք 'ի թաղմանէ : Եւ նոյնգունակ 'ի ձեռն իմանալի և անհաս լուսոյ գերազանցեալ խաչիւ՝ արդարոցն և հաւատարմացն անձինք վայելեն 'ի փառս մշտնջենաւոր կենացն ճառագայթայեղց և անսպառ լուսով միասնական և համապսակ երրորդութեն . որում յաւէտ և յիրաւի վայելեն փառք այժմ և յաւիտեանս . ամէն :

1 փարիզ . հրեշտակապետիան :

2 փարիզ . հանդերձեան գայ մէնածին Որդին ան . և զարթուցեալք 'ի թաղմանէ գերեզմանացն 'ի յետն իմա-

նալի և անհաս խաչին լուսոյ : խաչին՝ արդարոց . . ճառագայթայեղց . . . շառ+ , պարիս և զորսի 'ի բալոր սքառցումսն այժմ :

ԱՐԴԱՐԻՆ ԵՆՈՎՔ մեզ այսօր երկնային կերակուր տայ . քանզի վասն որ առ 'ի նմա շնորհին զմտաւ ածեմք : Կամիմ ասել զկերակուրն , և ոչ կարեմ գիտել . զի յագենամ , և յուսմէ է ճաշակս՝ ոչ գիտեմ : Եթէ ասեմ՝ եթէ հաւատամ ուտելով մասն ինչ , խոստովանիմ եթէ ոչ գտից ուտել , զի յառաջագոյն է կերեալ : Հաւատն է 'ի վերայ ասպառնեաց . իսկ պէտքն է 'ի վերայ անցելոցն : Ա՛յլ այ շնորհին . զի կերակուր նը զերեսին ունի ժամանակս , զանցեալն և զառժամանակէին և զասպառնոյն . զի յագեցեալ ուտելով ևս քաղցենայ : Այ է յագումն քո , աէր , վնասակար , և ոչ քաղցդ քո յունայնութէ , և ոչ կերակուրդ քո վասն մարմնոյ զօրութէ : Երանի որ իմացաւ զքեզ , զի գիտէ զճաշակումնդ քո . երանի որ ծանեաւ զքեզ , զի գիտէ զկերակուրդ . երանի որ ցանկանայ կամացդ քոց , զի գիտէ զզօրութի կերակրոց քոց :

Արդարն Ենովք եւթներորդ եղև յԱդամայ , և յառաջեաց վասն հաւատոցն քան զնախաստեղծն . կատարեաց զքո կամոդ , և փոխեցաւ 'ի հանգիստ . ոչ զրկեցաւ դրախտն 'ի մարդոյն , քանզի փոխանակ Ադամայ էառ զԵնովք : Յեւթներորդ աւուր դադարեաց ան յառնելոյ զամեն աշխարհ . յեւթներորդ դարուն զպտուղ քանաւորական բնութես էառ անծ : Ասացաք իսկ յառաջնումն բանին , եթէ յԱդամ և 'ի Կային նշանակեաց անծ զայս և զայն աշխարհ . ունիմք այլ զուգակից տարացուցի . վասն կատարածի մեզ մարդարեացան յայտնապէս :

Ա՛յլ է որ ընդդէմ Ենովքայ պատրաստեցի 'ի պատերազմ՝ . Ղամէք ամբարիշտն : Անդ դատաստան և զվշումն ծանեաք . ուսցուք 'ի ձեռն այսորիկ զկատարած աշխարհիս և զսրբոց զօրոշումն : Զինչ ասէ Ղամէք . ոչ ցարս , այլ ցկանայս . և ոչ ցբազում

1 Յօրինակին 'ի Լուսնցան 'ի Ժաբ :

կանայս, այլ ցերեկուս ոմանս. ամենաչարք ոչ արանց, այլ կանանց մարգարէանան: "Ագգա և Սեղա, այր սպանի 'ի վերս ինձ, և երիտասարդ սպանի 'ի հարուածս. զի 'ի Վայինէ խնդրեսցի եւթնիցս, իսկ 'ի Ղամբբայ եւթանասնիցս եւթն": Եթող արանց խոստովանել, և կանանց յայտնէ: Այսպէս արար և Եսաւ, առ կանայս քանանացիս սէր ստանալով, և առ արդարն Յակոբ քէն ստանայր. հօրն ոչ լուաւ, այլ ընդ կանայս միաբանէր. զմայրն բարկացուցանէր, և զկանայսն բանանացիս զուարթացուցանէր:

Ղաւջին չարի մարգարէ՝ Ղամբբ եղև, քանզի թըշնամի է վրէժխնդիր անարժան խորհրդակցելով, և ընդդիմացող իրագործին. ամբաստան լինի ունկնդրին, և սպառնայ չհաւանելոյն: Եթէ ոչ լուիցէ, զայրանայ. եթէ լուիցէ, մատնէ՝. եթէ անօրինեսցէ, բարկանայ. եթէ անցցէ զօրինովք, մատնէ դատաւորին: Ո՛վ ընդդիմացող բնութեն, ո՛վ ընդ մարդկան կրկնակին. ընդ երկդիմի պատերազմով անկանիմք: Քանզի այսպէս գործէ խռովութի ողոց. բաջաղեցուցանէ մեծամեծս, և ցուցանէ դուզնաբեայս. փաղաքէ իբրև զմայր, և նենգէ իբրև զպատերազմող. խոստանայ 'ի վեր քան զմարդ, և քան զմօրիս ազգել ոչ կարէ. ուսուցանէ իբրև զմիայն, և գործակցելով մոխիր գտանի: Եւ Ագամայ այսպէս արար. ամ լինել խոստացաւ, և 'ի տեսիլ տառապանաց արար զնա. զՎային խորամանկութի ուսուցանէր պատասխանել առ 'ի պատիժս, և ոչ մի ինչ մխիթարութի գտանել: Ահա և զՂամբբ հաւանեցոյց սպանումն գործել, և խոստովանել զնա պատրաստեաց: Ծիծաղի յորժամ կործանին սորա ունկնդիրքս, և հեռագոյն կացեալ զուարթանայ 'ի չարչարանս նոցա՝ իմացեալ զսպանումն: Զո՞ սպաներ, ո՞ Ղամբբ, ասա մեզ. ընդէր չասես զանուն. ո՞ էր երիտասարդն զոր սպաներ. և ընդէր խոստովանիս քան զՎային գող ամբարիշտ. ո՞ պատմեաց քեզ 'ի վերայ Վայենի վլձիուն. ո՞ ուսոյց քեզ չափել զամբարշտութին, սահմանել զառաւելութի պատժին:

1 Յօրինակին գրեալ էր հօրքէ. և 'ի լուսանցսն ասէ գրիչն իմացի:

Ըսեն ոմանք՝ եթէ վասն Կայէնի ասաց Ղամէք . այլ ոչ ինչ գիտեն : Քանզի զոր անձ սահմանեաց չապանանիլ յումեքէ , զիարդ յՂամէքէ մեռանէր : Զամենայն ինչ զոր ասէ՝ լինի , վասն զի որչափ ասաց՝ ամենայն կատարեցաւ : Ընթերցիր զառաջագոյն բանսն , և ուսցիս զանվրիպուծին . տես ցայս վայր զհրամանացս զներկայուծիւնս , և իմասցիս զասացեալս : Ոչ եթէ Ղամէք սպան զԿային , այլ հեծեծուծք և երերանօք մեռաւ : Ի հրամանէն ծանիցուք , զի ոչ զամբարիշտ օք սպան , այլ զկարի զբարեպաշտ : Քանզի եթէ Կային վասն Հաբէլայ եւծն վրէժինդուծին պահանջեցաւ , այս է՝ սահմանեցաւ պատժովք պատուհասիլ , որ է՝ եւծանանից եւծն պահանջելոց էր , յորչափ արդեօք բարեպաշտ այր ձեռնարկեաց :

Որքանամ զասացուած գրոցս , և հիանամ ընդ միտս : Այր , ասէ , և երիտասարդ Ղամէք սպան : Ոչ պատճառս ասէ , և ոչ մարդկան բարեպաշտուծին պատիւ . քանզի թերևս երկու են զոր սպանն , այլ ոչ միայն զմի սպան : Ոչ մեկնիմ՝ի գրոցս , մինչև ուսայց՝ թէ ոյք իցեն եղեալ սոքա . ոչ զադարեմ՝ի խնդրելոյ զչնորհան , մինչև ցուցցէ ինձ թէ ոյք իցեն սոքա . ոչ զանուանան հարցանեմ , այլ զազգն . ոչ ըզգաւառն խնդրեմ , այլ զգործոցն : Այս կանայք երկոքին ասացեն մեզ զարանցն : Ադդա և Սեղա , ասացէք՝ ոյք եղեալ են սոքա : Յազգէն էին Սէծայ , որոց երկոցուն էին այս կանայք . սպան զարդարն , զի զկանայս նոցա առցէ . սպան զեղբարն Ենովքայ , զի ապականեցէ զառ՝ի յոյ սահմանեալ ծնունդս : Յափշտակեցաւ արդարն Ենովք , զի մի մեռցի չարաչար : Հաւատաց չտեսանել զմահ , և ետ հաւատն ընուծին զչնորհն : Ետ անձ հաւատոյն զիշխանուին , և վերացեալ զարդարն փոխեաց ՚ի չար աշխարհէս յայսմանս : Ծանեաւ Ղամէք յԵնովքայ , եթէ ոյք էին զոր սպանն . գիտաց յարդարոյն փոխմանէ , եթէ որպիսիք էին զոր սպանն . յայսմանէ քարոզեաց զիւր զամբարշտուծին :

Ըսանս իմանալ տայ , թէ և զնա կորուսանել փուծային ամբարիշտքն . չտանէին առաքինուծէ կարգին , և ոչ բարեպաշտուծին խոկմանն համբերէին :

Նոյն ժամայն հնարէին այնոցիկ՝ որք առաքինութիւն զարգանային, և զբարեպաշտան հալածէին: Չհաւատաս բանիս իմոյ. Նոյ հաւատացուցէ զքեզ, զի յայնչափ աշխարհի միայն գտաւ արդարն: Չարաչար սատակուն մն ունէր զերկիրն վասն երգոյն արբեցուն և պոռնկութեան, թշնամանելով զբարեպաշտութիւն: Ի խաղաղութեւն ապականութիւն տիրէր, և ՚ի կռուի մահ: Զի եթէ էր մի որք յայսպիսեաց սպանեալքս ՚ի Ղամէքայ, ընդէր ՚ի վերայ այլոց սպանելոցն ոչ ասացաւ այսպիսի հրաման: Ինքն ասէ անձային գիրն, թէ «Ամենայն մարմին ապականեաց զճանապարհս իւր», եւ զիւրդ ՚ի վերայ միոյ սպանողի սահման տանջանացն եղեալ լինէր, այնմիկ՝ որ ձեռնարկեացն: Ոչ էր նոցա կենդանութի, բայց միայն մոլեգնութի և սթափանք նախանձու և սատակուն:

Ըսաց ըստ մասանց և իմաստուն ոմն վասն նոցա՝ թէ իբրև գաղանս էին առ ոյխարս, միայն ընդ կանայսն ունելով խաղաղութի. և ՚ի նոցանէն ոչ ինչ զարձեալ այսպէս պատերազմ ընդունէին: Մինչև ՚ի քսան մահ արանց կանայքն տարբերեալք լինէին. քանզի ապականութիւն զընութիւն մարմնոյն ըստ ճնշութեն կրթէր: Եւ կանայքն ոչ ունէին ՚ի վերայ միամտութեն զպարծանս, այլ ՚ի վերայ բազում առնութեն: Սոյնպէս և սղբա մոլեգնեցան, մանաւանդ ընդ որդիս մարդկան զպատերազմ ունելով. զի ապականութեն մոլեգնութի հարկատրեսցէ: Յառաջանայր ՚ի նոսա ախտն անժոյժկալուէ, մինչև զորդիսն այ առնուին առ ՚ի խառնակութի յանարդուէ: Արք զորդիս մարդկան սպանանէին. իսկ կանայքն զորդիս այ: Քանզի և աւետարանն ասէ վասն Քրիստոսի՝ եթէ եղև որդի Սէթայ որդի Ադամայ Որդի այ, և զխորայէլ անորդի անդրանիկ անուանեաց. քանզի և հաղորդակիցք չնորհաց սուրբ Հոգւոյն ժառանգելով ստացուածս՝ այ որդիք անուանին: Վասն այնչափ որդւոց այ ոչ ինչ ՚ի վերայ կանաց գիրն հրաման ետ. և սպանեալքն վասն բարեպաշտուէ մարտնչէին:

Նման կանայքն հսկայս ոչ նոր ինչ, քանզի և յետ այսոցիկ նշանք եղեալ են. ծնանէին, զի մի ուրախասցի ապականութի ՚ի վերայ իշխանութեն իւրոյ:

Ոչ միայն վասն մարդկան յանդիմանութե՛ն ծնանէին հսկայք, այլ և վասն մարգարէութե՛ն կորստեան . քանզի հետեւին նշանաց կորստեան իմն նշանակ . զի ըստ գործոցն և ընդունելին և զծնունդն նոցա, սատակումն լինէր՝ որպէս ասացի յառաջագոյն՝ վասն չարութե՛ն և մահու : Արդարեւ իժից ունելին զբնութիւն զծնողան սպանանելով, և կանայքն զշնացողսն, և արքն զոչ միամտեալսն առ ՚ի մահ արանցն : Ասէս զմոլեգնութիւն, հաւատա ասացելոցս . իմանան զբռնաւոր ապականութիւնն և զանվայելուչ, հաւատա հալածանաց բարեպաշտութե՛ն : Յառաջ քան զամարուեստս յայն ժամու գտեալ՝ զերկուս արուեստըս ասաց գիրն, սաղմոսարանի և քնարի, և ըզգարբնութե՛ն սղինձոյ և երկաթոյ . և զքնարն առ ՚ի մոլեկան երգս, և առ ՚ի պատերազմ զգարբնութիւնն : Իսկ ո՞ զմեզ ՚ի վերայ հասուցէ ասացելոց հետեւել ապականութե՛ս և մահու :

Վիտես՝ վասն էր ասացի զայս . զի ցուցից զկատարածն : Ի ստուծի՛ սկսաւ չարութիւն, և վախճանեացէ յապականութե՛ն մարմնոց և ոգոց : Ի մոլորութե՛ն վիշապն արար սկիզբն մահուն, և ՚ի սուր վախճանեաց : Իմացիր զտերմն յոր չափ աճեաց . զմտաւ ած զտունկն յոր վայր տարածեաց զարմատսն : Ունիս զտարացոյցն, մի լինիր անմիտ իբրև զփարիսեցիսն . զնշանն և զչարժմուննս երկնից և զամաց գիտես փորձել, մի սոգիտանար վասն կատարածի ժամանակացն : Եթէ ետես զապականութի՛ն և զմահ տիրեալ, իմացիր զկատարածն : Եթէ տեսցես զստուծի՛ն և զնենգութի՛ն պատուեալ, մի հարցաներ թէ երբ լինի : Ասաց և սքն Պաւղոս՝ եթէ «Առաքեսցէ նոցա անձ ազգումն ստուէ՛ առ ՚ի հաւատալ նոցա անիրաւութե՛ն» : վասն զի ոչ հաւատացին ճշմարտութե՛ն : Ի ստուծի՛ն սկսաւ վիշապն, զի ստուծի՛ն կատարեսցի . ՚ի մահու անց՝ ետ զփորձ ապականութե՛ն իւրոյ, զի զամենայն աշխարհս ՚ի մահու կատարած ածցէ :

Վոքբ կատարած առ Նոյիւ եղև . Ղամէք վասն այնր մարգարէացաւ . իսկ վասն մեծին յայսմ ետ ըզտարացոյցն : Վրէժ ինդրութիւնն եւ թանասնիցն եւ թն պարտուցն առ ջրհեղաւն եղև, վասն զի սաստիկ բազ-

մութի մարդկան առ նովաւ կորեաւ : Ադդա և Սեղա կանայք Ղամէքայ՝ Սէթայ թոռունք էին . վասն այսոցիկ պատմէ նոցա զվրէժինդրութիւն իբրև սուգ առելոց վասն մարդկանն կորստեանն : Իսկ Վայէնի թոռունքն և ոչ իբրև զերազ համարէին զբարեպաշտութիւն . քանզի ունէին բազում հնարիւք զփոյթ ապականութեն : Բազում մահք և յայլոց արդարոց եղև . այլ ՚ի վերայ Ղամէքայ վախճան էառ եւթն զվրէժինդրութիւն :

Այ անցանեմ զյայտնութե մտացս պատմութե . եւթն վրէժինդրութիւն է վճիռ ՚ի վերայ եւթն դարուն , լուծումն նոցա և վախճան նոցա . այս ինքն է կատարած նոցա . քանզի ոչ ինչ սահմանէ անձ , եթէ ոչ լինի : Ասաց և Մովսէս՝ հատուցանել զմեղս հարց ՚ի վերայ որդոց յերիս և ՚ի չորս դարս՝ որք ատեան զիս . և առնել զողորմութի ՚ի հազարս՝ որք սիրեն զնա : Մեծապէս համառօտիւ զեւթն վրէժս թարգմանեաց մեզ օրէնս . քանզի երրորդ և չորրորդ և եւթներորդ լինի . քանզի վասն էր վճիռ զմեղս հալածելով , ոչ զանուղիւղսն դատէ : Այսպէս ասացեալ է , քանզի նախագէտ գոյով գիտէ՝ եթէ ՚ի վերայ եւթներորդ դարուց երրորդի կամ չորրորդի ոչ եղիցին ողորմութե արժանիք : Ասացի իսկ յառաջագոյն՝ եթէ առ յօգուտն անձ սահմանէ ազգականութե զվրճիւն , զի մի դիւրագլոր բնուէս չարագոյն ինչ կարգ եգեալ եղիցի : Ո՞րպէս այժմ պահանջես , ասէ , ՚ի Վայինէ զեւթն դարու զպարտիսն : Իսկ Ղամէք ընկալաւ պարտիովք ազգին իւրոյ վախճանելոց , մինչև հասեալ ՚ի նուազութի զպարտիս եւթանասնիցն եւթանն՝ խառնակեցաւ ազգն Ղամէքայ ընդ ազգին Ենովքայ :

Արդիս և դստերս ծնանէին և թոռունքն Սէթայ . և այնչափ բազմութի գոյով միայն՝ Նոյ արդար գտաւ ՚ի վերայ ազգին իւրոյ . որում ասաց հանդերձ կնոջն , որպէս առ Եղիշաբէթիւ և Զաքարիայիւ , որպէս առ Աբրահամու և Սառայիւ . փակեալ լինէր այնուհետև բանիցն հատումն յառաջիկայիցն : Լուեաց զկնոջն Նոյի արդարոյ . զի իմասցուք եթէ գոյր և ՚ի նմա միաք անօրինացն : Եցոյց եթէ յիրաւի լուեաց . և որ

առ 'ի նմանէն էին քամ և քանան՝ անէծ : Թուէա զազգան , և գտցես 'ի վերայ որդոցն զազգան քանանու կորուսեալ . զի արասցէ անձ վրէժխնդրուի Ղամէքայ զեւթանանից զեւթն պարտուցն : Ապա եթէ 'ի վերայ սորա ոչ կացցէ համարս յառաջ ասացեալ , սակաւիկ մի 'ի կատարած կողմն ածցես զմիտոդ , և ընկալցիս զանձային գրոց զմարդարէուի : Ասաց Ղամէք զյապա լինելոցն . ոչ 'ի ձեռն անձային շնորհին , այլ ըստ նախախնամութե լուսագունին : Թողու անձ մեղաւորաց ասելոյ վասն յինքեանց պատրաստելոցն , զի դանդաղեալ 'ի կենցաղոյ՝ հասցեն յապաշխարութի : Ոչ դառնան ամբարիշտքն , և մարգարէութիսն ցուցանէր զիւր ծանրութիսն , և զնոսա անպատասխանիս առնէ : Եղև այսպիսի և առ Բաղամու . քանզի մարգարէացաւ վասն իւր մահուն . և օրհնել ոչ կամեցեալ զխարայել՝ յանդիմանեալ լինէր . զի վասն աշխատութեանն սահմանեցաւ նմա չարաչար մեռանել :

Որպէս պարտաւորք բերեն զգիր 'ի վերայ ինքեանց առ դատաւորս , այսպէս են և ամբարիշտք՝ որք մարգարէանան . զի խնդալով զառ 'ի վերայ ամբարշտութեն քարոզեն . ոչ եթէ բերողացն կամք զյանդիմանութիսն առնեն գրով , այլ տուողացն իմաստք 'ի գաղտնի ամանի զառ 'ի վերայ նոցա մատուցելուս առնեն բերել : Այսպէս և անձ կամելով զիւր արդարութիսն ցուցանել , զյանդիմանութիսն ինքեանց ինքնավկայ տանջանս առնէր բերեալ . քայց ոչ վասն կամացն սրբբութե մարգարէանալ տայ նոցա : Մեծ իսկ ուղղութիւն է պարտաւորին զիւր յանցանսն ցուցանել . զի առանց ամենայնիւ տանջանաց ճշմարտութիսն ցուցանի : Գատաւորն զյանդիմանութի 'ի գործողէն առնու , և արդարութի տայ ամբարշտին ցուցանել՝ թէ որում արժանի է ամբարշտութիսն : Որպէս Ագամաւ մերկուին ընական՝ յանդիմանութի եղև պատուիրանազանցուեն , նոյնպէս և առ Ղամէքաւ մաին մեղքն , զի ինքն զինքն յանդիմանեացէ՝ թէ որպիսի կամաց է : Առ Կայէնաւ տատանումն եղև , և ամ-

բաստան թաղուցեալ ամբարշտու թէն . իսկ այլում մարդկան խեղճ մտաց տուաւ փոխանակ տատանմանն : Մեծ մարգարէ է խեղճ մտացն . յանդիմանէ և թագչի : Բնական է ոսոխս այս , զի և վկայ է ընդդէմ անիրաւութենն . և զարդարն յորժամ ոք ածէ ՚ի վերայ զլճիուն՝ հաստատէ և անվրէպ ցուցանէ : Բազում անգամ անձին մոռացեալ՝ ստահակէ առ դատաստան . և իսկոյն խեղճ մտացն յիշեցուցանէ զգործոցն թելադրութին , և ցուցանէ զմիտան և ասէ զպատճառսն , զժամանակն և զորպէսն և զտեղին նշանակէ , և տայ ծաղր առնել ոգոցն զինքն՝ զի ուրացաւն :

Այլ արդ ո՞ կարասցէ կալ և ասել , տէր , զքո՞ խորհուրդսք . կամ ո՞ կարասցէ հասանել և իմանալ այդչափ իմաստիցդ : Զի զամենայն ինչ առնես , զորոց զորպիսութիւն անհնար է գիտել . բայց իմանալով զբեզ՝ սքանչանալ տաս զկարողութիւն քո . յարափաւ կեցեր բնաւորական գիտութիւն խեղճ մտաց , զի մի աշխատիցիս զգաղտ յանցուածս դատելով . զի թէպէտ և թագուցանել ոք կամիցի , խեղճ մտացն ակամայ խոստովանել տացէ : Դատաւորն լուէ , և խեղճ մտացն խոստովանի . ամբաստանն լուէ , և խեղճ միտացն խոստանայ . մեղք թագչին , և խեղճ մտացն յայտնէ զնա . ցուցանէ զկամացն և զմեղացն զմիաբանութի , զվճիռս տայ ոսոխին և զպատճառս խոստովանութե , և ամենեցուն լուելով՝ ինքն զիւր զհարմար տանջանացն սահմանէ ամբարիշտն : Ո՞վ անձային խորհրդոցն , ո՞վ անաշխատ դատաստանին , ո՞վ անհակառակ դատաստանին , ո՞վ դատակցին անմարդկան ընութե կարգիս . զԱդամ ՚ի մերկութիւն ամբաստանեաց . զՎային ՚ի տկարութիւն . զՂամէք ՚ի մարգարէութիւն . զԵսաւայ զխիղճ մտացն . զԱբամայ զմերկութիւն վասն օրինազանցուէն յանդիմանեաց . զՎային ՚ի տկարութեւն վասն անձամարտութե . զՂամէք մարգարէութիւն վասն անմտութեւն և անարժան յանդգնութեւն . զԵսաւ խեղճ մտացն վասն թերահաւատութե երգմանցն և ցանկութեցն , մանաւանդ

զի քան զամծ և քան զազգակիցս առաւել զապակաւ նութի և զչարուծի սիրեաց : Չորս յանդիմանուի ամծ մարդոյ յարակցեաց , զի մի միայն մի վկայ գուլով ընդդիմաբանեսցէ . առնթեր եղ մեղացն զամբաստանն , զի մի աշխատեսցի արդարութիւն դատելով . ոչ եթող զմեզնն ընդդէմ խորամանկել ստուծին՝ դատաստանին , զի բնութի աղբիւր ճմարտութե զխեղճ մտացն կարգեաց : Արպէս խաւար ապականի՝ ի հասանել լուսոյ , նոյնպէս և մեղաւորաց ուրացութի կորնչի յորժամ ծագէ խեղճ մտացն : Ի չորեցունց յայսց յանդիմանութեց իւրաքանչիւր ոք ՚ի մէնջ խրատի . և իմաստնոցն վասն բարեպաշտութենն ոչ ամբաստանը , այլ ջատագով լինին . մերկութիւնն ամսթով . իսկ տկարութիւնն առ ՚ի ճանաչել զառժամանակեայ բնութեց . մարդարեւին յապաշխարութի ածելով . խեղճ մտաց փոխանակ վարդապետի խրատէ զմեզ :

Կացո ՚ի վերայ այս չորեցունց զմիտսդ , և իմասցիս զհեթանոսաց անմտութիւնս . զի փոխեցին զբնութի յամբարշտութենն արուեստս : Մերկութիւնն որ ամբաստանէ զապականութե բնութիւն , ոչ միայն վասն պոռնրկութե , այլ վասն զի կարծեցին ազգումն գող ցանկասիրութե , յառժամանակեայ բնութես տկարութենն կարգեցին զողի , և զպատահարս ՚ի խղճէ մտաց կենդանութես կարգեալ , և գործոց որոշմունս զկատարելագործութիւնն նոցա համարելով : Ընդէր եղիք բնութես ՚ի վերայ քող անարժանս . վերացո զքողդ , և տեսանես զբնութես գեղ . ամբարձ զարտաքուստ վերայ եղեալ զմիտսդ , և տեսանես զարդարեւ բնութե գոյացութիւն : Մի խառնակեր զբնութիւն . զի մի աշխատիցիս որոշել զնա առ ՚ի կ ըստ կարգի : Զի՛ աշխատիս՝ զի ուղղիցես զայն որ բարիոքն կայ . զի՛ փութաս ՚ի ձեռն արուեստի իմանալ , որ առանց արուեստի առաջի կայ առ ՚ի հասու լինել . ընդէր ապականես որ յայ ուղիղն եղեալ է : Եթէ իցէ գինի ազնիւ , ուղղութիւնն առաւել շրջէ զնա : Եթէ գիրն գրեալ որպէս արժանն է , որ ուղղեն՝ ա-

1 Յորինակին քերեալ էր և դատարկ թողեալ տեղին . որպէս և զկնի :

պահանէ զնա մանաւանդ՝ թէ քան վայելուչ առնէ : Յորմէ ոչ ինչ է պակաս , յաւելուածն լինի պակաս : Լի է ամանն մեղու , զի՞ յաւելուս 'ի նա , զի՞ աշխատիցիս հատանելով 'ի ԲՅէն , և զի՞ վաստակիս պարսաւելի լինելով : Լի է կապարճն ցորենով , զի՞ յաւելուս 'ի նա , զի՞ տաժանեցիս քաղելով : Ատուած իբրև ամանս լցեալ զընուէն պիտանացուովքս կրնքեաց . իսկ հէթանոսաց բացեալ զկնիքս նորա՝ ունայնացուցանեն . զի լցցեն՝ յամանէ յաման փոխելով պակասել տան . և ինքեանց է կարօտ արարեալ , զարարէն ամբաստանեն : Հայցեն մտովք զնուաղեալն , և ոչ ինդրեն զոր կորուսին . զոր ոչ կարիցեն տալ խոտտանան , և զոր ունէին՝ կորուսին . ոչ փորձին անդրէն տալ : Հնարագործելով զընուծիս՝ շրջեն զնա , և ապականեն առաւելապէս , և տրտնջեն զայ իբրև չար ինչ արարեալ : Գու շրջես և չգիտես , և դարձեալ ամբաստան լինիս . դու ապականես և ոչ տաս պատասխանի , և դարձեալ յանդիմանես : Զընկանն 'ի բաց մերժեցեր , և վասն եկամտին յամառիս . զայն ապականեցեր , և զքոյն կանգնել կամիս . զճշմարիտն հալածես , և նենգեցելոցդ ինամարկես . այսմ՝ վկայես , և զայն ուրանաս . որ 'ի գիւղէ է՝ ցանկաս , և որ քիչ է՝ ատես : Ո՞վ ընդունայնուծէ մտացն , ո՞վ յամառուծէ անխրատիցն . զամենայն ինչ ապականեցին , և ոչ ճանաչեն զուղղիչն : Հիւանդացեալք առ բժիշկն ընծանան . և դուք ընդէր առ ուղղիչն բնուծէ ոչ գայք : Գու ապականեցեր , սա ուղղէ . դու պակասեցուցեր , նա զպակասեալն տայ . դու կործանեցեր , նա անդրէն կանգնէ :

Որքա են անբան անասունքն , զի ըստ կամն անարժանուծէ ինդան : Զսոսա պարսաւեմ քան զանբան անասունն . զի ոչ հարկաւորուծք եղեն անբանք , այլ ըստ անձին կամաց : Քանզի անբանքն ոչ գիտեն զինչ է անբանուին . զի՞նչ պարսաւանք նոցա մտացն , զի ոչ կարասցեն իմանալ : Իսկ զմարդիկ պարսաւեմ , զի գիտեն թէ որ վատթարուի է՝ և ինդան 'ի նմա : Եթէ բուն անբանք թերևս զբորիցն բնուեց յառաջագոյն ասացելոց գործովք լինին : Այլ որպէս անասունքն թէպէտ տեսանեն զնա ոչ ճանաչեն ,

նոյնպէս և սորա թէպէտ խիթեալք լինին 'ի խղճէ մտացն, ոչ իմանան զօգտակարսն : Բարիոք ասաց սուրբն Պաւղոս՝ եթէ «Մասնեաց զնոսա 'ի միտս անփորձս » : Զի ասելով գոլ զինքեանս իմաստունս՝ յիմարեցան : Յիմարութին անբանութի է, և բանաւորական շարժմանցն զգայութիք : Այլ իսկ է անբանութի բնական յանասունսն : Իսկ յիմարութի բանաւորական բնութի է յեղափոխումն ընկալեալ, այսպէս անուանի : Բարիոք ասացի՝ եթէ որ գլխաւորք էին : Անբանք են հեթանոսք . զի ասելով գոլ զինքեանս իմաստուն՝ յիմարեցան : Անբանք եղեն յայտնապէս, զի ոչ ունին անբանքն յինքեանս զառաջ ասացեալ զօրոս զօրութիս . ոչ 'ի մերկութեն ամալէն . ոչ զտանջանս յառաջագոյն տեսանէն . ոչ տկարութեցն խնամ տանին . ոչ յիշատակս ունին գործեցելոցն յինքեանց : Յիշատակն է խեղճ մտացն . մարդարեւութին է ստամոքն . տկարութեն է յառաջ իմացութիւն և խնամակալութի : Մերկումն է գիտութիւն և ճանաչումն, որ ազգէ իւրաքանչիւր ումք 'ի մէջ . զի իմ մարդիկ ունին զայս՝ յայտնի է : Բայց զի կրկնակի է այս զօրութիս . և այս յայտնի է, զի մին է զգայական, իսկ միւսն իմանալի . և մինն կամաւոր, իսկ միւսն ակամայ : Բազումք են յիմար ակամայ կամ վասն տկարութե բնութեան պակասման, կամ վասն անփութութե, իբրութե վնասուցին էկեալ 'ի վերայ : Այսպիսիքն անմեղադրելի են . յայսպէս յանդիմանուեց խրատեալք, որք ըստ կամացն են, և որք զօրութիք զայս ունելով ոչ իմանան : Զի որք ոչ նկատեն 'ի մասանց զամենայնն, և յարարածոցս զարարին, և 'ի սահմանաց և 'ի բանից զիմաստունն և զարդարն, և 'ի պիտանացուացն և 'ի վայելութեցն զբարեգործն, արդարեւ նորա են անբան անասունք . զի կամովք յիմարութեն ուրախանան . ճարակին զանբանութիւն, և 'ի հարցուածոյն փախչին : Զիարդ ոչ ևս իցեն անբան անասունք : Եւ 'ի նոսա չորքն զօրութիքն ոչ խափանին :

Ո՞ր ասասցէ զնյ զօրութիւն և կամ ո՞ր պատմեսցէ զնորա խորհուրդն, զի ընդ մարդկան սերմնարկեաց և փնէաց զայսչափ զազգմունս : Այսչափ ազգմունս

ունէր բանն, զնոյն անդամն, զնոյն¹ Ե նմա իսկ ոչ այսպիսի ետ : Իսկ մարդոյն բիւր գիտութիւնն չնորհեաց . զի՛նչ են պատճառք ՚ի նա ծնեալ մարմնի որիչ գոլ բնուի . զի՛նչ են պատճառք կնոջ յերկրային ՚ի մարմին դէմ միմեանց բնութեց գոլ, բանաւորս և անբանս . քանզի զայս ասաց ընդդէմ միմեանց : Ընթերցիր զբանս զասացեալ առ Ադամ, և գիտասցես զայսնութիւնս . մեզ փախելի է ՚ի կրկնակի պատմութիւնս . քանզի պարտ է ունել սահման և մտաց : Ոչ եթէ որչափ տեսանեմք ուտեմք, կամ որչափ հայեացուք կերկիցուք . մի անգամ յաւուր ուտեն իմաստունք . իսկ որ նուազագոյնքն են՝ երկիցս . իսկ խօթքն ստէպ ստէպ : Եւ աստ բանիցն մի անգամ բաւական եղիցի . իսկ եթէ հարկաւոր՝ երկիցս . բայց որ քան զայս աւելի է՝ ոչ ոք ընկալցի յարժան, և ոչ որ քան զյիստակամիտն՝ թեթեալոյն են և կամ տըգիտագոյնք :

Իսկ դարձեալ Ղամէք եկեսցէ ՚ի մէջ . կարծելով մանաւանդ, քան թէ մարգարէանալով : Խնայաւ յառաջագոյն եղելոյ դատաստանին զզօրուի չարին . և յիւր գործոյն զառնթերակայն միանգամայն և զապառնին միաբանեալ եհան ՚ի վերայ իւր զհրամանն : Գիտեմ զասացեալս, և զլսս պիտանացու մըտացս ճանաչեմ : Ոչ կայ եւթանասնից եւթն . ՚ի վերայ Վայէնի ասացաք զմեղացն զորչափութիւն . ցուցաք զընտրութիւն . թագուցաք ՚ի . . . ա Ղամէքայ զորչափութիւն ասեմք, զեւթն զՎայէնի զմեղան աղբիւր ասելով այլոցն . ըստ իւրաքանչիւր մեղացն եւթանասուն : Գիտեմ զի պահանջես յինէն զտարազն զառ ՚ի վերայ Վայէնի և զառ ՚ի վերայ Ղամէքայ յայտնել : Եւ յառաջեմ քան զհարցումն . քանզի ոչ եմ ժխտող վասն առ ՚ի յինէն ասացելոցն տալ զտարացոյցն : Եւթն տեսիլ ետ անջարութեն, որով զՎային եցոյց պարտաւորեալ : Քանզի և յառական այսպէս ասաց զայս : Որք ծնան ՚ի Ղամէքէն եւթանասուն, ոչ պէտպէս մեղս ծնան, այլ զնոյնս կրտերագոյնս և բազմագոյնս ունելով : Բայց ունէր Վայէն յեւթանայն բազում շա

¹ Եօրինակին բառ մի եղծեալ է :

ուսեղս . այլ Ղամէք վասն հասարակական կշռուէց
 և հասարակաչափուէ իւրաքանչիւր եւթանցն պըտ-
 դաբերուածէն եւթանասնիցս եւթն 'ի նմանէ պա-
 հանջեալ սահմանեաց : Որ ունին զեւթն Վայկնին ,
 կատարեալ է յամբարշտուածէն : Բայց զի իւրաքան-
 չիւր կարող է ոչ ըստ Ղամէքայ հասարակակշռուածի
 ունել շառուսեղս մեղացն : Բազում անգամ իսկ յու-
 մանս եւթանցն և եւթանասնիցն աւելի և պակաս
 են . որք 'ի յեւթանցն ընդ երկուք կամ ընդ երկուք
 ամբարշտուածեամբ եղեն անգեալ , կամ ընդ երկուք
 կամ ընդ չորիւք , և իւրաքանչիւր որ 'ի նյե բազում
 անգամ , բազմանայ քան զՂամէքայ զեւթանասունս .
 և եթէ որ բարկացող և սուտ յոյժ , բայց ոչ ուրա-
 ցող և այրասպան : Այլ որ ունի գշորս ամբարշտուիս .
 այլ որ երիս 'ի նոցանէն . իսկ միւս որ ընդ չորիցն
 հինգերորդ ևս իմն : Բայց մի պահանջեր զեւթանաս-
 նից եւթանն զորպիսուածին , ունելով զ ն յու-
 րոց բխեցինն . չափեա զեւթն . և յաւելո ա-
 բարոզն պահանջի :

Վատանեմ քեզ և յայլում գրոց ցուցանել դտարազ
 զայսու թուոց : Օրէնք յամս եւթն , և դարձեալ 'ի
 յիսուն , թողուի կոչեցին : Նոյնպէս յաղբերէ յեւթն
 աւուրցն եզիտ զամ եւթանեկինան : Ի միոյ օրէ բը-
 խեաց տարի , և 'ի տարոյ եւթնամեանքն , և 'ի միոյ
 եւթանեկիցն եւթն եւթնակեանքն : Որպէս զի . . .
 թիւ եւթանասնիցն դարձեալ ընկալցի զպատիւ եւ-
 թանեկացն : Քանզի եւթնաւորքս այլ աղբիւրք են
 պէսպէս թուոց . և աւետարանն ասէ զերկոսին ըզ-
 թիւսն : Ասէ Պետրոս . եթէ եւթնիցս մեզիցի ինձ
 եղբայր իմ , եւթնիցս թողից : Պատասխանեաց Յս .
 ոչ միայն եւթնիցս , այլ եւթանասնից եւթն : Վասն
 մկրտուածն զերկոսին զմեզսն ջնջեաց . ելոյժ զեւայի
 անէծան . ելոյժ զԱզամայ զգատապարտուին . լու-
 ծանէ և զՎայկնի զամբարշտուածիւնն և զՂամէքայ
 զբազմայորդ անմտուածին : Ի ձեռն մկրտուածն զա-
 մենայն քակտեաց . այլ հաւատացելոցն : Իսկ եթէ
 ամբարշտիս , և Վայկնի և Ղամէքայ ամբարշտուածին
 'ի քեզ հաստատեալ են : Բայց ոչ ասաց 'եթէ մեզիցէ
 յիս զեւթն մեզսն , այլ եւթնիցս . քանզի այլ է եւթ-

նիցս զնոյն մեղս գործել, և այլ է եւթն մեղս պէս. պէսս մեղանել: Իսկ ուր վասն մկրտութեն ելլած. բայց ուր վասն հրամանին զառաջին սահմանն կացոյց՝ խափանեաց զմահ. այլ մեք դեռ մեռանիմք: Նոյնպէս և ՚ի մկրտութեն ելլած զեւթնեակն չարութեն. այլ կայ և մնայ որք ցանկանն նմա: Բայց զեղբորէն ասաց՝ թէ մեղիցէ յիս, յայտնելով եթէ ոչ յիմ. քանզի բազում ինչ նովիմք անուամբ ասին, որիչ զօրութիս ունելով: Են մեղք առ ՚ի մահ, և են որք ոչ են ՚ի մահ. և երկոցուն անուն մի է, և զօրութի որիչ: Նոյնպէս և թիւնոյն, բայց պէտքն որիչ: Այլ է ունել եւթն ումեք որողոսս, և միւսունմն ունել եւթն դահեկան. և այլ և ամբ եւթն, և աւուրք եւթն: Վասն այսորիկ քննութեամբք ճշմարտեմ, զի յայտնեցից քեզ զՎամէք. թարգմանեմ քեզ զնուազ կարծիքն, զի իմասցիս զմիտս անձային գրոց:

Իարձուցից զբանս ՚ի յենովք, զի զպակասութի զառաջի եղելոյս աշխարհական տարացուցիս լիութիք հատուցից: Ենովք եղեալ է այր բարեպաշտ, և զՎդամ զառաջին հայրն յանդիմանեաց վասն օրինազանցութեն: Վկայեաց նոյ, զի զոր ասացն՝ տայր Ադամայ: Վասն զի հաւատովքն անմահութե պատահեաց. մահկանացու գողով ոչ մեռաւ: Չիարդ Ադամ անմահ գողով մեռանէր, եթէ պահեալ էր ըզպատուիրանն: Անդդիմանայ արդարս հերձուածողաց, որք ասելին՝ եթէ անիրաւութիք եհան զՎդամ ՚ի դրախտէն: Քանզի ահաւասիկ զենովք արդարութի կեցեալ՝ յիրաւի յայտեղիքէ ՚ի դրախտն եմոյծ: Չի եթէ չուժելով պահել զՎդամ ՚ի դրախտէն եհան պատճառանօքն, զիարդ զենովք եմոյծ ՚ի ձեռն հաւատոցն, և անմահ պահեաց զնա: Եւթներորդ յԱդամայ եգիտ զարդարն հաճոյացեալ ինքեան, յայտնապէս մարգարէութի ունելով ապառնեացն: Ի յուրբաթու Քսի մեռեալ, որ է յառաջ քան զշաբաթն, քանզի յարիցէ ՚ի միաշաբաթօջն. զի յութերորդ դարս ապականութի մահու յաղթեաց:

Սուայ զ... ահան հերձուածէ ասելով, զի Քս եթէ վասն խափանելոյ զմահ եկն, զիարդ Ենովք ոչ մեռաւ կամ Եղիա. և եթէ յենովքայ, ասէ, խափա-

նեցաւ, ուրեմն մեծագոյն էն Ենուլք և Եղիա քան զՔո: Եւ եթէ Ենուլք և Եղիա յառաջ քան զՔո բռնակեցին 'ի դրախտին, զի՞նչ պէտք էին Քո յարուածէն, և կամ զի՞նչ աւելի Քո արար, և կամ ընկալաւ: Համառօտիւ ասեմ, քանզի ոչ բարիօք էն բանք քաղցունք տարացուցացս: Խնդրէ աղքատն, տուր նմա. որ մեռանին՝ պէտք էն նմա օգնականուէ, մի յապաղէր զտուրն. եթէ ոչ՝ և զնա սպաներ: Քո վասն Ագամայ մահու եկն, ոչ եթէ վասն Եղիայի՝ որ 'ի հարկաւորութիւն պահի: Եկն տէր լուծանել զիշխանութի մեղաց. բայց ոչ վասն Ենուլքայ բնութեն՝ որ յօրինակ տարացուցի արարչին արդէն և ոչ ևս է մեռեալ: Շնորհն պահեաց զԵնուլք, ոչ եթէ բնուի նորա յաղթեաց մահու: Իսկ Քո վասն բնուէն, ոչ եթէ վասն շնորհին: Վասն այնորիկ դեռ ևս բնուիս ընդ մահու անկեալ դնի, զի միանգամայն առցէ զանմահ բնութիւն:

Եւ ի անմահութիւն, և այլ է յաղթել մահուն. Ենուլք ոչ մի ինչ 'ի սոցանէ ընկալաւ: Այլ է մարտընէն ընդ մահու, և այլ է փրկիլ 'ի մահուանէ: Որ քաջանայն, յաղթէ և փրկէ. իսկ փրկեալն ոչ ինքն կանգնել կապէ զնշան յաղթութեն, այլ իբրև զկողոպուտ լինի փրկչին: Իսկ Քո պատերազմեալ յաղթեաց մեղացն. իսկ Ենուլք հաւատացեալ՝ անվրէպ պահեցաւ դեռ ևս 'ի յաղթողէն: Ոչ Ենուլք խափանեաց զմահն, այլ զօրութեն այ հաւատաց: Քո անձ գոլով խոնարհութիւն յաղթեաց վիշապին. Ենուլք մարդ գոլով խոնարհութիւն զի՞նչ կարէր առնել: Իսկ խոնարհութիւն այ զի եղիցի ծառայ, 'ի ձեռն առ 'ի յընդունելոյ ինքեան. ծառայն զի՞նչ նուաղագոյն ևս արդեօք լինէր, զի ցուցցէ զառ 'ի յընդդէմ օձին զպատերազմ: Աստուած Բանն 'ի մարմնի զմեղան ընդունայնացոյց. մարդ ընդունայնութիւն գոլով զիմարդ ընդունայնութիւն յաղթէր մեղացն զօրութե: Ոչ պրտու պրտուի պիտանացու լինի յընդդիմակացուի. իսկ Քո զօրաւոր գոլով պրտուով զվիշապն խափանեաց. 'ի ձեռն իւր անձութեն խափանեաց զգօրութիւն առ իւծուն: Ծնաւ 'ի կնոջէ, որ արարն զերկինս և զերկիր և զամ որ 'ի սմա. պա

տեցաւ 'ի խանձարու-րս, որ պատեացն մառախղով զհաստատութիւնս . կաթն դիւեաց, որ զերկնային զօրութիւնս յօրինէ Հողով . տանջեցաւ, որ սպառնալեօքն շարժէ զերկինս, և զըլուրս հալէ :

Աւ ասես ինձ՝ եթէ քօ զինչ աւելի ուղեղաց քան զԵղիա . մահկանացու դեռ ևս է Եղիա : Իսկ եթէ այլոց պատրաստէր զուղղութիւն, զիարդ և ինքեան ոչ եղ զուղղութիւն : Եթէ յաղթեաց մահու, ընդէր ինքն ոչ է անմահ : Եթէ խափանեաց զմեղս, ընդէր թողութիւն մեղաց ոչ չնորհեաց մարդկան : Արդար է Հեղիաս, միամտութեամբ սպասեաց տեառն իւրում . պահ դարձեալ 'ի վկայութիւն, զի ուսցին անհաւատքն՝ եթէ կամքն այլ առնեն զինչ և կամին, բայց ոչ մեղքն յաղթեն : Մնայ վկայ լինել անմահին, զի մի որ ասասցէ՝ եթէ մարտիրոսք մեռեալք ոչ ինչ են . մնացեալ ցարժում անմահ, յայտ առնէ Հրէից՝ զի եթէ քօի կամեցեալ էր, ոչ մեռանէր : Այլ կամովք մեռեալ, զի իւրով արեամբն զամենեւին զմեզ 'ի մահուանէ փրկեացէ : Եթէ մեռեալ էր Եղիայի և յարուցեալ, ոչ ևս մեռանէր . աւելորդ էր քօի յարուին : Իսկ եթէ չև ևս էր մեռեալ, կենդանի կայ առ 'ի յանդիմանութիւն Հրէիցն, և յետ վկայութեն մեռանի : Յարոյց զորդին այրոյն զմեռեալ . ոչ եթէ զի մի մեռցի դարձեալ, այլ ցուցցէ զայ զչնորհան՝ եթէ զամ ինչ կարող է առնել . վարձս իւրում կենդանութեն ետ զմեռելոյն կենդանութիւն : Չոր պարտի մարդն, անհատուցանէ . և զոր Եղիայն պահանջէր, չնորհն հատուցանէր : Յառաջ ասէր զապառնին, և զքօի զօրինակն պատուէր . զի նա եբարձ զմեղս աշխարհիս իւրով մահուամբն . վասն մեր ամենեցուն հատոյց զպարտիս . վասն այնորիկ և ամենեքեան 'ի մեռելոց յառնեմք :

Այ մեռաւ Ենովք, այլ ոչ է անմահ . քօ մեռաւ, և է անմահ : Իսկ ո՞վ է որ յաղթեաց մահուն, որ դեռ ևս ընդ նովաւ է . եթէ որ զյաղթութիւն առ 'ի վերայ նորա : Ո՞ ուղեղաց զմուտս ճանապարհի գրախտին, որպէս զաւանդն դարմանել կեաց անդ . եթէ որ զիշխանութիւն նորա չնորհեաց արդարոց : Ենովք ըստ չնորհի է անդ մինչև 'ի կատարած ժամանակաց .

խակ Բ՞ո մտեալ 'ի դրախտան իբրև տէր բաշխէ արժա-
նացելոցն զառ 'ի նմանէն Հանգիստն : Բ՞ո եբաց ըզ-
դուռնն և եմուտ . իսկ զԵնովք ունին առ դրունս
սրահի նորա . քանզի ոչ գրեալ է թէ անդ փոխեաց
զնա անձ : Եղիա յափշտակեցաւ յերկինս , այլ ոչ բա-
ցան նմա դրունք երկնից . 'ի բարձունս է յանմահ
կենդանութիւն . քանզի ոչ եմուտ յերկինս Ենովք :
Բազում տեղիս ևս ունի անձ , իսկ զգրախտան Բ՞ո ե-
բաց : Բազում տեղիս կենաց գիտէ անձ . բայց զյա-
ւիտենական զիւր կեանսն 'ի ձեռն Որդւոյ իւրոյ շնոր-
հեաց մեզ : Ե թէ չէր եկեալ Բ՞ոի , թագաւորէր ևս
մահ . քանզի Ենովք թէպէտ և ոչ ևս է մեռեալ ,
ոչ մի ինչ շնորհ մարդկան ոչ էին : Եղև ջրհեղեղն
վասն բարեպաշտութեն անգիտութե . իսկ առ Բ՞ոիւ
անձ գիտութիւնն 'ի մարդկան բազմացաւ : Առ Ենով-
քաւ 'նոյ միայն գտաւ արդար . իսկ առ Բ՞ոիւ աւե-
տարանական քարոզութեն արդարութիւն առ ընթեր
եկաց անձ հեթանոսաց . մանաւանդ թէ զի օրէնքն
անքնին : յաղթեալ վինէին յաւետարանէ :

Օ ինչ ոք ասիցէ վասն Ենովքայ : Ոչ կորոյս մահ
զիշխանութիւն չմեռանել Ենովքայ . վասն զի դեռ ևս
ընդ մահու գոլ հաւատալի է : Ոչ տրտմեցուցանէ
մահ զԵղիայի կենդանութիւն . քանզի յոյս մահուան
նորա² ոչ առնէ անվաւեր զիշխանութիւն նորա : Բայց
'ի Բ՞ոն սաստիկ տրտմեալ է մահ , զի 'ի մեռելոց յաղ-
թեցաւ յարութիւն նորա : Ունէր զնա մահ իբրև զմի
ոք 'ի բազմաց , և կորոյս վասն նորա զանձ մարդկան
զիշխանութիւն : Յոյժ խափանեալ են մեղք , զի կո-
րոյս զանձ պարտիս անձին . զի փոխանակ նոցա Բ՞ո
հաճեաց բառնալով զմեղս աշխարհիս , և շնորհեալ
ամենեցուն պատառեաց զձեռագիր պարտեացն մե-
ղաց մերոց : Չեմ պարտաւոր մեղացն վասն Բ՞ոի բա-
րեգործութեն . բայց պարտիմ անձ զհաւատն : Եւ ըզ-
խոստովանութիւն շնորհեաց ինձ , խոստովանիմ ըզ-
շնորհն . հրամայեաց ինձ օրէնս կենդանութե , փու-
թամ առ յընդունել : Գիտեմ զԵնովք ծառայ շնոր-
հին . քանզի և զնա 'ի պարտեաց մեղացն ազատեաց

1 Յօրինակին 'ի լուսանցն Ինն :

2 Յօրինակին Եոյս :

զի պարտաւոր էր մահու իրրեւ զմարդ մահկանացու
 և ապականելի . բայց ոչ իսկ եղև ընդ մեղքք : Կա-
 մեցաւ ան մնալ Ենուլքայ , զի անիշխան արասցէ զմե-
 զայն համարձակութի : Տիպ և ստուեր արար , զի մի
 'ի տրտմութի արկցէ զպարս արդարոցն : Ճանեան
 յԵնուլքայ , զի են և յաւիտենական կեանք և մարմ-
 նոց , հաւանեցան յարդարոցն , զի ոչ եթող 'ի ձեռաց
 ան զազգս մարդկան : Միտիթարեաց զնոսա Ենուլ-
 քաւ չթուլանալ 'ի մեղաց . կարկառեաց զձեռն , տը-
 ւեալ օրինակ յաւիտենական կեանացն որք տանելին հոգ-
 վան նորա : Առ Ենուլքաւ սկսաւ . իսկ առ Քսիւ կա-
 տարեաց : Ի վախճանին է պատրաստութի . քանզի
 բազում անգամ առ վախճանիւն սկիզբնն 'ի մուա-
 ցումն անկեալ դարձեալ յիշի : Այ ինչ է սկիզբն , որ
 ոչ ունի կատարած . զի ան օրինակք 'ի Քս կատարե-
 ցան : Զի ան հեղեղք 'ի ծով անկեալ ոչ երևին .
 այսպէս ան չնորհք 'ի Քս բովանդակեալ թաքին :

Ո՛ւն երկայնատութեն , զի յԵնուլքայ մինչև 'ի
 Քս համբերեաց այնչափ յանդգնեալ մեղացն : Կառ-
 զնախապտուղս բանաւորական բնութեն . և ակն ու-
 ներ ընու զկալն , զի առաքեսցէ զժառանգաւորն .
 կատարեսցի նա 'ի պարտելն յօրէնսն : Եւ տես՝ զի
 աշակերտքն աւելի տանին քան զվարդապետն . և
 առաքեաց զաւետարանն առ 'ի յառաջադիմութի
 մարդկան սրբութե : Եկն աւետարանին վարդապետ .
 և վասն առաւելութե չնորհին եղև աշակերտ , զի
 օրինակ եղիցի ապառնեացն՝ որք ժառանգելոց են
 զփրկութին : Ո՛վ մեծ խորհրդոցն . տէրն ծառայ լի-
 նի , և արարին յարարածի երևի , և քահանայն ոչ
 խար , և վարդապետն օրինաց՝ աշակերտ օրինաց ցու-
 ցանի : Վասն էր է այս . զի միացուցէ ընդ երկրայ-
 նոցս զերկնայինսն . զի միացուցէ ընդ աներևութիցն
 զերևելիս 'ի հաւասարութին : Ասացցէ վասն նա-
 խախնամութե Ենուլքայ , առ ինչ Եղիա . և զպակա-
 սութին զառ 'ի նա եղելոց տարացուցին պատմեցից :
 Ի նմա եցոյց ան թէ զիարդ 'ի յարութեն արդարք 'ի
 մեղաւորաց մեկնին . և յԵղիա՝ եթէ սրպէս մարմնքս
 յօգս համբարձեալ լինին :

Եւ ան չորս տարացոյցս առ 'ի յանդիմանութի

բնութիւն, զոր 'ի յԱբգամն և 'ի Կային և 'ի յՂամէք և յԵնուլք օրինակաւ նախատպեաց: Չորս զօրութիւն առ 'ի միսիթարութիւն բարեպաշտաց անձ չնորհեաց. 'ի յԱբէլ զամբաստանութիւն արեանն. և յԵնուլք զզօրութիւն հաւատոց. յԵղիա զայցելութիւն. 'ի Կոյ զառ 'ի յԵրզրղիմանողաց պահպանութիւն: Չտրեսին պայմանս անարգարքն ունէին, յաւրնութեակայ կեանսն, 'ի մահուն, յետ մահուն, յետ յարութեն: Յաւժամանակեայ կեանսն, որպէս Կոյ է թագուցեալն 'ի հալածանս. և 'ի մահու, որպէս զՀաբէլի արիւնն խնդրել. յետ մահու, որպէս Ենուլք 'ի գոգն Աբրահամու տարեալ. յետ յարութեն, որպէս Եղիա ամբուլք յափշտակեալ: Որպէս ասաց Պաւղոս առաքեալ. . . . աւելի ընկալաւ Ենուլք 'ի հանդերձեալ աշխարհին. յոյժ նմանութիւն ընկալաւ. քանզի որպէս յԱբգամ օրինակ կատարածի աշխարհիս այսորիկ եղև, նորնպէս և յԵնուլք հանդերձեալ յաւիտենին օրինակ յայտնապէս երևի: Երանելի ես, Ենուլք, զի 'ի քեզ պատմի հանդերձեալ աշխարհն. երանելի ես, զի 'ի ձեռն հաւատոց զաւետարանն Քրի ուսուցեր. երանելի ես, զի զիտես զվախճանն քո, և զի վասն վիպութեան ան պահիս: Տացէ մեզ անձ վասն հաղորդութեն 'ի հաւատոցդ քոց: Յուցցէ մեզ զոր տեսանես. և լուուցցէ մեզ զխորհրդոցն զօրութիւն՝ որում հաւատացարդ. զի և մեք վայելեսցուք յաւիտենական բարիսն նորա 'ի Քր Յս 'ի տեր մեր. որում փառք յաւիտենանս:

ՊԱՐԿԵՇՏԻ ՅՈՎՍԷՓԻ ՎԱՃԱՌԵՅԱԼ յԻԼՐՈՅ ԵՂԵԱՐ-
 ցրն . բայց ինքն վաճառէ զկենդանութի իբրև յաղ-
 բերէ սահեալ : Ոչ ծառայ վաճառեցին եգիպտացւո-
 ցրն . այլ ծառայքն տէր զնեցին : Աղօրի կարծէին
 զտեսուչն , և մուրացիկ կարծէին զկերակրին . խու-
 ժադուժ համարէին զօրինագիրն ' . և հայէին ընդ
 մանուկն ծերքն , զոր ոչ յետ բազում ժամանակի
 խոստովանէին վարդապետ : Ո՛վ առ 'ի նա անձային
 շնորհացն . զի յանձն էառ թագչէլ մինչև 'ի կատա-
 րելութի ժամանակաց , զի մի որ ասիցէ մանկապէս
 զանձութիւն : Ոչ խօսեցաւ մինչ դեռ էր անկատար . զի
 ցուցցէ՝ եթէ ոչ ըստ պատահարի ընտրէ , այլ ըստ
 դատողութե՛ ընտրէ զարժանիս իւր : Լուեաց 'ի բա-
 զում ամս , զի խօսեցին գործքն Յովսէփու : Նախ
 գործք արդարոյն ճանաչեցաւ , և ապա նոյնժամայն
 գործակիցն նորա ծագեաց : Համբերութիւն Յովսէ-
 փու յառաջագոյն պատմութի եղև հանդերձելոյ օ-
 րինակիս , և պարկեշտութի երիտասարդին եցոյց ըզ-
 թագուցեալ շնորհին զպարգև : Կրթեաց զնա 'ի կնո-
 ջըն , զի 'ի բանտին ցուցցէ փորձ . փորձեաց զնա յե-
 գիպտացի կնոջն , և յանձնեաց զարդարն եգիպտացոյ :
 Լուեաց զրպարտեալ . համբերեաց փնասեալ , զի փա-
 ռաւորեսցի արդարացեալ : Ծանուցաւ եգիպտացոյն
 տէր յառնն իմաստուի . այլ կնոջն յառաջ եկեալ ըզ-
 գիտութիւն խաւարեցոյց :

Կարձեալ մարտնչի ընդ Ագամայ և եգիպտացին
 յանգգամուէ կնոջն ճաշակեալ մեռաւ : Կարձեալ
 դրախտն յեգիպտոս կրթի . և երկդիմի փայտն յե-
 գիպտոս խրատի : Եգիպտացի ասեմ զԵւա վասն խո-
 բամանգուէ : Ոչ ասեմ ըստ նոյն գործոց նմանեալ ,
 այլ վասն զի առ 'ի նմանէն կատարի . զի Եւա երկ-
 դիմի գիտուի արբոյց Ագամայ , և եգիպտացին զայրն

իւր պատրեաց : 'Նա խռովութի գործեաց 'ի միտս առն , և սա զեգիպտացին պատրեաց բարիոր տեսանելով զվարս երիտասարդին : Ըստ պատկերի նյ եղիցի մեզ Յովսէփ , զի զբարին խրատ տալով՝ ոչ լինէր լսելի . իսկ եգիպտացին կամէր միաբանել ընդ արդար առնն աղտեղութի : Եւսա նա լինել կարծէր 'ի ձեռն չար խրատուութեն :

Հայեցայք , երիտասարդք , ընդ Յովսէփ . և կանայք , յանդիմանեցայք 'ի վերայ եգիպտացոյն : Երկուս նմանութիս տեսանեմ 'ի գործ կնոջն , և զերկոսին ընդդէմն . զի ոմանց յանդիմանութի լինի , իսկ ոմանց պարսաւանք . և դարձեալ զոմանս խրատե , իսկ զոմանս չարաչար ուսուցանէ : Իսկ ուրեմն բարիոր ասացաւ եթէ դարձեալ յեգիպտոս երկդիմի փայտն կրթէ զմարդն : Զբազումս գիտեմ՝ որ 'ի յանդիմանութեց չար ուսանին , և 'ի հրաժարական բանէ փորձին ընդդէմ խորհրդովք : Իմացիր զոր ասեմք , և պահեա զպատուէրսն : Օձն զկինն 'ի հրաժարական պատուիրանէն գայթաղեցոյց . վասն այտորիկ ասաց Առաքեալն՝ եթէ պատուիրանն որ տուաւ ինձ 'ի կեանս՝ եղև ինձ մահ . քանզի ոչ գիտեմ զմեղս , եթէ ոչ օրինացն չէր ասացեալ՝ եթէ մի ցանկացիս . զի պատճառս առեալ մեղացն 'ի ձեռն պատուիրանին պատրեաց զիս : Հայեաց 'ի քեզ , մի և քեզ արասցէ օձն զխրատ մեղացն . հայեաց , դուցէ պատճառք մեղաց եղիցին քեզ ասացեալքս : Կամէի լուել , այլ ոչ թողու զիս օգտելոցն մեր . և նա զգիտէր՝ զի բազմագոյնք են կորուսեալքն , այլ ոչ յաղթեցաւ վասն նոցա զանձինս այնոցիկ որ ապրելոցն են՝ չմիացուցանել ընդ իւրում նախնութեն : Ասէ Գր. ընդարձակ է ճանապարհն որ տանի 'ի կորուստ : Այլ ոչ հրաժարեաց 'ի խաչէն վասն նոցա , վասն տառապելոցն՝ որք գտան ընդ նեղ և ընդ նուրբ ճանապարհն : Ասացուք իսկ , երիտասարդք . 'ի ձեռն Յովսէփու տեսանէ զպարկեշտուէն գեղ . յանդիմանեցուք և զկանայս , զի ոչ ամաչէն ընդդէմ պարկեշտութեն մարտնչել : Այս եգիպտացոյն 'ի մարմնոյն վշտացեալ . քանզի աւասիկ փոխանակ ոսկերաց 'ի սրտին նետովք էր վառեալ :

Փափկուծի է պատճառք յաղթ մարմնով . և դատարկուծի ցանկասիրուծէ չար գործել սովորեաց : Ի չաշխատելն 'ի գործս տայ աշխատուի աղտեղուէ . 'ի փափկուծի մարմնոյն աղբիւր լինի հնարագիտուծի . յորկորստուծէ հոգոյն ապականուի բուսանի , և 'ի մարմնաւորուծէ անհոգուծենէ աղտեալ հոգին հոգս ընդունի : Հատ 'ի բաց զաւելորդս մարմնոյդ , և խլեսցես յոգոյդ զապականուծի : Ի կիր առ զբանաւորուծիդ , զի մի բունադատեսցես զմտացդ զօրուծիւն : Աւելորդն 'ի մարմնի ամբ լինի հոգոյն , և մարմնոյն զօրուծի տկարուծի լինի հոգոյն : Յանկուծէ կիրք ողորկեցուցանէ զմարմին , այլ թաւամեցուցանեն զմիտան : Խակ ստէպ ստէպ պէտք ընպէլեացն զմիտս թուլացուցանեն և դիւրահոս գործեն : Ոչ լուար Պաւղոսի զի ասէ . « Յորժամ տկարանամ , յայնժամ զօրաւոր լինիմ » , Փորձեա զամենայնս , և գիտասցես զօգուտն : Քանզի զինչ է զոր ասէ , եծէ յիս է տկարանալն . եծէ իմասցիս զոր ասեմն , և տեսցես 'ի վերայ Քսի : Առաքելական տկարուծին կամեցող է . զիարդ . լուր զի ասէ նոյն եծէ « Ճնշեցուցանեմ զմարմինս իմ և ծառայեցուցանեմ . զի գուցէ այլոց քարոզեալ էս ինքն անպիտան եղէց » : Խակ ուրեմն ինքն յանձն առնու տկարանալ , զի առողջուծի պարզեւեսցէ խորհրդոյն :

Որչափ արտաքին մարդն մեր ապականի , ներքինն նորոգի օր ըստ օրէ : Բայց զիարդ ապականի արտաքին մարդս , լուր՝ ինքն ուսուսցէ զքեզ ասելով . որ մրցի նմ և ճգնի : Այլ ոչ իմանաս զայս ասացուած ըս . այլ ասէ ցքեզ՝ եծէ « Մարմնոյ ինամ մի տանիր 'ի ցանկուիս » : Այս , ասէ , կուսիցն ասացաւ . ոչ ասացաւ նոցա , այլ որք յամուսնուծեն են : Կոյքն ոչ ճգնին զգուշուի , վասն զի ոչ ունին զփորձ ցանկուծէ . քանզի որ ուտէ՝ նա զգուշանայ ճգնուէ , հրաժարեալ 'ի բազմագունէն : Այսպէս ասաց որք յամուսնուծէ են՝ զգուշանալ , զի մի 'ի ձեռն անարժան խառնակուծէց յաւելուածք ախտից եղիցին պէտքն . և որդէճնուծին եղիցի առ 'ի թշնամանս ամբարտաւանուծէ , և ամուսնուծին 'ի պոռնկուծի համարեսցի : Որք մտակերքն են , և յարենէ կամովք ճա

շակեցին . և Թշնամանողք դիւրաւ յարձակեացին ձեռօք . և բազում անգամ դառնայ համարձակու թինն 'ի Թշնամանս , և յանդիմանու թիւնն 'ի բարկու թիւնն , և զուարթու թինն 'ի ծաղը անարդու թե , և ճշմարտասիրու թիւնն 'ի հակառակասիրու թիւնն : Քանզի ըստ արժանաւորին անընտրու թինն գողանայ առ 'ի յանվայելուչ անարժանու թիւնն : Սոյնպէս և որ յամուսնու թէն ոչ զգուշացի , յանորոշու թէնն 'ի պոռնկու թիւնն զլորի : Չար է կամեցող ցանկու թիւն կերակրոց , բայց չարագոյն է ըստ մարմնոյն . և լինի ոչ յուսեքէ 'ի սկզբանէ ընդդիմացողի , այլ 'ի հեղգու թէ լինի : Վասն այսորիկ այսպէս ասէ Պաւլոս . « Աչ գիտէի զմեզս , եթէ ոչ օրինօքն՝ եթէ մի ցանկացիս » :

Իսկ արդեօք ոչ հարկաւորէ ցանկանալ բանսարկուն , բայց հեղգացելոյ և խօսեցելոյ վասն ներկայի ցանկու թէս ճանապարհ ցուցանէ մնորու թե , և 'ի վերայ կացուցեալ առաջնորդէ 'ի մեզս՝ գտեալ ունկնդիր և գործակից առ 'ի կորուստ : Ասաց իսկ և Յակոբոս , եթէ « Յանկու յղացեալ ծնանի զմեզս . իսկ մեզքն կատարեալ ծնանի զմահ » : Մի հայլք յեգիպոս . զի անդ Փարաւոն Թագաւորէ , որ ասէր զժողովրդեանն՝ թէ « Աչ արձակեմ , և զիսն ոչ գիտեմ » : Չայս ապստամբուի ցանկու թիւնս ուսուցանէ . զի ունայնացուցանէ զոգիսն 'ի բարեպաշտու թէ , և կորանայ 'ի հրոյն եգիպտացոյ , և ոչ ամաչէս 'ի լուսոյն պարկեշտու թէ : Հուրն այլ լոյս է , իսկ հուրն Թշնամոյն խաւար . նմա սպասաւորեն միտք , և սմա սպասաւորէ մարմին : Յորժամ որ յղփանայ , փայտ մատուցանեն Թշնամոյն առ 'ի տոչորումն հրոյն իւրոյ : Ասէ Եսայի՝ եթէ գնացէք 'ի լոյս հրոյ ձերոյ : Այլ և աւետարանն Թարգմանեսցէ՝ թէ լոյսդ որ 'ի ձեզ է , խաւար է՝ ոչ ունելով զմարմինն աննիւթ : Աչ տրանջեմ զբարբէն . քաւ լիցի . և ոչ չար գոլ աւեմ զընու թինն . ընդունակ գիտեմ զսա ընդդիմացմանց . երբեմն լոյս եղեալ , իսկ երբեմն խաւար 'ի ձեռն գործոցն : Այլ 'ի մարմնի տիրէ խաւար մեղաց . իսկ 'ի մտօքն տիրելոյս մարմնոյ , լոյս այժմ՝ գիտեմ զղգայականս՝ որ զայ գիտուեն զփորձ էառ :

Խաւար իմանամ զանբանն՝ որ լցեալ է խռովութի մեղաց : Բնութիւն մարդկան իբրև զիւզ է . յիւզ յորժամ արկանէ վարդ , լինի վարդ իւղ . և եթէ ցմախ արկանէ , լինի ցմախ իւղ . իսկ եթէ ինդամուլ արկցէ , լինի ինդամուլ իւղ : Նոյնպէս եթէ տիրեսցեն մեզք՝ ի մարմնին , մեղաց մարմին լինի . և եթէ տիրեսցէ արդարութի , արդարութեան մարմին լինի : Ասաց Պաւլոս , եթէ աւրնութեր կացեալ մեղաց մարմնոյն՝ զէն անիրաւութի է . և աւրնութեր կացեալ նորա արդարութեն՝ զէն արդարութի լինի : Եթէ պարարեսցես զմարմնդ , զէն ապականութի լինի . զի պարտուցն արտաքուստ եկամուտ եղեալ ՚ի ձեռն ապականութեն որոշել ՚ի բաց ընտրութեամբ . զի կերակուրքն յաղբ չըջին : Իսկ ուրեմն մարմինս ՚ի բազում գարշութեանց զէն ապականութի լինի , որպէս ասէ Առաքեալն . յորժամ լսեմ նորա ասելոյն՝ եթէ կերակուր աւուր պարենի մարմնոյն մահ է : Իմացիր՝ զի վասն կերակրոյն և վասն առ ՚ի նմանէ ապականութեանցն ասաց :

Իայց գիտեա՛ զի ոչ է բնութիւն պատճառք , այլ որ ՚ի բնութեն է եկամոյժ անառակութիւն : Ի մարմինն եկամտէ ջերմութիւն ՚ի ձեռն կերակրոցն , և յոգին եկամտէ խորհուրդ մարմնաւորական : Խորհուրդս այս ՚ի մեղս առաջնորդէ . վասն զի ՚ի ձեռն հեշտութի ընդ միտան շողկապի : Կերակուրն բթեցուցանէ զմիտան , և առ ՚ի նմանէ երկնային խորհուրդն . կուրացուցանէ զնա յստային գիտութեցն . սովորութի առնէ նմա ՚ի ձեռն նորին կրթութի . և յառաջացեալ սովորութեն՝ հանէ զբնութիւն , և փոխանակ մուծանէ զմարմնաւորական ցանկութիւն : Յետ չըջելոյ սովորութեն ՚ի բնութիւն՝ ոչ մարդ առնէ զոր խորհի . վասն զի ՚ի սովորութեն ձգի իբրև զեզն ՚ի սպանումն և իբրև զհաւ յորոգայթ : Զսովորութիւն ախտ անուանէ Առաքեալն . և զառ ՚ի սովորութի խորամանկութիւն մարմնական խորհուրդս կոչէ :

Օ այս խորհուրդս ունելով Եւայի՛ արդար կարծեր ասել ցած ախտ խորհրդովք , և Կային այ պատասխանէր որ ՚ի մարմնաւորական խորհրդոյն . զի և մեղանէլ և սոթարել ուսուցանէ : Ո՛վ խորհրդոյս

այսորիկ, զի վասն երևելեացս ասելով կարծէր յաղ-
թել: Վասն այսորիկ խորհուրդ մարմնոյ զի զձև բա-
րեպաշտութենն ունի, իսկ զգործ ամբարշտութենն ոչ
խօսի՝ զխեղճ մտացն ունելով, այլ յամուռէ բանիւ
արդարանալ. ոչ խօնարհեցուցանէ զմիտս ՚ի չար գոր-
ծոց, այլ զձև պարկեշտացուցանել թագստիւն կար-
ծէ: Այլ իբրև թէ անձ զսիրտ թագուցեալ ոչ տե-
սանէ, և գտանէ պատճառս իբրև առ մարդ: Եւ ոչ
միայն զայս չար ունի, այլ և զպատուիրանն նոյ շրջէ.
յանդիմանի մեղօք, և տրտնջէ իբրև անպարտ: Ի
մէջ կայ Եւա չար գործեցեալ, և կամի ցուցանել
զանձ պատճառք, և զինքն լինել պատճառս: Ասէ
ցնա. ընդէր կերար ՚ի փայտէն: Իսկ նա ասէ. օճն
ետ ինձ և կերայ: Իբրև այն՝ թէ ոչ էր պարտ քեզ
առնել զօճն, զի նենգելոց էր ինձ: Այլ պատուէրն
նոյ կարկեաց զբերան մեղացն, ցուցեալ՝ եթէ ոչ հար-
կաւ արար զայն, այլ ըստ կամաց յօժարութեն. քան
զի եթէ ոչ էր կամեցեալ, ոչ ճաշակէր: Քանզի ոչ էր
իսկ օճն ՚ի ներքս ՚ի դրախտին, այլ արտաքուստ կա-
ցեալ տայր խրատ կնոջն:

Ոչ հեռի կայր ՚ի դրախտէն դրանէ երկդիմի ծառն.
ուստի և արտաքուստ գոլով վիշապն՝ ցուցանէր ըզ-
պտուղ ծառոյն: Չկնի եցոյց անձ զծառս զայս. վասն
զի նոյնժամայն ընդ մուտսն պատուիրեաց Աբամայ
վասն նորա: Այլ և մանաւանդ յիրաւի իսկ արար.
զի ընդ մտանել և ելանել՝ առաջի աչացն ցուցանիւր
պատուիրանն. և վասն զի ունէր զմահու և կենաց
պատուէր, բարիոք եղաւ ՚ի մէջ երկրիս այսորիկ ՚ի
դրախտին սահման եղեալ, յերկաքանչիւր կողմանցն
գօրութի. և զի ընդ մէջ ցանկ ունէր երկոցուն աշ-
խարհացս: Ասէ, եթէ կարգեաց անձ սահել զճանա-
պարհ դրախտին. քերթէքն պատեցին զդուռնն,
քանզի ոչ հեռի եկաց յանդիմանութի մեղուցելոյն:
Վասն այսորիկ և Առաքեալն ասէ, զմիջակայ զորմն
ցանկոյն քակեաց. այս ինքն ՚ի բաց խլեաց զծառն
երկդիմի, յորում գրեալ էին մեղքն Աբամայ՝ որ
կայր ՚ի ցանկ դրախտին: Ապա ուրեմն ձեռագիր մե-
ղացն Աբամաւ նմա սահիւր. զի սոյն ծառ՝ նոյ և

մարդկան միջնորդ եղեալ : Չի որպէս 'ի մէջ մարդկան միջնորդքն յանդիմանուի են , նոյնպէս ընդ Ազամ և ընդ ան միջնորդ եղև ծառն :

Բայց բարիոք ասացաւ ձեռագիր . վն զի ձեռամբ առեալ կերան աղամեանք : Գծել և քերել 'ի քարտին , կամ 'ի մամի , կամ յայլ ինչ յայսպիսեացս՝ գրեալ է . նոյնպէս և որք կ[թ]էն 'ի ծառոյն զպտուղն . գծելով կամ քերելով ոչ ե[թ]է այլ ինչ առնեն , բայց գրեն : Վասն զի Ազամ գծելով և քերելով զպտուղն ձեռամբ էառ . բարիոք 'ի վերայ նորա ձեռագիր կարգեաց : Ո՛վ մարմնաւոր իմաստիս այսորիկ , զի և ապտամբել ուսուցանէ . քանզի որ կամի զինքն իմաստուն ցուցանել , 'ի նմանէ բուսանի հեռ , և 'ի նմանէն ապտամբու[թ]ի : Ասէ և ցԱզամ , [թ]է ընդէր կերար 'ի նմանէն : Եւ պարտ էր ասել [թ]է մեղայ : Արդարացուցանէր զինքն . ասէ . կինս զոր ետուր ինձ , նա ետ ինձ և կերայ : Մնայր ան զզջանալ նմա : Իբրև ետես ե[թ]է յամուեաց , մահու դատապարտեաց զնա : Բարիոք ասաց իսկ Պաւղոս , ե[թ]է ոչ հնազանդի խորհուրդ մարմնոյ . քանզի ոչ իսկ կարէ : Ի ձեռն որոյ գործոց իջոյց զխորհուրդս զայս քն : Ի ձեռն խոնարհու[թ]է . քանզի խոնարհեցոյց զանձն իւր , ասէ , մինչև 'ի մահ . բայց 'ի մահ խաչին : Ապա ուրեմն և հպարտու[թ]ի ունի խորհուրդ մարմնոյս : Ասաց և Պաւղոս՝ ե[թ]է գիտու[թ]ի հպարտացուցանէ : Իսկ ուրեմն գիտուի է արտաքին : Վասն որոյ ասաց . գիրն սպանանէ , իսկ հոգին կեցուցանէ : Հոգին է արդարեւ գիտու[թ]ի : Հոգւորն , ասէ , զամ քննէ , բայց նա յումեքէ ոչ քննի : Արդեօք զգիտու[թ]ին որ հպարտացուցանեն , և զնա 'ի մարմնաւորական իմաստիցս գիտէ :

Իսկ , եղբարք , խոնարհեցուցէք զմարմինս նախ 'ի ձեռն պարկեշտուէն , ապա 'ի ձեռն աշին ան , խոնարհեցուցուք զմարմինս , զի հատուք 'ի մէնջ բղխորհուրդս մարմնոյս : Ոչ որ յղփացեալ կարէ զխոնարհու[թ]ի զգեանուլ . վասն զի ծանրացեալ շոգոյս 'ի շարժմունս մարմնոյս՝ յաղ[թ]է բնականիան մտացս : Երանի աղքատաց՝ ոչ վասն փոքր գիտուէ ասաց , այլ վասն ճանաչելոյ զխոնարհուի բնուէս մերոյ : Մար-

մին ընդդիմանայ հողոյն , ոչ 'ի ձեռն բնութէ , այլ 'ի ձեռն եկամուտ խորհրդոց : Եթէ հնազանդեսցուք զգօրութի սորա , հնազանդի ոգոյ : Առաւել սաստկութի գանձուց զխորհուրդ մարմնոյ ծնանի : Վասն այսորիկ ասէ՝ վայ ձեզ մեծատանց . ոչ վասն այսր մեծուէ , վասն կերակրոցս զոր ան արար , այլ վասն ճգանցն որ լինի յայսցանէ : Ոչ անմ մեծատուն մեղաւոր է . բայց անմ մեծատանց վայ : Բայց զի թէպէտ և պահեսցես զնա , աշխատի զի յաղթեսցէ . վասն այսր ունի զվայն , զի հազիւ յաղթեսցէ : Զայս զհազիւ սասց և տէր՝ դժուարին . վասն զի վայ ճգնութեանն գիտէր՝ դժուարին է մեծատանց տանել : Ոչ սասց՝ եթէ ոչ որ 'ի մեծատանց . զի ցուցցէ ըզժանրութիւն մեծութեանն՝ միտմամբ ձգել զնա 'ի մարմնաւորական խորհուրդս . զմալուխ անցուցանել կարել ընդ ծակ ասղանն , քան եթէ մեծատունն յարքայութին անց : Զմարմնաւոր յղփութի մեծատանն զմալուխն ասէ . իսկ ծակ ասղան զխոնարհութի և զարհամարհելին ասէ : Վասն որոյ ասէ և սուրբն Յակոբոս . «Պարծեսցի մեծատուն եղբայրն 'ի խոնարհութե իւրում» :

Եթէ խոնարհեսցուք , կարեմք տեսանել զանձ . իսկ եթէ 'ի խորհուրդ մարմնոյ կարծիս ունիցիմք , գլուրումն մեր լինի որպէս և շրէիցն . քանզի անհա-կառակ կայ ամբարտաւանից , և չնորհս տայ խոնարհաց : Ունիմք զեգիպտացին օրինակ հպարտութե , քանզի էր մեծատուն . ունիմք և խոնարհութե օրինակ զՅովսէփ , քանզի էր խոնարհ : Այլ զնա խոնարհեսցոյց անձ . իսկ զսա բարձրացոյց : Մեծացեալ էր եգիպտացին և ծառայ էր ապականութեն : Աղքատ էր և Յովսէփ , և թագաւոր էր 'ի վերայ ապականութեն : Զթագն նմա պարկեշտութին ետ . զի միանգամայն և ընդ աղքատս միաբանել և ծառայք կալցին զոյս վարուց պարկեշտութե ճգնել : Եղև ծառայն թագաւոր . ոչ միայն մեղացն , այլ և անմ եգիպտացոյցն : Քանզի ասէ . խնդրեցէք զերկնային , և երկրայինս օացի և յաւելցի ձեզ : Աշխարհական էր Յովսէփ և մեծատուն , այլ ոչ էր 'ի մարմնոյ առեալ . զայս իսկ անձ տայ ձեզ : Վասն այսորիկ և թա-

դաւորեալ՝ եղև պիտանացու աղքատաց և անձ կա-
 րօտելոց, ևւ ուսցիր աղքատանալ միամտու թիւ . իսկ
 ծառայել փութապէս . բարեպաշտել պարկեշտուք .
 ճգնել վասն անյ քաջապէս . հարստանալ առատուք .
 Բաժաւորել աղքատու թիւ և անձասիրու թիւ . Քանզի
 անյ են փառք և իշխանուի հանդերձ սք Հոգոյն այժմ
 և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

ԼՅԱ հրաման հասեալ առ մարգարէն Յովնան քարոզել Նինուէի, Եմուտ ՚ի քաղաքն, և ահեղ ձայն նորա խռովեցոյց զամենեսեանս: Քաղաքն հեթանոսաց խռովեցաւ ¹ ՚ի ձեռն քարոզին հերբայեցւոյ, Յեւրանէն Յովնանու ՚ի ծովէն, յուզեցան անդ ² ալիք իբրև զալիս ՚ի մէջ ծովուն: Եջ նա ՚ի ծով և պղտորեաց զնա. ել ՚ի ցամաք և խռովեցոյց զսա: Խռովեցաւ ծով ՚ի փախլէն նորա, և շարժեցաւ ցամաքն ՚ի քարոզել նորա: Դադարեաց ծովն աղօթիւք, և ցամաքն ապաշխարութիւն: Աղօթք զՅովնան փրկեցին, և զնինուէացիսն խնդրուածք իւրեանց: Փախեալ Յովնան յոյ, և նինուէացիքն ՚ի սրբութիւն: Պաշարեաց զնոսա ստուգութիւն՝ զերկոսեանն իբրև պարտականս. ապաշխարութիւն ցուցին նմա երկօքին կողմանքն և ապրեցան: Ի նմանէ ուսալ Յովնան թէ արժան է կեալ ապաշխարողաց: Զի որպէս ելնա ՚ի ծովէն, զի ³ զընկղմեալ քաղաքն կանգնեացէ: Ծով խռովեցաւ յեւրանէն նորա ՚ի ծովէն: Եբաց զերան իւր արդար. Նինուէ լուաւ և տրտմեցաւ: Մի հերբայեցի խռովեաց զնմա՝ քաղաքն առ հասարակ: Ելից Յովնան զերան իւր, և ետ գոյժ ամենեցուն. մահ բաշխեաց որոյ լէին: Եբեկ ձայնիւ իւրով զսիրտ թագաւորին. զի քաղաքն ՚ի վերայ նոցա տապալէր: Ի մի ձայն բաժակ մահու արքուցանէր:

Լուալ թագաւորն և տրտմեցաւ. ընկեց զթագ իւր և խոնարհեցաւ: Լուան իշխանքն և տազնապեցան, և փոխանակ պատմուճանի քուրճ զգեցան: Լուան ծերքն պատուականք, և արկին մոխիր ՚ի գլուխս իւրեանց: Լուան մեծատունք, և բացին զգանձս իւրեանց աղքատաց: Լուան փոխատուքն, և մուրհա-

* Ի ճառընտրացն Բ. Գ. ԺԸ. Գլ ծովուն: Մտեալ Յովնան ՚ի Եմուտ, և գոտաւեաց զԵմուտ. ել:

¹ Երկու օր. քարոզեցաւ:

² Մի օր. եպես զսաշխան, և Բ.

³ Մի օր. զուրբն արկէս զալիս ՚ի

յեալ զԲերան Իւր Գարգէլ: Նինուէ:

կաւ գործեցին զարդարութի : Լուան փոխառուքն ,
 և փութապէս հատուցին զպարտան : Ամենայն
 մարդ վասն անձին իւրոյ խոկայր յարդարութի : Ոչ
 գոյր անդ մարդ խորամանկ , թէ որպէս զրկեսցէ . ՚ի
 պատերազմ ստուգութե մտեալ էին , զի ամ մարդ
 զանձն իւր շահեսցէ : Յովնանու լուան գողք և ա-
 լազակք , և զկապուտն դարձուցին տերանց իւրեանց :
 Կողոպտոյն տեարքն արհամարհեցին զինչս իւրեանց ,
 և աւազակայն եղեն թողիչք : Ամենայն մարդ զանձն
 իւր խոշտանգէր . զի բարկուի զամենեսեան կշտամ-
 բէր : Լուան սպանողքն և խոստովան եղեն , և ար-
 համարհեցին զահ դատաւորացն : Լուան դատաւոր
 քրն և լռեցին , զի կորեան դատաստանքն ՚ի բար-
 կութենէն . ամ մարդ զողորմութի սերմանէր , զի
 հնձեսցէ զփրկութի : Յովնանու լուան մեղաւորք ,
 և խոստովան եղեն զմեղս իւրեանց : Լուաւ քաղաքն
 աղտեղեալ , և մերկացաւ զաղտեղութի իւր : Ի ձայ-
 նէ Յովնանու և տիկնայք ճոխք զհպարտութի խորհր-
 դոցն ցածուցին : Յայս այնր ապաշխարութե մերս
 որպէս ստուեր է . և առ այն խնդրուածն մերս որ-
 պէս նմանութի է : Առ մեզ սակաւք թողուն զպարտս
 իւրեանց յայս պահս . նինուէացիքն ետուն տուրս
 բազումս . նինուէացիքն զծառայան ազատեցին : Ա-
 զորմեցարութի վերայ ազատաց :

Յովնան իբրև առաքեցաւ յայն քաղաք , ՚ի ձայն
 բարձր աղաղակեաց և ասէ . երեք աւուրք են , և
 նինուէ տապալեսցի : Եւ ՚ի ձայնէ նորա շարժեցաւ
 քաղաքն , և ՚ պատեաց զնա մէգ և մառախուղ : Սըր
 տաբեկ լինէր ՚ նինուէ . զի ետես զդէմն մարդարեին
 թէ ահագին էին և սաստիկ : Ոչ ետ խրատ քարոզն
 քաղաքացեացն՝ թէ ապաշխարեցէք . զի յայտ արաս-
 ցէ՝ թէ որ նեղեալն է , ինքն ժտեսցէ վասն օգտին
 իւրոյ : Ոչ ասաց թէ պահեսցէք . այլ ՚ի կամս ապաս-
 տան արար : Փակեաց զդուռն ընդդէմ նոցա , զի
 ցուցցէ՝ թէ քանի բախեսցեն . զի որչափ ժտի ապաշ-
 խարողն , ժտու թին զողորմութի առցէ : Ձայն ահեղ

1 Մի օր . Գրքս և մասնիւս
 արքս . . . :

2 Մի օր . անբէի և օրքովոր
 էղն :

դողացուցանէր իբրև սրով, զի Ժպիրհն յերկիւղէն
բժշկեացի 'ի յանցուածոյն : Քաղաքն ետես զՅովնան
և խռովեցաւ, զի իբրև զհոհակեր¹ կայր 'ի միջինոյ :
Անկեալ հիւանդք յարեան և ընթացան յապաշ-
խարուծի : Հիւանդն զմահիւս իւր թողար, զի ըզ-
գաւազանն բարկուծէ տեսանէր : Ողջք հիւանդա-
ցեալ էին 'ի հիւանդուծիս ցանկուծեց : Խափանե-
ցան անդ ճաշք թագաւորացն և ընթիք մեծամե-
ծացն : Եթէ տղայք 'ի կաթնէ սաշէին, ո՞վ էր որ
ինդրէր զուրախուծիւն : Եթէ զանասունն 'ի ջրոյ
պահէին, ո՞վ էր անդ որ գինի ըմպէր : Եթէ թագա-
ւորն բուրձ զգէնոյր, ո՞վ էր որ պատմուճան ազա-
նէր : Եթէ բողք սրբեցան, ո՞վ էր որ յամուսինն դառ-
նայր : Եթէ լկտիք զարհուրեցան, ո՞ւմ պիտոյ էր
անդ ծաղր : Եւ վասն զի հանապազ շարժէր քաղաքն
և երերէր, և ո՞վ էր որ զտուն իւր սահէր : Անկե-
ցեալ կայր ոսկին, և ոչ ոք էր որ գողանայր . 'ի բաց
կային գանձք, և ոչ ոք էր որ յափշտակէր : Արգելին
զատ իւրեանց պակշտեալք, զի մի հայեսցին 'ի կա-
նայս² : Տղեղացուցին կանայք զգեղս իւրեանց, զի
մի գայթաղեցցին տեսողքն : Քանզի ճշմարտիւ զի-
տէին³ եթէ պակասիմք³ 'ի միջոյ . և ամմարդ զմեղս
հալածէր : Ամենայն մարդ զընկեր իւր կուէր յաղօթս .
և եղև ամ քաղաքն մի մարմին իբրև զապաշխարող
մի : Ոչ էր անդ⁴ որ կայր⁴ յաղօթս զի կացցէ . հա-
ւաքէին իբրև զանդամս, և միմեանց աղօթս առ-
նէին, զի ամ քաղաքն հրաւիրեցաւ 'ի կորուստ : Այ-
ելուչ էր և լալիւն տղայոցն, զի զամ քաղաքն լա-
ցուցանէին : Յելանել ձայնի անմեղացն զսիրտս և
զաղիս ծնողացն գալարէին : Ծերք մոխրով⁵ թաթա-
ւեալ լինէին . խցեալ և ընկեցեալ լինէին սպտուա-
կան ալիք : Գլուխք արանց և կանանց ստացան կըն-
դուծի յաղօթս իւրեանց : Կայր մայրն 'ի միջի, և
շուրջ զնովաւ մանկունքն իւր . բուռն հարեալ զմահ-

1 Մի օրինակ շխահալիք :
2 ԺԼ . Ոսկ . յաւելու . քալե-
ցին պետութի իբրեանց ցանխաւերան,
շէ ք նխապետցին 'ի գեղ գաթիւրաց :
3 Մի օր . հասեալէ վախճան կորուստ .

գեան . և
4 Մի օր . արքայոյ լինէր 'ի ժամ
աղօթիցն . հասա
5 Այլք մախրաւաւուց կամ մախրա-
ւաւաւաւուց կամ մախրով թաթաւաւաւ :

նէ ձգէին յինքեանս, զի փրկեսցէ զնոսա 'ի մահուանէն : Ի ձայնէ շարժմանն փախէր մանուկն 'ի ծոց մօր իւրոյ : Զայդն¹ և զերեկն թուէին զաւուրցն զոր ասաց նոցա Յովնան . զաւուրս համարէին որ ելանէին և գային . ընդ ելանել աւուրն զաղաղակ բառնային, զի պակասէր յաւուրցն . ընդ ելանել աւուրն և ոգիքն 'ի մարմնոյն ելանէին : Որդիքն հարցանէին լալով ընդ հարս իւրեանց . Պատմեցէք մեզ, հարբ . քանի՞ աւուրք կան յաւուրցն յայնց զոր ասաց մեզ եբրայեցիին այն . և ո՞ր ժամ իցէ՞ որ նշանակեացն մեզ, զի 'ի նմա իջցուք կենդանւոյն 'ի դժոխս . և ո՞ր օր իցէ, զի 'ի նմա ապականի վայելուչ քաղաքս մեր . և ո՞ր օր իցէ օրն վախճանի, զի այլ ոչ ևս իցեմք զինի նորա . և ո՞ր ժամ իցէ, զի 'ի նմա զամենեսին ցնորք ունիցին . և ո՞ր օր իցէ, զի ընդ տիեզերս սփռեսցի համբաւ կորստեան մերոյ : Անցանէն տեսողք և տեսանէն զքաղաքս տապալեալ 'ի վերայ տերանց իւրեանց :

Օ այս իբրև լուան հարբ յորդւոց իւրեանց զարտասուս իւրեանց դառնապէս եռացուցանէին և արկանէին զանմեղօքն : Զի ոչ կարէին հարբն խօսել 'ի գթոյ իւրեանց, արգելան պատասխանիք նոցա 'ի լալոյ տղայոց իւրեանց . և զի մի բազմացուցեն հարբն զտանջանս որդւոց իւրեանց, արգելին հարբն զարտասուս իւրեանց : Բռնադատէին և նեղէին զգուծս իւրեանց, զի մխիթարեսցեն իմաստուք զնոսա վասն հարցմանց մանկանցն : Երկնչէին հարբն յայտնել ճմարտուծի՞ որդւոց իւրեանց՝ եթէ մերձեալ է օրն և եհաս ըստ բանի մարգարէին : Իբրև զԱբրահամ մխիթարէին զորդիս իւրեանց մարգարէուք : Եհարց իսահակ վասն պատարագին, եթէ ո՞ր է գառն պատարագի : Գառն խօսուն հարցանէր վասն գառինն անխօսի : Ոչ յայտնեաց Աբրահամ որդւոյն իւրոյ՝ թէ գու ևս գառն պատարագին, զի մի բառալիցէ 'ի գորով և յողորմ, և լինիցի արատ 'ի պատարագն : Պատրեաց կապեաց զմիամօրն, մինչև ելցէ վաղակաւորն : Ետես Աբրահամ զորդին իւր՝ թէ

1 Երկու օր . շոյգն և շոյգն :

խիստ է քան զնա , ոչ 'ի լուռութե դադարեաց , զի մի զպատարագն տրտմեցուցէ : Հնարս խնդրէր Աբրահամ թէ հրակէս հաճեցուցէ զսիրելին : Երկեաւ ասել թէ դու ես , մարդարէացաւ թէ այլ է . կարծէր թէ նա է , մարդարէանայր թէ չէ նա : Լեզուն Աբրահամու առաւել գիտէր քան զսիրան : Ելցուք , ասէ , ես և սպասանեալս , և դարձցուք առ ձեզ : Կամեցաւ ստել , և մարդարէացաւ , զի հնարեսցի յօգտութիւն :

Վոյնպէս և նինուէացիքն ասէին ցորդիս իւրեանց . Քաղցր և բարի է անձ , և ոչ ապականէ զպատկեր իւր զոր արար : Նկարիչն որ նկարէ զպատկեր , պահէ զնա գթութեամբ . որչափ և ս առաւել պահէ բարերարն ըզպատկեր կենդանի և զխօսուն : Ոչ գաւառս ապականի , որդեակք , և ոչ քաղաքս տապալի 'ի ձեռն կորրստեան սպառնալեացս կուէ զմեզ յապաշխարու թի : Գուք , որդիք սիրելիք , քանիցս անգամ տանջեցայք 'ի մէնջ¹ . գան արբէք զի յանցեայք , և իմաստնացայք զի տանջեցայք . և² դուք գիտէք զի սիրով ապականեցայք , և 'ի միտ առէք զի սիրով տանջեցայք . դարձաւ սրտմտութիւն , և եղև ուրախութի : Ուսաբուք , ով սիրելիք , 'ի փորձելն ասանջանաց , և 'ի միտ առէք 'ի գաւազանէն : Արդ յօգտութի խրատէ զմեզ շայրն³ այն որ իմաստնացուցանէ զմեզ : Գաւազանն իւր բարեգութե վարեցաւ , զի կեցուցէ զմեզ : Այլ որ պէս մեք զձեզ սաստիւ խրատեցաք՝ զի ստասցուք ըզձեզ , և այն քաղցր և բարերար տէրն սաստիւ խրատէ զմեզ , և ողորմութե փրկէ զմեզ , և գանձ շնորհաց յորդորէ³ 'ի մեզ : Եթէ այս ճշմարիտ է ձեզ՝ եթէ սիրով խրատեցաք զձեզ , զի՞որդ կարծէ որ զայ եթէ ոչ սիրով խրատէ զմեզ : Արդ խրատս այս մեզ լիցի հայեւի : Սակաւ է սէր մեր առ ձեզ , քան ըզսէրն այ առ մեզ : Ի խրատու նորա գտանին սարգևք որդւոց մարդկան : Որդիք արտմեալ , լուեցուցէք զար

1 Մի օր . 'ի մէնջ գանբէի :

2 Հատուածդ և Գուգ . . . Այլ որդէս մէ , զեղէն և լայնեն անօրինակք տարձայնք յիրերաց . մեք ընդարձակ ընթերցուածովք նո .

ցին վարեցաք , թէ և չիցէ տակաւին հաւատարաչափ ասորի բնագրին , որ ընդարձակ է յայտ վարի քան զմեր օրինակսն :

3 Մի օրինակ յարարէ :

տասուս ձեր . բարկութիս 'ի մէնջ անցանէ , և շար-
 ժումնս դագարէ . քաղաքս հաստատի , և դաւառս
 մխիթարի : Զայս և առաւել քան զսոյնս խօսեցան
 նինուէացիքն ընդ որդիս իւրեանց : Թէպէտ և այս-
 պէս խօսեցան , սակայն 'ի լալոյն ոչ դագարէին :
 Խէթն զպահանջս բազմացուցանէր և տաղնապն զաղօթ-
 սրն , զի վախճանն 'ի դուրս հասեալ էր :

Հարուցեալ թագաւորն ել արտաքս . եղոյց ¹ զիւր
 անձն քրճասդած : Իբրև ետես զնա քաղաքն՝ դողաց ,
 զի երկուցեալ էր 'ի բարձրելոյն . զի ² բեհէզ 'ի բար-
 կուլթէ մի զգեցցի : Արտասուեաց թագաւորն իբրև
 ետես զքաղաքն առ հասարակ սգացեալ : Ելաց և
 քաղաքն ընդդէմ թագաւորին , զի ետես մոխիր ըզ-
 գլխով նորա : Ո՞վ արար այնպէս ազօթս . ո՞վ աղա-
 չեաց այնպէս զանձ . ո՞վ խոնարհեցաւ այնպէս . ո՞վ
 խնդրեաց այսպէս . ո՞վ մերկացաւ զաղտեղունիս իւր
 և զգաղանիս ³ իւր յայտնօք հանդերձ . ո՞վ լուաւ
 զձայն միոյ , և պատառեաց զսիրտ իւր 'ի մեղս իւր .
 զո՞վ 'ի ձայնէ ⁴ միոյ սկայիցն մահու կալան . ո՞վ եզ-
 զանձ առաջի աչաց իւրոց . ո՞վ ետես այնպէս ճշմարիտ՝
 զի հանեալ ունէր զսուրն 'ի ծածուկ : Ո՞վ կարէր
 համբերել ձայնի լալոյ տղայոցն . լուան՝ զի կարճէին
 կեանք իւրեանց : Ո՞վ լինէր բաւական համբերել գոչ-
 ման ծերոցն : Ո՞վ կարէր լսել զլալուն երիտասար-
 դացն . զի ակն ունէին հարսանեաց , հրաւիրեցան
 յանդունդս : Ո՞վ որ ոչ լայր յորժամ տեսանէր ըզ-
 թագաւորն արտասուօք լցեալ . զի փոխանակ աղա-
 բանից արքայուլթէ իւրոյ իջանէր 'ի դժոխս . փոխա-
 նակ պատուի կառաց իւրոց լուաւ՝ թէ քաղաքս տա-
 պալի . փոխանակ դահուցն յանդունդս հրաւիրեցաւ .
 'ի մահ կենդանւոյն հրաւիրեցան քաղաքն և թա-
 գաւորն :

Այլեաց թագաւորն զզօրս իւր . և իբրև եկին , ե-

1 Այլք երոյց զանյն իւր գաղա- իսնէն :
 4ին , և եր գոյապէս կամ գոյաչ- 3 Մի օր . զգաղանիս սրտից իւրոյ
 քաց կամ գոյազած : 4անդերձ խորհրտով . այլ օր . զգաղա-
 2 երկու օր . զի զբեհէզ 'ի բար- նի և զյայտնի . մէ . . .
 իսնէ կամ 'ի բարխէն ու մի զգեցցի . 4 Մի օր . 'ի մոյ յայնե սխտիցն
 այլ օր . զի մի զգեցցի զբեհէզ բար- որտ հոգ . . .

լաց 'ի վերայ նոցա թագաւորն . և նորա լացին 'ի վերայ թագաւորին իւրեանց : Ասէ ցնոսա թագաւորն, եթէ քանի 'ի պատերազմի պսակեցաք¹, և քանի 'ի ճակատու առաքինացաք . այսօր դողաց անձն իմ և տկարացայ, զի ոչ ոք է որ փրկէ և օգնէ ինձ . զի ոչ եթէ պատերազմ է, զի ելցուք յաղթեսցուք ըստ սովորութեն : Հսկայք տազնապէին² 'ի մեծ համբաւէ մերմէ, զի մեք յաղթէաք բազմաց . այսօր մի հերբայ եցի մտեալ յաղթեաց մեզ : Զթագաւորս բարբառս մեր տազնապէր . և ձայն սորա խռովեաց զմեզ : Զքաղաքս բազումս կործանեցաք . 'ի միջի մերում կայ և յաղթէ մեզ : Նինուէ մայր հսկայից 'ի միջէ տկարէ երկեալ³ : Առիւծ 'ի մորուջ իւրում տազնապէցաւ 'ի հերբայեցւոյն : Մունչեաց ասորեստան⁴ 'ի յերկիր . և ձայն Յոֆնանու մունչեաց 'ի նմա :

Եւ թագաւորն խրատ զօրացն իւրոց և ասէ . խրատ տամ ձեզ, սիրելիք . մարտիցուք իբրև զհրակայս, և մի կորիցուք իբրև տկարք : Որ⁵ մարդ է, 'ի փորձութիւն իւրում քաջալերի և զօրանայ : Եթէ մեռանիմք, իբրև հսկայք . և եթէ կեամք, իբրև զառաքինիս : Եթէ մահ է, անուն բարիոք է . և եթէ կեանք են, առաքինութիւն : Երկուս շահս ստանայ սռաքինին 'ի քաջալերելն իւրում . արդ վառեսցուք և քաջալերեսցուք . թէպէտ և ոչ ինչ գտանեմք, զանուն նահատակաց ստասցուք : Լուեալ է մեր 'ի հարց մերոց՝ թէ գոյ ան ստուգութիւն, գոյ նորա և ողորմութի . հաշտեցուցուք⁶ զստուգութիւն նորա . յաճխեսցուք յողորմութի, թէ⁷ հաշտի ստուգութի նորա : Եթէ սարաուցեալ է ստուգութի նորա, ոչ եպերին խնդրուածքն մեր . թէպէտ և նա ոչ հաշտի, ոչ պատուհասին աղօթք մեր : Պատերազմ ծածուկ է, ով սիրելիք . զէն ծածուկ աւցուք մեզ : Լուեալ է մեր յառաջնոցն՝ որք քարոզեցին զձամարտութին

1 Երկու օր . պատահեցաք կամ պատահեցայ :

2 Մի օր . փոփոխապէս :

3 Երկու օրին . երկեայ կամ երկեայ . . . 'ի մայրուջ :

4 Երկու օր . սորէստանէան կամ սորէստան երկիր :

5 Մի օր . զի որ իմաստունն է 'ի խոյն . . . այլ օր . 'ի պատերազմին :

6 Մի օր . հաճեցաք . և զկնի :

7 Մի օր . 'ի մեր խոյն է ողորմութիւն :

42 V 7.

յարարածս, զի ոչ զրկեալ է մարդկուիս 'ի գիտուէ :
 Քարոզեցաւ ' տրամուծի յերկրի, զի հայեացին 'ի
 նա լսողք : Նկարեցաւ ապաշխարուծի, զի յուսաց-
 ցին 'ի նա մեղաւորք : Ո՛վ որ ոչ լուաւ վասն ջրհեղե-
 ղին : Մօտ են առ մեզ զրոյցքն՝ որ յաւուրս 'նոյի 'ի
 կանայան յանցեան . և պարտաւորեցաւ դարն այն :
 Եւ անդ քարոզեցաւ ձայն վասն ջրհեղեղին թէ գայ-
 անորէնքն լուան և բարկացուցին, զի զձայնն արհա-
 մարհեցին : Չայն ուրաղին և ձայն դրոյն ² զջրհե-
 ղեղն գուշակէր . զձայն ուրաղին արհամարհեցին ,
 և զձայն գրոյն այսն առնէին : Իբրև կատարեցաւ
 տապանն, ապա յայտնեցաւ ստուգուծին : Գոչեաց
 յանկարծակի ջրհեղեղն 'ի վերայ նոցա . զի զձայն
 ուրաղին արհամարհեցին, 'ի ձայնէ որոտմանն ջըն-
 ջեցան, և 'ի ճայթիւն փայլատակմանցն կուրացան :
 Սկսան ընթանալ նորա առ տապանն զոր արհամար-
 հեցին . փակեաց զգուռն ընդդէմ նոցա, զի այսն
 առնէին զչինեալն : Արդ, ով սիրելիք, մի արհամար-
 հեսցուք զձայնն Յովնանու հերբայեցւոյ . իմաստուք
 հայեսցուք 'ի նա, և յամ կողմանց տեսցուք զնա :
 Ի ծուփ մեծ անկայ ես, եղբարք, վասն ձայնին Յով-
 նանու : Եթէ ³ որ զնա յիմար կուէ, գանձ մեծ է նա,
 և միտք իւր հանձար . տեսիլ նորա գծուծ է և ան-
 արդ, և բան իւր հզօր է և պատուական : Չեր ա-
 ռաջի հարցի հարցուածս կամաց իմաց, զի 'ի բովս
 քննեցի զնա, և ոչ փոխեաց զբան բերանոյ իւրոյ, և
 ոչ անկաւ ⁴ 'ի վերայ ճառից իւրոց, զի մեծ է ուշ
 իւր : Ե՛ որ գանձիւ պատրի, և է որ 'ի սրոյ երկնչի .
 եղաք մեք զայս հերբայեցւոյն, և ասրեցաւ նա յեր-
 կոցունց : Յուցաք նմա մեծուի, և ծաղը արար ըզ-
 մեզ . և պատուհաս սրոյ, և արհամարհեաց : Չամ
 բան զոր ասէ, որպէս սրով պատառէ . զճակատ իւր
 իբրև զպղնձի պատրաստեաց, և եմուտ 'ի քաղաքս
 մեր : Եթէ շինուծի քարոզեալ էր մեզ, կարծէաք
 էթէ խորամանկ է նա . զի որ համբաւ բարեաց քա-

արագ է
որ

1 Մի օր . 4 արեւեաց զգափման : այլ մի 4 զնա յիմար ինչեցե . զէ մի 4
 2 Մի օր . 7 բիւ . այլ օր . 7 բիւ : Իւր հանձար . վասն զի գանձ մեծ է
 3 Մի օր . Եթէ գուշակէ . . . այլ նա . 4 բիւ . . .
 օր . մի Եթէ զնա յիմար ինչեցե . միւս 4 Այլք ու անկա 'ի ճառից :

րողէ, զվարձս բարիս շահեացի: Դիւթ վասն օգտու-
 թէ՛ շարակարտող բանիւք պատրէ. քաղդէ առ սո-
 վի զճնունդս նուիրէ բախտից, և բազում ինչս առ-
 նու յանմտից: Զի բժիշկ որ ստոյգ է, զճմարիան
 ասէ հիւանդին: Ո՞վ կոչէ սուտ զմարգարէն զայն.
 Եթէ սուտ էր² նա, ձայն նորա պատրանաց էր, այլ
 միտք իւր ճմարիտ են. զի բժիշկ թէսկէտ և ոչ երկըն-
 չի, սակայն վասն վարձուցն հնազանդի: Այս հէբ-
 րայեցի և հաց անգամ ոչ կամեցաւ ուտել ՚ի քա-
 ղաքիս մերում: Ո՞վ նեղեաց զսա առանց³ օգտի. բար-
 կուլթի մեծ քարոզեաց մեզ, զիս՞րդ ոչ երկնչէր դա-
 քարողել զայս ՚ի քաղաքիս մերում: Լուեալ է մեր
 ՚ի հէբրայեցւոց վասն Մովսէսի և Եղիայի՝ զի պա-
 հեցին զքառասուն օր թուով. գուցէ այսպէս պա-
 հեցէ այս մարգարէ եբրայեցի: Եթէ սա պահէ զի
 արդար է, մեք եկայք պահեցուք զի մեղաք. թէ
 սա աղաչէ զի ճմարիտ է, մեք խորզով և մխրով
 սգեցցուք⁴: Թերևս պահք և աղօթք իւր այս են,
 զի մի սուտ լինիցի ՚ի միջի մերում: Զքաղաքս մեր
 տապալել կամի, զի քարոզութիւն իւր ճմարտեցի:
 Պահօք մարտնչի ընդ մեզ. և մեք պահօք մարտիցուք
 ընդ նմա: Ոչ եթէ ընդ մարգարէին մարտիցուք, զի
 ոչ եթէ նա ինչ մեղաւ մեզ, այլ մեղքն մեր: Լուեալ
 է մեր վասն համբերութեցն Յովբայ, զի իբրև զփող
 քարողեցին մեզ յաղթութիւնք նորա: Սատանայ չա-
 րախօսեաց զնմանէ⁵ որ արդարն էր: Եթէ զարդա-
 րոյն չարն այն չարախօսէ, քանի՞ ևս չարախօսէ զմե-
 ղաւորաց: Նա ել և տապալեալ զտուն որդւոցն Յով-
 բայ՝ խառնեաց զարիւն նոցա ընդ գինիսն, և զբա-
 ժակն նոցա ընդ ոսկերս. և նա տապալեաց զտունն
 ՚ի վերայ բնակչաց իւրոց: Երկնչիւմ, ով սիրելիք, գու-
 ցէ թէ նա առաքիցի ՚ի տապալել զքաղաքս մեր: Ի
 պատերազմի՝ թագաւորաց յաղթեցաք սպառազինու-

1 Հնազոյնն և մի այլ վասն օգ-
 րութիւն զանիւն նորա պատրանս լինին.
 Գրեալ է. այլ օր. վասն օգրութիւն ան-
 յինիւսոյ իօնեանի, և պատրանս ինչ
 բարեւոյն շահեացի. Գրեալ է:
 2 Մի օր. էր Բան նորա պատրա-
 նաց, այլ փոք. այլ օր. այլ և փոք:

3 Երկու օր. այսպէս ընթեա-
 նուն. առանց օգրի բարեւոյն մեծ առ-
 բուն մեղ. Գրեալ է:
 4 Մի օր. փոքացաւ. այլ մո.
 գանեւսեանս:
 5 Երեք օր. ընթանէ ըստ պատրա-
 նին: Ենէ:

Թի՛ր . սատանայի յաղթեսցուք աղօթիւք : Ելցեն այսուհետև գունդք ձեր տալ ընդ նմա պատերազմ : Մերկացիք ընկեցէք զպատենազէնս ձեր , և խորզով վառեցարուք ընդդէմ նորա : Փշրեցէք ընկեցէք զաղեղունս ձեր , և ապաստան լերուք յաղօթս սրբուն : Անարգեցէք զսուտերս տկարս , և ընտրեցէք զպահս առաքինիս ¹ . զի սուրն այն պահոց հատանէ զճաճուկ անօրէնուԹի՛ր քաղաքիս այսորիկ : Ոչ ինչ է այն յաղթուԹի՛ր զոր առէքն . այլ արդ եթէ աստ յաղթեսցուք , մեծ է քան զամ յաղթուԹի՛ն : Արդ ես եղէց առաջնորդ յայսմ սաստիկ պատերազմիս . իբրև զիս վառեցարուք , զօրք իմ , ով սիրելիք :

Յայնժամ յարուցեալ Թագաւորն մերկացաւ ըզհանդերձս իւր . մերկացան և ամենեքեան զհանդերձս իւրեանց : Առ Թագաւորն քուրձ և զգեցաւ . զգեցան զօրքն իբրև զնա : Ասորեստանեայքն փափկանունդ ² յանկարծակի հնդիկք եղեն . Թաւացան խորզով իբրև զԵսաւ , զի նենգուք զՅովնան գողացին : Վարեցաւ սատանայ որպէս զԵսան : Յաղթեաց Յակոբ Եսաւայ . յաղթեցին նինուէացիքն Յովնանու :

Յարեաւ Թագաւորն , առ զզօրս իւր և ել հայել զքաղաքան : Քարոզ կարդաց ՚ի քաղաքին , զի ամենեքեան ապաշխարողք լինիցին : Պիղծն մերկացի զսղծուԹի՛ն իւր , զի մի վիրաւորեսցի ՚ի պատերազմի . ագահն ³ Թողչէ զագահուԹի՛ն իւր , զի մի տկարացի ՚ի Ճակատուն : Սարտուցեալն ⁴ հաշտեսցի ընդ ընկերի իւրում . զի Ճամբիտ սարտուցեալն հաշտեսցի ընդ մեզ : Մի ոք վրէժ առցէ յանցանացն , զի և մեզ Թողցին յանցանքն մեր : Զայս քարոզեցին քարոզքն ՚ի քաղաքին :

Թագաւորն կայր չարչարեալ . վերակացու լինէր զօրացն իւրոց : Վուէաց և մերձ կացոյց յաղօթս : Իբրև պատրաստեաց Թագաւորն և վառեաց զզօրս իւր , խորզովն իւրով տայր օրինակ և զքաղաքն ամ խորզով վառէր : Որդի էր սա Նահներովտայ ⁵ հսկայի ,

1 Երէք օր . առաքինութի :

և զկնի :

2 Մի օր . խախտանս :

5 Այլք ներշնչայ , կամ նեխու

3 Հնազոյն օրինակն առան :

Գոյ կամ Բելայ :

4 Մի օր . խորոշեալն . որպէս

որսորդ և առաքինի . [Թողոյր որսալ զգազանս , և ըզ-
ցանկու[թի՛ սպանանէր . փոխանակ որսոյն յանապատի
զքաղաքն որսայր . [Թողոյր զվայրենի կենդանիսն , և
զընտանի անօրէնու[թին սպանանէր : Փոխանակ պա-
տուի կառաց իւրոց հետիոտս ընդ քաղաքն շրջէր ,
զի պնտեսցէ յապաշխարու[թի , և լուսացէ 'ի նոցանէ
զպղծու[թի : Գնայր նա խոնարհու[թի , և հաստատէր
զքաղաքն երերեալ :

Ետես Յովնան և յիմարեցաւ , և վասն որդւոց
ժողովոդեան իւրոյ ամաչէր : Ի Նինուէ տեսանէր
զառաքինու[թի , և լայր վասն արբահամեան զաւա-
կին : Ետես զի հաստատեցաւ զաւակն Քանանու , և
զաւակն Յակովբայ էր մոլեգնեալ : Տեսանէր զան-
[թըլփատոսն , զի [թլփատեցան սրտիւք . և [թլփա-
տեալքն խստացան : Դսրովէր՝ Յովնան զորդիս ժողո-
վըրդեան իւրոյ , զի շարա[թուք պարծէին . տեսանէր
դարձեալ զի զ[թլփատեալն 'ի մէջ մահու և կենաց
եղին :

[Սազաւորն նինուէացւոց գիտաց ե[թէ պատճառք
բարկու[թէս յանցանք են , եհատ նա վաղվաղակի ըզ-
պատճառս չարեացն : Ժողովեցան և խորհուրդ առին
նինուէացիքն [թէ որպէս կեցցուք : Դաչն ուխտի ե-
ղին ան՝ քաղաքն , զի հաշտեցուցեն ընդ ինքեանս
զանձ : Նինուէացւոցն յայտնեաց անձ զճաճուկ խոր-
հուրդն՝ [թէ պահք կարող են լուծանել զգատավճիռն
այ : Չայս Յովնան ոչ յայտնեաց նոցա , զի խի[թայր
վասն փրկու[թէ նոցա : Իբրև տեսին նինուէացիքն [թէ
սաստիկ է մարգարէին քարոզու[թին , իմացան զայ
զի քաղցր է և բարերար : Ոչ դարձան ընդդէմ մար-
գարէին , զի զգ[թածն անձ ընդ իւրեանս՝ հաշտեցու-
ցեն : Մարգարէին ետուն զստուգուի , և այ զնորհս
ողորմու[թէ : [Թէպէտ և Յովնան զյոյսն հատանէր ,
սակայն պահքն զյոյսն բազմացուցանէին . [Թէպէտ
և Յովնան զսիրտն բեկանէր , սակայն աղօ[թքն հաս-
տատէին : Չամպ՝ ճաճկեալ խաւարաւ , խորգով փա-
րատէին : Սիւնք երկրին երերէր , և հաստատէր զնա

1 Հնագոյնն Գորովեր :

Ծածիկեալ Եսաղան , խորգով և ճիւ-

2 Մի օր . Անգլի և խաւարաւ բով քարաքէին :

ցածու թին : Գրգուեցաւ քաղաքն 'ի կործանել, և հաստատեցին զնա տուբբ ողորմութե : Գոչէին երաւմակք անամնոցն, որ պահէին 'ի ջրոյ . գոչիւն էր ազգի ազգի բարբառ անամնոց և մարդկան : Լուաւ ստուգութի զգոչիւն նոցա, և փրկեաց ողորմութին : Մի էր բոկութի¹ ծառայից և ազատաց . մի հաց էր խոնարհութե մեծատանց և աղքատաց . մի ըմպելի էր թագաւորին և ռամկին . մի թխուի էր խորգոցն վարձկանին և փափկանին . 'ի մի լուծ ապաշխարութե մտին : Ամենայն քաղաքն երերէր 'ի պաշարմանէ շարժմանցն . իբրև ճնճղուկ 'ի վերայ փռոց խղճիւնստէին : Իբրև լուսանայր, ոչ ակն ունէին եթէ օրն բարեաւ վախճանի . և ընդ երեկանալ աւուրն՝ ոչ կարծէին թէ ընաւ ծագիցէ 'ի նոսա առաւօտն : Ի բերան մահու կայր ամենայն ժողովուրդն, և զգրունս անդնդոց բախէր : Յոյնան թուէր զաւուրնս, և նինուէացիքն զաղօթս յաճախէին : Աստակեցաւ քաղաքն զվեց եօթներորդան :

Իբրև ետես Յոյնան զարտասուս նոցա, երկեաւ յոյժ 'ի պահոց նոցա : Յոյնանու էր դգմենին հովանի . և նինուէացւոցն սօթն տապախաւն : Ետես զանձինս նոցա, զի հեղեալ էին իբրև զջուր առաջի բարձրելոյն : Մանկունքն թացան 'ի ծոց² յարտասուս մարցն : Ետես զՆինուէ՝ զի էր սգացեալ, և ըզՍիօն՝ զի էր մոլեգնեալ . ետես զասորեստան դսրովեալ, և զԵրուսաղէմ հպարտացեալ : Երկեաւ Յովնան, զի մի սուտ լիցի քարոզութին . զի գիտէր, թէ քարոզութիս իմ լուծանի ապաշխարութե : Ետես Յոյնան զթագաւորն նինուէացւոց, զի ճնմարտութե երկիր պագանէր նյ . ետես զՏորովամ, զի որթուց երկիր պագանէր : Եհաս օրն այն զի³ կործանի, և եզև նամ քաղաքն 'ի կործանումն : Ոչ յումեք մնաց շունչ յայս տեսիլ դառնութե : Կացուցին զտղայքն առաջի, և Եհաս գոչիւն նոցա յերկինս : Իբրև⁴ զնաւ

1 Մի օրինակ Բէկոնն :

2 Այլք 'ի ծոց մարցն յարտասուսայ իւրեանց կամ 'ի ծոց արտասուսայ մարց իւրեանց . ուր երկու օրինակք վերկապաւ ունին մանկանքն ընթա

շան :

3 Մի օր . զոր իւրծէրն . երկու այլ զի կործանէր տաշան : Ոչ :

4 Հնագոյնն իբրոս զի երերեւ երկին :

Թուէր երկիրն նոցա, վասն զի հանապազ շարժէր 'ի ներքոյ նոցա : Լացին վասն մահուն իւրեանց, զի ոչ ոք էր որ պատէր և թաղէր և մխիթարէր զնոսա : Իբրև յիշեցին զայս, աղաղակեցին . յոր վախճան հրաւիրեցաք :

Յարեաւ թագաւորն և կանայք իւր, և 'ի բաց եզին զթագն 'ի վերայ գլխոյ՝ թագաւորին . զի լուան թէ վաղին չիցեմք : Ամենայն քաղաքն միաբան գոչեցին առ ամ . վասն զի 'ի գոչել հողմոյն պղտորէր՝ զհող երկրին, զի երկինք խռովեալ էին . ամպք և մէգք զմիմեամքք պատէին, և զօրացեալ թանճրանայր մառախուղն : Փայլակն զփայլակն բախէր, որոտումն որոտման պատահէր, կայծակունք զկայծակունս ստիպէին . գողումն անդ և հիանալ՝ սրտի : Ամենայն մարդ ընդ գետին հայէր, թէ ահաւասիկ տապալի : Լային ամենեքեան զմիմեանս 'ի կատարել աւուրցն : Եհաս ժամն այն . կացին ամենեքեան յաւտիճան մահու . բուռն հարին զմիմեամքք, վասն զի եհաս յուսահատուն : Եւ 'ի լալն իւրեանց հայէին՝ ընդ երեկոն, եթէ եկն գիշերս և եբեր մեզ իաւարանմեկնելի . եկն գիշերս և ահա չիք մեզ տեսանել զառաւօտն : Եւ ասէին՝ թէ յորում պահու կործանի . յերեկորեայ երբէք տապալի, եթէ առաւօտուն կործանի . յորում պահու արդեւք գայ ձայն գուժին : Կարծէին թէ յերեկորեայ տապալի . եկն երեկոյն, և նա կայր կանգուն : Ակն ունէին եթէ 'ի գիշերի ընկղմեսցի . եղև գիշեր, և նա կայր ևս տակաւին : Ակն ունէին եթէ առաւօտուն կործանի . բացաւ առաւօտն, բացաւ ողորմունք և գթուէր դուռն այ 'ի վերայ քաղաքին . զի յայն աւուրսն երկիրն 'ի շարժմանէ ոչ դադարէր : Յայս վեց եօթներորդոսն երանի էր մեռելոց՝ քան նոցա . կենդանի մեռեալ էին, և չէին թաղեալ : Եղբայր եղբօր պատահէր, և ոչ Իսահայէր զկերպարանս նորա . և ոչ ունին կարաց 'ի միմեանց մեկնել զձայն 'ի ձայնէ : Իբրև զխանձող կրակի էին 'ի պահոց . մորթ և ոսկերք լոկ մնացին :

1 Յայլս պակասի 'ի բաց . իսկ ա. սորի բնագիրն 'ի վերայ քաղաքն ասէ :

2 Մի օր . գոչումից հոգ :

3 Մի օր . հրահալ :

4 Այլք հոգային ընդ երեկոն կամ ընդ իրեարս :

Արդ յորժամ քաղցրութիւնն այն և մարդասիրութիւնն ծագեաց, աւետիք ողորմութեամբ տուաւ քաղաքին: Ամպը և մէզք որ պատեալ էր զքաղաքաւն, յանկարծակի ցրուեցան և սփռեցան, և եղև ՚ի խաղաղութիւն: Յայնժամ յարուցեալ իշխանքն քաղաքին հանին զբուրձն զոր ունէր թագաւորն, և զգեցուցին նմա զթագաւորական ծիրանիսն: Արին զթագն վըշտատեսութեան, և եդին ՚ի գլուխ նորա զթագն արքայութեան. և փոխեցին ամենեքեան զհանդերձս իւրեանց յուրախութիւն: Եդին ծուներ առ հասարակ, և կացին յաղօթս. համբարձին զձեռս իւրեանց յերկինս. հանին յամենայն բերանոյ օրհնութիւն և գոհութիւն և փառս այն, այն որ ՚ի մահուանէ փրկեաց զկեանս նոցա:

Վարձաւ թագաւորն փութապէս և ել արտաքոյ քաղաքին տեսանել զՅովնան: Իբրև ետես Յովնան զթագաւորն և զզօրսն իւր ցնծալից ուրախութեամբ, տրտմեցաւ տրտմութիւն մեծ, և գլխիվայրեալ ոչ հայէր ընդ նոսա: Իբրև տեսին զՅովնան տրտմեալ, գիտացին եթէ վասն կենաց իւրեանց է: Եւ մատուցեալ թագաւորն ամբազմութիւն երկիր պագանէր և ասէր. Ուրախ լեր ընդ մեզ, եբրայեցի, զի ՚ի ձեռն քո գտաք մեք զփրկութիւն. ուրախ լեր ընդ մեզ, որդի Ամթեայ, զի ՚ի ձեռն քո ծանեաք մեք զամ: Տեսին զի տրտմեալ էր, և ասէն. զի՞նչ շահ էր քեզ, եբրայեցի, եթէ ամենեքին մեք մեռեալ էաք. կամ զի՞նչ փնաս եղև քեզ, զի շահեցար դու զքաղաքս մեր. զի՞ տրտմեալ ես, եբրայեցի, զի կեցուցեր զմեզ. կամ զի՞ սգաս, առաքինի, զի ապաշխարողս առաքինիս ստացար: Արժան է քեզ ուրախ լինել այսօր, զի ամբ ուրախ եղև յերկինս: Այսօր ուրախ լեր, զի ամ մարդ այն քո երկիր պագանէ: Ով հեբրայեցի, նայեա յանմեղսդ զի ապրեցան, և դիր զձեռն քո ՚ի վերայ դոցա: Օրհնեա զգաւառս զայս զի պահեցաւ, և բազմացի ՚ի սա յիշատակ քո: Օրհնեա, Յովնան, զքաղաքս մեր, զի այսուհետև անուն քո անուանեսցի ՚ի սմա: Չայս առուրքս բարկութիւն միասին պահեցաք մեք և դու. լոյժ զպահս քո և անցո զսուգ քո. և ուրախ լեր ընդ մեզ, որդի եբրայե-

ցւոյ, զի քաղաքս և [Թագաւորս քեզ երկիր պագա-
նէն: Չայս և առաւել քան զսոյն խօսեցան ընդ
նմա :

1 Ն Հոգին սբ 'ի բերան նորա . սկսան լսել նորա
զի հարցանէր, և ինքն ընդ ինքեան 'ի քննուի մտա-
նէր : Վիճէր ընդ նմա 'ի բերանոյ նորին . յերկուս
գէմս խօսէր ընդ նմա՝ զայ և զմարգարէին 'ի լուր
ամ ժողովրդեանն : Չի ասէր ամ վասն քաղաքին,
[Թէ դու Յովնան, արտմեցար վասն դդմենւոյն տկա
րի . յայդ դդմենի որ ապականեցաւ, նմանեսցի քա
ղաքս այս կենդանացեալ : Դդմենին լիցի քեզ վար-
դապետ, և ուսիր 'ի նմանէ զհանձար իմաստու[Թէ :
Յանարգ դդմենւոյն փորձեա և ճաշակեաց՝ [Թէ զինչ
համ իցէ գ[Թուէն այ : Տաղաւար քո լիցի քեզ հայ-
ելի . դու տաղաւարս՝ յերկրի հաստատես, և զքա
ղաքս յերկրէ կործանես : Եւ զդդմենին անարդ պա-
հես դու . և զքաղաքս մեծ տապալէս : Ո՞ւր է ստու
գուի քո, Յովնան, զի զքաղաքս դդմենւոյն ոչ հա-
ւասարեցեր : Առ տաղաւարն է ողորմուի քո, Յով-
նան, և առ քաղաքս խստուի : Չտերև դդմենւոյն
յարդէս դու քան զայս խօսուէն մարդիկս : Չկորիւն²
դդմենւոյն և զծաղիկն նորա պատուէս քան զանմեղ
տղայն :

1 Ուաւ զայս քաղաքն, և ընդ մի բերան հանին
օրհնու[Թի գոհու[Թի և փառս այ . զի փոխանակ նո-
ցա դատէր զմարգարէն : Աստուած սուտ արար զբան
մարգարէին . և Յովնան լինէր վրէժխնդիր այ, զի
մի սուտ լինիցի ամ : Յարեաւ Յովնան եմուտ 'ի քա
ղաքն . ըն[Թացան յառաջ քաղաքացիքն և երկիր պա-
գին նմա : Ժողովք ժողովրդոց բերէին նմա պատա-
րագս և մատուցանէին նմա տասանորդս : Անմեղքն
մատուցին զմանեակս իւրեանց, և երիտասարդքն ըզ
մեհլանդս : Թագաւորն մատոյց զ[Թազն և զխոյրն
վերջիւքն³ հանդերձ : Յամբերանոյ փառաւորեցաւ
իրբև զամ : Փառաւորեցին զՅովնան, և հանին 'ի
կառս օրպէս զ[Թագաւոր : Չուկն 'ի ծովուն կրէր

1 Հնադոյն օրինակն այսպէս
ուէնէր . Գոս քաղաքս և երկի լու-
րայն :

2 Մի օր . զլուրեւ քրմէի :

3 Մի օր . Գրեւորոյն :

զՅոյնան . և կառքն 'ի ցամաքի : Չկունք երթային առաջի նորա մինչ շրջէր 'ի ծովուն . և հեծելազօրքն 'ի ցամաքի : Հերձ զԾոյն յիջանէն իւրում , և զցամաքն՝ յեւանէն : Չուկն որ եկուլ զնա , ուժգին էր . և թագաւորն որ լուաւ նմա , սաստիկ էր : Չուկն շաւիզս պատրաստէր նմա , և թագաւորն ճանապարհս հորդէր : Զձուկն ձկունք յուղարկէին . և զկառս նորա ժողովք զօրացն : Արքայն նինուէացւոց հրեշտակս արձակէր առաջի նորա , զի պատրաստեսցեն մարգարէին օթեվանս՝ որ 'ի նոսա իջցէ : Աստուած ցուցանէր ճանապարհ ձկանն՝ թէ որպէս գնասցէ : Պատարագօք և պատուով ելանէր Յոյնան 'ի փառաւորեալ կառսն և գնայր . ամ մարդ ընդ առաջ ելանէր , և ահիւ նմա երկիր պագանէր : Թագաւորք 'ի նմանէ զարհուրէին , և ամենեքեան դողային :

Աղբարք իմ , ահագին կուրուի կայ 'ի սիրտս մեր , և ով որ ոչ լացցէ զմեզ : Սիրուն է մեզ ժամանակեայ կեանքս մեր քան զկեանսն խոտացեալս : Ժամանակեայ սեղանս մեր սիրելի է մեզ քան զսեղանն արքայութե . և լաւ է մեզ պարտեզ բանջարոյ քան զոր ժառանգեաց աւազակն : Ընդ սակաւ ծառոց աշխարհիս փոխեցաւ ծառն կենաց : Անգամ և սպառնումն մարդոյ առաւել զարհուրեցուցանէ զմեզ քան զգէհէնին : Զի եղև նինուէ հայելի տիեզերաց :

Ի հասանէն Յոյնանու յաշխարհն իւր՝ դարձուցանէր զյուզարկաւորս իւր : Ամաչէր Յոյնան 'ի նոցանէ , թէ գուցէ տեսանիցեն զկռապաշտութի ժողովրդեան իւրոյ . թէ գուցէ տեսանիցեն 'ի հեթանոսաց , և ուսանիցին զմեզս նոցա : Ի ժողովրդենէն խիթայր , թէ գուցէ քակիցէ զվերսն կնքեալս և բժշկեալս : Երկեաւ Յոյնան յապականեալ ժողովրդենէն իւրմէ և ասէր , գուցէ թէ մտանիցեն , և ապականեսցին այս ապաշխարողքս : Արձակել զնոսա առանց պատճառանաց՝ ամաչէր . և ընդ երթալն նոցա խիթայր , զի մի մտանիցեն զաւակքն քանանու , և այսն առնիցեն զզաւակքն արբահամեան : Ունէր Յոյնան չնորհս նոցա . համբուրէր զնոսա սիրով , և օրհնէր զնոսա սրբութք : Խնդրէր 'ի նոցանէ , և ոչ պատկառէին . խրատէր զնոսա , և ոչ մնայ-

ին . համբուրէր զնոսա , և ոչ դառնային . ասէն .
 Գամբ ընդ քեզ յաշխարհն քո , զի ուսցուք 'ի նոցա
 նէ զսրբուծի , զի ¹ ազգատոհմ սուրբ շրջի 'ի նմա :
 Մտցուք տեսցուք 'ի նմա զպարկեշտսն . մտցուք տես-
 ցուք 'ի նմա զընտրեալսն . մտցուք տեսցուք 'ի նմա
 զճշմարիտսն . մտցուք տեսցուք զայն երկիր , որ ² ոչ
 բնակէ 'ի նմա կռապաշտուծի . մտցուք տեսցուք զե-
 րանելիսն զայն , յորում ³ նենգուի ոչ գոյ . մտցուք
 տեսցուք զառաքինիսն զայն , զի այլոց եղէն օրինակ
 հեռի լինել 'ի բամբասանաց մեղաց : Մի զրկէր ըզ-
 մեզ , երբայցի , զուղարկողքս քո յօգտուծէ մեր-
 մէ . քեւ եղաք մեք ապաշխարողք . քեւ լիցուք մեք
 արդարք : Փոխանակ վարձուց վաստակոց ոտից մերոց
 թողագո զմեզ մտանել 'ի ժողովուրդ քո , զի առցուք
 'ի նոցանէ օրինակ՝ որ լի ⁴ է օգտուծի :

Իսկ ով կարէր բաւական լինել զոր խօսեցան ա-
 պաշխարողքն : Չի թէպէտ և զայս ասացին , և ա-
 ռաւել և ս քան զսոյն , Յովնան լսէր և լուիկ կայր , և
 զլիարկեալ 'ի գետին հայեր . զի ամաչէր վասն ժո-
 ղովրդեան իւրոյ , զի անօրէնք էին և անիրաւք : Չար
 էր այս որդւոյն Ամաթեայ՝ քան որ ինչ եղև դժմե-
 նւոյն , զի մահ ինդրէր անձին իւրում : Չար էր այս
 նմա քան որ առին ընկեցին զնա 'ի ծովն : Իսկ ⁵ Յով-
 նան թագուցանէր զանօրէնուծի ժողովրդեան իւ-
 րոյ : Այլ որպէս հաճեաց նա սուտ բանիւ զնաւա-
 վարսն 'ի փախելն իւրում , այսպէս հաճէր զնինուե-
 ացիսն : Տարեկան մեծ է , ասէ , յերկրին մերում ,
 և չէ մարթ անդր մտանել օտարի . տարեկան է որ-
 դուց ժողովրդեան իմոյ , և չիք 'ի նոսա 'ի հէթանո-
 սաց : Երթայք դուք առ այժմ , և դարձիք յաշխարհն
 ձեր խաղաղուծի . և ապա եկայք յետ ժամանակի
 իբրև կատարեցին տարեկանքն մեր : Լուան 'ի նմա
 նէ միամիտքն . երկիր պաղին և դարձան 'ի նմանէ :
 Աւին 'ի նմանէ զօրհնուծիս , և չուեցին զնացին

1 Մի օր . զի զտախ օրհնելաւ և նոսա ոչ փոյ :
 2 Մի օր . յորում բնակէ 'ի նմա 4 Մի օր . լիիի ուրախութի :
 3 Երկու օր . զի անօրէնութի 5 Երկու օր . իսկ արդ ուր թագու-
 ցանէ կամ թագուցանէ Յովնան զտ-
 5 Երկու օր . զի անօրէնութի և օր . . . :

յաչխարհն իւրեանց խաղաղութիւն : Օրհնութիւն : և
 փառք ան, զի ոչ յամծթ արար զժողովուրդն հեթա-
 նոսաց . օրհնութիւն նմա որ սիրեաց զարդար զապաշ-
 խարողսն . օրհնութիւն նմա և օծելոյ նորա : Ասասցուք
 և մեք . օրհնութիւն և փառք Հօր և Արդւոյ և Հոգւոյն
 սրբոյ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Մի օր . այսպիսի վերջաբա-
 նութիւն աւարտէ . Օրհնեալ է ան, որ
 իբրևոց զնինսնեցիսն . և իբրևոյս
 ամենայն ժողովրդեան մեղաւորաց
 դատեալ առ նա, և գրանել զեղ

դատելոց սրբոց իբրեանց . զի առ հա-
 սարալ յամենայն բերանոյ եւոյն գո-
 հաւթի և ժառս ամենայն Երբօրդա-
 թիւն, որ է օրհնեալ յաւիտեանս . ան-
 մէն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՄԻՐՈՅ ՄԱԿԱՐԱՅԵՑԻՈՅՆ

ԱՍԱՑԵԱԼ ՎԱՍՆ ԿԵՐԱԿՐՈՑ

ԶՈՐ ՈՒՏԵՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼԻ ԱՌՈՂ, ՄՏՕՔ *

ԼՐԱՐ անձ զերկինս, զերկիր և զամ որ է 'ի նոսա. և ահա բարի են յոյժ: Օրհնեաց զնոսա և ասէ. ետու ձեզ զամ, և կերիջիք իբրև զբանջար խոտոյ. բայց միայն զմիս արեան շնչոյ մի ուտիցէք, զի շունչ ամ մտոյ արիւնն իւր է: Արդ յասելն՝ եթէ կերիջիք իբրև զբանջար խոտոյ, ոչ եթէ զանարժանին, կերակուր ուտէին, զի ոչ սովորուին իսկ ուսուցանէր զայն: Այլ ոչ ունէին թլիատուի, և ոչ պիղծին էր նոցա ուտել զխոզենին, և ոչ գիտէին զգիրս: Ադամ, Աբել և Սէթ և այլք մինչև ցԱբրահամ, Իսահակ և Յակոբ ուտէին զխոզենի և զամենայն կերակուրս, և չէր նոցա պղծուի: Այլ յորժամ իջին յԵգիպտոս որդիքն Իարայելի, զնոյն գործ զաշխարհագրին գործէին. զի յԵգիպտոս զարջառ և զոչխար պաշտէին, և ուտէին միս խոզենի և զմուկն, զի շատ լինէր յԵգիպտոս. և ապա սկսան պաշտել զկուռս նոցա: Վասն որոյ և ասէ իսկ 'ի գիրս Աբարաժոյն զբանս 'ի Ժողովրդեանն. եթէ զարջառ և զոչխար մեր զոհեմք առանց Եգիպտացոյն, քարկոծեն ըզմեզ: Եւ իբրև եկին ելին յերկրէ անտի, և յանցոյց զնոսա սատանայ, որթ եկն՝ ել 'ի հրոյն. զի յիշեցուսցէ զգործս նոցա այնու, եթէ յԵգիպտոս զարջառ և զոչխար պաշտէին:

Այլ տէր անձ յորժամ եհան զնոսա յերկրէ անտի, ետ նոցա օրէնս՝ յոր գրեալ է, թէ միս խոզենի մի ուտիցէք, զի պիղծ է: Եւ վասն այնորիկ ետ նոցա ըզպատուիրանս զայս, զի թողցեն զխոզենին և կերիցեն զարջառն և զոչխար: Եւ յորժամ եկն կարկուտըն, և սատակեաց 'ի դաշտի անդ զանասունս նո.

* Ի Ճառընտրաց Գ. է.

1 Միւս օրինակն երիւել:

ցա, ասաց՝ թէ 'ի դիս եգիպտացւոց արար տէր Հարուածս մեծամեծս : Եւ յայտ է՝ եթէ զանասուննս պաշտէին . և որ մնացեալ էր 'ի տան արջառ և ոչխար, նոյնպէս սատակեցան : Եւ կարճեցան ապա որդիքն Խարայէլի յուտելոյ զխողենին, և սկսան ուտել զարջառ և ոչխար : Խկյաւուրս Եսայեայ 'ի նոյն անմտութի յարձակեցան : Վասն այսորիկ ասէ մարգարէն . ուտեն զխողենին և զմուկն 'ի միասին, և զոհէն 'ի պարտէզս իւրեանց : Վկայէ նոյն ինքն Եսայի յորժամ տրանջէին վասն կռապաշտութե նոցա, և ասէ . ընտրեաց Հիւսն զիւրայտ անփուտ և կոփեաց զնա գրով, գործեաց և մածոյց զնա : Եւ յաւուրս մակարայեցւոցն՝ առ որով Անտիոքոս գերեաց զերուսաղէմ, և տանջեաց զՀրեայսն, և տայր երկիր պագանել կռոցն՝ արջառոց և ոչխարաց : Եւ սպանին զԵղիազար զայր երանելի վասն խողենի ուտելոցն . ընդ նմին և զկին ոմն անուն Շմունի Հանդերձ որդւովք նորուն : Իբր ոչ եթէ գարշ Համարէին զուտելն խողենի, այլ անդէն ըստ ոչ սովորութեն Հրեից մեռանէին 'ի վերայ նախնական օրինացն, և 'ի վերայ թլիատութեն զոր ունէին յաւանդութեն և յառաջին Հարցն իւրեանց : 'Նոյնպէս և Յորոբովամ՝ որ յանցոյց զԽարայէլ, երինջն ոսկի զոր կանգնեաց՝ յիշեցոյց նոցա զառաջին պաշտօնն անասնոց զոր յեգիպտոս պաշտէին : Եւ էր նոցա պղծեալ խողենին . ոչ եթէ վասն կերակրոյն զոր ուտէին խողքն, այլ վասն կռապաշտութեն զոր պաշտէին զարջառսն և զոչխարսն : 'Նս և երանելի մարգարէն Եղիաս յագուաւուց ընդունէր զկերակուրս . և զի խողք և ագուաւք զնոյն ուտեն կերակուր, ամենեցուն յայտնի է : Բայց՝ ագուաւն 'ի տաճարէն առնոյր կերակուր 'ի ձեռանէ քահանային և տանէր Եղիայի մարգարէի . և չիք գրեալ թէ պղծեցաւ : 'Նոյնպէս և ուխտաւորն այլ Սամիրսն 'ի բերանոյ առեւծուն կթեաց զմեղքն 'ի մեռելոյ անտի և ուտէր, և նա ծորէր իջանէր 'ի վերայ մորուացն . և չիք գրեալ թէ պղծեցաւ ուխտաւ

1 Միւս օրինակն և ասուոյր 'ի յեռն Գահանայն 'ի քաճարէն քեռան և քանէր :

ւորն անցի կերակրոյն : Եւ ձկուներ ծովուն ուտեն զմարդիկ և զանասուն որ անկանին 'ի ծով . և ուտեն մարդիկ զձկուես ծովուն , և ոչ է պղծութի նոցա : Այլ ինքն տէրն արժանի արար ուտել զձկուես յետ յարութեն : Իսկ Պետրոսի երևեալ անսթ ինչ իբրև կտաւոյ մեծի , հրամայեցաւ նմա 'ի տեսեանն և ասէ . արի , Պետրէ , զէն և կեր : Եւ նորա զօրինայն պարծեալ էթէ խառնակ ինչ և անսուրբ ոչ եմուտ 'ի բերան իմ : Եւ դարձեալ նմա պատասխանեալ , թէ զոր անձ սրբեաց , դու մի պղծեր : Առ տէրն մեր անլուայ ձեռօք հաց ուտել տրանջէին զաշակերտացն . իսկ նա ասէ . ոչ այդիւ պղծի մարդ , այլ որ 'ի մարդոյն ելանէ , այն պղծէ զմարդ : Իսկ երանելի Առաքեալն այսպէս ասէ վասն կերակրոց՝ էթէ յաւուրս յետինս քակեսցին՝ մարդիկ 'ի կերակրոց , հարեալք իւրեանց խղճիւ մտօք , և խեղաթիւրեալք իւրեանց դիւական մնորութեն . որ արգելուցուն յամուսնանալոյ , և մեկնեսցեն 'ի կերակրոց զոր անձ կարգեաց 'ի վայել հաւատացելոց . և որք հասեալ են 'ի ճրջմարտութեն վերայ . զի անձ արարածք ան բարի են , և չիք 'ի նոսա խոտան , զի սրբին բանիւ անց և աղօթիւք : Եւ արդ երկուս գլուխս դնէ . մի՛ զի չիք ինչ պիղծ յարարածս անց . և երկրորդ՝ զի թէ իցէ ինչ պիղծ , ունիս նշան տէրունական , կնքեա և դոհացիր զտուողէն բարեաց . և անձ պղծութի փախի : Եւ էթէ ասեմք՝ էթէ այդպէս է , ապա կարող եմք սրբել զզոհեալն . այլ հրաման , ասէ , առաք չհաղորդել դիւաց : Այլ և յաւուրս առաքելոցն իբրև մկրտ տէին զհրեայսն , 'ի ժողովս տանելին նախ ուտել խոզենին , և ապա մկրտելին զնոսա . զի յայնմհետէ համարելին կոխան լինել զհրեական աւանդութիսն :

Աթէ հրամայեցաւ ուտել , յայտ է՝ զի բարձաւ թլիպատութիւն և շաքաթանալն և մոխիր երնջուցն և այլ անձ կարգ օրինացն . որպէս և ասէ՝ թէ հինն անց , և արդ նոր եղև , և ոչ ևս այսուհետև արժան է դառնալ 'ի հինն : Զի թէպէտ և տէրն ասէ , ոչ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարդարէս , այլ լնուլ ,

մի՞թէ հակառակ ինչ էր օրէնքն Քօի գալտեանն .
 քաւ լիցի . այլ զոր ինչ խօսեցան մարդարէքն ըզ-
 նմանէ , զնոյն եկն ընու . իսկ յանիծից օրինացն գը-
 նեաց զմեզ , եթէ ասիցեն՝ եթէ ոչ է լուծեալ զհին
 օրէնն , այլ լցեալ , պարտին այնուհետեւ լսել ՚ի մէնջ ,
 եթէ ոչ է լուծեալ պարտիք թլփատել և շարձա-
 նալ և ոչ մկրտել . այլ պահել զհին օրինացն զդա-
 տարկուածին՝ յորմէ Քօ ազատեաց , զի ինքն եղև ա-
 նէծք : Եւ արդ ոչ է պիղծ կերակուր՝ միս խոզենին
 ՚ի Քօ հաւատացելոց , այլ որ ինչ պիղծ է ՚ի կերա-
 կուրս . այս ինքն յանասունս և ՚ի կայտառս : Թէ որ
 ասիցէ՝ թէ պարտ է ուտել զայն , զի սրբին բանիւ նյ
 և աղօթիւք , և մեք տացուք պատասխանի ասողացն ,
 եթէ որ ինչ աննման կերակուրն է , զայն և ոչ ու-
 տել սովորուին իսկ ուսուցանէ զաննման ուտելիսն .
 զի այս է կերակուր զոր ՚ի սկզբանն հրամայեաց ուտել :

Այլ որ ոչ իսկ երբէք տեսաւ , ոչ ՚ի շրեայս և ոչ
 ՚ի հեթանոսս , որպէս ոմանք անկեալ ՚ի տարակոյսս
 բաղում ինչ կամին դնել անձանց կանոնս , մինչև տե-
 սաք զի գնացին զհետ ոչքնչի և գտին զոչինչ : Պիղծ
 համարին զխոզենին , և ուտեն զմիս մարդկան լե-
 զուօք իւրեանց . գարշ համարին զխոզենին , և ան-
 խտիր վարին ՚ի պոռնկուածին , ՚ի չնուծի , յոխակա-
 լուծի , ՚ի քինահանուծի , ՚ի պղծուծի և յամօցան-
 կուծիս չարեաց : Որպէս և տերն իսկ ասէ . ոչ եթէ
 որ մտանէ ընդ բերանն այն պղծէ զմարդ , այլ որ ինչ
 ելանէ ՚ի մարդոյն : Զի նամ կերակուր որ ինչ ուտի-
 ցի արդարակորով հաւատով և գոհանայցէ զնյ ,
 ընդունի նամ զգոհուի նորա : Եւ եթէ որ իբրև զօձ
 հողակեր լինիցի , և զիոյնս նորա յանձին իւրում
 կրեսցէ , ընդունի դատաստան ՚ի տեառնէ : Զի և
 ինքն սատանայ առանց կերակրոյ է , այլ ոչ է վարք
 նորա առաջի տեառն նյ . զի չիք բարի խորհուրդ ՚ի
 սիրտ նորա , զի նախանձեցաւ ընդ պատիւ մարդոյս :
 Աստուծով հաւատացելոց սրբեալ են կերակուրք .
 և գոհուծիք բարեբանեսցեն զչայր և զՈրդի և զՀօ-
 գին սուրբ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից .
 ամէն :

ՆԵՐՐՈՂԵԱՆ

ԱՍԱՅԵԱԼ ՊԱՏՄԱԳՐԱԲԱՐ

Ի ՍՈՒՐԲԵ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱՐԱՊԵՏՆ ԵՒ ՄԿԲՏԻՉ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԵՒ Ի ԿԱՔԱՒՈՒՄՆ ՀԵՐՈՎՊՈՒԱԳԱՅ *

ՊՐԱՒԻՐԵԼՈՎ կոչեցաւ լեզու իմ՝ յուրախարար
 և ՚ի կենսաբեր բարիս, և փափագեաց միտք իմ բազ-
 մել ուսմամբ ՚ի հոգևոր սեղանս: Եւ մինչ կայի ես և
 զզջայի զազգաց որդւոյն Աբրահամու, զմտաւ ածի
 զգատերս սրբոյն Ահարոնի, և կամեցայ դտանել
 զողկոյն վաղահասուկ: Եւ նայեցայ ՚ի կողմն մի այ-
 դւոյն, և տեսի զողկոյն գեղեցիկ քաղցրաճաշակ և
 անուշահոտ՝ զորդի ծերունոյ քահանային Զաքարի-
 այի և ամուլ որթոյն՝ Եղիսաբէթի: Եւ ՚ի տեսա-
 նելն իմուժնա, ուրախացաւ սիրտ իմ. զոր օրինակ
 ցնծալով խայտաց Յովհաննէս ընդ առաջ տեսուն
 իւրում: Մարգարէքն մինչև ցՅովհաննէս, և առա-
 քեալքն զկնի նորա. առաջինն ՚ի նա կատարեցաւ.
 և վերջինս ՚ի նմանէ սկսաւ. միջնացանկ էր երկուց
 կտակարանայն իբրև զարձան մարգարտեայ: Զգիշերն
 տիւն մերժեաց, և զսառն տասն հալեաց. զպոռնը-
 կուծին նախանձն խափանեաց, և զանօրէնուի ար-
 դարուծին: Հալածեաց Եզրբէլ զԵղիս, փոխանակ
 զի կոտորեաց զբուրման Բահաղու. և Հերովդիսդա
 զՅովհաննէս գլխատեաց. քանզի ասէր՝ թէ մի մեր-
 ձենար ՚ի Թագաւորն: Արդարն տայր զխրատն ար-
 դարուէ, և նենգաւորն խորհէր զգործն անօրէնու-
 թէ: Զօձ եթէ որ վարէ, հարկանել և սպանանել
 ջանայ. և զմարդ չար եթէ յանդիմանես, ատէ ըզ-
 քեզ մինչև ՚ի մահ:

* Ի Ճառքնարաց Բ. Ա. Ե. Գրիգորիի Հայոց Խաղիւիւթի.
 ԺԲ. և այլ հինգերորդ մի. յորս Ա. Ե. Գրիգորիի
 ճառքնս յաւերաւ. Բարդեսեւել Ե. Գրիգորիի
 1 Հնարոյն օրինակն Խաղիւիւթի:

Եկեալ Յովհաննէս յանապատէն , և քարոզէր ըզ-
 ճշմարտութի որդւոյն Յակովբայ . աւետարանէր զի-
 բաւունս 'ի մէջ աղքաց նոցա , և լսելի առնէր իսկից և
 համերց' գալ առ նա : Պատմէր նոցա զանսպառ լոյսն՝
 զգառնն այ . և գոչեաց յայտնապէս՝ թէ չեմ ես Քմն
 որ գալոցն էր : Ես մկրտեմ զձեզ ջրով միայն յապաշ-
 խարութի . իսկ որ զկնի իմ գալոցն է , նա մկրտես-
 ցէ զձեզ 'ի Հոգին սուրբ և 'ի հուր . որում չեմ ար-
 ժանի բառնալ զխրացս կօչկաց նորա : Պատրաստ ա-
 րարէք զճանապարհս փեսայ թագաւորին յանդիման՝
 շերովդիայ . ուղիղ արարէք զաւելոս այ մերոյ : Սաս-
 տէր յանդիմանէր զշերովդիա՝ և ց շերովդէս ասէր .
 ոչ է արժան ունել քեզ զկին եղբօր քում : Եւ յայն-
 մանէ յիսացեալ էր ինքն շերովդէս , և խորհէր սպա-
 նանել զնա : Եւ զի ոչ կարէր յաղթել քարոզուէն նո-
 րա , թաքոյց զորոգայթն և ձգեաց ահանատս , զի
 կայցէ զնա և դադարեցուցէ զյանդիմանիչ ձայն նո-
 րա : Տեսեալ Յովհաննու զշերովդիա՝ զի յիսացեալ
 էր ընդ նմա , և ծանեաւ թէ յամ զօրութի կամի
 սպանանել զնա վասն ձայնին որ աղաղակեաց յայտ-
 նապէս զգալուստ Արդւոյն այ , և բարբառեցաւ յա-
 նապատին՝ ուղիղ արարէք զճանապարհս տեառն :
 Քահանային մեծի՝ որ իբրև զարծուի սնաւ յանա-
 պատի , զարծաթեղէն սկտեղն՝ ետ դրօշեալ յանուն
 նորա պունիկն անիծեալ : Հարեալ 'ի նա Վարապե-
 տըն զնեան յանդիմանութի , և նորա զարհուրեալ
 խռովեցաւ , և ընթացեալ եմուտ առ շերովդէս սրբա-
 մտութեամբ և ասէ ցնա . արա ինձ զկամս զայս , և
 բարձ յինէն զսպառնալիս նորա . լուր աղաչանաց ի-
 մաց , և հատ զգլուխն Յովհաննու , զի խռովեցուցա-
 նէ յոյժ ձայն նորա զիս վասն քո :

Պատասխանի ետ շերովդէս և ասէ . ոչ իշխեմ
 լսել քեզ և առնել զայդ գործ . քանզի այր սք է և
 արդար , գուցէ հուր իջուսցէ 'ի վերայ իմ . զոր օրի-

1 Յերիս օրինակս չիք յանդիման 'ի սովորականէն գրեալ էր 'ի ճառս
 Հերովդիայ : յայս և շփեւէ յուր թ տեղիս յայլ
 2 Երէք օր . զՀերովդիաք : և այլ օրինակս , և 'ի միում վայրի
 3 Մի օր . զՀերովդէս . երկու զիւր . թէպէտ և գործիականն էր
 զՀերովդիաք : ամ ուրեք «իւրէք կամ «իւրէք :
 4 Հայցական հոլով բառից բաց

նակ Հեղիաս կոչեաց զհօւրն , և կիզեաց զերկու յիսուէն արսն զօրականսն : Պատասխանի էտ վայրագնացն և ասէ ցճումանին իւր . եթէ զՅովհաննէս ոչ սպանանես , էս քեզ այլ ոչ եղէց : Վասն զի զայնպիսինն առաջին թագաւորքն չարաչար սպանանէին . զէսայիաս Մանասէ սղոցեաց իբրև զփայտ դալար . զԷրեմիա մարգարէն Սեղեկիա ՚ի դուբ տղմին ընկէց , և զայլ ¹ ընկերս նորա Եզրբէլ հալածեաց ինքն միայն : Եւ դու եթէ ոչ սպանանես զՅովհաննէս , գոնէ արկ զնա ՚ի բանդ . զի զիտասցէ թէ ունիմ էս իշխանութի կենաց և մահու նորա :

¹ Ասէ ցնա Հերովդէս . լուր ինձ և ունին դիր բանից իմոց և ասացից քեզ : Զանօրէն և զչարագործ ոք պարտ է սպանանել և արկանել ՚ի բանդ , և ոչ զարդար և զանարատ որ : Ապուքէն զինչ բարւոյ հասին Աբայաբ և Եզրբէլ . ոչ ահա զմարմինս նոցա շունք կերան , և ² խողք լուացան արեամբ նոցա . զՄանասէ կապեցին շղթայիւք և ՚ի Բաբելոնն ՚ի գերութի վարեցին . և զՍեղեկիայ զաչն հանին , և զորդիսն առաջի աչաց նորա սրով կոտորեցին : Բայց յիշատակ արդարոցն ընդ ամ երկիր գովի և բարբեանի . և ամ պարշտաց դատաստանն կայ և մնայ առաջի այ : Այլ թէպէտ և յայն Յովհաննու երկնելոյ ոչ երկնիմ , սակայն սպանանելով զարդարն՝ նախատինք լինիմ ամ երկրի . զի ոչ վասն ոսկւոյ իւրում և ոչ վասն արծաթոյ կամ ստացուածոյ մեռանի , այլ յաղագս ճմարիտ քարոզութեն : Եւ զի ոչ ունի գեղեցկաչէն տաճարս և ոչ բարձրաբերձ շինուածս , ոչ հեծեալս և ոչ երիվարս , ոչ որդիս և ոչ ժառանգս , ոչ բուրաստանս ³ և ոչ այգիս . այլ աղքատ է և սուրբ և ամբիժ , և քարոզ ճմարտութեն : Եւ եթէ նա սպանանի , թագաւորութիս իմ կործանի . այլ վասն սրտի քո խռովութե արկից զնա ՚ի բանդ : Ո՛ր կեղծաւորուէ դատաստան , յորում բազում անօրէնութի գտաւ ՚ի մէջ նորա : Հրամայեաց կապել զարդարն և արկանել ՚ի բանդ , և հանգոյց զսիրտ պոռնկին :

1 Մի օր . Էջփէրս ՚ի Եդեսի :

3 Հնագոյն օրինակն ՚լ Բորս :

2 Երեք օր . և լսիչիկն զալիսնս քանս . այլ մի է մայն սղոցար :

Մտեալ Յովհաննու 'ի բանդն՝ սկսաւ աղօթել առ անձ . և թուուցեալ աղօթից նորա ել 'ի դասս երկնաւորացն , և մտեալ առաջի անձու թէն ուժգին պաղատանօք : Ով սիրելի եղբարք , ունկնդիր լէրուք ընտրողպէս , և ելցեն 'ի ձէնջ օրհնութի և գովութի անձու թէն . զի Յովհաննէս որդի ամլոյն 'ի բանդի , և անհնարին բեկումն սրտի իմոյ գործեաց լրբութիւն շերովգէի : Այլ 'ի ժամուն յորում առաքեաց Յովհաննէս զմաբուր աղօթս իւր առ անձ , հիացան հրեշտակք , զարհուրեցան և հոգիք արդարոցն , և աղօթս մատուցին առ անձ և ասէն . մի յապաղէր , տէր . այց արա սք մարգարէին՝ 'ի բանդի անօրինացն . արձակեա զնա անտի , որպէս զի մի գարշեսցի նա 'ի պղծութէ նոցա . զճրագն որ վառեցաւ 'ի սրբոյն եղիսարէթէ , շիջուցանել կամին զլոյս նորա . արկ 'ի նա զիւղ անձութէ քօ , և ջահալառեա զնա 'ի բարձունս երկնից : Սակայն ներեր անձութիւն :

Եւ մինչ դեռ էր նա 'ի բանդին , արար շերովգէս ընթրիս յաւուրս ծննդոց իւրոց նախարարաց և հազարապետաց իշխանուէ իւրոյ : Արար ընթրիս մարմնաւորս ըստ մարմնոյ բարեկամացն , և ետ ըմպել նոցա գինի հին , և յիմարեցոյց զծերս և զերիտասարդըս : Կերան և յագեցան՝ և ոչ դոհացան գտուողէն բարեաց : Եւ յորժամ արբին և յագեցան , այնուհետեւ ինդրեցին միաբան 'ի թագաւորէն և ասէնցնա . առաքեա և ած այսր զգուստրն շերովգիադայ , և կաքաւեսցէ առաջի բազմականացս . բարիոք է՝ թէ զինի այսպիսի փափկութե՛ արքայական սեղանոյս ուրախացուցանես զմեզ : Եւ հրամայեաց թագաւորն վաղվաղակի գալ աղջկանն , և բարիոք կաքաւել առաջի բազմականացն ըստ կամաց նոցա :

Օայն իբրև լուաւ շերովգիադայ՝ ուրախացաւ յոյժ , և յարուցեալ զարդարեաց զգուստր իւր երևելի գունովք : Զգեցոյց նմա հանդերձս վարդի և շուշանի նմանութե՛ , և մեծագին անուշահոտ իւղովք օծեաց զնա , և կազմեաց մարդասպան դեղով

1 Երէք օր . մարճոյն :

2 Հնապոյն օրինակն յայգէտն . նոյնպէս և զինի :

զաչս նորա, և հիւսեաց արուեստաբար զհերս նորա. լուաց հնարաւորութի զերեսս նորա, և ճառագայթած և փայլեցոյց զգեղեցկուի պատկերի նորա. պաւ ճուղեւոր իօշիկս յաղագս կաքաւելոյ ագոյց յոտս նորա, և պսակ ոսկեղէն շրջանակի տպագրիտնաւ եդ 'ի գլուխ նորա. և դիւանման ամենեկին խենեշացոյց զնա : Եւ այնուհետեւ ուսուցանէր զնա և ասէր. այսօր հանգո զսիրտ իմ զուարճալից կաքաւելոյն քո մօրս որդի : Ահա ժամ հատանել զգլուխ մարդարէլին, և լուեցուցանել զքարոզ նորա՝ որ կամէր արտաքսել զմեզ 'ի տանէ թագաւորութիս : Այս է ժամ խնուլ սուսերին արեամբ զբերանն՝ որ ջանայր ծաղրաւնել զմեզ երկրիս գալիլէացւոց : Ծափս հար թա, գաւորին ձեռօքդ, և ոտիւքդ պարեա, և 'ի շրջանաւնուին՝ քո՝ զարմացո զՀերովդէս և զբազմականն՝ իւր, և մահապարտեալ զՅովհաննէս դատապարտեա, փոխանակ զի նա զմեզ կամէր դատապարտել : Յայսմ աւուր իջո զկեանս նորա 'ի դժոխս, զի դադարեացէ 'ի մէնջ : Եւ ասէ աղջիկն ցմայր իւր. երկայնամիտ լեր և քաջալերեա. ես այսօր հատանեմ զհասկն՝ որ սնաւ յանապատին. ես եղէց նմա սուսեր՝ հատանել զգլուխ նորա. և ես եղէց աղեղն և նետիւք իմովք հարից զնա. և ես լինիմ ալի և հեղձուցանեմ զնա : Նիստ, մայր իմ, հանդարտ. ուրախ լեր յայսմ աւուր : Եւ ելեալ զնաց 'ի բազմականսն, պաշտպանեալ դիւացն զնդիւք. և ինքն իսկ սատանայ իբրև զզօրապետ երթայր զհետ նորա :

Օ արդարեալ էր նա ծաղկագոյն և պատուական հանդերձիւք, և բուրէր անուշահոտութի իւզոց 'ի նմանէ : Եւմուտ 'ի ներքս զարդարեալ և պաճուղեալ. ետես զնա բազմականն և զուարճացաւ մեծապէս. և յառաջ քան զկաքաւելն՝ զգեղեցկութի նորա գովէին և ընդ հնարաւորութի զարդուցն զարմանային : Երկրպագեաց թագաւորին, և նա հրամայեաց նմա կաքաւել : Կայթեաց ձեռօքն, և ոտիւ-

1 Հնազոյնն իննէւէոյց կամ 4 Հնազոյն օրինակն. և երկայր ինն ասպածօր, և զբազման զնեք
 2 Մի օր. և 'ի շուրջ աստուծոյ : Եւրս :
 3 Մի օր. զբազմական :

քրն սկսաւ կաքաւել . երաց զգլուխն , և գերեւայ ըզմիտս թագաւորին և բազմականացն , և վայրահայեաց ' աչօքն յափշտակեաց զսիրտս զօրականացն . լինելով ² ծաղու շրթանցն ' ծաղր արար զթագաւորն և զիշխանսն : Սպառեցաւ ծաղրն , և խափանեցան կաքաւքն , և պահեալ է դատաստան նոցա յաւիտեան : Ափշեաց գեղեցկութիւն զթագաւորն և լիտի կաքաւելովն . մինչև երդմամբ խոստանայր առաջի բազմականացն տալ նմա զինչ և խնդրեսցէ ' ի ստացուածոց ընչից ոսկւոյ և արծաթոյ մինչև ցկէս թագաւորութեն իւրոյ : Ո՛վ կեղծաւոր և անիրաւ դատաստանին , վասն լիտի և լրբենի կաքաւելոյն զայնչափ պարզևս խոստանայր . և աղքատաց և մուրողաց զմաշեալ ձորձս անգամ ոչ տային : Յնծայր պուռնիկն և ուրախանայր ընդ պարզևս թագաւորին : Եւ տընանկք առ դուրս հառաչէին , և ³ ոչ համարէր զնոսա իբրև զշունս տալ նոցա փշրանս :

Յայնժամ խօսեցաւ իժն առաջի քարբին և ասէցնա . երթայց հարցից ցմայր իմ , և ըստ հրամանի նորա խնդրեցից ' ի քէն . քանզի պատուէր ետ ինձ ոչ խնդրել ինչ առանց կամաց նորա . բայց ' ի գլուխ քո երդնում , զի փութով դարձեալ՝ ուրախ արարից ըզձեզ յընթրիտդ : Խսկոյն ելեալ գայլն ապականիչ , և տեսեալ զեղաբէլ մարդասպան , և ասէ ցնա . զի՞նչ խնդրեցից ' ի թագաւորէն : Եւ նա ասէ . առ զսկըտեղն արծաթի և տար ընդ քեզ յարքունիսն և ասա . խնդրեմ ' ի քէն տալ ինձ սկտեղք այսու զգլուխն Յովհաննու : Չայս իբրև լուաւ թագաւորն՝ արտուցաւ յոյժ , և ոչ գիտէր զինչ գործեսցէ . սպանանել զարդարն երկնէր , և սուտ լինել պատկառէր և ամաչէր ' ի բազմականացն : Եւ տաղնապէր յերկուցն միջի : Յետ այսորիկ ապա կուէաց զմի ոմն ' ի դահճացն և ասէ . երթ ' ի բանդն սուսերաւ , հատ զգլուխն Յովհաննու և բեր այսր սկտեղք : Յայնժամ բազմեալքն խօսել սկսան ընդ միմեանս և ասեն . ահաւասիկ պատճառանօք մեզաց արդարն մեռանի , և

1 Մի օր . վայրացածու . այլ վտ . Լրբանոց նորա :
 բաժնու . միւս այլ վայրած : 3 Այլք և համարէր զնոս իբրև
 2 Երեք օր . ելանելով ծաղուս ' ի զանառանս : Յայնժամ :

անձ կորուսանէ զմեզ, Եւ դարձեալ աղաչանօք ասէին ցԹագաւորն . անհնարին իրս գործէս, ով Թագաւոր . զԹագաւորուԹիդ քուամէ երդուար, և ոչ զարդարոյն . մի սպանաներ զայրն՝ սք և ամբիծ՝ ՚ի տարապարտուց : ԵԹէ կամեցեալ էր աղջկանդ՝ զգլուխդ քո հատանէր, և զքեզ ծաղր և նախատինս անձ երկրի կացուցանէր : Արդ լուր մեզ, արքայ, և ստեա երդման՝ քո վասն Յովհաննու . և նա աղաչեսցէ վասն քո զտէրն բարձանց, և ԹողուԹի շնորհեսցի քեզ ՚ի տեառնէ :

Իսկ երից Թշուառական անիծեալ Թագաւորն ոչ կամեցաւ սուտ լինել . այլ հրաման ետ փուԹով սպանանել զկարապետն արքայուԹէն այլ : Գնացեալ ապա զինուորին եմուտ ՚ի բանդն ունելով զսուսերն մերկ ՚ի ձեռին իւրում, և եգիտ զսքն զի խնարհեցուցեալ ծունր՝ կայր յաղօԹս առ տէր : Իսկ նորա յերկիւղի մեծի եղեալ՝ սարսափէր անձամօք մարմնոյն, և ասէր ցՅովհաննէս . անիծեալ է օր ծննդեանն իմոյ . բարիօք էր ինձ՝ ԵԹէ ոչ էի ելեալ յարգանդէ մօր իմոյ . զի ԵԹէ սպանանեմ զքեզ, վայ է ինձ յայն քումմէ . և եԹէ ոչ սպանանեմ, հրաման Թագաւորին սպանանէ զիս . սաստիկ ² է երկիւղ այլ, և մեծ է հրաման Թագաւորին . բայց լաւ է ինձ մանաւանդ մեռանել, և ոչ զամբիծ արիւնդ քո հեղուլ : Պատասխանի ետ Յովհաննէս և ասէ ուրախուք ցզինուորն . ՚ի կեանս քո, այր դու, երդումն տամ . ասա ինձ, զինչ պատճառ է այդմ գործոյդ : Եւ նա ասէ ցնա . ընթրիս արար արքայ շերովդէս, և կոչեաց անդ ըզհազարապետս և զմեծամեծս գաւառին . և այնչափ արբոյց նոցա գինիս հինս, մինչև սպառեցաւ ամենևին իմաստուԹի ծերոցն, և կոչեցին անդ զզուստրն շերովդիադայ, և կաքաւեաց առաջինոցա . և արքայ խոստացաւ նմա զինչ և խնդրեսցէ . և նա խնդրեաց զսուրբ գլուխ քո :

Եւ Յովհաննէս ասէ ուրախուք . խայտալով ծնայ, և կաքաւելով մեռանիմ . եկ, օրդեակ, առ զգլուխ

1 Այլք . զերբսն :

2 Այլք սաստիկ է հրաման Թագաւորին, և մեծ է երկիւղն այլ :

իմ բոս հրամանի տեառն քո, և կատարեա զցանկու թի նոցա: Բայց երգումն տաց քեզ յսճ կենդանի, որ հրամանաւ իւրով կապեաց զծով աւազաւ, մի տար ունել ձեռամբ պիղծ պոռնկին զհերաց գլխայ իմոյ, որ յանապատի է մեալ սրբութի և արգարութի: Եւ ես որպէս եզէ քարոզիչ կենդանեաց առաջի տեառն իմոյ, սոյնպէս ընթանամ առաջի նորա և քարոզեմ իջելոցն ՚ի դժոխս յաւիտենից մարգարէիցն՝ աւետարանել զգալուստ փրկչին: Աւետարանեցից նախահօրն Ագամայ, եթէ ահա հանդերձեալ է մեռանել տերն քո փոխանակ քո, և մահուամբ իւրով փրկէ զքեզ: Աւետարանեցից Եւայի՝ թէ դուստր ըն քո ծնաւ Որդի և նա աղատեսցէ զքեզ: Եւ զայս ասացեալ սրբոյն Յովհաննու ծուր եղեալ՝ եւ կաց յազօթս առ տէր և ասէ այսպէս. ան և Որդի այ, Բան Հօր՝ զոր մկրտեցին ձեռքս իմ՚ի Յորդանան գետ: Չայն Հօր՝ որ ցելեաց զերկինս, զոր լուայ ահանջօք իմովք: Հոգիդ սբ՝ որ իջեր ՚ի նմանութի ազանուոյ ՚ի վերայ փառակցին քո տեառն մերոյ Յսի Բսի: Ընկալ այժմ զհօգի ծառայի քո Յովհաննու. զօրացս զտկարութի իմ, զի հանդերձեալ են հեղուլ զարիւն իմ, և՝ ցոյց յայտնապէս զսքանչելիս քո ՚ի ձեռն մահուան իմոյ. առաքեա տէր հուր յերկնից, և կիզեա զհեր գլխոյ իմոյ, զի մի մերձեացի ՚ի սա դուստր պոռնկին: Եւ յարտասուել արդարոյն՝ վշտացան զօրութիք երկնից: Եւ յետ այսորիկ ասէ ցգահիճն. արդ եկ առ զգլուխ իմ և կատարեա ըզցանկութի պոռնկին: Եւ դահիճն մերձ կացուցեալ զուրն՝ եհատ զպատուական գլուխ մեծի Վարապետին:

Եւ զայն տեսեալ՝ հիացան երկինք, և սասանեցաւ երկիր. դողացան լերինք և բլուրք մեծամեծք: Եւ զբարձեալ դահիճին եդ ՚ի վերայ սկտեղն՝ տաներ առ Հերովղէս: Եւ նոյն ժամայն էջ հուր յերկնից, և կիզեաց զհեր գլխոյն մինչ դեռ ունէր դահիճն ՚ի

1 Այլք և զայն տէր արտասուս
 գու յայնիս. և ընդ կեղուլ արտասուս
 սոսոցն՝ կամ ընդ լու արտարոյն՝ ...
 զօրութիք. մի օր. զսարթոսեք:

2 Այլք. Բարձեալ եր զնս զե
 նսարին ՚ի վերայ յետաց իւրոյ: Եւ
 որք քէս ...:

վերայ ձեռաց իւրոց : Եւ որք տեսինն, Հիացեալ Հարցանելին՝ Թէ զի՛նչ իցէ բարձեալք : Եւ նա ասէ, Հուր կիզող տանն շէրովքէի : Եւ տարեալ զնա եղ առաջի Թագաւորին և բազմականայն : Եւ տեսեալ Թագաւորն՝ սկսաւ ողբալ և արտասուել, և ոչ գիտէր զինչ արասցէ : Նոյնպէս և ամ իշխանք բազմականին զարհուրեցան և երկեան յոյժ . և բազում արտասուս Հեղեալ՝ ասէին ցԹագաւորն . երանի էր Թէ չէր ծնեալ եղբայրն քո դուստր ժանտ : Եւ այլք ասէին, Թէ բարիոք էր մեզ Թէ բնաւ չէաք մտեալ ՚ի բազմականս յայս : Եւ ամենեքեան Համբուրեցին զսուրբ զլուխ Վարապետին, և Հառաչելով խնդրէին զԹողուԹի յանցանաց իւրեանց : Ապա ասէ Թագաւորն ցդուստրն լեզէոնին . մեծապէս խայտառակեցեր ըզմեզ կաքաւելովք յայսմ աւուր . արդ առ զհրալի սկըտեղդ, և տար մօր քո . և ես անպարտ եմ յարենէ արդարոյդ : Եւ նորա առեալ ցնծալով և ուրախուԹի՝ ընԹացեալ տանէր մօրն իւրում զմարգարէն մեծ զոր սպան :

Օ արմանք էին յոյժ՝ եթէ զիսորդ ոչ Թողացան ոտք նորա, յորժամ բարձեալ զնա ելանէր ՚ի բազմականայն¹ : Առեալ զնա գնայր օձն² քարբաճնունդ, բարձեալ զտատրակն վայելուչ՝ որ քաղցրաձայն բարբառելովն զկենսաբեր եղանակն երգէր յանապատին : Եւ մտեալ առ մայրն ցնծալով ետ նմա զզլուխն աւրեամբն Թաթաւեալ : Եւ նորա ընկալեալ ուրախուի զուարճանայր, և խնդայր լրջմտուԹի³ : Եղեալ³ առաջի, և մարտ եղեալ ՚ի վայր հարկանէր զնա լըրբուԹի, և ասէր . դու որդի մորոսաց, որ կամեցար յաղթել ինձ, արդ ես յաղթեցի⁴ զստերբս իմով, հատի զզլուխ քո . ո՛ր է զօրուի նյն քում զոր քարողէիր . եկեալ խնդրեսցէ զվրէժ քո յինէն, զի ես սպանի զքեզ : Եւ առեալ զսկտեղն ընկէց զզլուխն յերկիր⁵ : Եւ ապա ասէ ցդուստրն իւր հովանին

1 Երկու օր . ՚ի բազմացն : 4 Այլք յաղթեցի՛ + եւ, և խոսելով քսութիւն իմոյ՝ հափ :
 2 Այլք քարբ օձն : 5 Երեք օր . յաւելուն . և խոսարեցաւ լոյս արեգակն, և երկիր շարժեցաւ :
 3 Երեք օր . ՚ի վայր հարկանէր զնա մեծաւ լրբուի, և մարտնէր ընդ նմա սրբմարտի :

դիււաց . վաղիւն վերստին ընթրիս առնէ թագաւորն ,
 և հրամայէ քեզ կաքաւել առաջի բազմականացն , և
 դու խնդրեա 'ի նմանէ ոսկի և արծաթ և հանգեր-
 ձքս մեծագինս . արիւն մարդոյ այլ մի ևս խնդրես-
 ցես : Իսկ յերկրորդում աւուրն յընթրիսն եղև տապ
 խորշակի 'ի տան բազմականին , զոր ոչ կարէին համ-
 բերել : Ապա ելեալ 'ի յանդն 'ի վայելուչ տեղի՝ որ
 կոչէր ժողովջոց , և անդ բազմեցան : Եհաս ժամն ,
 և հրամայեաց թագաւորն կոչել զաղջիկն . և նա ե-
 կեալ երկիր ետապ թագաւորին և իշխանացն : Իբրև
 հրամայեցին նմա խաղալ 'ի մէջ բազմականին , և նա
 սկսաւ մեծաւ հպարտութիւն հեզիկ շարժեալ զպա-
 րանոցն , շրջան առնոյր՝ անդամօքն , կաքաւել ոտիւք .
 և հայէր ծովանման մահաբեր աչօքն 'ի կաքաւելն
 իւրում : Ասէ ցնա թագաւորն . խնդրեա յինէն ար-
 ծաթ և ոսկի և տաց քեզ . արիւն մարդոյ մի խըն-
 դրեր , զի ոչ տամ քեզ : Քանզի յայսմ գիշերի մեծա-
 պէս զարհուրեալ տագնապեցայ և շարշարեցայ պէս-
 պէս և բազմագէմ տեսլեամբք երազոց . վասն զի
 լուայ քեզ , և հատի զգլուխ արդարոյն Յովհաննու :
 Եւ հրեշտակք երկնից հարկանէին զիս հրեղէն գա-
 ւազանօք :

Իսկ աղջկանն հպարտացեալ լրբենի արուեստիւն ,
 ել 'ի միջոյ բազմականացն . երթայր կաքաւելով հե-
 աագոյն 'ի նոցանէ մինչև յեզր ջրոյն սառուցելոյ , և
 կամէր կօչիօքն կաքաւել 'ի վերայ սառինն : Յայն-
 ժամ գոչեաց թագաւորն և իշխանքն և ասէն ցնա .
 մի ելաներ 'ի վերայ սառին ծովուդ , զի կօչիկ քո
 գայթաղեցուցանէ զքեզ . այլ և սառնդ թուլա-
 գոյն է յայսմ աւուր տօթոյ , դուցէ ոչ բառնայ ըզ-
 քեզ : Իսկ նորա ոչ անսացեալ խրատու նոցա , ուրեմն
 զի արիւն արդարոյն գոչէր 'ի վերայ նորա , և ելեալ
 ամպարհաւաճութիւն կաքաւէր 'ի վերայ սառն ծու-
 վուն , կամեցեալ նոր իրս ցուցանել թագաւորին և
 զօրաց նորա : Եւ անդէն Եհաս բարկութիւն տեառն 'ի
 վերայ նորա . և ոչ հանդուրժեաց սառնն բառնալ
 զանհամուրի նորա , և ոչ ջուրքն հանգարտեցին լըր-

1 Այլք և շրջալիւր զմեծայն անդամս հարմոյն 'ի կոտաւելն իւրում :

բուժէ նորա . նոյնժամայն բեկաւ սառն ծովուն 'ի ներքոյ օտից նորա , և ջուրքն ընկղմեցին զպղծուծի նորա : Եւ սառնն իբրև սուսերաւ եհատ զգլուխն սորա . և խորասոյզ խորտակեցաւ 'ի խորս ծովուն գար շէլի մարմինն նորա : Ժողովեցան սողունք ջուրցն , և պաշարեցին զպիղծ անդամս նորա , և պատառեցին զբեհէզս և զծիրաննիս ' նորա . ձուղէին և լափէին զձապաղեալ արիւնն նորա : Եւ ծփայր ի վերայ ջուրցն գիսաւոր գլուխն նորա : Ջայն իբրև տեսին բազմաւ կանքն՝ հիացան յոյժ , և թուլացան ձեռք նոցա , և յերկիր ընկեցին զբամպելիս գինւոյն . և միաբան աղաղակեցին 'ի ձայն օրհնուի այ և ասէն . օրհնեալ արդար դատաւորն երկնաւոր , որ արար դատ արդարոյն Յովհաննու , զի 'ի նոյն ժամաւուրն յորում զնա գլխատեաց , չարաչար և ինքն գլխատեցաւ 'ի խորս ծովուն :

Իսկ թագաւորն զարհուրեալ և ախշեալ՝ խօսել ամենեւին ոչ կարէր : Այնուհետև հրաման ետ քարոզել , զի մի ոք ասիցէ մօրն նորա զոր ինչ եղևն : Չի մի ասիցէ նա՝ թէ սառն սպան զդուստր նորա , այլ աղօթք սրբոյն Յովհաննու զոր ինքն սպան : Եւ որպէս երեկ առ սկտեղբ զգլուխ արդարոյն , նովին սկտեղբ առցէ զգլուխ դստերն իւրոյ միածնի : Այլ երթայք ասացէք նմա . դուստր քո ասէ , տուր զսկտեղն զայն , զի նովաւ բերից քեզ զտուրս 'ի թագաւորէն : Եւ զնացեալ բերին զսկտեղն : Եւ նա մնայր թէ դայ դուստրն պարգևօք 'ի թագաւորէն : Եղին 'ի վերայ սկտեղն զգլուխ դստերն և տարան առ նա և ասէն . առ զպարգևսդ զոր առաքեաց քեզ թագաւորն երկնաւոր : Իբրև ետես դողացաւ սարսափելով , և լուծան ձեռք նորա , և առեալ հող արկանէր զգլխով իւրով , և սկսաւ նախատել և հայհոյել զթքն այ : Եւ մինչ դեռ բանքն 'ի բերանն էին և անարգէր զՅովհաննէս , յանկարծակի՞ 'ի վերուստ 'ի բարձանց հատաւ վէմ մի մեծ , և եկեալ հարկանէր զլրբենի դէմս

1 Երէք օր . շաշի-գոյն յ-րյ-նորա . ժողովէին՝ կամ յուլէին և սպէն շի-թո-թի՝ կամ զի-թուշ առ րանս երբա :

2 Երէք օր . անկա-տար Գ ՌԾ յօրինէ և եհար ընա 'ի գաթիլերս իւր , և իբրև զմի-իբր մանրեաց ընա , և սպա . . . :

նորա, և անդէն հոսեալ ցրուեաց զնա ընդ Երկիր մանր իբրև զփոշի. և սատակեցաւ չարն հանդերձ դատերն իւրով՝ ՚ի նմին աւուր: Իսկ [Թագաւորն ՚ի նմին ամբարշտու թէն կացեալ մինչև ՚ի քարոզութիւն սուրբ առաքելոյն:

Այլ յորժամ ելին սուրբ առաքեալքն և քարոզելին զնամ փրկական տնօրէնութիւն Որդւոյն նյ յաւետեացն Գաբրիէլի մինչև ցհամբարձումն, զիջանելն յերկնից, զծնունդն ՚ի Մարիամոյ և զյայտնութիւն¹, զսքանչելիսն զոր արար, զանդամալոյծսն զոր հաստատեաց, զհիւանդսն զոր բժշկեաց, զգիւհազարսն և զզորոտսն զոր սրբեաց, և զմեռեալսն զոր յարոյց բանիւ, զմաքսաւորս և զմեղաւորսն զոր արդարացոյց բանիւ, զչարչարանսն, զմահն Բոսի, զթաղումն, զերեքօրեայ յարութիւն, և զհամբարձումն առ Հայր, և զմիւսանգամ գալուստն յերկնից և զգատաստանն յաւիտենից, զայս նամ իբրև լսելին յառաքելոյն, և տեսանէին աչօք իւրեանց զնշանսն և զարուեստսն զոր գործէին յանուն նորա, ամենեքեան միաբան փառաւոր առնէին զնձ և ասէին. մեծ է նձն առաքելոյն, և չիք այլ նձ բայց ՚ի նմանէ:

Իսկ ամպարիշան Հերովդէս զայս նամ ետես և լուաւ, և ոչ փառաւորեաց զնձ. այլ ասէր առ ամենեւեան, եթէ զՅովհաննէս մկրտիչն զոր գլխատեցի՝ նա է, նա յարեաւ ՚ի մեռելոց, և զօրութիւք նովաւ լինին: Եւ ոչ տայր փառս նյ. այլ և զնյ պատիւն յինքն ձգէր ՚ի սուտակասպասիցն: Յաւուր միում երևելոջ զգեցաւ զհանդերձ [Թագաւորուեն և նրստաւ յատենի: Եւ անդէն եհար զնա հրեշտակն նն, և շարժեցաւ² որդամբ և մեռաւ. որոյ մի լիցի յիշատակ նորա առաջի նյ: Մեռան երեքեան ամպարիշտքն չարաչար մահուամբ, և պահեալ են դատաստանք նոցա առաջի նյ ահեղ ատենին արդար դատաւորին: Եւ Յովհաննէս՝ որ մեռաւ տարապարտուց ՚ի ձեռաց պիղծ պոռնկացն, ահաւատիկ եկեղեցիք հեթանոսաց տօնեն զյիշատակ նորա յաւիտեանս յաւիտենից:

1 Երկու օրինակ զյայտնութիւն:

2 Մի օրինակ հաշտացաւ:

Արդ եկայք, եղբարք իմ սիրելիք, գոհացարուք զայն և մատուցուք նմա պատարագ օրհնութեան, որ կենսագործեաց վասն մեր զիրկական անօրէնութիւնս, և զմեզ արժանի արար զայսպիսի սքանչելիս իմանալ: Օրհնեալ է անձ որ ընտրեաց զՅովհաննէս յորովայնէ մօր իւրոյ, և արար զնա քարոզ ճշմարտութեան: Զի ահաւասիկ ճառագայթք յիշատակի նորա փայլեն ընդ անձ տիեզերս: Արոյ աղօթիւք եկեցե՛ք մեզ օրհնութիւն և փրկութիւն, և անձանց մերոց ներուսն թողութեան, և անձ ժողովրդեանս յայ ողորմունի, և յամբերանոյ Քսի փառաբանութիւն, որ հաճեցաւ ՚ի ձեռաց նորա ընդունել զմիրտութիւն: Արդ եկայք ամենքեան աղաչեսցուք զտէր մեր Յո Քս և ասացուք. Հնօրհնեալ, տէր, եկեղեցւոյ քում զերկնային քո խաղաղութիւն: Թագաւորաց և իշխանաց զանսպառ անգորրութիւն, և երկրպագուաց խաչի քո ՚ի վերայ թըչ նամեաց քոց զյաղթութիւն: Հեռացո՛ր ՚ի սք եկեղեցւոյ զհեռ և զնախոսնձ և զանձ հայհոյունի: Եւ մերժեալ, տէր, յամ յերկրէ զաւար և զսով և զանձ մահ տարածամ և զանձ պատուհաս: Տուր մեզ, տէր, զքեզ միայն սիրել, և զկեանս աշխարհիս ատել: Տուր մեզ, տէր, զքեզ միայն ստանալ, և զանցաւոր ստացուածս լքանել: Տուր մեզ, տէր, լուսովք քո լուսաւորիլ, և փարատեալ ՚ի մէջ զանգիտուն խաւարն: Տուր, տէր, ոգւոց մերոց քե պայծառանալ, և մտաց մերոց քե իմաստնանալ: Եւ եղիցին սիրտք մեր բուռվառ քեզ, և լեզուք մեր ՚ի նմին կայծակն հրոյ, և շրթունք մեր խունկ ընդունելի, և բուրեցին քեզ հոտ անուշուն: Եւ եղիցին բերանք մեր երգեցիկք, և կոկորդք մեր քնար հոգւոյդ սրբոյ, և հնչեսցեն բարբառք մեր զօրհնութիւն յամ ժամ անձութե՛զ: Քահանայք անձ, բարբանեսցուք զմե՛ծ քահանայապետն՝ որ եղև պատարագ վասն մեր: Պաշտօնեայք անձ, սրբասացուք զբարբանեսցուք զտէր մեր՝ որ եղև պաշտօնեայ վասն

1 Երեք օր. և զանգիտուն իւս. սքանչելի:
 2 Երեք օր. օրհնութեան և սքանչելի պատմեայ անձի ծառայիցիւրոց: Արտ, օրհնեցե՛ք իմանայ, մեծացու-

ցե՛ք. երեքասուրդ, գովեցե՛ք. և մակունտ, բարբառացե՛ք. և ամենայն հասարակեալ, անգորրու երկրպագեցե՛ք:

մեր : Ամենայն արք Հանդերձ կանամք, դովեսցուք
 և բարձր արասցուք . և միաբան հաւատացեալք մամ,
 անդադար երկրպագեսցուք : Ընորհեա մեզ, տէր,
 վառելքեզ զերիս ընդունելի պատարագս 'ի հաճոյս
 քեզ : Ընորհեա մեզ, տէր, նուիրելքեզ զերիս պա-
 տուական բուրվառս մաքուր աղօթիւք : Ընորհեա
 մեզ, տէր, վառելքեզ զերիս ճրագս լուսաւորս, ըզ
 հոգի, զբան և զմիտս երեքսրբեան Երրորդութեդ 'ի
 մաքրումն հոգւոց և 'ի լուացումն մարմնոց մերոց .
 վասն զի աղտեղեալ է յանցանօք մեղաց : Եւ այսպէս
 սրբութիւն և մաքրութիւն զմիտս տացուք Հօր, և զբանս
 տացուք Որդւոյ, և զհոգիս Հոգւոյդ սրբոյ, և միա-
 բան ասացուք . Հայր անսկիզբն, սրբեա զմիտս մեր .
 Որդիդ միածին, մաքրեա զբանս բերանոց մերոց .
 Հոգիդ սբ, տաճարացո զհոգիս մեր Հոգւոյդ սրբոյ .
 անբարձանելի Երրորդութիւն, պարգևեա զողորմունի
 և զթողութի մեղաց ասողացս և լսողաց ներբողե-
 նիս սրբոյն Յովհաննու կարապետին մեծի : Եւ քեզ¹
 փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Ս'ի օրինակ ԺԹԹ և ԳԼԹԹԹ :

ԼՆԴՐԱՆԻԿԸ մարտիրոսաց կոչեաց զիս 'ի հոգևոր հարսանիս իւր. շնորհեա ինձ, տէր, պարգևօք մտանել առ նա, և ուրախանալ յառաջաստ նորա : Ընտրեալն՝ որ իբրև զողկոյզ երևեցաւ յայգւոջն Քրի, քաղցրահամ և անուշահոտ ընծայեցաւ ւնյ : Գլուխ արդեանց խաչելու թէ՛ որ մատեաւ, հարիւրապատիկ մեծապէս զշեղջս փառաւորս 'ի չարչարանացն ժողովեաց : Հաւատարիմ վկայն՝ որ յառաջագոյն կոխեաց զմահ, և արար զնա կամուրջ ամենեցուն՝ որ գալոց են առ ւնծ : Ստեփանոս գլուխ եղբարց իւրոց, որ հետակաուր եղև ճանապարհի արքայու թէն . ի մաստուն բանաւորն, որ հոգևոր օրինօքն վարդապետեաց . նովաւ յաղթեաց դպրացն հարցողաց : Հզօր զինաւորն, որ առաջին եմուտ 'ի պատերազմ զկնի թագաւորին . քաջութիւն խորտակեաց զհազարն դասս ձախակողման : Ընդունելի են վկայքն ւնմ, և ցանկալի է յիշատակ մարտի նոցա . բայց առաւել համարիմ զվկայիս այսորիկ . իբրև թէ ւնմ պտուղք սիրելի են հողագործաց, բայց առաւել ցանկալի վարդահասն է քան զւնմ : Իսկ եթէ ողկոյզն անցաւոր ցանկալի է վասն վաղահասունէն, որչափ ևս առաւել վկայս այս գեղեցիկ և ընդունելի : Ինքն առաջին եհաս յաւետարան Որդւոյն ւնյ, և քաղցրացոյց ճաշակօքն զհրեշտակս և զմարդիկ : Ինքն նախ խայծեաց 'ի բարունակ խաչին, և առաջին պտուղ ընծայեցաւ թագաւորին :

Սա է վկայ՝ որ յառաջ եմուտ 'ի բովս ոսկեգործաց, և չարչարանօքն ընկալաւ զհոգևոր պայծառութիւն : Ի սմանէ ուսան ւնմ ընկերք իւր՝ եթէ մեռեալ է մահ, և արհամարհեցին զնա որպէս զօձ սատակեալ : Սա է՝ որ յառաջագոյն փորձեաց զմահ, և ծանեաւ գիտու թէ՛ եթէ սպան զնա Զն խաչուն, և

* Ի Ճառընտրաց Բ. Դ. տես և զճանօթութիւն յէջ 9 :

մի լիցի զարհուրեցուցիչ : Այ բաւէ բերան մեր պատմել յազապս նորա, վասն զի բարձր է ճառ նորա քան զլեզուս մեր : Եկեղեցին Քոթի ընտրեաց զնա կերակրել զորքս և զաղքատս 'ի պէտս իւրեանց . և Պետրոս և Յովհաննէս կացուցին զնա տնտես սեպհական ժողովրդեանն : Ընտրեցաւ նա 'ի մեծէն Սիմովնէ յառաքելապետէն . իսկ արդ ո՞վ բաւական է նորա : Աւաքեալքն պատուեցին զնա, և ո՞ հասանէ գովել զնա : Հայր էր որբոց և հոգայր վասն կենաց նոցա . մխիթարիչ այրեաց և լցուցանէր զկարօտուի նոցա . հոգւոյն 'որց էր լեալ տաճար և հանգիստ, վասն այնորիկ շնորհալից էր նա յամ՝ զնացս իւր . լի էր իմաստութիւն և գիտութիւն և յստակ մտօք՝ և ըզգօնութիւն և մաքրութիւն, 'որութիւն և գեղեցկութիւն և բանաւորութիւն և քարոզութիւն և յանդիմանութիւն և ճշմարտութիւն, ողորմածութիւն, սիրով և գթութիւն, որ է կերպարան անձութեան . աւետարանիչ եկեղեցոյ և թարգմանիչ խաչելուէն . երևելի պատկեր՝ որոյ գեղեցկութիւն բարձր է քան զլեզուս մեր : Իսկ արդ մեծութե սորա զօրպիսի պսակս փառաց հիւսեցից . զի անուէն և գործ իւր հոգևոր շնորհիւ պսակեցին զնա : Արդ ո՞ կարէ յաւելուլ 'ի գեղս գեղեցկին . զի սա է Ստեփանոս պսակն հոգևոր . սա է գովելի և լուսեղէն մարգարիտն՝ որոյ լցս յամ՝ կողմանց փայլեալ ստղագն : Երևելի էր և փառաւոր, և 'ի սպասաւորութիւն քաջ և արի, և 'ի քարոզութիւն բանաւոր և կատարեալ . սքանչելագործ և մեծաբան և պայծառագոյն . հմուտ գիտութե և հանճարեղ զգօնութիւն, և լցեալ էր ամենեկին հոգւով սրբով և հաւատով, և զօրանայր նշանօք և արուեստիւք :

Իսկ շրեայքն ստելիք՝ ճշմարտութեան՝ չար նախանձու վառեալք, բանս արկանէին ընդդէմ նորա լրբութիւն . թեքեալ ըստ նմանութե օձի զլեզուս իւրեանց, և մարտնչէին ընդ սպասաւորն առաքելոցն : Խօսէին ընդ նա չարաբարոյ մտօք, և նա յաղթէր նոցա ճշմարիտ վարդապետութիւն : Ատէին զնա վասն առաքիլի գործոցն, և առաւել վասն ճշմարիտ յան.

1 Միւս օրինակն յիստորիոս 19 : 36

2 Միւս օրինակն արքելի 1 :

դիմանուլթէն : Եւ յորժամ 'ի խօսելն յանդիմանեցան 'ի նմանէ , թագուցին նմա որոգայթ ըստ սովորուէ իւրեանց : Կենդաւոր և կատաղի ժողովուրդն ծարաւի էր արեանն : Վասն այնորիկ սրեաց զուսերն իւր 'ի վերայ 'նքնն այլ զայլն ապականիչ՝ որ խողխողեաց զանձային գառինսն . դարանեցաւ զէնուլ զնա իբրև զազգականս նորա խաչահան և արիւնահեղն՝ որ ատեաց զՀայր և խաչեաց զՈրդի : Յօժարեցաւ չար նախանձու սպանանել զգեղեցիկն . զհովիւն սպան և բուռն հարեալ զհօտից նորա : Եւ զի յանդիմանէր զնա Ստեփանոս , խորհեցաւ արեամբն խնուլ զբերան նորա . թաքոյց զորոգայթն ըստ սովորուլթէն իւրոյ , և կացոյց սուտ վկայս 'ի վերայ ամբօին : Գուստրն Եղաբէլի նայեցաւ 'ի մայրն իւր՝ թէ զինչ զործեաց . և ուսաւ 'ի նմանէ որպէս զբարտեւ , կամ իւ սպանանել : Գուստր չարագործին ընկալաւ 'ի պոռնիկ մօրէն նենգել , զբարտեւ , քարկոծել , սպանանել լրբուլթէ : Յայնժամ գտանէին առ նոսա սուտ վկայք . զի հանապազ զբարտեղք և սպանողք են Յուդայքն :

Մտաբեաց ժանդ ժողովուրդն զվկայսն անիրաւուէ 'ի վերայ նորա . զոր օրինակ արար Եղաբէլ զՆաբովթ . և ուսուցին նոցա յասել՝ թէ հայհոյեաց դա զանձ : Զայրն ցանկալի որ լի էր Հոգւով սրբով և հաւատով , հայհոյիչ կօշին լրբենիքն : Անօրէնուէ որդիքն՝ որ զլոյսն ատեցին և սիրեցին զխաւարն , անարդէին զնա անսպառմելի նախատանօք և հայհոյուլթէ : Կատաղեալ ժողովուրդն զտէրն իւր Բէեզզեբուզ կոչեաց , և զնքն Ստեփանոս հայհոյիչ առ ատելուլթէ իւրոյ : Բարի ծառայն նմանեաց տեսուն իւրում . զի իբրև զնա զբարտեցաւ յամսյարչտացն : Ուսոյց զզուր վճկայսն ասել՝ թէ հայհոյեաց դա զանձ և զՄովսէս : Յափշտակեցին դայլքն ապականիչ զգառնն անարատ մեծաւ բարկուլթէ , և արկին զնա 'ի մէջ ժողովուրդեանն , և խաժատէին սրտմտուլթէ : Կացուցին զանիրաւ վկայսն , զոր օրինակ Քթին . և սկսան ասել մեծաւ ժպրհուլթէ . այրս այս ոչ դադարէ հայհոյել զանձ և զօրէնսն Մովսէսի , և բամբասէ զսուրբ տէրիս : Եւ այսպիսի բանիւք դատապարտէր ճշմարիտսն

յանօրինացն : Իսկ նա զգեցեալ էր զՀոգին ար, և լի էր շնորհօք և հաւատովք, և ոչ երկնէր 'ի շանցն' որ պատեալն էին զնա : Եկեալ անձային շնորհացն և իջեալ 'ի վերայ նորա, և եղև լուսափայլ պատկեր նորա իբրև զհրեշտակի : Զօրութի Գոթի բնակեալ էր 'ի նմա, և նովաւ պայծառանայր տեսիլ նորա 'ի մէջ սպանողացն : Ալ երկնէր 'ի մահուանէ ամենեկին . և վկայէ լուսափայլութի երեսաց նորա : Լի էր հոգևոր տեսլեամբ, և արժան էր լինել վկայ Որդւոյն ար : Եւ 'ի հարցանել նոցա վասն Գոթի, լուսաւորեցաւ և պայծառացաւ տեսիլ նորա . զարդարեցաւ անձային շնորհօքն, զի տեսանէին զնա իբրև զհրեշտակ լուսոյ, և զարմանային յոյժ :

Սկսաւ քահանայապետն խօսել ընդ նա՝ եթէ արդարեւ այդ այդպէս ճշմարիտ են վասն քո : Պատաւ խանի ետ արն անիրաւին յօրինաց ցուցանել նմա եթէ ճշմարտապէս Գոթ է ժառանգն Հօր : Պատմէր առաջի զրպարտողացն զկտակն Հօր, ծանուցանել նոցա եթէ ով է ժառանգ և Որդի : Յանդիմանեաց զնոսա՝ եթէ Հայրն ճշմարիտ ընդունի զՈրդին իւր սիրելի : Եւ նոքա խստապարանոցք և կարծրամիտք անարգէին զնա : Պատմեաց առաջի նոցա զՄովսէս, որով պարծէին, յայտնապէս քարող Որդւոյն ար : Իբրև զզօրապետ 'ի դասու եկաց ընդդէմ ձախակողմանն, և քաջութի մարտնէր փոխանակ փրկչին մերոյ : Եւ տեսեալ թագաւորին զքաջութիւն իւրոյ զնուորին երևեցաւ նմա՝ առաւել զօրացուցանել զնա 'ի վերայ ախոյանին : Ծածուկ արքայն պատերազմող ծառային վասն այնորիկ տեսանելի եղև, զի մի թուլասցի 'ի մէջ դասուցն : Զօրաւոր պատերազմող էր, զի առաջին եմուտ 'ի ճակատամարտին : Հրաշափառ երևեցոյց զթագն նորա, զի ընդդէմ կացցէ և մի լիցի անժոյժ՝ կալ 'ի մեծ արհաւիրսն որ յարեաւ 'ի վերայ նորա : Եւ յորժամ ետես նա զփառս թագաւորին 'ի բարձունս, սկսաւ պատմել զտեսիլն առաջի ուրացողացն . ահաւասիկ տեսանեմ զերկինս բացեալ, և զՈրդի մարդոյ զի կայ ընդ աջմէ Հօր : Ահա տեսանեմ զոր խաչեցէքն 'ի Գողգոթայ, զի անկեալ կան առաջի նորա զօրքն զաբրիկէեան : Յայնմ Յիսուս զոր

ուրացայքն առաջի Պիղատոսի, ահա պատկառեն 'ի նմանէ դասքն Միքայելի: Ահա 'ի գլուխս բարձանց կոխէ ամենակալ տէրն, և սարսեն 'ի նմանէ իշխանու թիւք լուսեղէնք: Ահա կայ ընդ աջմէ շօր էակիցն իւր. և ոչ ինչ կայ ընդ ինքն և ընդ շայր, բայց միայն ինքն միայն:

Ինչպէս որ Թագաւորին մեծի ցուցանել զփառսն իւր, որ մարտնէր փոխանակ յաղթու թէ նորա: Տեսեալ վկային զտէրն՝ զի կայր ընդ աջմէ շօր. և ընդէր ոչ ետես զնա նստեալ ընդ աջմէ շօր՝ այլ կանդնեալ. զի ինքն շայր ասաց ընդ էակից Որդին՝ Թէ նիստ ընդ աջմէ իմմէ: Եւ դարձեալ թէ նստոյց զնա 'ի վերոյ քան զերկինս ընդ աջմէ իւրմէ: Եւ դարձեալ թէ տեսանիցէք զՈրդի մարգոյ նստեալ 'ի վերայ ամսոց: Եւ աստ միայն ասէ՝ զի կայր ընդ աջմէ: Եւ ոչ ե թէ առանց պատճառի է, զոր պարտ է իմանալ ուսուսմասիրաց՝ թէ ընդէր ետես զնա Ստեփանոս յոսն կացեալ: Քանզի յորժամ եմուտ հաւատարիմ ծառայն 'ի պատերազմ ընդ բռնաւորին, յարեալ տէրն ցուցանել նմա զպսակն յաղթու թէ: Ի մենամարտիկ լինել վկային զարմացաւ տէրն մինչ նստեալն էր ընդ աջմէ, և յանչափ սիրոյն յարեալ պսակել զնա. քանզի յաղթեաց դիմամարտին: Ի ժամուն յորում վկայն 'ի պատերազմի էր, ժողովեցան երկնային զօրքն և նայեցան 'ի նա. մեծ հանդէս եղև հրեշտակաց և մարդկան, զի երկու կողմն տեսողացն զարմացան ընդ նա: Հիացան հրեշտակքն ընդ քաջու թիւ նորա, և տէրն յարեալ շնորհել նմա զպսակս լուսեղէնս: Առաջին էր վկայս այս և սիրուն տեառն. վասն այնորիկ յարեալ պսակել զնա և գովել: Եւ այսպիսի տեսեալ զնա Ստեփանոսի՝ պատմեաց ժողովրդեանն զտեսիլն հրաշալի:

Եւ իբրև լուան օրինազանց Հրեայքն զմեծութի բանից նորա, խցին զականջս իւրեանց իբրև զիժս՝ զի մի լուիցեն. վասն զի այս է սովորութի նոցա հանապազ ըստ վկայութե գրոց՝ ինուզ զականջս իւրեանց և ոչ լսել ճշմարտուէն: Յայնժամ սրտմտեցան ուխտադրուժքն, և կրճտէին զատամունս իւրեանց 'ի վերայ նորա: Զարթեալ 'ի նոսա հեռ և նախանձ

խաչին , և խտանային սպանանել զնա որպէս զտէրն
 իւր : Առին պիղծքն զսքն 'ի մէջ Ժողովրդեանն , և
 մեծաւ բարկութիւն չարչարէին զնա . հանէին զնա յե-
 րուսաղէմէ տիրասպանէն . գայլն սպականիչ որ կիրթ
 է զէնման անձային գառանցն : Քարկոծ առնէին ըզ-
 մեծ վկայն Քոթի , և հեղուին անողորմ զամբիծ արիւն
 նորա : Ամպն մրրկեալ որոտաց անդ յանօրէնութե
 Հրէիցն , և փոխանակ անձրեւի զքարինս էարկ 'ի վե-
 րայ անձատունկ ծառոյն . 'ի պարզոյ զկարկուտն ի-
 ջուցանէին , և վաղվաղակի յաճախ քարամբքն զքարի
 պտուղն կոփէին : Ի կատաղեալն իւրեանց զքարինս
 առեալ՝ կամէին քարկոծեալ զՔո . և զի ոչ եղեն
 ձեռնհաս քարկոծել , պահեցին զփոսն և հանին 'ի
 Ստեփանոս . զպակասութի չարչարանացն Քոթի 'ի նա
 կատարեցին : Եւ զոր ինչ 'ի խաչելութե վարդապե-
 տին ոչ արարին , վճարեցին յաշակերտն : Որդւոյն նոյ
 խաչն էր պահեալ , և զայն կատարեցին . և թէպէտ
 ջանացան քարկոծել , բայց ոչ կարացին . քանզի ոչ
 որ 'ի մարգարէիցն գրեաց՝ եթէ քարկոծի Քո : Այլ
 զինչ ևս կրեաց 'ի Հրէիցն , ամենայնս գրեալ է . զե-
 դին , քացախն և գեղարդն և խաչն և կոփիւն և
 խայտառակելն և հարկանելն և անարգելն : Կամե-
 ցան Հրեայքն քարկոծել զնա . և վասն զի չէր գրեալ ,
 խափանեցաւ ահամայութի : Ամբոխեցաւ բարկութի
 նոցա իբրև զպիս ծովու , և բազմութի քարանցն
 իբրև յորձանս գետոց հեղձին զնախավկայն Քոթի : Զո-
 րայն կենաց զգլուխ արդեանց խաչելուէն քարամբք
 հարին , զի յառաջագոյն մտցէ յիշտեմարանս թագա-
 ւորին : Տեսին զքաղցր պտուղն յոստ խաչին կախեալ ,
 և ձգեցին քարինս իջուցանել զնա յերկիր . հարկա-
 նէին զհաւատարիմ վկայն Քոթի , և չարչարէին զնա :
 Եւ աղօթէր անձապէս վասն սպանողացն . ծոնր ար-
 կեալ 'ի մէջ սպանողացն՝ իբրև զսիրելիս օրհնէր ըզ-
 նոսա : Համբարձ զձայն իւր . տէր Զո , ընկալ զոգի
 իմ , և սպանողացն իմ մի յիշեր զմեզս զայս : Այս-
 պիսի քաղցրաճաշակ սէր 'ի խաչելութեն ծառոյ ան-
 տի է . զի խաչելեալ տէրն մեր զսոյն ասաց , եթէ
 Հայր , թող գոցա , զի ոչ գիտեն զինչ գործեն : Զայս
 լուեալ աշակերտին ուսաւ 'ի վարդապետէն , և նովին

սիրոյն աղօթեաց վասն սպանողացն :

Արդ նկարագրել զպատկեր ճառի սորա ոչ եմքաւականս . քանզի առաւել է գեղեցկութի սորա քան զերանկս իմ : Եւ ոչ էթէ յիմ նայի տեսանել և նկարագրել զպայծառուիս իւր , այլ 'ի վեր յերկինս առ անձային տեսլեամբն է կապեալ : Գանձ նորա և սիրտ և տեսութի 'ի վեր է ամենեւին , և պատկեր գեղեցկութեանդ իցէ . և անդ որպէս նկարագրեցից , Հոգին սբ կատարեաց զնա սքանչելի տեսլեամբն , և եհաս տեսանել զբարձրութի և զխորութի և զերկայնութի և զլայնութի : Տեսանելով զՔս¹ լցաւ հոգի իւր յանձային լուսոյն . և 'ի զուարճանալն նովաւ կոխեաց¹ և կրեաց զչարչարանս մեծաւ ուրախութե : Արբեցաւ 'ի սիրոյն Քսի մեծապէս , մինչև սիրել զթնամիսն նորա : Այս է սէր¹ որ մեծ է քան զյոյս և զհաւատս . վասն զի քարկոծէին զնա , և նա օրհնէր զհարկանողսն իւր . և ինքն ընթացեալ յառաջագոյն 'ի ճանապարհս չարչարանաց և արեան : Օրհնեալ է Քս¹ որ ետ նմա զօրութի և յաղթութի և պսակ . և նմա փառք յաւիտեանս . ամէն :

1 Միւս օրինակն խիւեաց :

ՍԿՍԱՅՑ այսուհետև պատմել դողալով զբարձա-
րանս որ եկին 'ի վերայ ազգիս մերոյ, զառականս և
զանարգանս զոր կրեցին ժողովուրդն մեր, և զանհնա-
րին նեղուխան որ եկին 'ի վերայ աշխարհիս, և զգառն
ժամանակն զոր եկաց 'ի վերայ մեր, զտանջանս բար-
կու թէ և զխրատ՝ անողորմութե, զգազանուի թա-
գաւորաց և զամպարշտութիս իշխանացն՝ որք յար-
ձակեցան 'ի վերայ մեծազօր վկայիցն, և չարաչար
հարուածովք հարին բարկութե. որոց աներևոյթ
զօրութիւնք 'ի բարձանց եհաս 'ի թիկունս, անպար-
տելի ցուցանել զնոսա 'ի համբերութեն իւրեանց,
Այլ տեսիլ նեղութեցն դառնագոյն էր, և երևոյթ
տանջանացն սոսկալի. ըստ այնմ զոր Երեմիաս ասէ,
Թէ լուռ լիցուք, զի տէր նձ կարկեցոյց, և արբոյց
մեզ զջուր դառնութե վասն մեղաց մերոց. սպասե-
ցաք խաղաղութե, և չիք ուրեք խաղաղուի. և ակն
կալք բարեաց, և հեռացան 'ի մէնջ: Զի ել առիւծ
յանտառէ մրմուեալ և գազանացեալ 'ի վերայ սա-
կաւաւոր թուոյ հօտին, և կոտորեաց որպէս և կա-
մեցաւ, և ցրուեաց կորոյս ըստ ախորժակաց իւրոց.
և զխոյս և զմաքիս առ ոտս կոխէր, և զորոջն թու-
նաւոր ճիրանամբն պատառէր: Եւ քանզի այժեայն
սեւացելոց ոչ մեղանէր, բազում ոխարք մարմառոտք
վասն ապրելոյ 'ի նմանէ 'ի սեւացեալ գոյնն դարձան:
Ո՛վ ազատութի անձնիշխան, որ ներկանէ զանձինս
'ի պէսպէս գոյնս յոր և կամի. եթէ կամի 'ի տգեղու-
թիւն, և եթէ կամի 'ի սպիտակս. այլ զիտասցէ,
զի սպիտակն 'ի փառս և 'ի պարծանս լինին. իսկ
թուին 'ի նախատինս և յանարգանս:

Սուր սուսերացն 'ի մարմնոց քահանայիցն ուտէր
և քաղցնոյր, և յարենէ առաջնորդաց եկեղեցւոյ ըմ

* Ի Ճատընտրէն ժ.Թ. և 'ի ԽԴ տեսաւ է:

դրչագրէն Փարիզու, որ համառօ.

1 Փարիզեանն շիփսք:

պէր և ծարաւեր : Քանզի հրաման սրոյն ել 'ի սաստիկ թագաւորացն 'ի վերայ սրբոցն տազնապաւ , և 'ի ձեռս թշնամեացն որ ծարաւի էին արդարու թէ արեան նոցա , մատնեցան . ըստ այնմ զոր Մովսէսն ասէ , եթէ թշնամիք մեր եղեն մեզ դատաւորք , և առեալ յեղբարց և 'ի տոհմայնոց և 'ի բարեկամաց՝ նեղէին և հալածէին : Եւ կատարեցաւ բան տեառն զոր ասաց , եթէ ատեսցեն զձեզ յնմ տեղիս վասն անուան իմոյ , և մատնեսցիք 'ի ծնողաց և յեղբարց և յազգականաց և 'ի բարեկամաց , և սպանանիցեն 'ի ձէնջ . և մազ մի 'ի գլխոց ձերոց ոչ կորիցէ . և համբերու թէ ստասջիք զոգիս ձեր : Այս նմ կատարեցաւ արդեամբք առ վկայսն սուրբս և երանելիս :

Օ ինչ մահ անհնարին զոր ոչ ածին անօրէն դատաւորքն 'ի վերայ մեծազօր վկայիցն . կամ զոր տանջանս դառնու թէ թողին թշնամիքն եկեղեցոյ , որ ոչ այնու զձմարիան ծառայքն Քնի կրեցին . կամ զոր չարարանս ¹ և զլլկանս թողին թշնամիք ժողովորդեանն նյ , որ ոչ այնու զսնդակազմն և զպատերազմոյն չարարեցին : Զկէս 'ի քաղց և 'ի ծարաւ ճգնեցուցանէին , մինչև ծորէին մարմինք նոցա , և մեռանէին : Զկէս գլխիվայր կախէին , և 'ի միջօրեայ ժամանակն ոսկրաքանց առնէին և սպանանէին : Զայլս քակելով զօգս թիկանցն առ 'ի պրկել և 'ի ձգել բազում արանց՝ լուծանէին և սպանանէին . և զայլ ոմանս անհնարին գելոյօք խորտակէին զկողս և զոսկերս և սպանանէին : Զոմանս 'ի ցուրտ և 'ի պարզ ընկենուին , մինչև սառուցեալ մարմինքն և մեռանէին . և զկիսոց կտրոցօք առ սակաւ սակաւ քարչէին զմարմինն և սպանանէին : Զկէս չարաչար մորթէին և սպանանէին , և զկէս սղոցէին ընդ մէջ և սպանանէին : Զոմանս գայլիկոնօք ² ծակէին զաճղունս նոցա և սպանանէին , և կիսոցն եղէզն հերձեալ հանդոյն հասակացն դնէին շուրջ և սնդէին լարիւք ընդ անդամն , և ձգէին մի մի և հանէին հանդերձ մորթով և մսով և ջղովքն , և այնու սպանանէին . և ըզ-

¹ Փարիզ . զնշմանս և ըլս +ակտելով :
 փանս . . . 'ի +աղոյն և 'ի ծարաւոյ : ² Փարիզ . գէլիխուս ւորով :

կէսն քարամբք ծեծէին անողորմ և սպանանէին :
 Թող զայլ կտտանան որով կտտէին . զի զունչսն հա-
 տանէին , զականջսն խլէին , զմատունսն կտտորէին ,
 զաչսն փորէին , զբարձս և զծունկս ուռամբք խորտա-
 կէին , և զայլս զբուժոյ ոտիցն կախէին , և կիսոց խե-
 ցի ջեռուցեալ յանգանս¹ դնէին և պնդէին . և կիսոց
 քուրձ լնուին մխրով , և թաղէին 'ի ներքս զգլուխն :
 Ոմանց քացախ և մանանիխ արկանէին ընդ քիթսն ,
 և զնոյն դարձեալ արկանէին² յայլ վէրսն և շփէին :
 Կիսոցն ասղունս ընդ զնգնաբերանսն վարէին յան-
 ինայ . և այլոց փշեղէն գաւազանօք նորոգէին զհա-
 բուածսն օր ըստ օրէ : Եւ դարձեալ յետ այսր ամի-
 անհնարին չարչարանաց սրով զգլուխն հատանէին :

Ս' Վնահատակք պատերազմողք , զօրաւորք զօրու-
 թք , առաքինեալք զինուն արդարութե , մտեալք 'ի
 պատերազմ պատենաղէն զինուն կազմութե . որ ժա-
 մանեալ պնդակազմ մարտիւն առին զառաւել յաղ-
 թութիւնն յաւիտենական : Այս էն չարչարանք սա-
 կաւ ժամուց և թուով աւուրց , որ ընկալան զմիտի-
 թարութի խոստմամբք պատրաստեալ յուսոյն , և առ
 'ի սփոփութի ժամանակեայ վշտայն : Այս է ժամա-
 նակեայ տրամութիւն զոր մոռացոյց անվախճան ու-
 րախութիւն : Այս է սէր ճշմարտից . որչափ մտանէ
 'ի քննութի , և ս քան զևս վառի և նորոգի . զի զօ-
 րութք հեռաւոր խոստմանցն յաղթեցին մերձաւոր
 տանջանացն : Ըստ այնմ՝ եթէ « փորձեցեր զմեզ , անձ ,
 և քննեցեր , որպէս քննի արծաթ . անցսք մեք ընդ
 հուր և ընդ ջուր , և հաներ զմեզ 'ի հանգիստ քո » :
 Զի ժամանակեայ նեղութիւնս զյաւիտենական բարիսն
 ընկալցին 'ի Քր Յր 'ի տէր մեր . որում փառք յաւի-
 տեանս :

1 Փարիզ . 'ի ծեփան :

2 Փարիզ . ընդ այլ վէրսն ածէին . . . ընդ ընդանս :

Մի՛ որք անհաւատասցի վասն յաւիտենական կե-
նացն . քանզի թէ ոչ հովանի այնոցիկ էր , ոչ ինչ
յէիցս մնացեալ լինէր : Մի՛ վասն զի ոչ տեսանեմք
զձե՛ծ՝ անհաւատասցուք . զի և ոչ զողիս տեսանեմք՝
որ գործէ զկենդանութի մարմնոյ : Եթէ է իցէ առանց
հոգւոյ կեալ ումեք , է և առանց յաւիտենականին՝
որով եղև ձմ : Եթէ է՝ տեսանեմք աչօք , ասացելոցն
ոչ հաւատամք : Եթէ ոչ տեսանեմք զեղեալսն մե-
ռեալ և յարուցեալ , յաղագս յարու թէն ոչ ընդու-
նիցիմք զհաւատ : Ամենայն մեռեալ ՚ի վերայ երկրի ,
և ձմ կենդանի անճառելի զօրութիս : Ի բաց առ
զգործս , և տեսցես զմարմնոյ մեռելութի : Որ տայ
և առնու , ձմ է . ոչ ՚ի հարկէ ետ , և ոչ զրկէ ՚ի բաց
բառնալով զընութիս : Ամենեցուն միջնորդելով պա-
տրաստեաց . ՚ի ձեռն նորա տայ և առնու որպէս կա-
մի : Առնու , զի մի զընութիս փոխանակ արարչին
կարծեսցուք : Հաւաքէ զմանկունս և զծերս . քանզի
ընութիս սպասաւոր լինի նոյ , և ոչ հակառակի : Հա-
ւաքէ զերիտասարդս պատանեկօք . վասն զի զիտէ
ընութիս զտկարութի իւր , և ոչ ՚ի բաց կայ ՚ի կօչո-
ղէն : Որ զընութիս կարգեաց զմարդկան , յարութի
խոստացաւ . վասն զի անբանիցն բաւական զմերձա-
կայս և եթ կարգեաց , Եթէ կամի՝ ընութիս դատար-
կանայ , և որքան կամի՝ յերկարէ զկենդանութի : Պարտ
է հաւատալ՝ Եթէ յառնեմք որպէս կամի . կորընչի
մարմին զբազում ամս ցրուեալ յերկրի . այլ արաս-
ցէ ձե՛ծ կորստեանն , և ՚ի շահ առնէ զկորուստն : Հուր՝
անյայտ զմարմնականս առնէ . այլ պահեալ՝ լինի
հուր յիծու թէն . հրաման տայ ձե՛ծ հրոյն , և նա զիւր
գործն դարձուցանելով անդրէն փոփոխէ զմարմինսն
զոր միանգամ սպան : Զուր ապականէ զյուրս որ ՚ի

* Ի Ճատընարաց յ. Գ. Գ :

բա՛ճ :

1 Միւս օրինակն . Եթէ ոչ քէ .

2 Միւս օրինակն պարփեալ լինի :

առնէ ոչ աչօք , ասացելոցն ոչ հասա-

նմա անկանին . այլ մերկանայ յիւրմէ զօրու թէնէն ,
 մինչև 'ի բաց տացէ զոր էառն : Ասէ յառակսն . դը-
 Ժոխք և կորուստ յայտնի են առաջի ատեառն : Ընդէր
 մեք յարու թէն ընդգէմ կամք :

Արդ մի ոք 'ի մէնջ կործանեսցի ընդ մեռելոցն .
 քանզի հաւանեցուցանէ զմեզ ամենեցունց դատա-
 ւորն , քանզի մեռաւ և յարեաւ : Մի խոտորեսցուք
 զյոյս մեր , զի մի 'ի հողոյ զանհաւանու թէն զարա-
 խօսու թի ընդունիցիմք . զնմ ինչ մեզ յառաջագոյն
 գրով տպաւորեաց նձ , եթէ լինի ճանապարհ վերջու
 տին հոգւոց մերոց 'ի մարմինս : ԶԱնովք փոխեաց
 և զեղիա յափշտակեաց յերկրէ . և ընդէր մեք ան-
 հաւատու թ՛ք վաղճանիմք : Նա մինչ գեռ կենդանի
 էր , հրամայեաց և եղև . և ոչ ընու թին տկարացաւ ,
 կամ մահ ընդգէմ եկաց : ԶԵղիա ամենեկն յերկրէ
 յերկինս բնակեցոյց . և հաւաքեցաւ ապականու թի
 մարմնոյն ակնարկու թ՛ք արարչին : Ունիմք զօրինակ
 անմահու թէ կենդանեօք և վախճանեցելովք : Հա-
 ւատասցուք ասացելոց , որպէս ինչ լինելոցն իցէ մեզ :
 Զոր ինչ կամի , լինի . վասն այնորիկ պարտ և արժան
 է հաւատալ յայն՝ որ ասացն . զի եթէ ոչ կարէր առ-
 նել զոր կամին , թերևս արդեւք յոչ հաւատալն նմա
 ներեր : Ապա եթէ ետ մեզ փորձիւ զիւրոյ զօրուէն
 գործ , պահանջելոց է 'ի մէնջ զբան իւրոյ հաւատոյն :
 Եթէ ոչ ընձեռեաց ' զհմտու թի ճմարտու թէ իւ-
 րոյ , զանհաւատս իբրև զբարտոզս տանջեսցէ : Կեն-
 դանի է Ենովք , և Եղիա ոչ վաղճանեցաւ . այլ թէ-
 պէտ և մեռանին , ոչ յորժամ մահ կամեսցի , այլ
 յորժամ ինքն հրամայեսցէ : Կայ Քս յարուցեալ 'ի
 մեռելոց , և զմահ ոչ տեսանէ . զի ինքն գործակից
 եղև , զի ապրեսցուք , և զի զյոյս յարու թէ ստաս-
 ցուք : Զնոսա կենդանիս հաւաքեաց , և զբիւրս այլս
 մահու մատնեաց . զնոսա 'ի կենդանուէ աւանդեաց
 մինչև ցորքան կամեսցի , և զվախճանեալսն 'ի դժո-
 խըս մատնեալ պահեաց . զնոսա յերկրէ փոխեաց , և
 զբազումս 'ի մարմնոց որոշեաց ² : Արդ որպէս Ենովք

1 Միւս օրինակն ընդիւնեաց ... Բն+ հող հմտութեցին , և հոգի՛ք ի-
 շրոգութեան գործելոց է : Ժոխք :

2 Միւս օր . յաւելու . Մտք-

և Եղիա դարձեալ էն յաշխարհ գալոց, նոյնպէս և հոգիքն 'ի մարմինս եկեսցեն :

Կամին ուսանել թէ հօւր աստուծոյ պահէ և ոչ ապականէ զմարմինս . ընթերցիր զերից մանկանցն զիրս հնոցին : Կամին ուսանել եթէ ջուր զհաւատ պահէ զարարին . հարց զկարմիր ծովն, և ասէ քեզ : Յանկան ուսանել թէ որպէս անկորուստ պահէ ըզմարմինս . հարց զՅովնան և պատմէ քեզ : Ետես գերեզման խոր զմարմնոյ բնութի զգազանին, և սքանչացաւ զիւր բնութիւնն պահեալ յաղազս տեառն : Ամենքեան զարհուրին յարարէն . վասն զի նոքա նախախնամութի նորա և կամօք դոյապան : Չխոնաւ բնութի կարմիր ծովուն ցամաք արար, ցուցանելով եթէ կարէ զմեռեալս յարուցանել : Չերկիր ցամաք՝ առ ջրհեղեղան խոնաւ արար . և զիարդ ոչ կարիցէ դարձեալ յարութիւն առնել մեռելոց : Յեզիպտոս զերկին երկիր եցոյց . զլարայէլ ընկալաւ իբրև 'ի զիրկս, զի մի փաս ինչ կրեսցեն 'ի հրոյ . և ընդէր անհաւատամք 'ի մեռելոց յառնել : Չերկիր՝ հնոց հրոյ եցոյց բոցակիղեալ, զի ծանիցուք՝ եթէ նա ըզբնութիս նոցա արար : ՉՍողոմ՝ բոցակիղեալ տոչորեաց . և դատաստանք մնան յանհաւատս : Աչ առ ժամայն եղև տարերցն փոփոխումն, այլ յետ երից հազար ամաց այնոքիկ կատարեցան . զի ցուցցէ զփոփոխումն նոցա ոչ ըստ բնութե, այլ ըստ այ հրամանին : Եւ եթէ առաջին և մեծամեծ իրօք տարերքս փոփոխեցան յոր ինչ անձ կամեցաւ, ընդէր և մեք ոչ հաւատամք՝ եթէ մահկանացու մարմինքս անմահ լինելոց են : Քանզի եթէ փոփոխեցաւ ջուր յարիւն յեղիպտոս, և դարձեալ յարենէ 'ի ջուր եղև, զիարդ կարասցուք ոչ հաւատալ այ՝ եթէ առնելոց է զապականացուս անապական : Եր և Ադամ՝ ի սկզբանն ջուր մաքուր, յաղազս անմահութեն ասեմ . յանցանելովն եղև արիւն վասն ապականացու բնութեն ընդունելոյ : Աւաքեալ՝ մարմին և արիւն կուէ զամուսնութի մանկածնութե . այլ զի 'ի յարութեն ոչ կանայս առնեն և ոչ արանց լինին, վասն այսորիկ զարքայութին երկնից ժառանգել ոչ կարեն : Աչ զմարմինն 'ի բաց եհան յարքայութեն զբնութի մարդկան :

այլ զապականութի ասաց և ոչ զմարմին . և զեկոյց զամուսնութի հարօսանեաց : Ասելով զապականուի , զհերձուածոյն զուշակեաց՝ որ ամուսնութի ՚ի հանդերձեալն քարոզէն :

Անիմ ցուցանել յաղազս մարմնոյ բնութէս , զի յարքայութի նյ լինելոց է : Ասէ Առաքեալ , եթէ կերպարանակից Բոի յարուածեանն լինելոց եմք : Եւ զԲո Ստեփանոս ընդ աջմէ Հօր կացեալ ճանաչէր : Անծանօթ ՚ի մարմնոյ լինէր . քանզի և Ստեփանոս ետես զԲո նախ քան զյարուին : Եթէ ծանեալ զԲո ՚ի կերպարանս մարմնոյն հաւանէր : Եւ եթէ ըստ Բոի յառնելոց եմք , ո՞վ որ անհաւատասցի եթէ մեռեալ մարմինք զանապականութիւն ոչ ժառանգեն : Եւ զաշակերտսն ինքն տէրն հաւանեցոյց ասելովն , թէ ոգի՝ մարմին և ոսկերս ոչ ունի , որպէս զիսս տեսանէք ունելով : Եւ զիւրդ ոմանք զքարոզութին նյ ընդ իւրեանց զօրութէն հաւասարելով ոչ ամաչէն :

Կիտէ երկին զզօրութի արարչին , և հնազանդի բանի հրամանի նորա : Մատոյց երբեմն և հրէիցն յանապատին զոր ինչ երկիր կարգեցաւ սպասաւորել մարդկան : Կերակրեաց երկին զմարմինս զ՚ի յերկրէ լիեալս՝ զոր ինչ երկրի մօրս անուցանել հրամայեաց : Այլ ցօղ ՚ի սերմանց աճեցումն ետ երկրին , այլ կերակուրս պատրաստականս առաքեաց մարդկան : Կիտէր եթէ ՚ի յարուածէն յերկնի բնակեն , և իբրև յառաջանալով զնոսս սնոյց : Այլ երկանի կարօտացաւ և ոչ ազօրւոյ , այլ գործեցեալ զայն՝ ՚ի վայր առաքեաց : Աւսցուք յայնմանէ՝ եթէ առանց երկանոյ մարմինքս ՚ի հանդերձելումն կեան : Այլ երկրի պէտք են և ոչ մշակի կերակրոյ իբք . զի որքան օր էր՝ ըզհունձս ընդունէին . ոչ զպտուղս , այլ զմարմնոյ՝ կերակուրս : Աւսցուք յեղելոցս զինչ է անախտուի յարուածէն : Անդ ծանիցուք ՚ի պատմելոյն այսու զինչ է անհոգութի յաւիտենական կենացն : Այլ հնացան հանդերձքն՝ զի ոչ երկրաւոր զգեստուց կարօտանամք ՚ի հանդերձեալն . ոչ հնացան կօշիկքն , զի և ոչ աղ-

1 Միւս օրինակն զանճարին . . . Ժանիշոտ ՚ի պատմելոյն . . . զի և ոչ անպատ :

քատ լինին պահպանութեն, և ոչ ոսն զքարի հարկանիցի : Ուտէին զմանանայն ոչ ծասկելով, զի 'ի յարութեն 'ի հոգևոր կերակուրն վայելելոց եմք : Ոչ 'ի բաց է հան անձ զմարմնական զգեստն, ոչ սպաս տանելով կերակրոյ . զի ցուցցէ եթէ բոլորովին յարուիր առնէ մարմնոյ : Ընկալաւ զմարմնոյ միջնորդութի 'ի սպասաւորութի բարեպաշտուէ հանդերձ հոգևով . ցուցանելով եթէ յօրինակի իւրոյ շնորհին յարուցանէ զբովանդակ մարմինս : Ամենեցուն սպասաւոր լինէր երկին, մանկանց և տղայոց տայր զկերակուրն, զի ծանիցուք՝ եթէ անձ բնութի յարութեն յանդիման կայցէ : Կաթնակերբն իբրև զկաթն զմանանայն 'ի մարցն ծծէին, զի և ինքեանք յարիցեն յառաւելութի սքանչելեացն :

(Նորհն այլ ելից վայելու թիք զյարութին . քանզի անձ յաղազս նորա տպաւորեցան : Գիտեմ զվայսն՝ որ ունի զօրինակ յարութեն . այս է գաւազանն Ահարոնի 'ի որ ծաղկեցաւ . քանզի մեռաւ զառ ժամանակեայ բնութիւնն, այլ կենդանացաւ անձառելի զօրութի 'ի ձեռն անձային շնորհին : Քան զյուրով գաւազանք պատուականագոյն են այլ մարմնք մարդկան . քանզի վասն սոցա գաւազանքն բողբոջեցին : Եւ եթէ վն Ահարոնի գաւազանն ծաղկեցաւ, յաղազս Ահարոնի և մարմինն նորա յարիցէ . եթէ 'ի փառս քահանայութեն Ահարոնի զգաւազան 'ի մեռելութի յանդիման կացոյց կենդանի, յաղազս յաւիտենական կենաց նորա և զմեռեալ մարմինն յարուցանէ : Ոչ այնպէս գաւազանն սիրելի էր Ահարոնի . որպէս մարմինն : Ամենայն ուրեք զսիրելագոյնն փառօք պատուեսցէ . և ' այնպէս ինամբ տանի, զի իցէ և կեցցէ . ապա ուրեմն որ զհրաշագոյնն արար, զնուազագոյնն առաւել ևս արասցէ : Գաւազանն էր առանց արմատոյ և կենդանացաւ . նոյնպէս և մարմինն առանց արգանդի դարձեալ կեցցէ : Ոչ ևս եկաց գաւազանն 'ի վերայ երկրի ներգործելով բնութեն . և մեռեալն առանց իրիք պատճառի յարիցէ : Ի տան

1 Միւս օրինակն ուլ այնպէս է . հրաշագոյնն արար զնոսալն . . .
 ուսոյն ինամ գանի . . . ապա ուրեմն արասցէ և զվճարոյնն :

կայր գաւազանն բազում ժամանակօք, զՏիւթ խոնարութեն 'ի բաց լքանելով. և մարմնք 'ի գերեզմանս կան և մնան բազում ժամանակս գաղարեալ 'ի կենդանութէ: Ոչ յօգս էր գաւազանն և ոչ մերձ 'ի ջուր, այլ 'ի յոյժ ցամաքութէ բողբոջեաց. և մեռեալք ոչ ունին զՏիւթ կենդանութե և առժամայն այ ասելով յառնեն: Կինն Ոփնեայ՝ նուն շեղեայ ըզմահու ունէր զօրինակ անդ ծնանելով մանուկ. և մահ 'ի յարութեն զամ ազգայինս արձակեսցէ: Կա ծնաւ և մեռաւ. և սա յառաջ ածեալ զմեռեալս՝ վախճանեսցի: Ի նմին աուր խնդութի և տրտմութի. նոյնպէս և 'ի յարութեն անմանիցն սուգ է, և արդարոցն ցնծութի: Ամուլ էր և Հռեբեկա, որպէս և յարութին անպտուղ է. 'ի վախճանի ծնաւ, նոյնպէս և յարութին արասցէ: Ի միում երկունս երկու մանկունս ծնաւ զչար և զբարի. նոյնպէս և յարութին: Վայ այնոցիկ՝ որ Յեսուայ բաժինն լինիցին, զի զնզովս ժառանգեսցեն: Երանի որ 'ի վիճակին Զակովբայ գտցի, զի զյաւիտենական կեանս ժառանգեսցէ: Որում և մեք արժանասցուք ՀնորՏօքն Քթի այ մերոյ. ընդ որում Հօր և սուրբ Հօգւոյն փառք իշխանութի և պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ՎԱՍՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻՆ

ԵՒ ՄԻՒՍԱՆԴԱՄ ԴԱՍՏԵԱՆ *

Երկուսն ալ մեծնեքեան, եղբարք, լուարուք ինձ և խորհրդակցու թէ իմոյ մեղաւորի և տգիտի Եփրեմի. քանզի ժամանեաց մեզ օրն այն ահաւոր և մեծ. և մեք, սիրելիք, զբոսանիմք՝ ոչ զմտաւ ածելով զփոքր ժամանակս զայս, և փութալ հաշտեցուցանել զնձ: Ահա աւուրք և ամիսք և տարիք իբրև զերազ անցանեն և իբրև ստուեր երեկորի. զի եկեսցէ վաղվաղակի ահաւոր և մեծ գալուստն տեառն: Արդար իսկ և ահաւոր օրն այն մեղաւորացն, և որք ոչ կամեցան առնել զկամս նոյ և ապրել: Արդ աղաչեմ զձեզ, եղբարք հարազատք, եկայք՝ ի բաց ընկեսցուք զհոգս երկրաւոր իրացս. վասն զի նամ անցանէ, բովանդակ ապականի, և ոչ ինչ մեզ օգնէ՝ ի ժամուն յայնմիկ, բայց գործք բարիք զորս աստ ունիմք. քանզի հանդերձեալ է իւրաքանչիւր ոք բառնալ զիւր գործն և զիսոս առաջի բեմբին ահաւոր դատաստանին նոյ: Դողայ սիրտ, և երիկամունք այլայլին յորժամ լինի անդ գործոցն յայտնուի, խորհրդոց և խօսից: Մեծ երկիւղ է, եղբարք. մեծ դողումն է, սիրելիք: Ո՞րքեօք ոչ զարհուրեսցի. ո՞ր ոչ դողացէ, սգացցի և լացցէ. զի անդ յայտնելոց է զոր ինչ գործեցաք՝ ի ծածուկս և ի խաւարի:

Իմացարուք զայս զոր ձեզ ասեմ, և տամ հաստատութիւն ձերոյ սիրոյդ: Ծառք պտղարերք ի ներքուստ ի յինքեանց ի ժամանակի իւրեանց բողբոջեցուցանեն զպտուղս հանդերձ տերեօք: Ո՞ւստ ուստեք ծառք զգեհունն զիւրեանց քաջ վայելութիւնս. այլ ներքուստ յինքեանն հրամանաւ նոյ բերեն զպտուղն ըստ բնութենն: Կոյնպէս և յաւուրն յայնմիկ յահաւորի առաջի արկանին նամ մարմինք մարդկան

* Յերկուց օրինակաց. միոյն ևեթ թուականն յայտնի 226:

զոր ինչ գործեցին բարի կամ զչար . և ընդունի իւրաքանչիւր ոք յանդիման բեմբին ահաւոր դատաւորին զգործս իբրև զպտուղ, զխօսս իբրև զտերև : Արդարք բառնան զպտուղ գեղեցիկ վայելուչ . սուրբք ընդունին զպտուղ բարի . և քաջագուարձ՝ վկայք բերեն զտանջանացն և զարարանացն զպարծանս համբերութիւն . կրօնաւորքն բառնան զձգնուիս, զժուժկալուժիս, զպաղատանս : Արք մեղաւորք, ամբարիշտք և պիղծք ընդունին անդ զպտուղ վատթար և զապականեալ լի ամօթով և լալով և ողբով՝ զորդն անքուն յանշէջ հուրն : Ահագին է անդ դատաստանն, ով եղբարք . վասն զի առանց վկայից յայանին գործքն և խօսքն, խորհուրդք և մտածութիւք, յորժամ մերձ կայցեն հազարք հազարաց և բիւրք բիւրուց քերովբէից և սերովբէից, արդարոց, սրբոց և մարգարէից և առաքելոց :

Արդ ընդէր հեղգամք . քանզի ժամանակ եհաս և օրն մերձեցաւ, յորժամ զգաղանիս մեր զամ ահաւոր դատաւորն 'ի լոյս ածիցէ : Եւթէ գիտեալք զինչ մեր առաջի կայ, լայաք արդեւք յամ ժամ 'ի տուէ և 'ի գիշերի աղաչելով զամ, զի փրկեսցէ զմեզ յամօթոյն յայնմանէ և յաւիտենական խաւարէն : Կարկի բերանն մարդոյն առաջի բեմբին . դողան ամ արարածք և նորին իսկ գունդք սրբոց հրեշտակաց 'ի փառաց նորա գալտեանն :

Օ ինչ և ստեմք նմա յաւուրն դատաստանի, եւթէ 'ի ժամանակիս յայսմիկ ծուլանայցեմք . քանզի նա երկայնամիտ էր : Որ զամենեսեան զմեզ կոչէ յիւր արքայութիւն, բան 'ի մէնջ պահանջէ զպղերգուէն՝ սուղ ժամանակիս այսորիկ : Եւ ինքն մեզ ասէ . յազազս ձեր մարմնացայ, վասն ձեր մարմնապէս 'ի վերայ երկրի գնացի, ձեր աղազաւ տանջեցայ, յաղազս ձեր թուք առի, վասն ձեր ապտակեցայ, յաղազս ձեր խաչեցայ, ձեր աղազաւ 'ի վերայ փայտին քացախ արբի, զի զձեզ արարից'սբս և երկնայինս : Զիմ արքայութիւն ձեզ շնորհեցի, զիմ դրախտան ձեզ պարգևեցի . զամենեսեան եղբարս իմ պատուեցի, Հօր

ընծայեցի զձեզ, զՀոգին առաքեցի. առաւել ևս քան զայս անձայլ զինչ արդեօք ունէի առնել և ոչ արարի ձեզ, զի դուք ապրեցիք. զյօժարամտութիւնս՝ միայն ոչ բռնադատել, զի մի՛ ՚ի հարկէ իցէ ձեր փրկուին : Ասացեք, մեղաւորք և մահկանացուք ըստ բնութեանդ . զինչ դուք չարչարեցայք վասն իմ տեառոնս՝ որ չարչարեցայ վասն ձեր : Ահա պատրաստեցի զարքայութիւն և զկեանս, զհանգիստ և զուրախութիւն և զտանջանս յաւիտենականս յարտաքին խաւարին, ուր կամի իւրաքանչիւր որ երթալ իշխանութիւն իւրով :

Եկայք ամենեքեան երկրպագուք նամ, և լացուք առաջի արարչի տեառն մերոյ ասելով. օ տէր, զայդ անձիբք և զանձ համբերեցեր յաղազս մեր . բայց մեք մեղաւորքս անարդեմք յանձ ժամ զբարեգործութիւնս : Աստուած ես անսկիզբն բնութեմք, անհասանելի, անչարչարելի, անկարօտ . հաճոյ թուեցաւ քում չարչարանօք խաչին փրկել զմեղաւորս՝ որ ըզքեզ ոչ ճանաչէին . պարզեցեցեր նոցա զլոյս գիտութեմք : Արդ զինչ ևս տացեն քեզ ազգ մեղաւորաց՝ անհասանելոյդ նոյ, բարեոյդ և զթածիդ առ ամենիսեան . որք են յօժարութեմք իւրեանց ամբարիշտք ոչ ըստ բնութեան, զի նախ քան զապրելն մեր ամբարիշտ էր անձ ազգ, և դարձեալ զկնի մեղաւորք եմք մերով յօժարութեմք : Իսկ դու, տէր, նոյն իսկ ես յանձ ժամ բարի և բազմագութ, ահաւոր և փառաւորեալ, յաւիտենից արարիչ . և բառնաս ՚ի սկզբբան դժուարութեմք մերոյ յաղազս յոլով զթութեցքո զոր ցուցեր ՚ի մեզ յորդիս մարդկան : Յաղթեցար, անձ, ՚ի սիրոյ քումմէ, և ՚ի սր զթութեց մերձեցար ՚ի խաչն յաղազս փրկութեմք անձ աշխարհի : Ի քումմէ չնորհէ ուսաք զայս ասել առաջի փառաց քոյ . զի եթէ ոչ էիր յաղթեալ ՚ի քումմէ զթոյդ, Բժ, զքեզ ոչ մատուցանէիր յաղազս մեղաւորաց զենումն և պատարագ : Ացան, ով տէր, միտք ծառայի քո ՚ի քաղցրութեմք չնորհի քո և սիրոյ . յարաժամ քաղցրանան, միշտ լուսաւորին, յաճախապէս հաստատին . յարաժամ անարդեան, և ՚ի դառնութիւն զին

քեանս փոփոխեն՝ ոչ ախորժելով միշտ զքաղցրուն ունել զիւրեանց տեառն :

Յն միաձին ճառագայթ Հօր 'ի լոյս բնակեալ յանմատոյց յանմերձեանալի 'ի լոյս անհասանելի , որ լուսաւորեցեր շնորհօք զամ աշխարհս , լուսաւորեալ և յիս զխաւարեալ զայս իմ . քանզի ծածկեալ յիս խաւարին մասն՝ լուսաւորէ միշտ զնա շնորհօք , զի մի խաւարեացի 'ի ժանդացուցէն : Քանզի նմանեցան , ով տէր , մարմինք մեր նորատունկ ծառոյն՝ որ պէտս ունի յարաժամ հիւ թոյ ջրոյ . նոյնպէս միտքս մեր տկարք անլնդհատ կարօտանան քում շնորհիդ . հաստատութե և լուսաւորուե : Բան քո , տէր , բացցէ զկուրացեալ զայս իմ : Ի մօրէ ծնեցելոյն մեծ սքանչելիք եղեն 'ի Սելովմա . կուրին տեսանել մարմնաւոր աչօք լուսաւորեցաւ , և 'ի ներքուստ ահամբ մտացն քարողեալ առանց երկիւղի զբժիշկն իւր : Ած փրկիչ իմ , լուսաւորեալ զայս մեր սրտից սիրել զքեզ տէր , և ցանկանալով կատարեալ միշտ զբո կամս . վասն զի Սելովմա հեռի է 'ի մէնջ , ահա բաժակ քո ահաւոր արեանդ լի է լուսով և կենօք , զսա մեզ շնորհէ յիմաստութի և 'ի լուսաւորութի . զի հանդերձ հաւատով , սիրով սրբութի մերձեցեալ 'ի նա , զի եղիցի նա մեզ 'ի մեղաց թողութի , և մի 'ի դատապարտութի յաւուրն դատաստանին : Զի որ հպին յիծայինսն անարժան անձամբ , զինքն դատապարտելով , ոչ սրբելով զինքն՝ զթագաւորն ընդունելով յիւրում հարսնարանին :

Սեր հոգիս հարսն սուրբ է անմահ փեսային . և հարսանիք են իծային խորհուրդն , կերեալ և արբեալ սք հօգւովն : Արդ հայեա 'ի քեզ , զհարսնարանդ քո միշտ պահեա անաղտ , և փափագեա ընդ ունել զքեզ զթագաւորն երկնային զփեսայն , զի յաւուրն յայնմիկ գայցէ տէրն , օթեվանս առնիցէ հանդերձ Հարբն իւրով , և առաջի հրեշտակաց և հրեշտակապետաց գովուի քեզ լինիցի 'ի դրախտին հանդերձ մեծ փառօք , և խնդութի մտցես : Վասն զի զինչ 'ի քէն խնդրէ նիծ , ով մարդ , բայց 'ի փրկութենէն : Եւ եթէ դու յապաղեսցես ոչ կամելով ապրել , յուղիղ ճանապարհս նյ դնալ , և զպատուի-

բանս նորա ոչ ատորժես կատարել, զքեզ ինքն սպանանես և արտաքս հանես յերկնային հարսնարանէն : Արտուած սուրբ առանց մեղաց՝ յիւր միածին Որդին ոչ ինայեաց վասն քո . իսկ դու , ոյլ թշուառական , քեզ ոչ ողորմիս : Սթափեցիր 'ի քնոյ քու մէջ գոնէ սակաւ ինչ անագան . բայ զքերան քո , աղաչեա զնա , ընկեա 'ի քէն 'ի բայ զմեղացն ծանրութիւնն . ողորմեա քեզ , պաղատեա քեզ յաճախապէս , արտասուեա անընդհատ : Փախիր 'ի թուլուի , ատեա զպղերգուի , տաղտկեա 'ի չարութիւն : Փափագեա 'ի ժուժկալութիւն , ճգնեա 'ի հանդարտութիւն , կրթեա 'ի սաղմոսերգութիւն : Փուլթա , ոյլ եղբայր , մինչ դեռ ժամանակ է . սիրեա զիմ 'ի բոլոր սրտէ քու մէջ , որպէս և զքեզ սիրեաց : Աեր տաճար նոյ , և բնակեաց 'ի քեզ բարձրեալն . քզի հոգի որ ունիցի յինքեան զիմ , տաճար սբ և մաքուր լինի նոյ : Ածային խորհուրդք պաշտին 'ի նմա . հրեշտակք երկնից ցնծան անդ , և ճեպին միշտ փոյթ առնել նմա : Յոգւոջն յորում տրն իւրեանց բնակէ , հրեշտակք փութան պատուել զողին զայն , վասն զի տաճար գտանին տն իւրեանց :

Արանի մարդոյ՝ որ զքեզ սիրէ 'ի բոլոր սրտէ իւրմէ , և ատէ զաշխարհ և զիմ որ 'ի նմա է , զի զքեզ միայն ունիցի սբ տէր տէր : Եթէ որ այսպէս սիրէ զիմ ճամարտապէս , այնպիսոյն միտքն ոչ ևս են յերկրի , այլ 'ի վեր յարաժամ , ուր և սիրեաց և հուպ բաղձացաւ . ծարաւեաց մտօքն , անտի քաղցրանայ , անտի լուսաւորի , անտի լցեալ լինին քաղցրութիւն միշտ սիրովն նոյ ուրախութիւն . և քաղցրութիւն նոյ լի և ճամարտապէս սիրովն նոյ : Երանի որ ճաշակեաց 'ի նմանէն , և ոչ յագեցաւ քաղցրութիւն սիրովն նոյ : Ո՞ որ կարէ ասել զնմանէն արժանապէս : Պաւղոս առաքեալ , որ ճաշակեաց 'ի նմանէն և յագեցեալ նովաւ , նա աղաղակէ և ասէ . ոչ բարձրուի և ոչ խորութիւն և ոչ նոյն ինքն կեանքս , ոչ հանդերձեալ մահ , ոչ իմ հրեշտակք , ոչ պետութիւնք և ոչ իշխանութիւն , ոչ այլ ինչ արարածք իմ 'ի միասին ոչ կարեն հեռացուցանել 'ի սիրոյն նոյ զանձն՝ որ ճաշակեաց 'ի սիրոյ նորա : Հուր է սէրն նոյ , զօրանայ յոգւոջն՝ որ փափարէ նմա . պայծառս գործէ զգայուի նորա . բարձ

րանայ 'ի յերկրէ, ատէ զերկրայինսս, զնա միայն տեսանէ զոր սիրեացն :

Որդապետեն մեզ զայսոսիկ և ասեն 'որ վիպքն՝ որք ճաշակեցին 'ի նմանէն և յագեցան 'ի նմանէն : Կապանք կակուղ են առ սերն այ, և ոչ կարէ սուր երկսայրի զնա հատանել : Քանզի թէպէտ և կոտորէին բռնաւորքն զանդամս սրբոյն, սակայն զսերն նորա ոչ կարէին կտրել : Ո՛վ կակուղ կապանք սիրոյն այ . լի է արդարեւ սքանչելեօք, ոչ կարելով հատանել սուրն զնա, և ոչ հուր ելոյժ զնա : Անդամք կոտորեալք, և զսերն ոչ կտրէին . այրեցեալք լինէին անդամք, և կապեալք՝ 'ի սիրոյն ոչ խզէին : Ընկղմեալ լինէին դարձեալ մարմինք սրբոյն, բայց սերն նոցա ոչ ընկղմէր : Ի կապանս մտանէին անդամքն, և սերն ոչ կապեցաւ : Ո՛վ արդեւք ոչ զարմանասցի ընդ հեշտալի սիրոյն կապանս, որ ոչ հատաւ երբէք և ոչ լուծաւ : Եթէ որ սիրեսցէ երբէք զամժ ճշմարտապէս, զայնպիսի սերն ընկալաւ, զայնպիսի սերն ետ տէրն իւրում եկեղեցւոյ, և զարդարեալ զնա սիրովն : Այն սերն գրաւական է այ յոգւոջն . սիւն և հաստատուի գտանի սերն 'ի 'որ յանձինս : Նոյն սերն զմիածին Որդին առ մեզ ի իջոյց . նովին սիրովն ամ մարդացաւ . նովին անմարմինն մարմնացաւ . 'ի ձեռն նորին սիրոյն կապեցաւ զօրաւորն . նովին սիրովն հոգի հարսն եղև փեսային, զի տեսանիցէ յինքեան զքաջալայելուին իւր հոգին . նովաւ չարչարեցաւ անչարչարելի փեսայն : Եւ եթէ արտաքոյ իցէ սիրոյն այնորիկ անձն, ոչ հաճի ընդ նա երկնաւոր տէրն . բռնադատել երբէք յօժարուի նորա ոչ կամի . վասն որոյ միանգամ ետ նմա ի շնանու թի՛ առաքինանալ միշտ, որպէս ախորժիցէ : Ո՛վ կարասցէ և կամ ո՞ր բաւեսցէ փառաւորել զամժ զփրկիչն յազագս շնորհին զոր ընկալաք ամենիքեան 'ի ձեռն շնորհին նորա : Փառք գոհու թի նորա հաճոյութեն :

Ուարուք, եղբարք, գեղեցիկ խորհրդակցութե իմոյ անարգի, և ճեպեսցուք մինչ դեռ ժամանակս ունիմք առաքինանալոյ սրբութի՛ք և արժանաւոր այ, զի Հոգին 'որ բնակեսցէ 'ի մեզ, սերն այ յաճախեսցէ յանձինս մեր . քանզի այս են կամք նորա կատարեալք

յամ՝ ժամ: Մի ինչ կայցուք, եղբարք, քան զայս
 հոգ, եթէ որպէս անձինք մեր գտցին՝ ՚ի լոյս: Մի փորձեցուք
 զանձինս ընդ երկրաւոր իրս և ընդ հոգս
 ստացուածոց և ընչից. այլ զարդարեսցուք զայն աղօ-
 թիւք և պահօք, տքնութիւն և արտասուօք. որպէս զի
 գտցէ անձն փոքր ինչ համարձակութիւն առաջի բեմ-
 բին ահաւոր դատաւորին, յորժամ մերձ կացցեն ամ
 անձինք երկիւղիւ, յորժամ վինի որոշումն ընտրե-
 լեացն ՚ի մեղաւորացն, յորժամ կացցեն ոչխարքն
 ընդ աջմէ և ուլքն ընդ ահեկէ: Հաւանեցարուք,
 եղբարք, զի մերձեալ է տեառն գալուստն՝ որ հա-
 տուցանէ իւրաքանչիւր ըստ գործոց. և զընտրեալն
 իւր ընդունի ՚ի լոյսն յաւիտենական, տանջէ և զմե-
 ղաւորսն որք զայրացուցին զնա: Երանի մարդոյն՝ որ
 եգիտ համարձակութիւն ՚ի ժամուն յայնմիկ, և լուաւ
 զերանելի զձայնն զայն «Եկայք օրհնեալք շօր իմոյ.
 ընտրեալք, ժառանգեցէք զարքայութիւն», Եւսյնժամ
 տեսանէ իւրաքանչիւր զինքն ՚ի լոյս, հայի ընդ ին-
 քեանն յանկարծելի փառսն, և սքանչացեալ զմտաւ
 ածէ յինքեան ասելով. արդեւք ես ՚ի յինքն, և զիմարդ
 ես անարժանս այսպէս գտայ: Մերձենան և հրեշ-
 տակք հանդերձ ինդուութիւն մեծաւ՝ փառաւորել զոքս.
 և պատմեն նոցա զառաքինութիւն նոցա, զճիշտութիւն,
 զժուժկալութիւն, զտքնութիւն, զաղօթսիրութիւն, զկա-
 մաւոր աղքատսիրութիւն, զկատարեալ անստացուա-
 ծութիւն, զհամբերութիւն ՚ի ծարաւոյ, զժուժկալութիւն
 ՚ի քաղցոյ, զերկարելն յաղօթս, զինդութիւն ՚ի մեր-
 կութիւն յաղազս կատարեալ սիրոյն Քսի: Զայսոսիկ
 հրեշտակք մեծաւ ուրախութիւն ասեն արդարոյն:
 Պատասխանի տան նոցա արդարքն և ասեն. «ամենաին՝
 որ ՚ի վերայ երկրի՝ մի ինչ գեղեցիկ ուղղուի ոչ գտաւ
 առ մեզ: Գարձեալ հրեշտակք յիշեցուցանեն նոցա
 զտեղին և զժամանակն. և հրաշանալով ընդ նոսա
 զամ՝ փառաւորեն, տեսանելով ՚ի յերկինս զմարմինս
 սրբոց քան զլոյս պայծառագոյն: Նահատակեցան
 կամբ ՚ի վերայ երկրի, և համբերութիւն ծածկեցին
 յինքեանս զգեղեցիկ մարգարիտն և զանաղտ պատ-
 մուճանն: Քանզի գտին յանդաստանի գանձ ծած-
 կեալ, և վաճառելով զամ՝ ինչս իւրեանց ՚ի վերայ

Երկրի՝ զնա ստացան : Փոքր է ժամանակ ճգնութեան , եղբարք , և մեծ է հանգիստն . սուղ է ժամանակ վաստակոյս ճգնութեան , և յաւիտեանս յաւիտենից է դրախտն՝ փափկութեան հանգիստն : Եթէ որ գիտիցէ ինչ զիւր եթէ մեղաւ նոյն , և ախորժելով թուլանայ , յանցեալ կամօք , արտասուեսցէ սիրով , լացցէ անընդհատ , զի արտասուօք ձգեսցէ զնորհման յինքն . ստացէ զզուամն , լուսացէ զմարմինն իւր արտասուօք և հառաւանք :

Ունիցիմք արդեւք զփորձ արտասուացն , եղբարք . լուսաւորեցան որ ՚ի ձէնջ իննդութիւն , եղբարք , այնուիկ արտասուօք՝ որ ըստ նոյն են : Հաւանեցարօք , եղբարք , ոչ ինչ ՚ի վերայ երկրի քաղցրագոյն քան զիննդութիւն և զհանգիստ ժամուն այնմիկ : Յորժամ որ աղօթիւք հայցիցէ ընդ անձ ՚ի սրտի իւրում , փափազէ միշտ ընդ նոյն : Եթէ որ ՚ի ձէնջ հմուտ իցէ և քաղցրացաւ յարտասուս , սիրով պաղատիցի , բարձրանայ ՚ի յերկրէ , լինի ինքն բոլորովին արտաքոյ մարմնոյն . և զի՛նչ և ստեմ մարմնոյ , բովանդակ արտաքոյ յաւիտենիս այսորիկ լինի , ոչ ևս ՚ի վերայ երկրի լինիցի . այնպիսին ընդ նոյն խօսի , ՚ի Քսէ լուսաւորի , որ հոգոյն միշտ սրբի : Մեծ սքանչելիք է , եղբարք , մարդ հողեղէն ընդ նոյն խօսի ՚ի որ յաղօթս իւր : Երանի մարդոյն՝ որ ունի ապաշաւանս յամ ժամ առ անձ : Զզջացումն բժշկութիւն է անձինն , լուսաւորուի հոգոյն , ապաշաւանք , մեղաց թողուի . զհոգին որ առ մեզ ձգեն . ապաշխարուիք զՅիսուս զմիածինն բովանդակեցուցանեն ՚ի մեզ . յամ ժամ նմա ցանգամք :

Ամիմք պատմել ձեզ , եղբարք , զզօրութիւն արտասուաց : Աննա արտասուօք առ յայ զՍամուէլ մարդարէ՝ բարձրութիւն և պարծանս սրտի իւրում : Աինն մեղաւոր ՚ի տանն Սիմոնի ՚ի Քսէ առ թողուի մեղաց լալով և թանալով զոտն նորա : Մեծ է զօրուի արտասուաց , եղբարք . մեծապէս զօրանան արտասուք առ անձ , լուսանան միշտ զանձինս ՚ի մեղաց և մարբէն յանօրէնութեց : Արտասուք ըստ նոյն՝ համարձակութիւն տան յարաժամ առ անձ . ոչ կարեն երբէք մերձենալ պիղծ խորհուրդք յողի՝ որ ունի զըզուամն : Զի՛նչ արդեւք քան զայն քաղցրութիւն գտա-

նիցի. զի՛նչ փափաքելի քան զերանու թի՛ն նորա, յոր ժամ զնոյն ինքն զի՛ծ տեսանէ անձն աղօթելով առ նա : Յորժամ ցանկայ հոգւոյն, զնա տեսանէ միշտ 'ի պաղատանսն, ընդ նմա խօսի 'ի տուրնջեան և 'ի գիշերի : Գանձ անկողնպտելի է սէրն ւնյ, անճառելի ինդու թի՛ն . անդ բերկրի հոգի՛ որ ունի զսէրն զայն : Զսէր ասեմ ոչ զմի աւուր, այլ զլեալն 'ի գիշերի և 'ի տուրնջեան իբրև յոգւոջ :

Ըղբււր յստակ են գուժք միշտ 'ի յոգւոջ, եղբարք . ուռգանէ զտունկն պտղաբեր զանձինն . տունկ պտղաբեր զուղղու թի՛ն ասեմ և զառաքինու թի՛ն նորա՝ ուռգել միշտ արտասուօք և աղօթիւք . տնկէ զտունկն գեղեցիկ զպտղաբեր և զքաջազուարճ միշտ յանձին քում . և ուռգանէ զնա դարձեալ արտասուօք և պաղատանօք : Տունկք ուռգեալք արտասուօք և աղօթիւք բերէ նա պտուղ քաջազուարճ՝ որ պիտանացու է հոգւոյ : Ընտիրք և գեղեցիկք լինիցին այնորիկ . անսպառ ուռգանեն զտունկն քո արտասուօք և աղօթիւք, զի ուռգանեալք աճիցեն և պտղաբերք լինիցին հանապազօր : Մի լինիր ինձ նմա՝ նող լքելոյ և մեղաւորի, որ ասեմ զօրհանապազ և ոչ առնեմ երբէք . ծոյլ յօժարու թի՛ք և թոյլ յորդորմամք, և ոչ աղօթս սքս . զի գիտեմ զիս յիմ ժամ մեղաւոր, և երկուցեալ միշտ 'ի հանդերձեալ դատաստանէն, և պատասխանիս ինչ ոչ ունիմ՝ յազազս յանցանաց իմոց մեղկուէս : Արդ ազալեմ զձեզ, երկիւզածք յւնյ, որք յիմ ժամ առնէք զհաճոյս նր, բարեխօսեցէք առ նա յազազս իմ տկարի, զի եկեսցէ առ իս նր՝ սք շնորհն յաղօթից ձերոց . և ապրեացի իմ անձս յաւուրն յայնմիկ յահաւոր և 'ի մեծի, յորժամ գայ Քս հատուցանել իւրաքանչիւր ումք :

Փառք միայնոյ ւնյ անմահի և գթածի՝ որ շարժեաց զմեր լեզուս շնորհիւն իւրով երգել զբանս դատաստանի և սիրոյ և զապաշաւանաց : Գարձեալ անձանց լուսաւորիչ է, սրտի և խորհրդոց օգտակար . զի ւնմ անձն երգելով զայսոսիկ՝ քաղցրասցի, և ձգեսցի 'ի կեանս յաւիտենականս 'ի Քս Յս 'ի տէր մեր . որում փառք յաւիտեանս :

Ի շաւիղս փառաց քոց, տէր, ընթանան բանք իմ, Որդի անբ. քանզի քեզ պարտին տալ փառք անբ. բնութիւնք բանաւորաց. առ քեզ, տէր, համբառնալ զբարբառ բերանոյ իւրաքանչիւր որ՝ երգել զերգս սքանչելի անուանդ քում՝ սբյ, Ի քէն ընկալաք զբանաւորութիւն, տէր. և քեզ մատուցուք զբանս օրհնութեւ : Բո եմք, տէր, ստեղծեալք ՚ի հողոյ բանականք, լեզուօք, շարժմամբք շրթանց, զգայութիւնք, մտօք և խորհրդովք բարեաց. պարգևեա մեզ, տէր, զչնորհս առ ՚ի քեզ փառաբանութե՝ որ կարօզ էս յամի տալ խնդրողաց քոց առատապէս զքեզ բարեբանել : Եւ քանզի փառք փառաց քոց, տէր, ընդ քեզ են միշտ և հանապազ, և ոչ կարօտիս փառաբանողաց, որպէս և ետգ յեութե և առանց կարեաց, այլ գթալով ՚ի մեզ, տէր, ընկալցիս զպտուղ բանի ներբողենի շրթանց մերոց : Բաց և այժմ զբերանս մեր, տէր, և լցո զսա ըստ անսուտ խոստմանց քոց խօսել մեզ յաղագս մեծանուն փառաց քոց մեծապէս սիրով : Զգատարկ անօթ շրթանց մերոց մատուցաք առ քեզ, տէր. լցո զբերանս մեր շնորհօք փառաբանութե քո վասն սիրոյ քո : Որպէս ՚ի քէն, տէր, յազեսցին զօրհանապազ ամենայն քաղցելոց անձինք, սուր մեզ տէր և այժմ քարոզել զմեծութիւն պարգևաց քոց : Զի թէ և անբան կենդանւոյն ետուր բան որով փառաբանի ամենամբ անուն քո, տէր, յանբաւնէն բանաւոր խօսիւք. որով զգթուարինսն գիւրաւ գործես հանապազ, զոր և անբան իշոյն ետուր բան խօսելով ընդ՝ բանաւոր գիտնականին առ ՚ի խրատել զանխրատ մարգարէն՝ նմա ՚ի զարմացումն, և

* Ի ճատընարաց Ե.Գ. Ե.Բ. և Ե.Ը. Ոսկեփ :

1 Մի օրինակ չի Բռնաւոր գիր-նախն :

քեզ, տէր, 'ի փառաբանութի, ամենեւին նոր բանիւքն որով խօսեցաւ անբանն մեծաւ սքանչելեօք՝ գովեցար դու, տէր, և մարգարէն ինչ ոչ օգտեցաւ : Այլ մեք ոչ լիցուք իբրև զնա դատարկ 'ի յօգտից . քանզի պատկեր քո եմք, տէր, և գործք ձեռաց քոց : Լցո զմեզ 'ի քոյոց պարգևացդ բանականուէ . ոչ իբրև զանբան կենդանին կամ իբրև զսրինկ փողոյ ձայնի՝ որ լոկ միայն ունի զհնչումն, քանզի և քաղցրաձայն եղանակ փողոյն ոչ ինչ օգնէ : Այլ չնորհիւ քո, տէր, եղիցուք մեք իբրև զերկիր բարի . սերմանել տոհմական, որ տացէ տեառն իւրում զպտուղս բազմապատիկս : Արդ տուր մեզ, տէր, բանք ներքո զենից խրախանալ 'ի յերգօ օրհնութե քո հանդերձ ժողովոյս բազմականօք . տուր, տէր, և լողաց բանից զունկնդրութի, երկիւղիւ և սիրով ընդունել ըզլուր բանից քոց, և ճաշակել զհացդ կենաց, և լող լինել բանից քոց իբրև զանմեղ մանկունսն 'ի դայեկաց 'ի հաց կոչելով : Եւ զի հացն այն միայն աւօրեայն է 'ի հաստատուի մարմնոյ, և ջուրն զովացուցիչ բնուէ . իսկ բանք քո, տէր, հաց կենաց է, լոյս և կեանք և աւիթ հոգևոր կենաց : Ի լիութե հացի ծանրութի և ծուլութի ծնանի . իսկ բանք քո, տէր, կենաց աճեցուցանէ զթևս հոգւոց՝ թռչել յերկինս, ելանելով 'ի խորանսն լուսոյ : Շնորհեա մեզ, տէր, յաւուրս նք քառասնորդաց պարկեշտամիտ սրբուք ճաշակել չափաւոր, և անչափս զբանս քո կենաց խօսել և լսել . կարճել 'ի կերակրոց, և երկայնել զերգօ անձաբարբառս :

Արդ պարտ է մեզ չափաւորապէս ճաշակել . քան զի 'ի պէսպէս խորտկաց կուրանայ միտք հոգւոյ՝ յորժամ յղփանայ, և անձային գրովք լուսաւորի միտք հոգւոյն՝ յորժամ լիանայ յաւուրս սրբուէ պահոցս : Ոտնդատոյց է մարմնական պիտոյից և յաճախումն նք գրոց վարդապետուէ . որ է հոգւոց փրկուի : Յայսր աւուրց սրբութե պահոց ջահափայլ պայծառացաւ լուութի պահոց 'ի վերայ ժողովրդեանդ նյ . և մեք չնորհօքն նյ բարձրացուսցուք զբանս վարդապետութեա 'ի լսելիս պահոցաց սիրելեացդ նյ : Այսր աւուրց սրբութե պահոց պապանձեալ և խցեալ է ան-

առաւելուածի բերանոյ, և բացեալ ականջացոյ դուռն լրոյ 'ի լեւել զբանն կենաց: Այս աւուր սրբութեան պահոց խափանեալ է լրուածի որովայնի, և լուսափայլ զուարթանան կարգ հոգևորականք: Յայսր աւուրց սրբութե պահոց բարձեալ է իշխանութի որկորստուածե, և իշխէ բանն կենաց սիւսեալ և փայլեալ 'ի ժողովս հաւատացելոց, և բղխեն իբրև ծառք զծաղիկս և զպտուղն կենաց: Զի ոչ եթէ յամ ժամ գտանի պտուղ 'ի տունկս գեղեցիկս. այլ գայ ժամանակ, զի և ոչ տերև գտանի 'ի ծառս վարսաւորս, և ոչ 'ի բարունակ որթ այգեաց յամ ժամ գտանի ողկոյզ խաղողոյ: այլ ընտրեալ է ժամանակ պողաբերութե արդեանց, որպէս մարդատունկս յաւուրս պահոց բերելով պտուղ կենաց: Եւ ոչ յանդաստանս յամ ժամ գտանի բռնալիր որայ և խրճունս բորւրագէղս. այլ աւուրքն և եղանակ տարւոյն բերեն իւրաքանչիւր արդիւնս: Իսկ եթէ արդիւնք երկրաւորք և մարմնաւորք ընթանան զժամանակս իւրեանց, ապա և արդիւնքս հոգևոր և երկնաւոր ընթացին ըստ ժամանակս իւրեանց ընտրողպէս, որ է ժամանակ պահոցս. որով բազմապատիկ պտուղք մեր ժողովն 'ի շտեմարանս հոգևորս:

Սիրելիք, ահա ժամանակ ընդունելի. զարթիցուք ամենեքեանս 'ի պողաբերութի 'ի պահոց աւուրս, զի լցցին շտեմարանք հոգևոց մերոց առատութի ցորենոյ. զեղցին ² հնձանք մեր լիութի խաղողոյ: Յայսմ աւուրց ժամանակի պահոցս հիւանդացելոց հոգիք առողջանան՝ գոլով 'ի դուրս բժշկին երկնաւորի, և նա գթութի պատէ զվէրս մեր: Յայսմ աւուր սրբութե պահոց ամենաժողով ³ անաժողով շահավաճառք մարգարտին լուսոյ և ականցն պատուականաց: Յայսմ աւուրց սրբութե պահոց ահա վասն այսորիկ վաճառի արդարութե պատկն, և իմաստուն վաճառականն զնէ զնա ողորմութի և տրօք տնանկաց: Յայսմ աւուրց պահոց կայ Քրիստոս միաժին Արդին այ տալով մեզ 'ի վաճառ զարքայուելի երկնից 'ի ձեռն

1 Մի օր. յաւելու. խոսեալ,
 լեզու. զբարձուն ար:

2 Մի օրինակ հեղինակ:

3 Մի օր. քոչ քեան հարկանի
 այն անուան զաւելաճառ:

աղքատաց և տնանկաց . և ոչ ճշգիւ 'ի տուրս , այլ ընդ պատառոյ միոյ հացի և ընդ լոկոյ ջրոյ՝ որ ըստ կարին է : Յայսմ աւուր պահոց բացցուք զշտեմաբանս մեր աղքատաց , և սփռել տնանկաց մի խնայեացուք . զի առցուք 'ի տեառնէ բազմառատս պարզեօք զարքայունին երկնից , որով սիրէ Քստալ և պարզեւել մեզ զանճառ բարութիւնսն , և միայն զպատճառսն խնդրէ յառողաց . ընդ փոքր մի ձորձոյ և ընդ կտաւոյ հնացեալ հանդերձի զլուսեղէն զգեստն փոխարէն տալով . ընդ անպէտ պատառատուն պատմուճանի տայ մեզ զպատմուճանն լուսափայլ զի վերուստ անկեալն . ընդ ջնջանի՝ և ընդ մաշեալ վերարկուի մահճաց՝ տայ մեզ զբազմականն Աբրահամու , ուստի մերժեալ են ցաւք և հեծութիւք . ընդ փշրանացն ընթրեաց սեղանոյն շնորհէ մեզ զփափկուի անմահական դրախտին ընդ Ղազարու 'ի դոգ նահապետին Աբրահամու : Տացուք ծարաւելոցն զբաժակն ցուրտ ջրոյ , և ընկալցուք 'ի տեառնէ զբաժակն ուրախուէ և անմահութե : Բացցուք զգուռն սրահի տան մերոյ եկին և պանդխտին սիրողապէս . և բաց յին մեզ դուռնք արքայութե երկնից :

Պահք սրբութե ողորմութե զարդարի . տուր նմա զզարդ իւր , զի մի օտարասցիս 'ի վարձուց պահոցն : Տուր տնանկացն զոր 'ի ձեռն պահոցն յաւելաւ 'ի քէն , զի մի երևեսցիս զնդացող² և անխայող , և ոչ իբրև զպահող . այլ զոր անխայեցեր , տուր այնմ՝ որ քայցեալ և նքողեալ իցէ , զի կրկնապատիկ առցես զվարձս պահոցն : Պահեա զպահս քո երկու բերանով , մի՝ որով դու պահես , և երկրորդ՝ այնմ որով կերակրի 'ի թոշակէն քումմէ : Պահելով այ և տրօք տնանկաց կրկնապատիկ առցես զահաս վաստակոց քոց . զի այսպէս խնդրէ արդարունին՝ որ գործէ զնա : Պահօք մաքրեա զաղտ հոգւոյ քոյ , և ողորմութե գնեա զարքայութի : Պահելով քո մի շտեմարանեալ կայցէ 'ի յարկս քո խորաիկս՝ որ յաւելաւ 'ի պահելն քո . այլ լցո նովաւ զքաղցելոց անձինս : Իսկ եթէ անխայես 'ի նա՝ զի քեզ լիցի , լուծանես զպահսն քո

1 Մի օրինակ ընչոյ :

2 Մի օրինակ պահող :

Հանդերձ պահեստիւն . իսկ եթէ տացես զնա՛ի ձեռս
աղքատաց , պահանքո կատարեալ լիցի , և ընդունի-
ցիս զպսակն կենաց և արդարու թէ :

Ի Ժամանակս սերմանելոյ արդեանց ոչ որ զլանայ
'ի սերմանելն . զի յուսալով գիտե՛ թէ ըստ լիութե
սերմանն հաւաքէ զարդիւնսն լիապէս : Արդ 'ի սեր-
մանել զողորմութի մի՛ ծուլասցիս , ո՛ պահող . և ու-
նիցիս հնձել զարդիւնսն 'ի փառաց աշխարհին՝ որ
գալոցն է : Երկիր բարի և պարարտ են աղքատք , և
'ի սերմանելն ընուն զերկինս արդեամբք : Քանզի են
երկիր արտալարք՝ որ սխալեն և ոչ բուսանին . և են
բազումք՝ որ բուսանին և աճեն , և ոչ տան պտուղ :
Բայց անդաստանք աղքատաց ոչ նենգեն հողագոր-
ծաց , և ոչ երբէք սխալեն . այլ որով կերպիւ և սեր-
մանին , տացեն պտուղ բազմապատիկ շիղջ ցորենոյ
կենաց հացի , հողագործաց սերման բազում խափա-
նումն գործին , երաշտ , սառն , տապ և ամպք կար-
կտաբերք . և եթէ ըստ այնմ անցանէ որայն 'ի լինել
շիղջ ցորենոյն , սակայն և անդ երկիր է 'ի հողամասն
անիրաւ պահանջողաց , 'ի գողոց , յանձրեաբեր ամ-
պոց , և 'ի պէսպէս պատճառէ հալի և սպառեսցի .
Թերևս տասներորդ մասն ապրեցաւ : Իսկ ողորմուէ
սերմանց և արդեանց ոչ երկիւղ , ոչ ցասումն , ոչ կար-
կուտ և ոչ մտրախ և ոչ դրժող ինչ յաղթել կարե
նմա . քանզի 'ի ձեռս նոյ պահեալ պահպանի պարզեք
նմ պահողաց 'ի բարձրագաւառն , զոր պահէ աջն
արարիւ մեծն և հզօր , այն որ կշուէ զլերինս և հաս-
տատէ զբարձունս : Անդ պահպանեալ կան արդիւնքն
ողորմածաց . քանզի սակաւ լումայն՝ որ առաւ 'ի
ձեռն աղքատաց , անդ ընկալցիս զնա՛ի ձեռաց
Քրիստոսի բազմապատիկ . և զոր սերմանեցեր առ
աղքատս , հնձեսցես զնա առ տէրն քո յանդաս-
տանս լուսոյ . և զոր ցրեցեր , անդ ժողովեսցես զա-
նանց բարու թիսն :

Արդ գանձեա զգանձս քո յերկինս , և թագո յեր-
կիւղալից յերկրէս յայսմանէ՝ եղեալ յերկինս 'ի վե-
րին գաւառն , ուր ոչ իշխեն գողք և աւազակք : Ահա
առ դրանն քում կան մշակքն մեծալաստակք 'ի գոր-
ծել զանդաստանս քո՝ հաց 'ի բերան վարձու , և շի-

նեսցենք քեզ բերդ ամուր և աշտարակ բարձր յերկիրն կենդանեաց . և անդ երթեալ բնակեսցես և գտցես ժառանգելով զվարձսն՝ որով ետուր նոցա : Ձեռք նոցա շինեսցենք քեզ սենեակս յարկս լուսոյ . և անդ երթեալ ժառանգեսցես զգանձսն յաւիտենից : Ձեռք նոցա կանգնեսցենք քեզ աշտիճանք լուսեղէնք և ելք 'ի բարձունս , առանց աշխատութե ելանել առ անձ : Ձեռք նոցա հորդեսցենք քեզ ճանապարհ կենաց զընացից քոյ յառագաստն լուսոյ առանց գայթաղութե . նոքա լիցինք քեզ ճանապարհորդակից յերկիւղալի աշխարհին յահագին և յանձանօթ ճանապարհին : Ձեռք նոցա կազմեսցենք քեզ կամուրջ յորդեռանդ բորբոքեալ հրեղէն գետոցն . քանզի պատկեր են չորրորդին՝ որ ընդ երկից մանկանցն . որ և բարեխօսեն փրկել զքեզ , սրսկելով 'ի վերայ քո զցօղն ողորմութե : Ձեռք նոցա գործենք քեզ նաւ 'ի վերայ հրեղէն ծովուն . և 'ի գնալն քո 'ի վերայ նորա ոչ մերձենայ 'ի քեզ բոցն կիզանող : Ձեռք նոցա համարձակապէս բանանք քեզ զդուռն փեսային , մինչ փակեալն իցէ . և ածեալ բազմեցուցանենք զքեզ 'ի սեղանն փափագելի՝ կուէլով հիւրամեծար զլազարոս . զի եղբարք են նոքա , և նովաւ գան ընդ առաջ քո իբրև սիրելւոյ , և վկայեն ողորմութե քո առաջի վերին զուարթնոց հրեշտակաց և հրեշտակապետաց , և մատամբ ցուցանեն վերին արքային Քրիստոսի , թէ այս այն այր է՝ որ կերակրէր զմեզ 'ի սովին մերում լրջմտութեամբ , և 'ի գոհուէն նոցա գովիս դու 'ի վերին զօրացն :

Վեր նոցա սիրելի , և ընկալցինք զքեզ 'ի տաղաւարս իւրեանց . զի նոքա իսկ են պարծանք անարդարութե : Չինչս քո 'ի ձեռն նոցա արձակեա առ անձ , և երթեալ գտցես զնա 'ի դուռն արքայութե բազմապատիկ : Չպաշարագիր ճանապարհին քո դիր առ նոսա 'ի պահեստի , մինչ չև իցես հետեւեալ . և յորժամ փոփոխեսցիս յաստեացս , այն ոչ պակասեսցէ 'ի քէն : Վեր ընկերակից նոցա 'ի ճանապարհն՝ որ առաջի քո կայ լի աւազակօք . և զստացուածս քո դիր 'ի բեռին նոցա , և ոչ յափշտակի 'ի քէն : Եւ զոր աստէնն թողացուցեր՝ կորեաւ 'ի քէն , ստէպ ստէպ

ճողոպրեա՝ յընչից քոց, և տուր 'ի ձեռս նոցա, և ստուգիւ պահէսցին քեզ: Եւ զոր ոչ տացես 'ի ձեռս նոցա, ոչ քո իցէ. յորժամ 'ի ձեռս նոցա է, ապա լինի քո: Եւ զոր ունիսդ առ քեզ, ոչ ես դու տէր նոցա. և զոր տնանկըն առնուն 'ի քէն, այն ևս պահէսցի քեզ: Եթէ կամեսցիս տէր լինել ընչից քոց, արձակեա զնոսա 'ի ձեռն աղքատաց առ անձ: Եթէ մեծութի կամիս ստանալ, զճշմարիտ մեծութի ստացիր, և մի լքանիր աստէն, զի մի լինիցիս աղքատ: Եթէ մեծուէ ցանկաս, ստուգապէս լեր մեծատուն՝ մի զառժամանակեայս, այլ յաւիտենից մեծութի: Բարձ զինչ քո 'ի վերայ ուսոյ աղքատին, և երթ ուրախութի զինի նորա յերկիրն կենդանեաց:

Ով պահող, կուէա դու զտնանկն, և տուր նմա զհացիկն. և մի հայիր նմա դալ առ քեզ, այլ նախ դու երթեալ՝ լցո զնա հացիւ. զի ոչ թէ անդաստան երթայ 'ի տունս երկրագործացն, այլ անձամբ կրեն զսերմանիսն սիրել 'ի նոսա: Կոյնպէս և դու առ զսերմն բարի, և երթ սիրեա յանդաստանն հողևոր և բանաւոր. աւանդեա 'ի նոսա, և աներկբայութի մնա արդեանց 'ի նմանէ: Ապա եթէ դայցէ տնանկն 'ի տուն քո, 'ի վարձս ոտից նորա պարտիս հատուցանել. զի քեզ վաստակեցաւ հանգիստ քեզ առնելով զնայոյն առ նա, զոր պարտ է միշտ երթալ առ նա. և իբրև եկն, կրկնապատիկ հատո նմա սրտի մտօք: Չի եթէ հնար գոյր արտավայրացն՝ գալ առ հողագործն, քանի՞նն ուրախութի տային նմա ըզսերմն լիապէս: Ի գալ մուրողին 'ի դուռն քո, մի յապաղեր տալ նմա զպէտս և արձակել զնա ցնծութի: Ժտելով խնդրեաց 'ի քէն, մի ասեր՝ երթ 'ի բարի, տէր տացէ քեզ: Բարի է բանդ, այլ դատարկ և առանց վարձու. կերակրիլ խնդրէ 'ի քէն, և ոչ թէ ուսանել զտեառնէ զբարեաց տուողէն: Տուր նմա զհացիկն, և տէր տացէ՝ մի ասես նմա, զի 'ի տրոց քոց տացէ տէր նմա: Եւ եթէ զտէր յոյս ցուցանես նմա, և տացէ ճշմարտապէս տալով քո, լեր տէր և դու, և ապա ասա՝ թէ տէր տացէ, և չէ խոտան:

Եթէ ասիցես՝ տէր տացէ, և դու ոչ տացես, սուտ լինիս. զի բարեաց տուողն՝ ՚ի բարեաց քոց ոչ ետնմա, որպէս ասացեր: Հեշտալի է բանդ և առաւել քան զտուրս. այլ տուր նմա զհացիկն, զի զբարի բանդ զայդ ոչ կամի լսել ՚ի քէն: Սովեալ է և նքողեալ. կերակրիկ խնդրէ, և ոչ բանս բարիս. զի ՚ի բանից քոց ոչ յագի և ոչ օգտի. և ոչ վարդապետ խնդրէ, այլ զտուրս ողորմուածէ: Մի վարդապետ լինիր նմա, այլ լուուածք արա զողորմուածի: Մի՛ թէ ասիցէ՛ երկբագործն յանդաստանն՝ և ահա սերմանեսցէ ՚ի քեզ տէր, ահա սերմանեսցէ. և եթէ՛ բիւր անգամ՝ երկբորդեսցէ, և ոչ տացէ նմա սերմն բարւոք, ոչ ինչ օգտիցի ՚ի նմանէ: Եւ ոչ եթէ՛ բանիւք լինի որայ, կամ շիղջ ցորենոյ առանց սերման, Նոյնպէս և մուրողին թէ՛ բազում անգամ ասիցես՝ զնա բարւոք, տէր տացէ քեզ, և ոչ ինչ տացես նմա, խօսք քո լքաւ ՚ի քէն, և պտուղ ՚ի քեզ ոչ տացէ: Արդ պարզեա զձեռն քո ՚ի տուրս, և լուուածք խօսեա ընդ աղքատին տրօք քո, և մի՛ թարգմաներ նմա զբարերար տեառնէ: Եւ եթէ՛ դատարկ իցես իբրև զնա, ասա նմա ողորբելով՝ տէր տացէ քեզ և մեզ:

Ո՛վ պահող, սերմանեա զողորմուածի երկոքին ձեռօք. ահա գայ ժամանակ և հնձես աջովդ և ահեկաւդ: Յայսմ աւուր պահոց յոյժ սիրէ երկիրն բարի զբարի սերմն ՚ի քէն. յաճախեա ՚ի սերմանել, և աճենևին բուսանի և ուրախ առնէ զքեզ: Ո՛վ պահող, ՚ի պահել բերանոյ քո պահեա զչրթունս քո յանիծից և բամբասանաց, ՚ի հայհոյուածեց, ՚ի թշնամանաց, ՚ի նախատանաց, ՚ի հպարտ բանից, նա և ՚ի ստերդմանց. այլ եղիցի այոն այո, և ոչն ոչ: Տես ՚ի քեզ և սանձեա զչրթունս քո, զի մի խօսեսցի բերան քո բանս՝ որով լուծանի պահան քո, և զբեսցիս դու ընդ անարդ արբեցողսն և ընդ պիղծսն. քանզի մի բանն որ ոչ է ՚ի կամս նայ, պիղծ առնէ զպահսն քո: Եւ արդ կնքեա զչրթունս քո, եթէ՛ պահող իցես: Եսայիաս ՚ի բարի վարուց պահոց համարեցաւ զլուուածի բերանոյն. ասէ. «Մի՛ խօսեսցի բերան քո զբանս տրտնջման յաւուրս պահոց քոց», Զի ոչ նմ բանք ընդ միոյ համարին զոր խօսեսցին մարդիկ, և

ոչ յամբ բանից վարձատրի կամ պարտաւորի . քանզի
և օրհնութի նյ կ բարեբանութիք բանք են , և երգք
հոգևորք , և տեսիլք մարդարեւուէ : Այսպիսի բանք
կեանք են և լոյս ասողաց և լսողաց . զոր եթէ հնար
է , մի գաղարեւոցուք զաւուրս կենաց մերոց :

Սի խօսեսցի բերան քո զբանս գատարկս և ար-
տաքինս յաւուրս պահոց : Մարգարէն իսկ յայտ առ-
նէ զբանն , զոր ոչ է արժան լուծանել . ասէ . մի խօ-
սեսցիս բան զընկերէ քու մէջ , մի հեռ , մի նախան-
ձոտ , մի չարայուշ : Լսեցո , ասէ , զլեզու քո ՚ի բամբ
բասանաց , ՚ի հայհոյութեց , ՚ի տրանջմանէ , և յամբ
իրէ՝ որ շրջի ՚ի խաւարի : Քանզի մի և նոյն լսի բանն
կարող է փակել զդուռն ասպախարութե պահողին ,
և անպիտան առնել անձային կանոնաց . և միայն
բանքն կարող են կործանել զասացողն ՚ի հուր գե-
հենին , և ՚ի կորուսան յաւիտենից յուզարկել զնա :
Մովսէս գլուխ մարգարէիցն՝ զործք իւր ամբ բարիք
էին , և ՚ի մի բան բերանոյ բարկացոյց զամբ : Նոյնպէս
և Մարիամ մարգարէուհին քոյրն Ահարոնի մեծ-
քահանայապետին կոյս էր և անապական . և վասն
միոյ բանի զոր խօսեցաւ , բորոտութի պատուհասե-
ցաւ : Եւ ընդէր ոչ ասացից վասն աջակողման աւա-
ղակին բանից բարեաց , որ միով բանիւ ժառանգորդ
եղև դրախտին կենաց : Նոյնպէս և մաքսաւորն բա-
նիւ արդարացաւ : Նոյնպէս և բան անպիտան ՚ի դա-
տաստան և ՚ի մահ ձգէ՝ ասացաւ , Ո՛վ որ ոչ սարսէ ,
և ո՛վ որ ոչ զարհուրի և դողայ յառասպելախօս և ՚ի
գատարկ բանից : Չի գրեալ է . « Ի բանից քոց ար-
դարացիս , և ՚ի բանից քոց պարտաւորեսցիս » : Արդ
երկիւզիւ կռեսցէ ամբ որ զխօսս իւր և ասպ խօսես-
ցի . զի ՚ի բանից շրթանց պիղծ համարեսցին , թէ-
պէտ և սքք և պահողք իցեն , զի ոչ եթէ ասաքէն
բանք իցեն : Ահա և Մովսէս բարկացոյց զամբ , և Մա-
րիամ բորոտեցաւ , սքքն և ընտրեալքն : Նա և աւա-
ղակն բանիւ ժառանգեաց զդրախտն , և մաքսաւորն
բանիւ արդարացաւ . ՚ի նմին բերանոյ բանից բարու-
թիք և չարութիք առանց գործոց : Արդ վեհերեա
՚ի բանից , ով պահող , զի մի կրեսցես գատապարտուի
յաւուր պահոց քոց : Սի սովորեսցիս խօսել երբէք

զառասպելական բանս, և մի՛ պատմեր յանցանաց
 գործս մարդկանս: Չի՞նչ հարկ է քեզ կեղեքել զվէրս
 այլում. պատմեա զվէրս քո, և մի՛ պատմեր զվէրս
 մերձաւորին. երկիր ՚ի տեառնէ, և մի՛ բամբասեր
 զմեղուցեալ եղբայրն, և մի՛ դատեր զայլոյ ծառայ:
 Առաջին առաքինու թի՛ և մեծ այն է զոր Գաւիթ
 ասէ. «Մի՛ խօսեսցի բերան իմ զգործս որդւոց մարդ-
 կան յաւիտեան», 1: Բարւոք խօսեցաւ և հոգևոր քը-
 նարն մարդարէութի. մի՛ խօսեսցիս, ասէ, զգործոց
 չարաց զընկերէ: քումմէ, զի մի՛ լիցի շրթունք քո կա-
 մուրջ բանից ունայնութե՛, և ոչ օգտեսցիս ՚ի բամ-
 բասանաց ազգականին քում: Չի՞նչ օգուտ է պա-
 հօք արդարանալ, և բանիւք մեղաւոր դտանիլ. զի՞նչ
 օգուտ է միով ձեռամբն շինել և միւսոյն քակել, և
 այնու ՚ի տեառնէ վարձս ոչ ընդունել. զի՞նչ օգուտ է
 պահօք ժողովէլ զարդարութի՛, և բանիւք ցրել. զի՞նչ
 օգուտ է պահօք սնդեղ զմէջս, և բանիւք լուծանել,
 և ընդունելի ինչ ոչ առնել, Բարւոք և նք է պահելդ
 զնա, այլ զեղծ և պիղծ են բանք քո. զոր օրինակ ՚ի
 բուրվառ եգեալ ոք խունկ անուշ, և առ նմին դար-
 շելի ապավառ 1 սրչափ գարշ և ընդունայն է սրբոց:

Ո՛վ պահող, սարսեա ՚ի բանից չարաց. բանք չարք
 սպանուիք գործեն. որք յանդգնին ՚ի խօսս իւրեանց,
 ՚ի նմին բերանոյ բղխեն և բարեբանութիւք նոյ, սաղ-
 մոսք և ալէլուք: Արդ կրթեա զլեզու քո ՚ի փառա-
 բանութի նոյ՝ կարդալով սաղմոսք և ալէլուք, եթէ
 կարող իցես. ապա թէ ոչ՝ ընտրեա զանարատ լու-
 թի. և որ կարողն իցէ՝ խօսիցի շնորհօքն նոյ զբանս
 հոգեշահս, զչինութի եղբարց, զմխիթարու լմտաց,
 յորոց օգտին լսողքն: Ո՛վ պահող, այց ել տրօք տը-
 նանկաց. ողորմեա մուրողաց և աղքատաց. սպասա-
 ւորեա հիւանդաց և վշտացելոց. ծածկեա զթիկունս
 մերկացելոց. զայրիս և զորբս կոչեա ՚ի տուն քո, լցո
 զթեզանիս նոցա ՚ի փշրանաց սեղանոյ քո. եթէ կա-
 բող իցես, բարձ զտնանկութի նոցա յարդեանց քոց
 ուրախութի. և ՚ի վերայ այսր նմի լուեցո զշրթունս
 քո ՚ի դատարկ բանից, և մի՛ կեղեքեր զվէրս յանցա-

1 Մի օրինակ «գործ»:

նաց եղբոր քո: Եւ քանզի հանդիպեցաւ քեզ աւուրս
 պահոց, բազմաշահ վաճառու շահաւորեա զոգիդ քո
 իբրև իմաստուն վաճառական: Ջնջեա զձեռագիր
 պարտաւորութեան քո, յորժամ 'ի բաց է դուռն
 ապաշխարուն քո մեծին¹. և արիական աղօթիւք և
 պահօք հատուցէ իւրաքանչիւր զպարտս իւր և ո-
 զորմածութիւնք. զի եղիցուք մաքրեալք 'ի մեղաց ճշ-
 մարիտ ապաշխարութիւնք. և օրհնեսցուք զայն՝ որ շ-
 նորհեաց մեզ պատանս պահոց 'ի պահել զվերս մեր,
 և նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

1 Այգպէս 'ի միում օրինակի. յայլս պակասի:

ՊԱՆՈՑ յայտնիք ծածուկ պահօք բովանդակին . և որ արգելուն 'ի կերակրոց , արգելմամբ չարեաց կատարին . քանզի ոչ 'ի միոյ անդամոյ կայ մարմին , և ոչ միով քարիւ կատարի շինուած : Իսկ որք բարւոք պահեն , յամ չարեացն կարձին . և որք 'ի չարեացն հեռանան , 'ի բարիսն ընթանան . և որք 'ի բարիսն ընթանան , ընդ նոյ հաղորդին . և որք ընդ նոյ հաղորդին , փառօք վերանան : Մովսիսին 'ի պահօցն շքեղացան դէմք երեսացն , և իջոյց օրէնս ժողովրդեանն , և անուանեցաւ նձ Փարաւոնի : Եղև յետ պահօցն ետես զփառսն նոյ . յարոյց զմեռեալն , և հրեղէն կառօք յափշտակեցաւ յերկինս : Եւ գանիւլէլեանքն որ պահեցին , ապրեցան 'ի հրոյն և 'ի բերանոյ առիւծոցն , և արժանի եղէն յայտնութեն նոյ . զի պահք որ հաւատով են , շիջուցանեն զգորութի հրոյ , և ինուն զբերանս առիւծոց : Պահք պարծանք մարգարէից և գրգանք առաքելոց և պարիսպ վկայիցն . պահք զէն բարեաց և վահան ընդդէմ չարին . պահք սանձք ցանկութե մարմնոց և զօրացուցիչ հոգւոյն ընդդէմ մեղաց . պահք նմանութի հրեշտակաց և հալածիչ դիւաց . պահք պատարագ նոյ և բուրուառլի հաշտութի : Ի պահոց բազում առաքինութիք , և 'ի կերակրոց բազում փնասք : Կերակուր զԱդամ եհան 'ի գրախտէն , և զԵւա մերկացոյց 'ի փառացն : Ըմպելի զարդարն մերկացոյց , և պահքն զտիեզերս լուսաւորեաց : Կերակուր զԵսաւ հեռացոյց յանդրանկութի , և պահքն Յակոբայ զգեցուցին զօրութի : Փախեաւ յԵսաւայ անդրանկութի վասն որկորստուէնորա , և հանգեաւ 'ի Յակոբ վասն պարկեշտութե նորա : Պահեաց և տէր մեր , զի տացէ մեզ օրինակ . և յաղթեաց սատանայի 'ի ձեռն պահօցն , զի հատուսցէ զպարտսն Ագամայ՝ որ 'ի ձեռն պահօցն զօր

* Օրինակն գրեալ է 'ի Թուխ Պիս :

պատուիրեաց նմա անձ, 'ի ձեռն ուտելոյն պարտեցաւ : Եւ տալ օրինակ ծննդոց նորա կամեցաւ՝ թէ որպէս կարասցեն յաղթել : Վասն մեղաւորաց մեր ձեցաւ 'ի կերակուրս ուրեք . և յաղթութի չարեաց 'ի ձեռն պահոց : Եղև մարդ, զի օգնեսցէ մարդկան . և յայտնի պահք նորա յօգնականութի մեզ, և կերակուր նորա 'ի շահ օգտի մեր : պատուիրանք նորա 'ի կեանս մեր, և խոստմունք նորա 'ի խրախուի մեզ :

Պահեսցուք այսուհետև ըստ հրամանաց նորա յիմ ժամ յիմ չարեաց, և կերակրեսցուք յիմ բարութեց : Զիմ ինչ ըստ կամաց նորա արասցուք, և զիմ գործս մեր ըստ հաճոյից նորա գործեսցուք . նմա միայն կեցցուք, զի նա է փրկիչ մեր . և զնա միայն պաշտեսցուք, զի նա է թագաւոր մեր . նմա միայն պահեսցուք և մի մարդկան . նմա պահեսցուք և մի երկրաւորացս . նմա միայն պահեսցուք և մի մտեղիւնաց . նմա կացցուք յաղօթս և մի մահկանացուացս : Ի նմանէ խնդրեսցուք և մի 'ի չարեացս . նմա սրբեսցուք զսիրտ մեր, զի բնակեսցէ 'ի մեզ . նմա մաքրեսցուք զմարմինս մեր, զի հանգիցէ 'ի մեզ . սիրեսցուք զնա, զի սիրեսցէ զմեզ : Երթիցուք զհետ նորա, զի տարցէ զմեզ յիւր բարութե հանգիստն զոր խոստացաւ սիրելեաց իւրոց . որ արժանի եղաք անուան նորա, զճշմարտութի նորա պաշտեսցուք : Եւ զի առաւել ունիմք զնշան նորա, զինուորք նորա եղիցուք . զի յորժամ գայցէ որոշել զազգս, բնդ աջմէ իւրմէ կացուցէ զմեզ : Պահք զէն առաքինուէ, որով հարքն մեր առաքինացան : Ահա ետ զնա մեզ տէր գթութի իւրով, զի մարտիցուք և յաղթեսցուք նովաւ : Բայց ոչ եթէ հարքն միայն առաքինացան նովաւ, այլ և տէր մեր պսակեցաւ նովաւ . զի նովաւ մարտեաւ բնդ սատանայի յանապատին, և կործանեաց զՅպարտուի նորա զինու առաքինութի իւրով : Զի եկն 'ի գրգռել զԱդամն հողեոր, որպէս և պատրեաց կերակրոջն զԱդամն մարմնաւոր : Եւ ոչ գիտէր թէ լինիցի ծաղր խորամանկութի նորա յայնմանէ՝ որ զգեցոյց զմերկութիւն Ադամայ զրահիւն պահոցն որ ոչ պարտի : Բայց բարեոք կոչէ զպահսն յաղթող, քան որպէս պահէ զէն զայնոսիկ՝ որ զգեցեալ են զնա 'ի պա-

տերազմին, 'ի հրեղէն նեախց չարին չար ցանկուէց՝ որ են նորա սլաք խոցոտիւք : Զի թէպէտ և ծանր է նորա լուծն 'ի վերայ վատիցն և անպիտանեացն՝ որ չեն նմա կիրթ և սովոր, այլ ժիրք և առաքինիք որք իմացան զչափս նորա, ցնծան յոյժ ոգիք նոցա՝ 'ի զթօսանս նորա : Զի փորձեցին ճշմարիտքն՝ թէ որպէս ապաւինեցան 'ի նա և օգտեցան նովաւ . և որք հեռացան 'ի նմանէ, մերձեցաւ 'ի նոսա զեղջ ոգւոց բազում :

Ըրդ աղէ ասա, զի՞նչ օգտեցաւ Ադամ 'ի կերակրոյ ծառոյն . զի 'ի պատճառս ուտելոյն տիրեաց մահ՝ 'ի վերայ ազգի մարդկան : Եւ կամ զի՞նչ օգտեցան ազգն հեբրայեցոց ցանկութիւնն իւրեանց յանապատին . զի ահա վասն որկորստութեանն իւրեանց եղեն կերակուր օձից խարամանեաց : Կամ զի՞նչ օգտեցաւ Եսաւ վասն կերակրոյն . զի ահա և զանդրան կութին կորոյս վասն նորա : Կամ մարգարէն ծեր զի՞նչ շահ ժողովեաց . զի 'ի պատճառս կերակրոց յանցոյց զճշմարիտ մարգարէն, և պարտեաց զնա առեւծն : Աւսցուք և այժմ՝ 'ի քահանայից մանկանց սրբութե, և ասասցեն մեզ՝ թէ որպէս ետուն պահք փառս ստացողաց իւրոց : Գիտէք՝ զի 'ի պահոց շքեղացան երեսքն Մովսէսի, և սիւսեցան 'ի վերայ երեսաց նորա պատմութեանք ճառագայթից : Գարձեալ պահօքն զօրացան ջիւք մարմնոյն Եղիայի, և արժանի եղև զի խօսեցաւ ընդ նմա փառաւորեան 'ի յայրին 'ի Քորեբ լերինն : Պահքն մանկանցն՝ սրբ 'ի Բաբելոն փոխեցին զսովորութիւն հրոյն և զառեւծուցն . զի մի առեւծքն բեկցեն ըստ սովորութե իւրեանց, և մի հուրն այրեացէ ըստ բնուէն իւրոյ : Եւ նինուէացիքն ապաւինեցան 'ի պահս, և եղև նոցա ջատագով խօսելով առաջի դատաւորին . և դարձոյց 'ի նոցանէ զդատալճիւս ստուգուէն, զի մի ապակա նեսցին : Եւ կանայք որ յուսացան 'ի պահս, խցին և նոքա զբերանս խարամանեաց : Եսթեր և Յուդիթ և այլք նմանսցին՝ որք զգեցան զպահս որպէս զղէն, և յաղթեցին թշնամեացն Խարայելի, և ամրաճածուկ պահեցին պարսպաւ պահոցն զժողովուրդն Յակորայ :

Ըրդ եթէ հարքն պտակեցան նովաւ, և տէր մեր նովաւ յաղթեաց չարին յանապատին, որչափ և մեք

տկարքս կարօտիցիմք ասպաւինել յօգնականուի պահոց, զի կերակրիցուք նոքօք փոխանակ մարմնոյս : Քանզի ասաց տէր մեր՝ թէ «Ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ նմ բանիւ՝ որ ելանէ 'ի բերանոյ նյ» : Եւ ոչ եթէ վասն տանջելոյ զմարմինս ձեր քարոզեսցուք ձեզ պահս, ով սիրելիք . այլ որպէս զի ուրախ արասցուք զոգիս ձեր վարդապետութիւն Քնի : Զի կերակուր պարարէ զմարմին, և գինի գունեղ առնէ զդէմս երեսաց մարմնոյ և ժանկոտէ զմիտսն՝ զի մի տեսցեն, և հեղձուցանէ զհոգին քաղցովն ցանկուէ : Զոր օրինակ ստանան զմեզ պահք՝ միշտ ընդ հրեշտակս զուարճանալ, զի 'ի պատճառս նորա պաշտեմք զնձ յերկրի որպէս և նոքայն յերկինս, այնպէս կերակուր և ըմպելի խոնարհեցուցանեն զմարդիկ յաստիճանս անամնոց՝ որք զրկեալ են 'ի յուսոյ յարութեն : Գիտէք, սիրելիք, զի յոյս անասնոց որովայնն իւրեանց է, և կատարումն նոցա մահն իւրեանց, և որ նման նոցա են : Այսպէս ասէ և երանելին Պաւղոս, եթէ «Որոց նձ որովայնն իւրեանց է, և փառք ամօթն» : Բայց մեք ոչ ուսաք այնու գրք . քանզի այսպէս քարոզեաց մեզ՝ եթէ «Երանի որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն այժմ, զի նոքա յագեացին» : Զի եթէ չէր քարոզեալ յաշխարհի, թերևս կարծեօք լինէին : Եւ թէ բարիօք է՝ սբբ ոչն լծէին 'ի լուծ պահոց, ըստ այնմ որ ասէ՝ կերիցուք և արբցուք զի վաղիւն մեռանիցիմք, և մեռանելոց եմք : Ոչ ինչ 'ի յաշխարհիս յայսմիկ օգտեն որկորստուիք և արբեցուիք ստացողաց իւրոց : Զի ոն որովայն որ շիջուցանէ զխրտումն մտաց, և բազում չարք փոխանակ արբեցութեան :

Այլ թէ զիարդ իջանէ մարդ յաստիճան արբեցութեմ, այս ինքն անասնոց, քանզի անասունն ճանաչէ զստածիլ իւր, և արբեցողն ոչ ճանաչէ զճանօթ իւր : Զգլուխ իւր ցաւեցուցանէ յըմպելն, և զգնացս ոտիցն խանգարէ . աստանդէ զբան բերանոյն . այլայլէ զուղիղ տեսիլ բբացն . անկանի 'ի խորխորատ 'ի տուէ . յածի յերազս ատելեաց 'ի գիշերի . քայքայէ զմիտս 'ի հաստատուէ իւրմէ . մերկանայ զմարմինն 'ի հանդերձից իբրև զգիւհահար . բառնայ զամօթ յերեսաց . տարածի 'ի վերայ ոգւոց իբրև զմէգ մոլորուէ նման ապականիչ չար դիւի, և գործէ զոր ինչ ոչ կամի :

Բայց գործք հաստատուն պահողաց յայտնին ստացողաց իւրեանց՝ թէ զիարդ յայտնէ զտեսիլ ծածուկ ահան, և սանձէ զարտեանունսն՝ ՚ի զգաստուի . բանայ զաչն ՚ի վարդապետութիւն Քրի . զուարճացուցանէ զէզուն ՚ի քաւիչ յաղօթսն . զարթուցանէ ըզմիտսն ՚ի խնդրուածսն, և ընդոստուցանէ զհոգին ՚ի սէրն Խյ . ուսուցանէ ոտից ՚ի տես երթալ հիւանդաց . կարկառէ զձեռս ՚ի տուրս աղքատաց . հրեշտակ առնէ զանձն վարուք իւրովք . թէ և մարմինն Ագամայ որդի է, կերպարանն հոգեղինաց նմանեցուցանէ զնա : Զայս Խմ ստանան պահք սիրողաց իւրեանց : Եւ յայս պիտի բարի արմտեաց ժողովէն և ընուն զտեմարանս մարմնոյ : ԶՃմարիտ պահողացն ասեմ՝ որ պահէն ՚ի հացէ և ՚ի գինւոյ վասն ճնշելոյ զմարմինսն, և արդէլուն ՚ի փասակար չարեաց վասն ոգւոցն շահի : Բայց են և անխտիր պահողք՝ որ պահէն ՚ի հացէ և ՚ի գինւոյ, և միտք իւրեանց արբեալ են ՚ի նախանձուէ և յարբեցութեց հպարտութի : Եւ են՝ որ կարճեալ են ՚ի խորտկաց կերակրոց, և ուտեն ժանեօք ագահութիւն իւրեանց զորքս և զայրիս : Եւ որք այսպէս վարին՝ լուիցեն, զի ոչ միայն վարձս ՚ի պահոցն չառնուն, այլ և պարտաւորելոց ևս են յաւուրն դատաստանի : Զի պահողք որ են այսպիսիք՝ փոխանակ բարեաց շահեցան իւրեանց բեռնս չարեաց, որչափ ևս առաւել այն՝ որ բնաւ ոչ պահեացն :

Այլ աղաչեմ, սիրելիք, պահեսցուք ՚ի կերակրոց, զի մի մտցեն յորովայնս մեր . և պահեսցուք յԽմ չարեաց, զի մի ծնցին ՚ի սիրտս մեր և փաստեցեն զմեզ . պահեսցուք ծածկապէս և ՚ի յայտնի չարեաց : Զի այն որ տեսանէ զարտաքին կերպարանս մեր, գիտէ և զներքին խորհուրդս մեր . զի Խմքն մերկապարանոց կամք առաջի նորա, և չիք ինչ արարած՝ որ կարէ թաքել ՚ի նմանէ : Նմա միայն պահեսցուք, և նա ընկալցի բարերարութիւն իւրով : Զի որ պէս հանգեաւ ՚ի պահս սրբոց և արդարոց, հանգիցէ և ՚ի ձեր պահս . և ընդ աղօթս և ընդ վարս պարկեշտուէ պահոցն առատապէս հատուցէ ձեզ յարքայութեն երկնից : Արոց լիցի Խմքն մեզ հասանել շնորհօք և մարդասիրութիւն Խմ մերոյ և փրկչին Քրի . որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Հնորհն նորոգէ, որ զգլորեալսն կանգնէ և զլիրաւո-
րեալսն վերստին բժշկէ: Վասն զի առաջին թլփա-
տուծին 'ի տղայական և օտար լեզուաւ հրաւիրե-
ցաւ հատանել հրաժարել 'ի բաց ընկենուլ զհեթա-
նոսական չար ատիցն զկատաղուծի. ընդ մէջ ան-
ցուցանել զազգողական սուրն, որ հատանէ անցու-
ցանէ մինև յորոշումն Հնոյ և մարմնոյ յօգից և ուղ-
ղոց, և զայն 'ի բաց հանելով ապա 'ի մաքուրն մեր-
ձենալ, հաւատ յանձին ունել զերբեակ թիւ երբոր-
զուծեն' 'ի Հայր և յՈրդի և 'ի Հօգին՝ Եբաւա-
նեալք: Յառաջին թլփատուծին հրաժարեալք յա-
ռաջին մկրտուծի մատչիցի, աւազանաւն սրբեսցի,
զգեցցի զանձեռագործ հանդերձն դրոշմեալ հօտ,
նկարեալ խաչն, կենդանի ջրովն մաքրեալ 'ի հուր և
'ի Հօգին՝ Եբ լուսաւորեալ 'ի յանուանէ կոչեսցի, իւ-
ղոյն օծուծք զՀօգւոյն ներգործուի 'ի մարմնի տպաւ
ւորեալ, չուեալ յարօտ 'ի դալար կերակուրս' 'ի մար-
մինն այ. 'ի ջուր հանգստեան 'ի գինի փոխարկեալ
յարիւն անմահին. բարեմնունդ լինելով ժառանգ
այ և ժառանգակից Գթի. բաժանորդ Հնորհաց փա-
ռացն, զոր 'ի Հօրէ ընկալեալ արժանացեալք Հայր
կոչել զամծ, յարեալք 'ի մարմինն Գթի: Երանելիք
էաք, եթէ 'ի սմին յամէաք և 'ի սոյն աճէաք: Ո՛վ
բարեբախտուծեցն և առաւել Հնորհին, և 'ի սոյն
ննջէաք, և զարթուցեալք յոր հրաւիրեցաքն՝ մերձե-
նայաք: Բարիոք է պահել զաւանդն զոր ընկալաք,
և զՀնորհսն զոր ընկալաք, զպարզևս յոր մերձեցաք:
Երանելիք են որ պահեն զպատուիրանս նորա, և առ-
նեն զարդարուի յամժամ. երանեալ է այր որ երկըն-
չի 'ի տեառնէ, և զնայ 'ի ճանապարհս նորա:

Արդ բամբասեցաք զԽարայել և հրաժարեցաք.
լուտացաք զհեթանոսս և մեկնեցաք. յազնուակա-
նուի անդր կոչեցաք. պատուիրան ընկալաք և հեղ-
գացաք. զհաւատսն պահեցաք, և զգործսն մոռացաք.
'ի յոյն հաստատեցաք, և զկապն արձակեցաք. զփե-
սայն ընկալաք, և 'ի հարսանեացն հրաժարեցաք.
զՀնորհն առաք, և զորդէգրուծին կորուսաք. բաժա-
նեցաք 'ի հայրենեացն, և զոր առաքն վասնեցաք.
տարաշխարհիկք եղեաք, սովեալք և ծարաւեալք

յանը դուժե՛ն : Ո՛հ, զինի խողիցն ընթացաք, խողս արածեցաք . զգևս տանուտեարս պաշտեցաք . զբազաք ընդ ագարակի փոխանակեցաք : Աւաղ զմեւք . կերակրոյ խողիցն բաղձացաք . ընդ վայր գարշեցաք . աղտեղացաք . 'ի վարձկանէ անգամ ոչ հրաժարեցաք . ջնջեցաք զորդէգրուժե՛ն գիրն : Արտաբոյ լլկէ սով, և մատչել առ Հայրն կորացուցանէ ամօթ : Արբաք ջուր, և զաղբէւրն պղտորեցաք . զպարզեալ գիւնին վաճառեցաք, և հեղձեալ մղձկիմք 'ի դառնուժենէ մրրոյն :

Ո՛վ Թշուառուժե՛ն և առաւել հիգուժե՛ն . մարգարէ ոմն ելեալ 'ի դիտանոց ձայնէ . «Մահ մեղաւորին չար է, զի 'ի պատուի էր և ոչ իմացաւ . վասն այնորիկ ան կործանեսցէ զնա իսպառ . խլեսցէ և հանցէ զնա յարկաց իւրոց և զարմատս նորա յերկրէն կենդանեաց . զի եկաց նա յամ ճանապարհ՝ որ ոչ է բարի, և 'ի չարէ նա ոչ ձանձրացաւ . և որպէս հալի մոմ առաջի հրոյ, այնպէս և կորիցեն մեղաւորք յերեսաց ան . բազում տանջանք են մեղաւորաց, և տէր արդար է և խորտակէ զուրն մեղաւորաց » : Ո՛վ տաղսկուէս և առաւել հեղգուժե՛ն . այլ ոմն 'ի դիտանոցէն ձայնէ . «Բարձի ամբարիշտն յերկրէ, և մի տեսցէ նա զփառս ան . և տեսցեն զոսկերս մարդկան առ իս յանցուցելոց . և որդն նոցա ոչ մեռանի, և հուրն նոցա ոչ շիջանի . և եղեն տեսիլ անմտեղեաց . քանզի ոչ գոյ խաղաղուի ամբարշտաց՝ ասէ տէր » :

Եւ արդ զինչ է մեզ նոցա բարձրաձայնուին . յորժամ և ապա եկեալ տէրն՝ որում ստունգանեցաք, պէսպէս առակօք զսաստն աճեցուցանելով կամի զգուշացուցանել . երբեմն սերմն 'ի մէջ փշոցն ազգէ զոր 'ի յորումն . դարձեալ երբեմն տաղանդ առեալ և ծրարեալ . երբեմն զբազմականօքն դիտելով զաղտեղեալ հանդերձն զգեցեալ 'ի հուրն արկանելով . երբեմն զհեծանոցն 'ի ձեռն առեալ մեկնէ զցորեանն, և զյարդն այրել . և կամ զօգիս յայծեացն բաժանել, կամ զձախակողմանքն յուղարկել ընդ խաւարամնլար ճանապարհն, ուր լալ աչաց է և կրճել ատամանց . կամ անպտուղ բարունակին հատանիլ և 'ի հուր արկանիլ . ծառային կտրել ընդ մէջ և զբաժինն ընդ ան

հաւատան դնել : Եւ ոչ եթէ այսու շատացեալ վճարեաց , այլ իւրում հազարապետին Պաւղոսի հրամայեաց գրով առ ամեն բողոքել . «Մի խաբիք , ոչ շունք , ոչ գողք , ոչ պողնիկք , ոչ կռապարիշտք , ոչ իգացեալք , ոչ արուագէտք , ոչ ագահք , ոչ բամբաստողք , ոչ արբեցողք , ոչ յափշտակողք զարքայու թինն այ ոչ ժառանգեն » : Եւ մեք յայսմանն ոչ ինչ թողաք արտաքոյ . այլ յամ չարեացս այսոցիկ եղաք գործողք :

Արդ զինչ հնարեսցուք ամօթոյ և կորստեան մերոյ . զի մահ յափշտակել ընթանայ առ ամեն , և ոչ գոյ հնար զերծանել ՚ի նմանն . այլ ըմբռնեալ ձգէ և տանի ՚ի տիեզերական հրապարակն ՚ի յատեանն ահաւոր , առ դատաստանն անաչառ , առ դատաւորն արդար : Ուր հատուցումն ըստ գործոց և յանդիմաննութի ըստ մեղաց , և համարն սաստկապահանջ , և տանջանքն անվախճան , և ժամանակն անապաշխար , և արտասուքն անօգուտ , և զկաշառսն որ բազում աշխատութի և անիրաւութի ժողովեալ աշխարհս բռնադատեալ կողոպտէ և ընդ մեզ ոչ թողու , այլ մտեալ ասէ . մերկ եկիք առ իս և ունայն , դարձեալ մերկ յուղարկեցից և թափուր . և մինչ զայդ ընդ ձեզ տանիցիք , զայլս իւ խաբեցից չերկնչել ՚ի մահուանէ և չածել զմտաւ զվախճանն : Արդ զայս ամ յաճախագոյն մատուցանել ՚ի լսելիս ձեր , ուրեմն տրբաւ մեցայք և ճմլի սիրտք ձեր հոգոց հանելով և զիս բամբասէք . թերևս ծանր օրէնք համարիցիք և դժժուարակիր անձանց , և վհատեալ ՚ի վայր անկանիք յանյուսութի և ՚ի հեղգութի . և պատճառ այսոցիկ զսաստ պատուիրանայն այ վարկանիք , և ոչ զճուլութիւն ձեր :

Այ կամիմ զձեզ տգէտ լինել , եղբարք , զի բժշկի նման են վարդապետք եկեղեցւոյ . նախ տեսանելով զուսումն զայրացեալ ախտին շառագունեալ խաղաւարտոյն զեռացումն և զսաստիկ ջերմութեցն բորբոքումն սկսանին այնուհետեւ աճեցուցանել զերկիւզն , ցուցանել լի դառնութի զկատարածն ՚ի կորուստ : Մահաբեր է , ասէ , քանզի և է իսկ . աւազս արկանէ , եզուկս կոչէ , թերևս առ ահին սաստկութե դեղոյն համբերեսցէ , ինքն փութասցի , ինքնին ձեպեսցի :

զանձն առաջի դնէ, խոստանայ համբերել, յանձին ունի զտոկալն . զձեռս և զոտս կապանաց մատուցանէ . զաչս պատանաց տայ և դժնեայ կսկծութեանց դառնարբոյց դեղոցն և հրացեալ երկաթոյ խարանացն : Սկսանի այնուհետև և զբժիշկն բամբասել, որ պէս այսօր 'ի ձէնջ բամբասեցայ ես վասն ձերոյ փրկութե : Այլ յորժամ հետևեալ յառողջութի տեսանիցեմ, բամբասանքն որ 'ի ձէնջ, ինձ 'ի փառս համարեալ լիցի : Արպէս կինն յորժամ ծնանի, զցաւս դառնութեն առ ոչ ինչ համարի վասն ինդութեն, զի ծնաւ մարդ յաշխարհ : Այլ ես ոչ դադարեցից վերստին երկնելոյ մինչև նկարեցի 'ի ձեզ ԲԾ : Եւ որով օրինակաւ, և կամ որպիսի ինչ հնարիւք լինիցի . դարձեալ կոչեցից զձեզ յերկրորդ թլիփատութին, և հօսեցից 'ի ձեզ զերկրորդ մկրտութի՝ որ լուսաւորագոյն է և պայծառ քան զարեգակն : Այ սուսերաւ հատանել զմարմինն, այլ բանիւ խոստովանել զյանցանն . ոչ կոտորումն անդամոց, այլ յանառակ գործոցն հրաժարումն . ոչ ընդ ծանր օրինօքն Մովսէսի՝ որ զիրն սպանանէր, այլ ընդ ամենահեշտ լծոյն ԲԾ՝ որ զծանրաբեռնեալսն և զտարժանեալսն մեղօք հանգուցանէ : Խղեսցուք զտոռունս մեղաց բանիւք խոստովանութե, որ յանձեռագործ թլիփատութի սրտից մերոց . մի վհատեսցուք 'ի մեղացն սաստկութե, այլ յուսով ինդրեսցուք զթողութի :

Այլեալ դարձեալ 'ի դիտանոցն, որ առաջնում նուագին զսաստ ահարկու հրամանացն հնչեցուցանէր, Դաւիթ է անուն նորա անձահայր՝ ըստ սրտին այ նուիրեալ 'ի բարեպաշտութի պատմէ զիւրոյ գլորմանն վերականգնումն, զուր սպանմանն և զագահապէս չնութեն : Եւ զի՞նչ է այն առ մեզ զիորձ մեղացն առեալ Դաւթի, և արագ բժշկել : Այ 'ի բացէ 'ի բաց կայ և քարոզէ, այլ առ ինքն կոչէ 'ի մօտոյ և խօսի բերան 'ի բերան և բարբառի և ասէ . “Եկայք լուարուք ինձ, և պատմեցից ձեզ զոր ինչ արար անձին իմոյ” : Արդ զի՞նչ արար, Դաւիթ . աղէ աստ, աւետարանէ, լոյծ եթէ հնար իցէ զտարակուսանս մեր : Ասա եթէ զոյ հնար սպանողաց և չնացողաց ապրել 'ի պատուհասիցն այ և 'ի տանջանացն : “Աւ նա բե-

բանով իմով կարդացի, և բարձր արարից զնա լեզուաւ իմով: Եւ զմեզս զոր տեսանէի 'ի սրտի իմում, հայէի և մաշէի հանապազ. այլ լուաւ տէր աղօթից իմոց, և նայեցաւ 'ի ձայն ինդրուածաց իմոց: Օրհնեալ է այնպիսի բարեգուծն անձ՝ որ ոչ 'ի բացեայ աւրար զաղօթս իմ յիւրմէ, և ոչ արգելեաց զողորմութի իւր յինէն. զի գթած ողորմած է տէրն երկայնամիտ և բազում ողորմ: Ոչ ըստ մեղաց մերոց առնէ, և ոչ ըստ գործոց հատուցանէ. այլ քաւէ զմեզս մեր և բժշկէ զհիւանդութիս: Մերձ է առ ամենեսեան՝ որ կարգան առ նա ճշմարտութիւն Զանօրէնութիս ժողովրդեան իւրոյ թողու, և ծածկէ զմեզս նոցա. և մերձ է առ երկիւղածս փրկուի նորա: Ես պատմեցի ինձէն զմեզս իմ, և նա եթող զամբարշտութիս մեղաց իմոց. զի քաղցր է տէր առ ամենեսեան, և գթուի նորա 'ի վերայ ան երկիւղածաց իւրոց»: Եւ լումն 'ի դիտանոց ելեալ պատմէ, Եսայի անուն նորա, սրովբէատես համարձակասոս. և նշան և սրբժամանակեայս տայ մինչ մեռաւ Ողիա արքայ: «Տեսի զտէրնստեալ սրովբէիւք, և զարհուրեցայ և ասեմ. վայ ինձ, ես այր տառապեալ զիսրդ կամս հիացեալ. զի պիղծ շրթունս ունիմ և 'ի մէջ պղծաշուրթն ժողովրդեան ընակեալ եմ, և զտէր զօրուեց տեսի: Եւ առաքեցաւ առ իսմի 'ի սրովբէից, և առեալ ունէ լեօք 'ի սեղանոյ անտի եբեր մերձեցոյց 'ի բերան իմ և ասէ. ահա մերձեցցի այդ 'ի շրթունս քո, և հանցի զանօրէնութիս քո, և զմեզս քո սրբեսցէ 'ի քէն: Հաշտեալ եմ ընդ քեզ տառապեալդ մինչև միսիթարեսցիս. զձանապարհս սրտի քո տեսի, և բժշկեցի զքեզ ճշմարտապէս: Արդ երթ պատմեա ժողովրդեան իմոյ զմեզս նոցա. գոչեա զօրութիւն և մի ինայերբարձրացո իբրև զփողոյ զբարբառ քո, և ասասցես ցնոսա. արդ լուացարուք, արդ սրբեցարուք, արդ ընկեցէք զչարիս ձեր առաջի աչաց իմոց. և ես զեղծեալ և զժահահոտեալ զաղտեղուի ձեր իբրև զձիւն սպիտակ արարից: Ասացէք զանօրէնութիս ձեր, զի արդարասջիք: Զձեռս ձեր պարզեցէք. զհաց ձեր այլում բրդեցէք. զմերկս զգեցուցէք. զտառապեալ ազգականն մի արհամարհէք: Եւ մինչ դու խորհիցիս՝

Թէ աղաղակեմ, ես վաղվաղեալ գտանիմ առ քեզ, և կանուխ լոյս իմ զքեզ փարեցի, և զանօրէնուիս քո այլ ոչ ևս յիշեցից. զի ահաւասիկ ջնջեմ իբրև զամպ զանօրէնութիս քո և զմեզան քո» :

Այլ ոմն եկեալ ՚ի դիտանոցէն ձայնէ, եղեկիէլ անուն նորա. «Անօրէնն եթէ զարձցի յանօրէնուէց իւրոց զոր արար, և արացսէ արդարուի և ողորմութի, կէլով կեցցէ և մի մեռցի. նմ յանցանքն իւր զոր յանցեալ իցէ, և անօրէնութիւ իւր զոր անօրինեալ իցէ՝ մի յիշեսցին. այլ ողորմութի իւրով զոր արար՝ կեցցէ» : Վասն որոյ զբազմօք զանց արարեալ փութացուք հասանել յընչաւէտ առատ Հօր Արդին, որոյ անունն կեանք է և լոյս և փրկիչ՝ յոր հաւատացաք և լուսաւորեցաք. որ զՀայր կողոպտէ, և զիւրան զգեցուցանէ. «Չփառսն զոր ետուր ինձ, ետուր նոցա» : Ար զձեռանն առեալ զիւրոց ՚ի ծոց Հօր մեծաննէ. «Վամիմ՝ զի ուր եսն եմ, և սոքա ընդ իս իցեն» : Ար լանջակից և գրկախառն Հօր կացուցանէ. «Չի որպէս դու Հայր՝ յիս, և ես ՚ի քեզ», և սոքա ընդ իս և ընդ քեզ ՚ի միջի իցեն : Ա՛յլ սքանչելեացն, ո՛վ երջանիկ աւետեացն, ո՛վ անչափ մարդասիրութիւն. Մատթէոս որ երեկ մաքսաւոր կողոպտիչ՝ անողորմ, այսօր եկեալ ՚ի ծոց Հօր բազմի. Պետրոս որ ուրացաւ զտէրն, այսօր գայ ՚ի վեր անցեալ բազմի ՚ի ծոց Հօր. Պաւղոս որ հայհոյիչ և հալածիչ եկեղեցւոյ, այսօր յանձառն մտեալ ՚ի վերայ սրտի Հօր հանգչի :

Օ՛ր՝ կայք փշեալք, ընդէր ծուլանայք, հիմ անագանիք. արիք փութացարուք առ այնպիսի ողորմած տէրն. մի յապաղեսցուք, մի հեղգացուք. եթէ զբազում աշխարհօք և զգաւառօք պիտոյ է անցանել, առաւել փութալի էր երազ ելանել առաջի նորա գթութե և անչափ մարդասիրութե : Այլ նորա ծանուցեալ զհեղգութիս մեր և զանփութալի ծուլութիս՝ առ դուրս եկեալ, առ սեամս մատուցեալ ձայնէ առ մեզ և գոչէ ուժգին. եկայք առ իս

1 Մի օր. յաւելու. զբազմապի, անիծալիւս... Պաւղոս հայհոյիչն, անիծալիւս, սպիտակապան :

ամ վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես հանդուցից զձեզ՝ վարանեալքդ և ձանձրացեալքդ, և գտջիք հանդիստ անձանց ձերոց . զի լուծ իմ քաղցր է և բեռն իմ փոքրոգի : Չէ պահանջող, ոչ կշտամբիչ, ոչ յանդիմանիչ . միայն զլեզուդ շարժեա և խոստովանեա զոր գործեցեր : Բեռն իմ փոքրոգի, թեթև, անաշխատ . զոր եթէ կամիցիս, դիւրաւ տանիցիս :

Իսկ դու ընդէր տարակուսիս և դանդաղիս և վախ վախես . որպէս զի 'ի մեծամեծ տանջանս ես 'ի մըտանել, կամ 'ի նեղու թիւս և 'ի վտանգս, և ոչ յուզողու թիւ գալ : Այլ նորա ցուցեալ զհեղու թիւս մեր՝ զամենապետու թիւ ցուցանէ . և հարցանէ՝ զի՞նչ կամիս, ո՞ւմ բաղձաս . հիւանդ ես, ես ճարտար բժիշկ եմ . ոչ պիտոյ է բժիշկ ողջաց, այլ հիւանդաց . ձրի բժշկեմ, չպահանջեմ ինչ 'ի քէն, բայց միայն զդեղն . ոչ առ վաճառականսն առաքեմ, ոչ ինչ ծախել, ոչ յումեքէ աղերսեմ : Մուտ 'ի սենեակ սրտի քո, բեր ինձ արտասուս որչափ ձեռնհաս իցես . եթէ մի կաթ իցէ, բաւական իցէ մկրտել զքեզ երկրորդ անգամ և յառաջին առողջութիւն ածեալ հասուցանէ : Եթէ մեղաւոր ես, ես ողորմած տէր եմ . ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարու թիւ : Արք առիս դարձան, ոչ ամաչեցեն . և ոչ որ 'ի նոցանէ կորեաւ, բայց միայն թիւրեալքն 'ի ճշմարտութեն : Չմաքսաւորն միով բանիւ արդարացուցի . զպոռնիկն իւրով արտասուօքն սրբեցի . զբժշկու թե ողորմու թիւ ամենեցուն պարգևեցի : Պետրոսին ընդդէմ՝ ուրացողին զիս երիցս անգամ արտասուացն ողորմեցայ, առիս կոչեցի, և 'ի կարգի առաքելութե պահեցի, և զբանալին ոչ հանի 'ի նմանէ : Չիս ձաղանօք 'ի խաչին դատապարտէին . արարածք դողային և սարսէին, և ես խաչահանուացն աղօթս առնէի : Կոքա բարկութիւն և սրտմտութիւն զգլուխս իւրեանց շարժէին . ես քաղցրութիւն և ողորմութիւն թողուի խոստանայի :

Իչ ապա զի՞նչ կատարումն . զամ հեթանոսս ողորմութիւն կոչեցի . յորդէգրութիւն ածի զօտարտոի ոչխարն 'ի գաւիթս սրբութե իմոյ, և եղև մի հօտ և մի հովիւ : Ես նոյն եմ և ոչ փոփոխիմ . երեկ և այսօր նոյն և յաւիտեանս : Ճարաւի ես, ես եմ աղբիւր

կենաց քաղցրաբուզին և անուշաճաշակ . եթէ որ ծառաւի է , եկեսցէ առ իս և արբցէ : և որք արբցենն՝ մի ծարաւեսցեն յաւիտեան . այլ և գետք յորովայնէ նորա բղիեսցեն ջրոց կենդանութի : Քաղցեալ էս , էս եւմ հացն կենաց յերկնից իջեալ . եթէ որ ուտիցէ ՚ի հացէ յայսմանէ՝ կեցցէ յաւիտեան : Մերկացա՛ր , էս պատմուճանքեզ և վերարկու . միայն ՚ի չարեացդ արտաքսեա , և էս զգեցուցից քեզ զառաջին հանդերձն՝ . որք ՚ի Քս մկրտեցարուք , զՔս զգեցեալ էք : Եթէ կարօտացար կօշկաց , էս կարեցից քեզ կօշիկս լաւագոյնս , որով կօխեսցես զօձս և զկարիճս և զսմ՝ զօրութիս թօնամոյն : Ճառայ՛ դտար մեղացն , էս ազատեմ զքեզ . զի սմ որ զմեզս դործէ , ծառայ է մեղաց . իսկ եթէ Արդին զձեզ ազատեցուցէ , ճշմարիտ ազատք լինիջիք : Խորչիս՝ յիմ՝ յահեզ և ՚ի հրաշատեսիլ զօրութեց , չեմ օտար , քո ազգակից եմ , որդին եմ Գաւթի , թոռն Աբրահամու . խօսակից և մարմնակից եմ քո :

Առ ապա զի՛նչ կամիցիս , ծառայեմ զքեզ . զի զորինչ բարի կամիցիս վասն քո , դու հրամայեա տիրաբար , և էս առնեմ ծառայաբար . քանզի ոչ եկի պաշտօն առնուլ , այլ պաշտել , և տալ զանձն փրկանս փոխանակ բազմաց : Կամիս զի զոտոք լուացից . ասա ինձ , ոչ գարչիմ , զի սովոր եմ առնել . զի թէ մատնը չին իմոյ զիս՝ ՚ի մահ զոտան լուացի և ոչ տաղտկացայ , ապա և զքոյդ լուացից առանց դանդաղանաց : Այլ զայլ ինչ մաքրեմ , այլ ՚ի մեղաց սրբեմ և վերստին նորոգեմ . միչիթ յարտասուաց աչաց քոց հեզ ՚ի կոնքրս , և քան զհոսանան Յորդանանու յորդադոյն հեղում ՚ի քեզ , և քան զառաջին մկրտութիս պայծառագոյն լուսաւորեցից : Յաճախ մեղար զազրացար , երկեար ՚ի քննողէս . մի կապեր զխոստովանութիդ , և էս արձակեմ զիմ՝ բարերարութիս : Արպէս Պետրոսին սահմանեցի զկէտն , դարձեալ քեզ սահմանեմ . չափով առնում և յորով հատուցանեմ : Մեկնեա ՚ի չար սովորութիդ , և էս մեկնիմ ՚ի սրամտութիս՝ . դու

1 Մի օրինակ իւրացն :

2 Մի օր . Խրքիս . . . ՚ի հրաբեռիլ : Բեկէս :

3 Մի օրինակ ՚ի յիմարժօս .

հարց վասն մեղաց քոց զեօթն անդամ թողու թէ, և ես պատասխանեցից քեզ եօթանասնեկին եօթն, զոր քեզ չնորհեմ թողու թի. զի զոր ինչ ելանէ ընդ շրթունս իմ, զայն ոչ ստեցից: Քննեա զչափդ, իմացիր զթիւդ և զհամարդ. և մի տրանջեր զտանուտեռնէս: Չեմ ժլատ, առատ եմ, ընչաւէտ հօր մեծատան Որդի եմ. չտոկոսեմ զպարտապանն, չպահանջեմ զպարտան, չարկանեմ խեղդ. միայն յանձին կալ, խոստովանեա զոր գործեցեր, և ես չորեքհարիւր և իննսուն քանքար թողում քեզ, և ուրախ արձակեցից զքեզ: Սիրեա զիս, որ սիրեմն զքեզ. հրաւիրեա առ քեզ զբաղձալիս հրեշտակաց և զցանկալիս արդարոց. չգարչիմ ՚ի հողեղէն յարկացդ, չբտաղտկամ յաղքատութիցդ, չխոտեմ զամայութիցդ: Սրբեա ինձ զմուտդ, մաքրեա զառաքատ սրտի քո, սկսիր հոտ անուշութե բուրել զաղօթսդ. պատրաստեա սեղան զվարսդ, պարզեա գինի զողորմութիցդ, սիւեա պատառակալ զխոստովանութիցդ, փթ թեա վարդ զսէրդ, արկ բազմական զասպաշխարութիցդ. լարեա տանաղի զմատուցսդ ընդդէմ իմ ՚ի քնարահարութի. կռեա զքթս քեզ ՚ի բարեխօսութի և ինձ հիւրամեծար: Բաւական է ճաշդ. առատ է սեղանդ. պայծառ է կոչումնդ: Եթէ ասորժես, զՀայր իմ ընդ իս ածեմ. ես և Հայր իմ առ քեզ եկեսցուք և օթեվանս առ քեզ արասցուք: Չայս այսպէս արասցես, և զիս հօր իմոյ երախտաւոր կացուցես. զի խորհուրդ գալստեան իմոյ յաշխարհ ոչ ունայն երևեսցի: Այլ ծանիցի մարդկային բնութիւնս առաւել քան զհրեշտակաց և գեր ՚ի վերոյ քան զհրեշտակապետաց. և խրախացեալ Հայր օրհնեսցէ զքեզ բերանով իւրով զօրհնութիւնս որ ոչ անցանէ, և պատրաստեսցէ փոխարէն զծոց իւր ՚ի վեր քան զընակութիւն՝ հրեշտակաց: Ուր եսն եմ, անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի. և կեանք ձեր ծածկեալ են ինև առ նձ. և ես ՚ի միւսանդամ գալստեան իմում զօրհնեալսն ՚ի հօրէ իմմէ մերձեցուցից առ Հայրն իմ և աւսացից. ահաւասիկ ես և մանկունք իմ զորս ետուր ինձ:

1 Մի օրինակ Վեներա:

Օ այս ամբ լսելով և խմանալով զի՞նչ կամին 'ի պատասխանին լինել պատրաստ . յորժամ զաղերս ողորանաց և զգուժ անյիշաչարութե առաջի արկեալ յամի՝ և ինքն լինի պարտապան պարտեացն մերոց 'ի գուժ և 'ի գորով մտեալ . և դարձեալ փարի զմեօք, աղաչէ, պաղատի, խնամ արկանէ, խանդաղատի, պարգևս խոստանայ, որպէս Հայր 'ի վերայ աղեաց խարչի, և առաւել ևս քան զչափսն անցուցանէ զխընամն : Որպէս որք զսարտուցեալ որդիսն տեսանիցեն, 'ի գիրկս առեալ գգուեն, համբուրեն, զերեսն 'ի վերայ դնեն, խանդաղատական՝ ձայնիւ գորովեն, զբարբառն գելուն, զծափս հարկանեն . այնու հնարին զհաշտութի մանկանն, զի զլալն և զհեկեկալն կտրեսցեն . թէպէտ և նորա խաղապատեալ զերեսն այսր անդր դարձուցանիցեն, լեզուագարեն, զերեսն մաքրցեն ² : Սակայն և ոչ ինչ յայսցանէ ցասուցանեն զծնողն . այլ և պարգևս տան մանկանն զախորժակս իւրեանց՝ խաղալիկս անօթս պատուականս . եթէ բեկանէ՝ չցաւէ, եթէ կորուսանէ՝ չտրտմի . բայց եթէ 'ի հաշտութի տեսանիցեն զիջեալ զմանուկն : Չայս և առաւել քան զսոյն ցուցանեն մեզ գուժք ամային խնամոցն . զորոյ զփորձ առեալ հոգերգողին Գաւթի զսաստիկ սիրոյն նյ առ մարդիկ՝ ասէ . «Որպէս գըթայ Հայր 'ի վերայ որդւոց իւրոց, այնպէս գթասցի տէր յերկիրզածս իւր » : Նա ևս առաւել զանչափական ³ և զանեզրական սիրոյն զանպատմելի և զանիմանալի գգուանսն ինքնապատուժարարեալ 'ի ձեռն Ղուկայ աւետարանչին աւանդէ մեզ ասելով . «Ո՞ 'ի ձէնջ որդի՝ որ խնդրիցէ 'ի հօրէ իւրմէ հաց՝ մի՞թէ քա՞ր տայցէ նմա . կամ խնդրիցէ ձուկն՝ մի՞թէ օձ տայցէ նմա : Իսկ եթէ դուք որ չարդ էք՝ գիտէք պարգևս բարիս տալ որդւոց ձերոց, ո՞րչափ և Հայրն ձեր երկնաւոր տացէ ձեզ զանճառ և զանբաւ ուրախուսն » : Տեսէք որսլիսի՞ գեղեցիկ են պարգևք սիրոյ նորա առ իւր արարածս : Եթէ ախորժեք, և դուք լինիք արժանի սիրելոյ 'ի նմանէ, որ կայ հանապազ

1 Մի օրինակ օրբալան :

2 Երկու օրինակ մագլէն :

3 Մի օրինակ քան զլաւալան :

'ի բողոքել և 'ի թովել զգազանացիալ ազգս մարդկան : Մի՛թէ քան զվէմն ապառաժ իցեմք , որ դեզօք քրքրեալ թուլանան , և սրով ' տաշին 'ի պէտս գործելեայն . եթէ երկաթ , և զայն ևս հուրն կակղէ , և անօթ պիտանացու 'ի ճարտարացն գործին . և եթէ գազան , և նա ձեռնընդել լիեալ² , և հարկադրեալք պապանձեալ կան առ զրուես թագաւորաց առ պատրաստ 'ի ծառայութի և 'ի հնազանդութի նոցա : Չարամտութի վիշապաց և զցասկոտ բարս թունաւոր օձից 'ի հնազանդութի ածեն բանքողոքականք թովչի ճարտարի , և ընդելական ընտանութի առ միմեանս ճարակեն :

Եւ արդ ասուն և խօսուն և իմացական բնութի մարդկան զիտորդ ոչ գէթ նմանին նոցա՝ թողուլ զանզգամուրի և կեալ : Եւ այն զի պատգամք սաղմոսեր գողին կշտամբեալ յանդիմանէ , և տարեալ մերձ առ օձսն և քարբոն և կարիչսն կացուցանէ ասելով . « Սրտամտութի նոցա ըստ նմանութե օձի , որպէս իժի և քարբի . զի խցեալ է զանկանջս իւր , զի մի լուիցէ զձայն թովչի ճարտարի , և մի առցէ դեզ 'ի դեղատուէ իմաստնոյ » : Այլ որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ և իմանայցէ , և վայելեացէ 'ի բարութեցն 'ի ձեռն ապաշխարութե պարգեացն , որ փառօք պսակէ և 'ի գահոյս հանգուցանէ , 'ի ԲՅ ՅՅ 'ի տէր մեր . որում փառք հանդերձ Հարբ և ամենամք Հոգւովն այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

1 Մի օրինակ սրամահի :

2 Մի օրինակ յեռնդէլէտու :

ՎԱՍՆ քո եղև սովս . ոչ եթէ յատելեաց իւիք
 յայդմանէ , որպէս ասէիր : Եթէ ոչ էր բաւական քեզ
 անգորովութի , այլ և կռապաշտութի՝ յանձն առնուս .
 զի պատասխանի տայցես վասն չարութե : Ամբաստա
 նես վասն անձութե , զի փախիցես յամբարտաւանէ .
 զաստեղս ասես նախախնամիւս , և ոչ զանձ : Աւելի
 վասն քո է սովս . զի ընդ թշնամանելոյդ և ընդ այ
 մարտնչել յանդգնիս : Բազում սովք եղեն վասն
 յայտնի պատճառանաց . ընթերցիր զգիրս , և պար
 սաւէ զամբարշտութիս քո : Եղև սով գեւթն անձառ
 Յովսէփաւ . այլ բազում ինչ ՚ի նոսա ուղղեցաւ :
 Խրատեցաւ Եգիպտոս վասն արհամարհելոյ զօտարս .
 կերակրեցաւ Յակոբ վասն առ ՚ի յանձ բարեպաշ
 տութե : Հրամանն վասն Արրահամու գլուխն էաւ ,
 զի ՚ի պատարագին թերահաւատեաց : Յովսէփ յայտ
 նեցաւ թագաւոր և մարդարէ . և եղբարք նորա յա
 մութ եղեն վասն նախանձողական և սպանողական
 համարձակութե : Եղև սով առ Սահակաւ վասն այլ
 ազգեացն ամբարշտութե . վասն որոյ մոլեգնութի
 անօրէնութի գործէին : Այլ զարդար երկիրն ոչ ու
 բացաւ , զի հարիւր չափ հատոյց նմա ՚ի Սիոնի : Եւ
 առ Արրահամու սով տիրեաց յերկիրն քանանացոյ .
 այլ արդարն յեգիպտոս իջեալ՝ աղքատն մեծութի
 դարձաւ . ետ զփորձ համբերութե , և ընկալաւ ըզ
 շնորհն պատուի . եցոյց եգիպտացոյ զառ ՚ի յանձ կա
 մաց իւրոց զխորհուրդ , և եղև երևելի ՚ի ձեռն ի
 մաստութե . երկեաւ ՚ի բռնաւորէն , և զՍառուա
 իւր քոյր անուանեաց . աղօթեաց առ անձ , և ծա
 նեան եգիպտացիքն թէ վասն բարեպաշտութե բա
 զում հոգ է այլ : Խրատեցաւ Փարաօն ՚ի ցանկասի
 րութիւն , և վասն անարժան յանդգնութե՝ որոյ ոչ
 ևս էր գործեալ իրբև գործեալ դատիր . ոչ ևս էր

չնացեալ, և հրամանն արածէր նորա զստացուածս :
 Յառաջ քան զաղքատութիւն եցոյց զտանջանսն . քան
 զի թէ գործեալ էր, ոչ ևս կարէր կեալ . վասն զի
 դատաւորն ոչ ևս յապաղէր զհարցումն : Սուր յան-
 դիմանող երևեցաւ, և զիմարդ ոչ սուր դատաւոր լի-
 նէր : Եթէ ոչ առէ այր զպունկութիւն, ոչ զայրանայր
 'ի վերայ նորա . և եթէ ոչ արդար էր, ոչ ևս թողոյր
 կեալ զմահուն արժանի : Եթէ ոչ երկուցեալ էր ե-
 գիպտացին, Սառուա չնայր . եթէ ոչ էր խրատեալ
 զբանաւորն, անձ ոչ էր վրէժխնդիր : Եթէ եղև սուր
 յանդիմանիչ, և դատաւոր լինէր յանդիմանելով ըզ-
 Փարաւոն, եթէ գործեալ էր :

Իմացայք՝ զի և այժմ զաւետարանս առ Աբրա-
 համու անձ եցոյց . զի որ չնախ խորհեցաւ, իբրև ըզ-
 շուն պատուհասեցաւ : Ի միտ առէր զվասն պարկեշ-
 տութեան յզվրէժխնդրութիւն, և երկերուք չնացեալք
 ընդ օտար կանայս . զի թէ առ բարբարոսովք և առ
 անանձ մարդկաւ և բանաւորօք հարուածէ, զի՞նչ ևս
 եղիցի առ բարեպաշտովք և առ այնոսիկ՝ որ գիտեն
 զկամս ան : Եւ թագաւորք՝ խրատեցարուք Փարաւո-
 նաւ . որոց ոչ իշխանութիւն, այլ բարեպաշտութիւն կիրք :
 Եւ բանաւորք՝ եղիպտացոյն դատիք՝ մի ունել զբու-
 նութիւն գործակից անօրէնութեան : Եւ բարբարոսք՝ ու-
 սարուք զճամարտութիւն և զպարկեշտութիւն զվրէժ-
 խնդիրն . և մի անմտութիւն զկենակից թնամանէք :
 Թագաւոր արդար էր Դաւիթ, և վասն չնուէ իբրև
 զտգէտ դատիր : Կայր դատաւորն, և իշխանութիւն
 ապականեալ լինէր . յանդիմանէին մեզքն, և պա-
 տիւն խափանեալ լինէր . հրաման տայր անձ, և թա-
 գաւորն իբրև զծառայ հարցանիւր : Որպէս 'ի բա-
 ղանիսն ամենեքեան մերկ են որք լուսնանն, այսպէս
 և 'ի դատաստանին պահանջին իբրև մարդիկ, և ոչ
 իբրև պատուաւորք . ոչ գոյ քահանայ, ոչ թագաւոր
 'ի դատաստանին . ոչ գոյ տէր, ոչ զօրաւոր . քանզի
 յամ մարդիկ արդարութիւն հասարակաց հայի : Առ
 իշխանութիւն՝ որ յայլում աշխարհի դատաւորք էին,
 իբրև ծառայր կանգնեալ կան . նոյնպէս առաջի անյ
 թագաւորքն ինքեանք իբրև զամ մարդիկ լինին :

Օ այս ասեմ ցուցանելով զի վասն չնութեան սով

լինի, միանգամայն ամ անօրէնուի զդատաւորն յարուցանէ 'ի բարկութի: Քանզի եթէ յարգարն Գաւիթ ոչ ինայեաց, որչափ ևս առաւել յայլ անզգայս, Խոստովանեաց զմեղսն, յանձն էառ զհրամանսն, և սակայն զսուրն 'ի տուն իւր մինչև յաւիտեան սահմանեաց. զիարդ դուք և գործելով և ոչ զղջանալով թագչել ակն ունիք: Զնա դատաստանն հաստատեաց 'ի տանջանս. և ընդէր զսովս ոչ համարիք վասն ձեր ազդել 'ի վերայ երկրի: Իսկ ուրեմն ոչ աստեղք առնեն զսով, այլ դատաստանն ած զնա 'ի վերայ մեր: Մեղար, և յաստեղաց վերայ դնես զազդումն. անօրինես, և զերկնից ամբաստան լինիս. ամպարշտես, և զբոլորութի հաստատութեն թշնամանես: Ոչ դադարեմ վասն տարացուցիս այսորիկ. քանզի ոչ հաւրբերեմ թշնամանացս այնչափ անզգայութե:

Յուցի զպատճառ սովոյս. ցուցի զդատաստանին արժնութիւն. ցուցանեմ ասելով և զգործ մեղաց պատճառս եղեալ երաշտիս: Եղիա վասն առ 'ի յիմ ամբարշտութեն Խարայելի աղօթեաց, և զերիս ամս և զկէս ոչ անձրեաց: Խնդրեաց զվրէժ Բահաղայ դիւին, կորուստ ածեալ 'ի վերայ սպասաւորաց նորա: Եւ դարձեալ անդրէն աղօթելով ետ երկրի զանձրև: Ընդէր աստեղք Եղիայի աղօթիցն ոչ յաղթեցին: Ընդէր բնութիւն բոլորակին խափանեցաւ միոյ առն աղօթիւք: Եթէ բնութի աստեղացն էր ասդող, զիարդ մարգարէն ասէր՝ եթէ ոչ եղիցի անձրև, բայց եթէ 'ի բերանոյ իմմէ. հնազանդեալ էին աստեղքն բերանոյ մարգարէին: Իսկ ոչ ուրեմն գոյ բնութի, ուր տիրէ իշխանութի. քանզի ոչ է լսել բնութեն: Ո՞լուաւ՝ թէ մարդ աստեղաց հրաման տայ. իսկ ո՞ երբէք գիտաց՝ եթէ աստեղք ծառայեն մարդոյ: Եթէ աստեղք յօժարութե հնազանդին, ապա և մեղս գործեն. և նոքա արդեօք որոց աստեղաց հնազանդեալ են որք ազդեն 'ի նոսա զմեղսն: Ոչ ունին յօժարութի աստեղք, քանզի ոչ իսկ են մարդիկ. ոչ ազդեն զմեղս, քանզի ոչ են 'ի չարիս. ոչ առնեն անձրևք, քանզի ոչ ունին իշխանութի ջրոց. ոչ ունին իշխանութի յարմարական 'ի սովս և 'ի հրկիզումն, քանզի ոչ կարգեցան մարդկան դատաւորք:

Եթէ դատաւորք են մարդկան, ընդէ՞ր եղիայի հնազանդեցան. եթէ կամովք յօրինեն զառ ՚ի վերայ երկրիս, առ ինչ մարդարէին կամացն ընդդիմանալ ոչ կարացին. եթէ բնութի ունէին ՚ի միմեանս, գործակից ոչ ունէին յօժարութե, զի ոչ առնեն իւրաքանչիւր որ զոր կամին ՚ի ձեռն միմեանց առնելով. յանդիմանութի են զրպարտութեն, քանզի բաղայս դնեն մարդիկ ՚ի վերայ նոցա: Զոր ինչ ոչ ունին, փնասեն. և զի առ ինքեանս զայս ոչ առնեն, իսկ ուրեմն ոչ յառաջագոյն իմանան չգիտելով զոր գործենն բնութք գործելով զփնասակարսն: Իսկ է ՚ի նոսա այլ ազգումն, որպէս ՚ի մարդիկ նոքա. որ փնասէ արտաքս զկամս որպէս զգինի շրջեալ է, կամ որպէս զերկաթ որ յայլմէ սրի: Իսկ ուրեմն ոչ և բնութի ունի փնասակար, և ինքեանք անկանելով ընդ ակամայ փնասու: Զգինին կամ խառնուած, կամ տեղի, կամ ժամանակ այլափոխեաց. աստեղաց արդեօք զինչ ՚ի սոցանէ փնասեաց: Զսուր կիրք իմացան, և միտք առ ՚ի սպանութի սրեցին. իսկ աստեղք արդեօք որ իցեն սուր, կամ ո՞ զնո սրեաց առ ՚ի փնաս:

Այդպէս անմիտք էք, մարդիկ, զի չգիտէք զինչ ասէք: Վասն ձեր աստեղք կորուսին զիւրեանց գոյաւորութին. քանզի ահաւասիկ ցուցաւ զի ոչ բնութի ունին զփնասակար, ոչ յօժարութիւն փնասակար, ոչ նախախնամութի ընտրողական, ոչ ժողովումն առ ՚ի մեզս մարդկան գործակից: Ասաց գիրն զինչ է բնութի նոցա, կամ զինչ է ազգողականութին՝ յայտնեաց: Ընթերցիր զԱրարածս աշխարհիս, և գիտասցես ըզզօրութին նորա. լուսաւոր կոչէ զնոսա և աստեղս, զի ասէ. «Լուսաւորք եղիցին ՚ի հաստատութեանս», Ապա ուրեմն բնութիւն ունին լուսաւորելոյ տուընջեան և գիշերոյ բնաւորականք, զի եղիցին ՚ի հաստատութեն ՚ի ժամանակս և ՚ի տարեկանաց յեղյեղմունս և յամիսս և ՚ի յաւուրս: Ապա ուրեմն ասդռութի նոցա ՚ի ժամանակաց են շրջապատիկք. քան զի նոքօք գիտեմք որչափ ժամանակ էանց, և զպառնին համբաւելով յարակցեմք. իմանամք որչափ ինչ պիտոյ է ՚ի տարին, և որչափ ՚ի յիսուն ամն, և որչափ ինչ պակաս է ՚ի նոցանէն, և կամ թէ զինչ է:

ընտրութի լուսոյ արեգական, և կամ զինչ ամսոց տարւոյ առ լուսին և այլոց մոլորականաց հնգից առ այլ մոլորական : Քանզի ամենեքին սորա ժամանակաց ոմանց հաստատուն ունին . և կայանք հաստատութեան նոցա յերկարաւոր և կարճ ժամանակեայ զլրմունս ցուցանեն , որպէս լուսին առ շաբաթուց , և ամիսք առ տարիս :

Աս ցուցից քեզ , ով անյագ , զի վասն քո լինի սովս , և ոչ է ըստ երկնից ինչ ազդման : Ասէ Մովսէս յերկրորդ օրէնան . « Եթէ ոչ երկիցես և պահիցես ըզպատուիրանս նորա , առաքեսցէ քեզ անձ կարօտուի և զսով . և եղիցինք քեզ երկինք պղնձի , և երկիր ոչ տացէ քեզ զպտուղ իւր » : Ասացին և մարգարէքն՝ եթէ անձ տայ հրաման ամբոց , զի մի տեղացեն 'ի վերայ երկրիս : Աստուած հրամայէ , ոչ եթէ աստեղք ազդեն . անձ արգելու , ոչ եթէ ժողովք աստեղաց առնեն զերաշտս : Եւ առ Եղիշայիւ եղև սով բազում ամս , այլ զպատճառս վշտացն յայտնեաց . յանդիմանեաց զժողովուրդն , և զգլխաւորն պատուհասեաց . կամեցաւ լինել լիուի՝ , և յանկարծակի եղև դատապարտեալ զհայհոյին՝ տեսանել զնա և մի ճաշակել : Բաւական եղիցի ձեզ առ 'ի յաղքատն թնամուի :

Վիտէ անձ և առանց անձրեացն կերակրել զմարդըն : Տեղացին երկինք զհաց Խորայելի ամարանի , և ձմերայնի զմանանայն : Ամբ ոչ յանդնդոց բերէին , այլ 'ի ձեռն բանին այ պտուղ քաղցրութեան բերէին , ընդ գիջոյ զօրն , և ընդ թուլի զհաստատուն տեղային . և ոչ իբրև զճուր հեղտը , և ոչ իբրև զձիւն հալէր . մածուցեալ էր իբրև պտուղ , առ 'ի պէտս աղացեալ հաց լինէր : Ա՛վ մեծ խորհրդոցն , ով անձային զօրութեն . երկին երկիր եղև՝ ցորեան պտղաբերելով . երկիրս երկին ցուցաւ՝ ներքոյ 'ի վեր ցօղելով . վէմբ էին փոխանակ ամբոց , զի անձրևս յաւիտենականս տային . հաստատութիւն իբրև զերկիր սերմանեալ եղև , զի տայր զհաստատուն կերակուրս . ամանք ջրոցն էին վէմբ յաւիտենականքն լինելով . և կալ լինէր երկինն , քանզի հոսեալ առաքէր

'ի խոնարհ զպտուղն . երկիրս ունէր ցողել բնու[թ]ք ,
 և երկինն պողաբերել . ոչ 'ի ձեռն չորից ամսոց հա-
 տուցանէր զսերմն , այլ իբրև յաւուրս ամառանոյ
 զպտուղն տայր : Իսկ ո՞ թերահաւատայցէ գոլ գրախտ ,
 հանապազորդ պողովք պայծառացեալ : Փոխանակ
 ջրոյն գալ աւազանայն եղև , քանզի դիւրագոյն քան
 զշտեմարանս ունէին զմատակարարու[թ]իւն բազմու-
 [թ]իքն . զի էր որ չափէր զչորհոս , զի և չափն յաւե-
 լուած առնոյր զօրու[թ]է բստ ուժոյ իմացողին :

Հան զցորեանդ , ով վաշխառու . մի պէտս եղիցի
 քեզ ապառնին . բաշխեա կարօտացելոցն . մի տանիր
 հոգ անյագու[թ]եցդ . բեկ զփականդ , զի բացցի քեզ
 գրախտն . խզեա զինիքսդ , և զդատաստանին մեր-
 ժեսցես զարձակումն : Հաւատա զի զերկինս կարող
 է առնել անդունդս , և զանդունդս փոխել յերկինս .
 ոչ ինչ է նմա անհնարին : Չարագոյն քան զհմայս և
 քան զպէսպէս քուքս լինիս : Ազքատին զի՞ առաջի
 զնես զվաշին . և նորա անձն թառամի : Քերես զնա
 յառողջու[թ]էն , և դեռ ևս 'ի կենդանու[թ]էն իբրև
 զդի պատես զնա . կորուսանես զամենայն զգայու[թ]ի
 վասն տանջանացն : Թոյնս չնէ վաշին չարագոյն քան
 զթագաւորական իժն : Չի ե[թ]է տեսանէ զձեռա-
 գիրն , մեռանի . իբրև զհրեշտակ մահու տեսանէ
 զքեզ . զի նոյսժամայն իբրև մահու գիր առնէ վասն
 ստացուածոց իւրոց : Չորդիս վասն քո ուրացաւ , զի
 զքո զորդիս ան ուրացի :

Իսահակ յանապատացեալ արդանդէ բխեցաւ
 տունկ բազմապտուղ , և յամուլ կնոջէ աղբիւր մարդ-
 կան բխեաց : Առաւ 'ի խոստմանէ , և բազմացոյց
 զխոստումն : Բազում յայլ չնորհեցաւ Աբրահամու
 որդի . բայց ինքն հե[թ]անոտաց պահէր , զի զՌդիին
 այ 'ի նմանէն առաք : Յարդարոյն ծնանի արգար
 տունգ , զի զարդարու[թ]ին զՔն յառաջագոյն քարո-
 զեսցէ : Յառաջ քան զերիս հազար ամաց կարապետ
 եղև Իսահակ Քնի , զի ամենայն ազգք փրկիչ գիտէ
 զնա : Ծնաւ բնու[թ]էն , զի ծնցին և կամքն բնու[թ]էն :
 Յարակից եղեն միաբանու[թ]ք երկոքին չնորհին . և
 կատարեալ լինի սրբու[թ]էն : Իսահակ արդարն երիս
 օրինակս ունի , զնիւու[թ]ին , զչործն , զչորհոս . զնու-

Թին՝ զի յամլոյն երևեցաւ, որպէս և քս՝ ՚ի կուսէն եղև ծնեալ. զգործն զիւր անչար և թշնամեաց իւրոց բաղոյր, որպէս և Քս խաչեալ ՚ի վերայ թշնամեաց իւրոց աղօթս առնէր. զչնորհն՝ զի թէպէտ և զենլի եղև՝ ոչ մեռաւ, որպէս և Քս մեռեալ՝ և դարձեալ յարեաւ ՚ի մեռելոց :

Օ ինչ արդեօք էա՞ծ զմտաւ Աբրահամ . այց ցանկալ՝ ՚ի նմանէ պատարագին . և չկատարեալ՝ զինչ կարծէր զխորհուրդ կամեցողին . զըջացաւ, և թէ ատեաց, թէ յարուցանել զԽաչակ ոչ կարէր. զի և յայ այդպէս հաւատացեալ էր : Ոչ սկսանէր պատարագելոյն, որպէս և ասաց Առաքեալն : Ոչ թերահաւատեաց, և ոչ անկաւ ընդ դայթագղու թէն . քան զի ետես զՔս տպաւորեալ, իմացաւ զելս տնտեսութեն, ետես յիւրում որդւոջն զայ Որդին, և իմացաւ զմարգարեութեն զելս : Զիւր զփորձն ետես բազմաց դիւրագործութի . զի մինչև ցայսօր Խաչակայ նմանութե հաւանին հեթանոսք և ս, մանաւանդ առաւել վասն Քսի : Վասն այսր առուր ասաց տէր՝ եթէ «Ետես զօրն զայն և ուրախ եղև Աբրահամ » : Զի եթէ չէր տեսեալ ՚ի յառաջ ասացեալ դայթագղութեցն ոչ վրիպէր . վասն այսորիկ մանաւանդ ուրախ եղև, զի արժանի դտաւ կրկնակի չնորհացն : Եւ զի ետես զս՞ծ, և զի Քսի տպաւորութեն սպասեալ ձեռնարկեաց, ելոյ՞ծ զթագուցեալն ՚ի ձեռն երևելոյս . զի զորդին անդրէն ընկալաւ անվթար : Եցոյց զխաչն յառաջագունէն եղեալ . ոչ ՚ի ընութեն ս՞ծութեն, զի զընութիւն զիւր զորդին առանց հպելոյ չարչարանաց ընկալաւ . չարչարակից եղև, և ս՞ծութեն Որդոյն ոչ չարչարեալ : Քանզի Սահակ կապեցաւ՝ ոչ ինչ չարչարեալ . և ՚ի խաչին և ս՞ծութին ընդ Որդոյն ոչ չարչարելով : Եւ Խաչակ ՚ի վերայ բազնին սեղանոյն հանեալ եղաւ . բագինն էր տեղին Գողգոթա, և փայտն նմանութի խաչին . Աբրահամ էր միահաւանութի Հօր, և սուրն լեռուն սահմանեալ, յորում հրամայեաց չարչարել զորդի նորա : Ասէ Խաչակ . «Ահաւասիկ հուր և փայտ, արդ ո՞ւր է ոչխարն, հայր » : Ասաց և Յս . «Հայր, եթէ հնար իցէ, անցցէ յինէն բաժակս այս » : Լռեաց որդին՝

գիտացեալ զկամս հօրն . լռեաց և Քն՝ ասացեալ քո կամքդ եղիցին , Հայր :

Տեսցուք զխաչս , և իմասցուք զզօրութի պատարագիս : Բագինն էր որպէս տեղիս խաչիս , զի եղիցի սեղանն որպէս ասաց անձ առնել յանկոփ քարանց վասն սեղանոյ Որդոյն իւրոյ : Օրէնքն հրամայեցին կոփեալ քարինս մի մատուցանել ՚ի սեղանն . քանզի գիտէր եթէ է Քն՝ ՚ի վերայ անգործ սեղանոյ մատուցանելոց էր : Իսկ զի այսպէս կամեցաւ անձ , զի ցուցէ զպատարագն՝ եթէ զայս ոչ է պարտ առնել մարդկան ձեռաց . բայց զայն սեղանս արասցեն մարդիկ , ուր զանբան ոչխարն մատուցանեն : Իսկ զՔն՝ սեղանս անձ արասցէ , զի զիւր զՈրդին մատոյց վասն ազգի մարդկան : Ասէ և Առաքեալն՝ եթէ զերկնայինն Երուսաղէմ անձ շինեաց և ոչ մարդ . նոյնպէս և զՔն՝ սեղանն անձ արար և ոչ մարդ : Գիտեմ հարս կամեցողս իրատել զորդիս . այլ ոչ հաւատայ օտարաց զխորհուրդն : Այսպէս և անձ զիւր Որդին ոչ ՚ի մարդոյ շինուածոց , այլ ինքնարար սեղանով սահմանեաց լինել զպատարագն : Բանք և նմանութիք օրինակք եղեն . քանզի որ ինչ վասն Քնին է , ՚ի վեր է քան զամենայն բանս : Ասացեալքս իբրև օրինակ առան . ոչ զի գայթաղեցիս , այլ զի իմասցիս՝ Եթէ և առակքս ոչ առ ՚ի վատարումն անձունն աօին , այլ առ ՚ի յաճումն : Եւր իսկ ՚ի լոյս , և մի խօսիր խաւարինս . իմացիր զլուսոյն , և՛ մի խաւարեցուցաներ ՚զմիտոգ :

Վտի և զխաչն ՚ի տեղով միում նշանակեալ , զոր և տունդ անուանեաց սաբեկ : Տունդ զնա կոչէ , զի ոչ էր յերկրէ , այլ յերկնից այսր տնկեալ փոխեցաւ : Տունդ անուանէ զնա , զի ՚ի վերայ երկրիս վճարեաց զհարկն . իսկ յերկնն արմատացեալ եղիցի . ուր էր ոչխարն ՚ի սկզբանէ , անդ և տունդն : Իսկ եթէ յանկարծ ծագեցին երկոքին , յայտ է զի ոչ էր յերկրիս տունդն : Ա՛լ փառաւոր մշակին . զի ոչ միայն մշակ և հովիւ է , այլ և արարիչ և մեծ այցելու , Արդարեւ յերկնից երեւր զտունդն , զոչխարն արդեօք ուստի՞ էա՞ծ . իսկ երկիր արդեօք ունին երկինքս : Եւ զի տունդ արասցէ , անասունս բտէ , զի և ոչխար տացէ : Եւ զիւրդ է անձ հովիւ . և մշակ բանաւոր անձանց . զի

յայտնապէս այս իբրև մեծագոյն ինչ կարացեալ, չովիւ է՝ ճարակս չնորհելով անձանց զօրինացն արդարութիս և զաւետարանին զպարզևս, այլ և պահպանելով՝ ի դիւաց նենգութի և բռնութի. յայտ է թէ և յախտիցն մարմնոյ, իսկ ուստի՝ եբեր զտունգն և զոյխարն: Թերևս ասիցէ որ՝ եթէ ի դրախտէն. բայց էս զայս ոչ ասեմ: Քանզի ոչ տուաւ դրախտն յօրինակ տպաւորեալ, այլ ի ճշմարտուի. և ոչ յօրինակ տարաբերի, այլ ի համարձակութի վայելչութեն պահել: Զի նա որ ասացն ի սկզբանն՝ հանցէ երկիր փայտ պտղաբեր, և զամենայն անձն երկրիս կենդանի ասաց լինել, և երևեցաւ՝ քանզի զբազմութի ազգաց արար յական քթթման, ոչ առնոյր ոչ խար փոխ ի մարդոյ. և ոչ են պէտք մայրոյ մշակին, զի տեղափոխեալ տնգեսցէ զտունկս զայս սաբեկ:

ՎՍԼ Թերևս ոչ հաւատաս բանիս մերում. ի մարգարէէն Յունանու ուսիր զճշմարտութիս: Զի անձ հրամայեաց դժմենոյն բուսանել ի վերայ գլխոյ նորա. և յանապատին ասաց ցլէմն, և հոսեալ ջուրս, Քանզի ոչ եթէ պատճառովք ինչ կարօտ է, ոչ զետեղէւ, ոչ ժամանակով. հրամանաւն անյ: Աւսցին յայսցանէ որք զմայրի պատճառս ասեն մասանց աշխարհիս այսորիկ տեսլեանց և ազգաց: Այ մայրի որու շեաց առ Յունանու, զի զնորայն ցամաք երկիր արասցէ, իսկ զգէջն օգ, և զանօսր գէջ ջուր, զանօսր ցամաք հուր. յորոց ի շարժման և ի գնացից թէթեն լինի թռչուն, իսկ բուռն՝ գազանք և այլ անասունք. իսկ ծանրն՝ սողունք. իսկ թռչն՝ զեռունք. իսկ անշարժ զօրութեցն և չորից կողմանցն զցամաքն բաժանել ի ցամաք պտուղս, իսկ զջերմ և զցամաք ի գէջ պտուղս. զծանր գէջն յերկոսին դալարիս, իսկ զթէթեւ զգէջն ի կենդանաբերացն յերկաբանչիւր զօրութեցն զլնտրութիս չորիցն, և զգիջոցն, զբանջարեղինացն, և զդալարեղինացն, և արմատեղինացն տեսիլս: Արպէս թէ ցամաք է միայն ընտրել զմաքբաւ գոյնն ի հաղիկա, կամ ի ծնունդս ցորենոյ, իսկ գէջն ի դալարոյ և ի կորեկանէ. զծանրագոյնսն ըստ իւրաքանչիւր սերմանցն, իսկ ի գիջոյն և ի թէթեւէն՝ որ ըստ մասանց ջերմին է, պրաս. իսկ հողանման

Ջերմ կաղամբ և այլ ամ կծու . իսկ թեթևագոյնն
 'ի դդումն և 'ի սեխս և 'ի մեղրապոպս . Բանզի բա-
 զում է բանս , եթէ կամիս ըստ իւրաքանչիւր պատմելը
 Աթէ մաշեալ էր 'ի սկզբանէ զմայրի անյ , ով հե-
 թանոսք , 'ի կողմանս և 'ի տեսիլս և յազգս ուստի
 առնէր այժմ ծառ և ոչխար . ուստի դալարի , ուստի
 դդում , և յայլում ժամանակի սաստիկ բազմու-
 թիւնն թռչոց՝ մինչև յազեցուցանել զվեց հա-
 ըրիւր հազար 'ի բազում ժամանակս . ուստի էր 'ի վի-
 մէն ջուր , և 'ի կզակէ իշորդոյն աղբիւր : Իսկ որպէս
 զայս 'ի չգոյից արար : Բանզի ոչ ժամանակով յեղա-
 փոխեալ է անձ զայս , զի ասիցէք եթէ 'ի բնութենէ
 փոխ էառ : Սոյնպէս և զամենայն ինչ 'ի չգոյութէ
 արար : Բանզի ոչ դատաւորաց է մարմին ամենայն
 սքանչելի կարգին : Զի եթէ զլաւագոյնս զօրութիւն և
 երագ իմաստութիւն խորհրդովք 'ի չգոյից արար , ով
 հակառակ յամառեցէ վասն տկարագունացն և երա-
 գալուծիցն : Եւ Պաւղոս ասաց զտեսանելիսս առժա-
 մանակեայս և զաներևոյթն յաւիտենականք : Բան-
 զի գիտէր իսկ ուրեմն յերկնային էութենէն յոյժ
 ընտրութիւն առ երկրայնովքս :

Իսկ ասասցուք այսուհետև զինչ էր բանս Սահա-
 կայ , զի ուսցուք զան խորհուրդն : Լռէր չարչարե-
 լով , և նենգելով համբերէր զայն յայտնի առնելով
 որ զրպարտեալն լինէր , և առ շօրն վասն անամար-
 տիցն բարեխօսէր : Այլ ոչխարն ոչ եղև ծնեալ 'ի
 սերմանէ վասն որ առ յապայն 'ի կուսէն ծնանելոց
 էր : Կախեալ էր խոյն զեղջերացն տարեոր . վասն զի
 և որ խաչելոցն էր վասն ազգի մարդկան , կամեցող
 կապանօք մատուցեալ էր : Ոչ ոք էր որ կապեաց զայն
 ոչխար , բայց եթէ անձ . և զՔն մարդ ոչ խաչէր , ե-
 թէ ոչ էին կամք շօրն : Ընդ առաջին ոտս ոչխարին
 պատատեալ կայր . զի ցուցցէ եթէ զմամնութի խա-
 չին ամենալից բերէ : Բանզի եղջերքն ոչխարին են
 չնորհքն , և առաջին ոտքն ձեռացն ձգումն . քանզի
 'ի ձեռն անյ և յառաքինի գործոյն կատարեցաւ խա-
 չին խորհուրդ : Ո՛վ մեծ խորհրդոյ թագուցելոյ 'ի
 փոքր օրինակս . ով անձային կամաց , որ հալածական
 առնես զմահ մեղացն . ով մեծի զօրութեդ , որ ծի-

Ճաղիս զյանդգնութի բանսարկուին : Սահակ հանեալ լինէր 'ի վերայ սեղանոյն , և ոչխարն զենեալ լինէր , և պատանեակն բարբառէր . ոչխարն աներևոյթ էր , երիտասարդն վշտանայր , և ոչխարն պսակեր : Ճգնէր Սահակ , զի պատահեցէ այնչափ շնորհին . իսկ յառաջ անցեալ խոյին՝ զայսքան պատճառս օրինակիս միաբանեաց : Եւ երևեցաւ ոչխարն , և խորհուրդն խահակայ թագեաւ . սպանաւ գառնն , և սք պատարագն կենդանացաւ . կապեցաւ խահակ ընդ կապանօք ոչխարին . ընբռնիւր խոյն , և մանուկն արձակիւր : իսկ այս ամենայն լինէր վասն յապաղման խորին օրինակին : Ապա կատարեալ լինէր խաչին խորհուրդ . քանզի եթէ մերձենայր հասանել , թերևս արդեօք և Սահակ չարչարիւր առ 'ի վկայութի անհաւատից :

Յորժամ եկն Քս , փոխանակ միոյ խահակայ , բազում խահականց մանգունք սպանան . զի կատարեսցի Սահակայ խորհուրդն : Չարարեալքս վասն Քսի զգժոխս սարսեցուցին . զի անպարտք գոլով վասն Քսի ակամայ չարարեցան : Ետես մահ և սքանչացաւ . զի ոչ կամք վասն բարեպաշտութե , այլ բնութեն անճառ բանիւ վկայեաց : Իմացաւ զի բնութե գործն յառաջ մատոյց զանփորձ բնութեն վասն իւր ճգնել . և կարծեաց թշնամին յոմանց պատահարաց եղեալ զբնութիս : Գիտէր արարիչն զբնութեն զխոստովանութին , և ընկալաւ զվկայութին անձ՝ որ ասացն մատուցանել պատարագ զանփորձն խահակ , և յօրինակին կատարել զողջակէզնն իւր : Եւ և զմանկունսն որ առ Քսիւ սպանան , 'ի վկայութի առ ընկալաւ : Վս զի ոչ որպէս լեն մարդիկ , լէ անձ : Յովհաննէս դեռ ոչ էր ծնեալ մարդարեացաւ , վաղեալ անպատումն ինդութի ըստ Առաքելոյն . և մանգունքն լուեալ վասն Քսի վկայեցան , քանզի ոչ էին անբերան քան զՄկրտիչն : Յակոբ և Եսաւ կռուէին վասն բնուեն , զիւրաքանչիւր զկամս ցուցանելով . և զիարդ Քսի վկայքն՝ թէպէտ և տղայք էին , ոչ արդեօք ճգնէին վասն նր , Եղբա վասն իւրեանց մարդարեացան . և սք քա վասն Քսի վկայեցին : Յակոբ զգարչապարէն կալեալ զԵսաւայ , զոր բնութիւնն յառաջագոյն ու

սոյց¹. զայս կամքն գործեցին: Այսպէս և 'ի տղայսն բնուին չարարեցաւ, բնուին վկայեաց. հետեւեցին նմա և կամքն, զի մի մարդ ըստ բնութենն ունի զկամբս, ոչ կամքն տան զբնութեն մարդոյն, այլ բնութենն լուութիւն խօսեցեալ, և յինքեան շրջապատեալ ունելով զվասն ապառնեացն: Քանզի և եթէ մնացեալք էին տղայքն, թերևս վկայէին վասն Քրիստոսի. վասն զի զՅակոբ եցոյց կատարեալ ըստ կամաց, զոր բնութենն իսկ արար:

Երկրորդ առուր ել Արրահամ² 'ի սքտեղին զյարութենն նշանակելով, զոր ետես 'ի մահու որդոյն. զի ըստ նորա կամացն մեռաւ և յարուցեալ եղև: Յերրորդ յառուրն եհան 'ի տեղին պատուական պատարագին այնորիկ. վասն որոյ ետես զգաղտնի խորհուրդըն 'ի միում տեղւոյ³ զխաչին և զյարութեանն, որպէս առ Քրիստոս եղև: Փոխանակ գերեզմանին եղև Սահակայ սեղանն. զի անդ 'ի մահ եղեալ 'ի վերայ կենդանոյ, և առ ծառոյն զխաչն ետես՝ զի գառնն զնմանէն կախեալ լինէր: Եղև և խաչն հարկատուր՝ որ փրկելոցն էր զազգամեր, զի զՍահակ փրկեաց այս. թերևս և Քրիստոս 'ի գերեզմանէն փրկեաց զՍահակ: Այսպէս և զսքտն 'ի դժոխոց փրկեաց. քանզի բազում խորհուրդս ունի որ ինչ եղև առ Սահակաւ: Ո՛վ նոր սքանչելեաց. զի անդ սեղան և դիրք³ եղեն, և առ Քրիստոս դիրք և սեղանն կանգնեցաւ. և յարութենն դիրքն, անդ և սեղանն, զի կատարեսցի Եսայեայ ասացուածսն. «Զի եղիցին դիրքն նորա 'ի պատիւ»: Զինչ ակնարկէ դիրքն լինել զսեղանն, և զսեղանն դիրք: Ոչ այլ ինչ, բայց եթէ զերկիր երկինս, և զերկինս երկիր: Քանզի ինքն Քրիստոս փոխանակեաց ընդ երկնայնոցն զերկրայինսս, և ընդ երկրայնոցս զերկնայինսն. վասն այսորիկ հրեշտակք իջին յերկինս յերկիր: Երբ եղև այս. յորժամ երևեալ երկնային հրեշտակացն՝ գոչեցին փառք 'ի բարձունսն նոյ, և 'ի

1 Ի լուսանցս օրինակին սոսոյ: զայլոց օրինակի ընթերցուածսն

2 Ի լուսանցս օրինակին եթէ: կամի ցուցանել, և կամ իւր օրինակն

3 Յօրինակին 'ի լուսանցս 'ի վերջնակն ունէր գիրք, և ինքն փոխեալ իւր. զի ասէ անդէն. գիրքս իւր ետես իւր, եթէ գիրք:

վերայ երկրի խաղաղութի՛ն. և յորժամ առեալ Քօթի
 'ի յերկինս եհան զոգիս սրբոցն . քանզի «Յորժամ
 բարձրացայց, ասէ, զամենեսեան առ իս ձգեցից» :
 Տեսեր որպէս յերկաքանչիւրումն երկաքանչիւր,
 յերկինս երկիր, և 'ի վերայ երկրի երկինք :

Ելին Արրահամ և Իսահակ միայն, քանզի թողին
 զէշն և զմանկունսն . քանզի 'ի յարութեն երկու ե-
 ղիցին յերկանին, մին ընդ ինքեանց առեալ լինի, և
 միւսն թողեալ : Ճառայք մեղաց թողեալ լինին 'ի
 վերայ երկրի, դատաստանին ակն ունելով. և ամե-
 նայն ընդունայնական զնացք և վարք ընդունայնու-
 թե, որոյ զմանսութի ունի էշն՝ ոչ ինչ ընդ ինքեան
 ունելով ապրելի, քանզի միանգամայն հանդերձ մար-
 մնովն իւրով կորնչի : Քանզի ասէ Պաւղոս՝ եթէ «Ամ-
 բողք յոգս յափշտակեսցուք, և հանապազ ընդ նոն
 եղիցուք» : Իսկ ապա ուրեմն յիսահակեան լեառնն
 յափշտակեսցին, անդ տեսցեն զիսան և զյարութին :
 Ես զայս լեառն ասեմ՝ գոլ գրախտն, քանզի նա է եր-
 կիրն կենդանեացն զոր ասացեալ է ժառանգել . և
 զի բարձրագոյն է քան զերկիրս զայս գրախտն, ասէ
 Առաքեալն . «Զի յափշտակեցաւ 'ի գրախտն» . զի յա-
 փշտակեալն բարձրուի ցուցանի : Վոյ իբրև դժուար
 գոյով մարդկան առ վերելանել, 'ի ձեռն յափշտա-
 կութեանն անձ կատարել տայ : Եւ 'ի ծնունդան
 ասէ՝ եթէ չորք գետք անդի ելանեն . զի ոչ կարեն
 իսկ 'ի խոնարհագոյն տեղովէ ելանել ջուրքն յայն
 տեղի : Իսկ Գեհան ընդ Թեբայիթ լեռնային երկիրն
 անցանէ իջանելով յեգիպտոս, որպէս յայտնի է . Թե-
 բայիթ յեթիոպացոց 'ի բարձրագոյն տեղովէ իջանէ :

Աստի գան սուրբքն՝ թողեալ զամենայն կենացս
 բաջաղմունս և զընդունայնութիւնս . քանզի ճառայ-
 քն են բաջաղմունքն սպասաւորութե՛ն աշխարհիս
 այսորիկ . և զհուրն և զփայտն կրեալ բերեն, զգործս
 և զբանս և զխորհուրդս : Երեք են զորս ընդ ին-
 քեան ունել ասէ, զհաւատոյն երրորդութին : Երիս
 առեալ կրեն՝ արք, քանզի լիակատար ընկալցին 'ի
 յարութեն զոգի և զմարմին և զշունչ, Բայց ասեմ

զերեւսին 'ի միաբանութի եկեալ . քանզի վկայքն զիւրեանց չարչարանս յանձին ունել երթան առ Քո . վասն զի փայտն և հուրն և սուրն՝ հալածչացն են տանջանք : Եթէ որ ասացէ զգործ իւրաքանչիւր յանձին կրելով, նա և Առաքեալ ասէ՝ թէ «Իւրաքանչիւր որ զիւր բեռն յանձին կրեսցէ», : Եւ ահաւանիկ մարդ և գործք իւր : Ասաց և Թրն . «Հուր եկի արկանել յերկիր», : Յայլում տեղի ասէ . «Ոչ եկի արկանել խաղաղութի 'ի վերայ երկրի, այլ սուր», : Այլ ասաց Առաքեալն՝ եթէ երկոքին են . զսուրբ ըզհոգին ասաց առնուլ, և զսուրն զոր հոգոյն, որ է բանն նայ . Իսկ արժանիքն նոր հոգոյն ինքեանց ունին զհորհն ընդ փայտին, և զկեանս թողլով զխաչն կրեն : Հոգոյն ելանեն յաշխարհէս 'ի ձեռն պարկեշտուէն :

Եսացար վասն Սահակայ ըստ կարգի, և վասն տնգոյն ասել պարտիմք : Անուն տնգոյն սարեկ ասի . բայց ոչ ինչ անձային գիրս ունի սովորութի անուանել ծառ, ոչ մայր, ոչ կիւսպարիս, ոչ սարդ, ոչ ստրոբողոն, ոչ սարոն, ոչ կաղնի, ոչ բարտի, ոչ սուսոյ, ոչ այլ ինչ յայսպիսեացս ոչ արդեօք իցէ : Եւ ուստի՞ է այս և ընդէր ունի օտար անուն : Տեսցուք զայս սարեկս զինչ թարգմանի . թերևս կարացուք զհետովք անկանել առ 'ի թարգմանութիւն : Երկդիմի միտս ունի . արդ թողութիւն ասացեալ, արդ զօրութի : Այլ երկոքեան յիրաւի են . քանզի և թողութի մեզաց շնորհեալ է մեզ խաչիւն, և զօրացոյց զմեզ առ 'ի մարտնել ընդդէմ թնամոյն : Բայց զի փայտ է՝ հաւատամք . բայց օտար գիտեմք զծառս : Եւ միեթէ այնր նման իցէ երկդիմի փայտին . զի և այս երկդիմի, և խաչս երկդիմի զօրութի ունի՝ օրինակ հաւատացելոցն կենդանութե, իսկ անհաւատիցն մահու : Որ 'ի վերայ Սահակայս, է թողութի մեզաց . իսկ սրբոցն զօրութի առ 'ի պատերազմել ընդ դևս : Եւ դարձեալ թողութին հաւատացելոց, իսկ զօրութի անհաւատիցն . զի վրէժխնդիր լինի յաւուր դատաստանին : Եւ որ 'ի դրախտին է, երկդիմի զօրութի ունի . ոմանց բարոյ և չարոյ առ 'ի յորոշել զանձինս իւրեանց . իսկ ոմանց գիտուի, հպարտութի գիտուութեան ընդդէմ նայ և մարդկան : Զսարեկ տունկ

Աբրահամ ետես . քանզի 'ի ձեռն նորա յառաջա-
գոյն ցուցանէր անձ , եթէ թողցի Սահակայ չմեռա-
նել . և ծանեաւ իսահակ եթէ 'ի մահու 'ի կենդա-
նութիւն հաճի անձ : Եւ 'ի ձեռն լուռն կատարեալ
առնու զվարձն : Անդրէն դառնան առ ծառայսն , և
գտանեն զէջն ընդ նոսա . քանզի դեռ ևս յերկայն
ժամանակս էր տեսիլն : Եւ Գանիելի ասաց 'ի յայտ-
նութեն . զի նոքա դարձան իբր 'ի տաճարէն անդէն
յիւրեանց տուն , կատարեալ զխորհուրդն :

Աբրահամ եղև քահանայ . Սահակ նմանատիպ
գառիսն . խոյն կատարեաց զձեռն քահանային , զի
Սահակ նախատիպ եղեալ մարգարէացցի վասն հան-
դերձելոյն . մեռեալ և յարուցեալ , սպանեալ և ոչ
սպականեալ , և յերկրի ոչ մնացեալ : Երանելի ես ,
Աբրահամ , զի 'ի քեզ և յորդոջ քում Քս նախա-
տպեցաւ . երանելի ես , վասն զի այր քողդէացի ա-
ռաքեցար 'ի Քանան , զի քարոզեսցես զանձպաշտու-
թիւ այնոցիկ՝ որք անդ հեթանոսք էին : Եղեր առա-
քեալ 'ի ձեռն ունկնդրուէ . եղեր մարգարէ 'ի ձեռն
չնորհի . եղեր քահանայ 'ի ձեռն հոգևոր պատարա-
գին . եղեր հայրապետ , զի 'ի ձեռն անձպաշտութեն
եղեր նախապառուղ . եղեր կատարեալ 'ի բազում
փորձութիւս փորձ գտեալ : Եղիցի և մեզ ուրախանալ
ընդ քեզ , յորժամ եկեսցէ Քս և բնակեսցէ 'ի մեզ
փառօք Հօր իւրոյ հանդերձ սուրբ Հոգոյն . որում
փառք յաւիտեանս . ամէն :

Մի՛ տայք իշխանութի՛ն քնոյ թագաւորել յանդամս ձեր, Լուարուք զազէտն զոր գործեաց ՚ի յերկրի . բասքնեցէք և փախերուք ՚ի նմանէ : Զի կողոպտեցաւ ՚ի քուն Ագամ՝ կողիւն՝ որ աւաւ ՚ի նմանէ . յարթնութեն մի էր . իբրև ննջեաց , բաժանեցաւ և եղև յերկուս : Եւ ծանր այլանեցաւ քնոյն՝ որ ծնաւ ՚ի նմանէ . յարթնութեն զգաստ էր և պարկեշտ , և ՚ի քունն մերկացաւ և առակեցաւ : Դովտ դարձեալ ՚ի ձեռն քնոյ իւրոյ կողոպտեցաւ և ոչ զգաց : Մեծացան արթունքն ՚ի զանձէ նորա , և եղէն յազգս բազումս : Զի եթէ ընդ արդարս զայն գործեաց քուն , և ոչ զգաց ՚ի գողանալ զնոսա , քանի՛ և ս երկիցուք մեք մեղաւորքս ՚ի քնոյ , զի մի տիրիցէ մեզ : Ի քուն մեռան անդրանիկքն Եգիպտոսի , և ոչ զգաց թշուառականն այն . բայց իբրև զարթեաւ և յարեաւ , ապա զգաց հարուածին իւրում : Սիսարա որ սկայութի իւրով ջարդեաց զազգն երրայեցւոց , որչափ մեծացաւ յարթնութե իւրոյ , նոյնչափ տկարացաւ ՚ի ձեռն քնոյ . զի Յայէլ հարաւ ՚ի վերայ նորա և վարեաց ցից ընդ ծամելիս . քուն նախատինս արար զնա , զի ՚ի ձեռն կնոջ սպան զնա : Սամիսոն ուխտաւորն՝ որ յորովայնէ զգեցեալ էր զհսկայութի , ՚ի ձեռն կնոջ որ այրեաց զՓղիշտ , կուրացուցին փղշտացիք զչս նր՝ Եւ սպան զառեւծն , և աղուեսօքն այրեաց զՓղիշտ . քունն նենգեաց և եգերծ զնա , և ՚ի տուէ ընդ երկանս կապեաց զնա :

Գիշերի Մադիամ աւարեցաւ . արթունքն որ էին ընդ Գեդէոնի , ՚ի ձայն փողոյն ընդօստեաւ և զարթեաւ . յարեաւ և ընդ սուր եհան զանձն իւր : Աչ շաղախեցան ձեռք արթնոցն յարիւն ծանրարթունքնէաճիցն : Զասիւք և բարբառովք արթնոցն պղծեցաւ յարիւն անձին իւրոյ : Գեդէոն հսկուն էր յա-

* Ի ճառընտրէն Գ :

զօլթս, և զՄադիամ երազքն սահէին. մարգարեացան նմա յաղթուծիք, և պատահեաց նոցա պարտուծիք: Կողոպտեցաւ ՚ի քուն Սաուզ, զի կորոյս գտտուն լողկի իւրոյ. զի ՚ի ձեռն տանոյն զոր եհատ, առ զթագաւորութիւն առ ՚ի նմանէ, և ոչ քսեցնեաց նա յայսմանէ. և յաւել միւսանգամ ննջեաց, մերկ մնաց ՚ի զինուէ իւրմէ. զի առաւ ՚ի նմանէ գեղարզն տէգն իւր. և զկեանսն որ յետ քնոյ շնորհաւետ նմա Գաւիթ. զի յայն քնոյ որ յայրի անդ՝ քուն յաւիտենից ննջեաց նա: Եւ զի հայհոյեաց Ռափսակ և ննջեաց, կոտորեաց հրեշտակն զգօրս նորա. և սերմին զոր սերմանեաց ՚ի տուէ, հնձեաց ՚ի գիշերի. զի Ռափսակ ննջէր ՚ի գահոյս իւր, և Եղեկիէլ արթուն էր յաղօթս: Եջ զուարթունն յաղօթս արթնոյն, և սատակեաց զբանակս ննջեցելոյն: Սիօն լի էր աղօթիւք, և բանակն Ասորեստանի մեռելովքն: Հսկողքն որ ՚ի քնէածիցն հայհոյէին, ննջեցուցին քուն յաւիտենից: Գիշերաւ աւերեցաւ Բաբել ՚ի Մարաց, որ հսկայունքն էին. քանզի ՚ի մատնել ետ զհոյակապըն ընդ ամենայն երկիր: Զի այն որ ննջեն՝ հանգերձ արթնոյն՝ մի են. և չեն մի նոքա. հանգիստ քնոյ ոչ մնայ. և պահեալ է հատուցումն աղօթից: Այս վաստակ՝ որ յանդամն մեր յաճախէ, մեզ չահ ՚ի բարձունս անցանէ վաստակ այս մեր, և կայ մնայ վարձան յաւիտեան:

Ի ՆՈՅՆ ԳՐՈՑ ՎԱՍՆ ՀՍՎՈՂԱՑ*

ԵՆՈՒՅՆ ՅԱՅԹ փոքր մի, առաքինիք, բառնալ ըզ-
 ծանրուի խաւարի. զի ահա փոքր մի և կատարեաց
 զժամն իւր. և գայ առաւօտ ուրախ առնէ զմեզ :
 Գիշերի հսկեցին աշակերտքն. և զի նիրհեցին 'ի
 տրտմութի, եպերելով եպերեաց վարդապետն զնո-
 սա : Հաստատիչ բնութեցս ոչ բռնադատէր զտկարս՝
 եթէ ով է մարդկութիս որ յաղթէ քնոյն, և ոչ պա-
 տուիրանադրէր դարձեալ թէ ոչ զի յաղթեալ լինէր :
 Եղերուք, ասէ, հսկեցողք՝ պահել զժամ փեսային
 որ գալոցն է : Չորս պահս ետ մեզ պահել զամենայն
 գիշերս կենաց մերոց. զի յորում 'ի նոցանէն եկես-
 ցէ փեսայն, գտցէ արթուն զեկեղեցի իւր : Թէպէտ
 ծածկեաց զժամն և զօրն իւր, և ոչ յայտնեաց զժամ
 ծագմանն իւր, այլ զի 'ի գիշերի առնի յայտնութիւն
 իւր, ահա գուշակեաց ընդ չորս կողմանս : Պահես-
 ցուք այսուհետև զժամ փեսային, որպէս ուսաք մեք
 պատուիրան : Զի թէ յաւուրս մեր ոչ եկեսցէ, ոչ
 զլանայ զմեզ ստուգութի նորա : Որպէս գտնիք, վա-
 րեւջիք ասաց վարդապետն ցաշակերտսն իւր : Հալա-
 ծեսցուք զքուն յաչաց մերոց՝ պատրաստ լինել գալըս.
 տեան նորա : Յանկարծուստ փայլատակէ փայլակն,
 ճայթէ ճայթիւն և ընդոստուցանէ. յանկարծուստ
 խաղաղայ անդրանիկն, և շարժէ զգօրութիս երկնից :
 Սաստկութիս ամենայն փայլատականց և արհաւիրք
 ամենայն որոտմանց իբրև զհագագ և զոչ ինչ են յա-
 չըս յայտնութեն Բոթի : Խաւարի արեգակն յերեսաց
 նը, և լուսին խափանի. և ջնջի խաւար և պակասի
 'ի ձեռն ծագման մեծի նշանին. և սփռի քուն և նիրհ
 յաչաց. և խափանի ցանկութի անդամոց, և միա-
 բանութի տարածի, որոյ ոչ առնի պակասումն : Ամե-
 նայն որ պահէ զժամ փեսային, ուրախ առնէ զնա 'ի
 յայտնութի իւրում. զի իրաւունք են հանգուցանել
 զանդամսն՝ որ բարձին զծանրուի 'ի կեանս իւրեանց :

* Ի Ճառընտրէն Գ :

Սկեսցուք ըստ կարի մերում. ապա թէ ոչ՝ քան ըզկար մեր: Ժիրք որ վաստակին 'ի միջի մերում, նորօք կշտամբի վատուին մեր, զի ոչ սկեցաք յերեկօրեայ: Մի լիցուք քնաւին ծանրարթունք. զի է որ սկէ զլիշերն ողջոյն, մեք սկեսցուք զոնէ զկէսն: Զինչ օգուտ է զի ննջեցաքն երէկ, յաւելցուք ննջեսցուք այսօր: Յաճախեն սկեցողքն յաղօթս, և քնեածքն համարին երազովք: Գտի շունչ հսկեցողաց, և պարկեշտ լինի միտք նոյ. և 'ի շունչ քնեածաց ժողովեալ է խաբէութի մնորութե տեսլեանց: Փառաւորի շունչ հսկեցողաց զբազմամբ իւրով՝ որ ընդ նոյ. և շունչ քնեածաց լինի խաղ չարի. յերազս իւրեանց աղտեղին 'ի ձեռն տեսլեանց իւրեանց, և տիրեն կարիք 'ի վերայ նոցա. և քուն՝ որ կարծեցին թէ հանգիստ է, և եղև ամենեւին աշխատութի. և թախաւին ընդ բազում տեղիս, և ցնծան և վշտանան յանօգուտս. ընդ ամենայն կողմանս սլացան և դարձան, իբրև ոչ փոխեցան 'ի մարմնոց իւրեանց, զի ոչ եղեն հսկման նոյ, տիրեաց սատանայ 'ի տեսիլս նոցա. զի ոչ ժողովեցան 'ի դուռն տն իւրեանց, հսկեցողաց յաճախեցին շահք իւրեանց, և քնեածից յաճախեցին երազք իւրեանց: Պահեալ է վաստակ հսկեցողաց, և դառնայ յոչինչ ժողով երազոց, եղիցի ինձ յիշատակ 'ի միջի ձերում, հսկեցողք, որ բարձէք զծանրութի. ահա զբազումս յորդորեմ, զի եղիցին արթունք 'ի Քս Յս 'ի տր մեր. որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

Երբ որպէս ասէ Առաքեալն, Կամ խոնարհութի զմիմեանս լաւ համարել քան զանձինս : Արդ Կամ ասել յայտ է թէ բազում մասունք են խոնարհութի. են ոմանք որ սահաւ ինչ մասն ունին խոնարհութի, և են որք բազում, և այլք զամենեսեան : Արդ է նախ առաջին խոնարհութի, որ քան զԿամ որ զինքն անարժան համարեսցի. որպէս մաքսաւորն ՚ի տեառնէ գովեցաւ : Խոնարհութի է և հնազանդութի, որ զինքն ՚ի ծառայի կարգի ունի, և սպասաւորէ ընկերին. որպէս ասէ Առաքեալն. « Հնազանդ լէրուք միմեանց երկիւղիւն Քրի » :

Խոնարհութի է և սուգ և արտասուք, որ ոչ համարի զինքն ՚ի վարձկանի կարգի, թէպէտ և առնէ առաքինութիս. որպէս և տէրն ասէ թէ « Յորժամ զԿամ ինչ առնեսցիք, ասասցիք եթէ ծառայք անպիտանք եմք, զոր պարտ էաք առնել արարաք » :

Խոնարհութի է, որ համբերէ եղբորն ՚ի ժամ բարկութի, և զինքն համարի յանցաւոր. քանզի զայրանալ և ընդդէմ դառնալ հպարտութի է. որպէս և ասէ Սողոմոն. « Այր ամբարտաւան ոչ կարէ համբերել պատժոց » :

Խոնարհութի է և լռութի. որ ոչ համարի զինքն յառաջ կարոյ արժանի և խօսել առաջի բազմաց. որպէս և տէրն ասէ. « Ար յանձնէ խօսի, զփառս անձին իւրում ինդրէ » :

Խոնարհութի է, յորժամ զընկերն մեծարեն, և զբեզ անտես առնեն, դու չարտմիս և ոչ տրանջես, այլ ասես խոնարհութի թէ ես այսմ չեմ բաւական զոր ունիմ. որպէս և ասէ Սողոմոն. « Մի ձգտիր ընդ մեծամեծս, այլ ՚ի չափոյ կալ զանձն քո, և առաջի տեառն շնորհս գտցես » :

* Ի չորից նոր և անթուական օրինակաց. յորոց ՚ի միումն Անանիայի շիրակացոց ընծայի :

Խոնարհութի է, որ ոչ ունի զընկերն 'ի ծառայական կարգի, այլ ինքն նմա սպասաւորէ. որպէս և ասէ տէրն. «Որդի մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ, այլ պաշտել»:

Խոնարհութի է, յորժամ տեսանես զյանցանսն ուրուք և ոչ բամբասես, այլ զայս ասես՝ թէ ես յանցաւոր եմ, զայլ որ ոչ կարեմ դատապարտել. որպէս և տէրն ասէ. «Մի դատիք և ոչ դատիցիք»:

Խոնարհութի է սիրել զընկերն, քանզի սիրոյ պատուիրան են այսօրիկ՝ խոնարհելն ընկերին, հիւանդութե ցաւակից լինել, 'ի տրտմութե մի թարել, զանձն 'ի ծառայութի տալ: Խսկ հպարտն զայս ոչ առնէ, և ոչ համարի զեղբայրն արժանի խոնարհել 'ի նա և սպասաւորել նմա. այլ անարգ համարի, և զինքն գեր 'ի վերոյ քան զնա: Վ՞ր այսօրիկ գրեալ է՝ եթէ սէր իբրև զազ համեմիչ է ան առաքինուէց. և 'ի բաց ընկեցեալ է ան առաքինուի որ առանց սիրոյ:

Խոնարհութի է, որ զառաքինուի մինչև առնես, ոչ ածես զմտաւ և հպարտանաս որպէս փարիսեցիցն. այլ զոր մեղանչես՝ զայն ածես զմտաւ, և զքեզ յանցաւոր համարիս և խոնարհեցուցանես զանձնդ. որպէս Առաքեալն յանցաւոր համարէր զինքն և ասէր. «Հայհոյիչ էի և թշնամանիչ», և դարձեալ եթէ «Չառ 'ի յետոյսն զառաքինութիսն մոռացեալ եմ, և յառաջագէմսն նկրտեալ»:

Խոնարհութի է, յորժամ փառաւորեն զքեզ մարդիկ և պարգևս տան, դու ոչ համարիս քո անձինդ արժանեաց. այլ զանձ փառաւորես և գոհանաս զարարէն՝ թէ այս 'ի քո յողորմութենէդ եղև, և ոչ ըստ իմուժարժանեացս. որպէս ասէ Սողոմոն. «Որչափ 'ի մեծութիւն անկանիս, 'ի խոնարհութե կալ զանձն քո, և առաջի տեառն գտցես չնորհս»:

Խոնարհութի է, յորժամ վշափ հանդիպիս կամ նեղութի հասանէ 'ի վերայ քո, և անարգէ որ զքեզ և դու ոչ արտմիս, այլ գոհանաս զայ՝ թէ ես ոչ այսչափ միայն, այլ բազում պատժոց արժանի եմ ըստ իմուժ մեղացս. և օրհնեալ է անձ՝ որ արժանի արար զիս նեղութե յանցաւոր կեանքս և 'ի մահկանացու մարմինս. որպէս ասէ Առաքեալն. «Հաճեալ եմ ընդ

նեղուծիս և ընդ վիշտս և ընդ չարչարանս . յորժամ տկարանամ, յայնժամ զօրանամ»¹ :

Խոնարհուծի է և դժուծ հանդերձ, որ ոչ համարի զինքն արժանի պատուական զգեստի . քանզի փառս մարդիկ՝ ի հանդերձից որսան . որպէս և գրեալ է, մի զգեստիւք խենեշէսցուք կակղովք և շուրջ պճնեսցուք, որոց գեղեցկուծի է ապաշնորհ :

Խոնարհուծի է, յորժամ յերեկն հասանիս, գոհանաս զայ՝ թէ բազումք ՚ի մարդկանէ ՚ի սրբոց իսկ՝ հալածեալք և կարօտ և անհանդիտ են . իսկ ես՝ որ զհող ոչ արժանի կոխելոյ՝ հաց ետուր և կերակուր և սէր յեղբարց, և զօրս խաղաղուծք անցուցեր, այդ քո ողորմուի է, և ոչ ըստ իմու՛մ արժանեացս . որպէս և մարգարէն ասէ . «Ո՛վ եմ ես, տէր իմ տէր, որ այսչափ սիրեցեր զիս» :

Խոնարհուծի է, յորժամ կամիս առաքինուծի առնել, ոչ համարիս զքեզ բաւական սկսանել և կատարել . այլ նախ յայ խնդրեա օգնականուծի՝ թէ օգնեա տկարուծես իմոյ, զի կարացից առնել զհաւճոյս քո . որպէս և տէրն ասէ . «Որ հաստատեալ է յիս և ես ՚ի նա, նա բերէ պտուղ յոյժ . առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել»¹ :

Խոնարհուի է, յորժամ զայրանայ սիրտդ, և դու արգելուս զցասումն, և ոչ համարիս զքեզ ընդդէմ դառնալ եղբօրն . որպէս ասէ Սողոմոն . «Յողոք բանի և եւթ կայ խոնարհամիտն . իսկ հպարտն և յանդուգն տայ պատասխանի»¹ :

Խոնարհուծի է, որ ոչ միայն զայնոսիկ սիրես՝ որ երևելիք և փառաւորք են ՚ի մարդկանէ, այլ յաղքատն խոնարհիս, և զանարգն մեծարես, և զպանդուխտն մխիթարես . որպէս և տէրն առնէր . Պիղաւտոս խօսէր, և նա չտայր ինչ պատասխանի . իսկ ընդ աւազակին բազում քաղցրուծք խօսէր և պարգևս տայր . և յորժամ կոյրքն աղաղակէին, զտեղի առնոյր և հրամայէր կոչել, և մերձեցեալ յաչս նոցա բանայր :

Խոնարհուծիւն է, որ ոչ վարիս հանապազ քո՝ կամօք, և զոր դու իմանաս՝ զայն միայն գիտես զորդ .

¹ Մի օրինակ չս . խմբ . . . իրօք ուղէս :

այլ խոնարհիս և հարցանես և խրատ առնուս յառաջնորդաց և 'ի գիտնականաց . որպէս Մովսէս՝ որ խրատուն Յոթորայ ոչ անլուր եղև , և ոչ ասաց՝ եթէ ես մարգարէ եմ , և չեմ քո բանիցդ կարօտ :

Խոնարհուծի է , որ յիմ դրժող իրաց զարհուրիս և պատրաստիս , և ոչ հպարտանաս և ասես՝ եթէ ինձ ո՞վ կարէ յաղծել . վասն այսորիկ ասէ Սողոմոն . « Փըշրեն զսիրտս իմաննոց սպառնալիք . իսկ հպարտն յանձն ապաստան՝ յորդայթ անկանի » :

Խոնարհուծի է , յորժամ կատարես առաքինուի , եթէ աղօթք , եթէ պահս , եթէ ողորմուծի , եթէ այլ ինչ , ոչ խորհիս և ասես՝ թէ զայս յիմ զօրուծի կատարեցի , այլ նոյն յօգնականուծենէն . ոնք ասէ Առաքեալն . « Ոչ ես , այլ շնորհքն նոյ որ ընդ իս » :

Խոնարհուծի է , որ ոչ դու քեզէն մատչիս յառաջ և առնես աստիճան առաւել քան զոր ունիսդ , այլ կոչեալ յառաջնորդաց կալցիս . վասն այսորիկ ասէ Առաքեալն . « Ոչ որ զանձն ընծայեցուցանէ » . և դարձեալ գրէ . « Անձամբ առեալ պատիւ , և ոչ յոյ » . և մարգարէն ասէ . « Ես ոչ առաքեցի , և նորբ ընթանային » , Արդ հիմն առաքինուե խոնարհուծի է :

Եւ յորժամ զիմ տեսակ առաքինուծի 'ի գլուխ հանիցէ , յայնժամ կատարեալ լինի մարդն . և իմ նորբն խոնարհուծիք հաճոյ եղեն նոյ . որպէս Աբրահամ խոնարհէր և ասէր . « Հող եմ և մոխիր » . և վասն այսորիկ գլուխն ահապետացն եղև . Եւ Դաւիթ ասէր . « Ես որդն եմ և ոչ եմ մարդ , նախաստինք մարդկան և արհամարհանք ժողովրդեան » . վասն այսորիկ ընտրեցաւ յոյ : Այսպէս ասէ և Եսայի . « Այլ ինձ , զի մարդ եմ և պիղծ շրթունս ունիմ » . և վասն այսորիկ նախաբան կոչեցաւ 'ի մարգարէսն : Այսպէս և Պետրոս ասէր . « Ի բաց գնա յինէն , տէր , զի այր մեղաւոր եմ ես » . և վասն այսորիկ վէմ կուչեցաւ և զփականս երկնից ընկալաւ : Այսպէս և Յովհաննէս ասէր . « Չեմ արժանի լուծանել զխրացս կօշկաց նորա » . վասն այսորիկ մեծ կոչեցաւ 'ի մարգարէսն , և արժանի եղև զՔս մկրտել : Այսպէս և Պաւղոս ասէր . « Ես եմ տրուպն առաքելոց » . և վասն այսորիկ յերկինս թռեաւ , և զբախտին եղև տեսող :

Մըդ խոնարհուածին է գլուխ առաքինուէ . վասն այսորիկ մարգարէն ասէ . «Պատարագ նյ հոգի խոնարհ» . և «Մէրձ է տէր առ այնոսիկ՝ որ մաշեալ են սրտիւք , և զխոնարհս հոգւով կեցուցանէ » : Եւ Սուրբ Գրման . «Աճ ամբարտաւանից հակառակ կայ , տայ շնորհս խոնարհաց » : Եւ Եօայի ասէ բանիւ տեառն . «Ես յո՞ հանգեայց . 'ի հեզս և 'ի խոնարհս , և յայն որ դողան 'ի բանից իմոց » : Եւ նոյն ինքն տէրն ասէ . «Որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեսցի , և որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրացի » : Եւ Առաքեալն ասէ . «Մի ամբարտաւանիք , այլ ընդ խոնարհս զիջանիցիք » : Եւ 'ի վարդապետացն այնչափ կայ վկայուի վասն խոնարհուածն . զի չիք այնպիսի սիրելի նյ , որ պէս սիրտ նք և հոգի խոնարհ :

Լ՛րդ նախ և առաջին քան զիմ՝ առաքինութի՛ խորհրդոց մաքրուէ ջանա . վասն այսորիկ ասէ մարգարէն . “Աճ՝ փառաւորեալ է ՚ի խորհուրդս սրբոց իւրոց , , Զոր օրինակ ծառայն սպասէ հրամանի ին իւրոյ , այսպէս իմ՝ զգայարանքն ՚ի ձեռն խորհրդոցն կառավարին . քանզի զբարին յառաջ խորհին և ապա առնեն . որպէս և մարգարէն ասէ . “Յղացաք և ծնաք զհոգի իրկու թէ մերոյ , , Նոյնպէս և զմեզն յառաջ խորհի և ապա առնէ . որպէս ասէ դարձեալ մարգարէն . “Յղացաւ զցաւս և ծնաւ զանօրէնութի՛ն , , Այսպէս յառաջ սիրէ խորհրդովքն , և ապա տայ պարգևս . և յառաջ ատէ խորհրդովքն , և ապա սպանանէ . որպէս ատեցին եղբարքն Յովսէփայ , և ապա վաճառեցին : Եւ յայտ է՝ թէ իմ՝ զգայարանք ՚ի ձեռն խորհրդոց ներգործին : Վասն այսորիկ դու յիմ՝ զօրութէ ջանս դիր , և զխորհուրդ մաքրեա , և զաներևոյթ չնչական ախտն մաքրեա ՚ի քէն : Եւ առաւել զգուշացիր ՚ի պոռնկական խորհրդոցն . վասն որոյ ասաց տէրն՝ թէ չնացաւ ՚ի սրտի իւրում : Եւ պատրաստեա ՚ի տեսանելոյ , ՚ի լսելոյ . քանզի տեսանէն և լսէն դուռն է խորհրդոց . վասն այսորիկ ասէ Առաքեալն . “Այլ պոռնկութի՛ն և իմ՝ պղծութի՛ն մի անուանեսցի ՚ի միջի ձերում , որպէս ոչ վայել է սրբոց , , Զոր օրինակ քաղցեալ լինի մարդ , և քաղցն ՚ի մոռաց անկանի . իսկ յորժամ տեսանէ սեղան ամենալից , յայնժամ բորբոքի քաղցն , և ստիպէ ուտել : Դարձեալ ծարաւի լինի , և ծարաւն ՚ի մոռաց անկանի . իսկ յորժամ տեսանէ աղբեր անոյշ , ծարաւն ստիպէ ըմպել : Այսպէս և ցանկուի առ մարդն լինի , և լռեալ դադարէ . իսկ յորժամ լսէ բանս պոռնկականս , կամ տեսանէ դէմս գեղեցիկս , յայնժամ բորբոքի ցանկուին , և ստիպէ մեղանչել : Վասն

* Ի միոյնոր և յնսփր օրինակէ . անտի և յաջորդ կրկին հատուածքն :

այսորիկ դու ստիպէ զտեսանելիսդ և զլսելիսդ, որ ոչ յառնէ 'ի վերայ քո պատերազմ խորհրդոց: Արդ զոր օրինակ արծուի թռուցեալ 'ի բարձունս և տեսանիցէ կերակուր յորոգայթի, և իջանիցէ հանդերձ ամ զօրու թիւ իւրով, 'ի բաց ձգեալ զկերակուրն, և անկանիցի ծայր մագլին յորոգայթն, և յաղագս նուազ մասինն այսորիկ խոնարհի ամ զօրու թիւ նորա, այսպէս և մարդն դէպ լինի յաղագս փոքր տեսուէ և ըմբռնի: Ոչ եմք զգուշագոյն քան զԳաւիթ, որ միանգամ տեսուին զԲերսաբէէ ըմբռնեցաւ ցանկու թիւն և կատարեցաւ մեղքն, թէպէտ և յետոյ ապաշխարեաց: Ապա որչափ ևս առաւել մեղ պարտ է զգուշանալ 'ի տեսանելոյ և 'ի լսելոյ. քանզի տեսաննէն և լսենն գործոյն ճանապարհ է:

Իւր դարձեալ թէ կամիս որ յաղթես պոռնկական խորհրդոցն, 'ի փափկու թէ և յաւելորդ կերակրոց հրաժարեա. վասն այսորիկ ասէ Երեմիա մարգարէն. «Յագեցուցի զքեզ, Խրայէլ, և դու յամ քաղաքս պոռնկանոցս կազմեցեր»: Լինի դարձեալ պատճառ խորհրդոց աղտեղեաց, յորժամ չարախօսես զեղբօրէն, կամ բամբասես և ատես, և լինիս հպարտ և բարձրամիտ և անողորմ և անցու թ, ցասկոտ և բարկացող, յայնժամ թոյլ տայ ամ խորհրդոցն 'ի վերայ քո յառնել. և խաւարեցուցանէ զմիտս քո: Իսկ եթէ լինիս հեզ և խոնարհ, մարգասէր և ողորմած, խաղաղարար և համբերող, յայնժամ թէպէտ և արկանէ սատանայ խորհուրդս աղտեղիս, և դու աղօթես և ինդրես յայ օգնականու թիւ, յայնժամ ամ գործակից լինի, և հալածէ զխորհուրդան խառվարարս, և միտքդ լուսաւորին:

Դարձեալ լինի պատճառ խորհրդոց աղտեղեաց, յորժամ զբաղեալ լինիս 'ի հոգս աշխարհիս, յայնժամ խառն ընդ այլ խորհրդոցն պոռնկական խորհուրդն մտանէ: Իսկ եթէ զուսբ և անփոփոխ ունիս զխորհուրդս քո յերկրաւոր հոգոցս և հոգեորացն միայն պարապես, յայնժամ խորհուրդք քո ոչ կարեն յաղթահարել զքեզ, այլ հալածին, և միտքդ լուսաւորին:

Դարձեալ լինի պատճառ խորհրդոց աղտեղեաց,

յորժամ ծուլանաս 'ի պահոց և յաղօթից և յաշխատութի, և քնոյ տաս զքեզ և հանգստասէր լինիս : Իսկ սատանայ թշնամի է . և յորժամ տեսանէ զքեզ 'ի ծուլութե, յայնժամ զորոմն խորհրդոցն 'ի վերայ քո յարուցանէ և խաւարեցուցանէ զմիտոգ : Իսկ եթէ լինիս արթուն և զուարթուն, պարկեշտ և մտախոհ աղօթական, յայնժամ խորհուրդքն հալածին 'ի քէն : Եւ լինի պատճառ խորհրդոցն՝ որ թոյլ տայ անձ և փորձէ զքեզ, զի թէ հանապազ դիւրաւ լինէր սրբութի և մաքրութի, յայնժամ քո քաջութիդ և պիտանութիդ ուր երևէր . զայն կամի անձ որ դու մարտնչիս և յաղթես . որպէս և ասէ Աւաքեալ . « Զբարիոք պատերազմ պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի, զհաւատսն պահեցի », Եւ յորժամ գան խորհուրդքն, դու զարհուրեա, և արտասուօք զանձ աղաչեա, և յայնժամ անձ 'ի քո փոյթն տեսանէ, և օգնէ քեզ . յայնժամ խորհուրդքն հալածին և միտքդ լուսաւորին . վասն այսորիկ ասէ Աւաքեալ . « Զխորհուրդս քակեմք, և զանձ բարձրութի հպարտացեալ 'ի վերայ գիտութեցն ան, և գերեմք զանձ միտս 'ի հնազանդութի Բոսի » : Որպէս գող՝ որ զխաւարն իւր զէն ունի 'ի գիշերի, և մտանէ 'ի տունն գողանայ, յայնժամ երբ լոյս բերեն, նա զարհուրէ հալածի 'ի լուսոյն, այսպէս սատանայ գող է, յորժամ տեսանէ զմիտքդ խաւարեալ, արկանէ խորհուրդս գարչելիս և աղտեղիս . յայնժամ դու զլոյսն 'ի միտոգ ծագեա զքո, և յօգնութի կոչեա, և գողն սատանայ հալածի 'ի լուսոյն . որպէս և ասաց . « Ես եմ լոյս աշխարհի », Եւ ոչ սակաւ մի ժամ մի տար տեղի պոռնկական խորհրդոցն յամել առ քեզ . ապա թէ ոչ սովորիս և մեղկիս, և խորհուրդքն պատկերանան և տեղի առնեն և բոյն դնեն 'ի սիրտդ, և այնուհետեւ բազում նեղութի հասուցանեն քեզ :

Եւ զոր օրինակ քաղաքին պարիսպք յառաջագոյն անէն նախ քան զգալ թշնամեացն, այսպէս և դու զքո միտոգ յառաջ քան զգալ խորհրդոց ամբացո արտասուօք և պարկեշտութք . քանզի 'ի խորհուրդն մեղանչեն դիւրաւ, և մեղքն մեծամեծք են . որպէս ասաց տէր՝ թէ շնացաւ 'ի սրտի իւրում : Եւ գար-

ձեալ ատելութի և ամբարտաւանութի և ռնակալութի և նախանձ և կեղծաւորութի և սնափառութի խորհրդովք գործին, և առաւել մեղք են : Եւ դարձեալ զոր օրինակ մինչ դեռ թշնամին արտաքոյ իցէ ամբողջին, դիւրաւ մարթի զգուշանալ 'ի նմանէ . իսկ եթէ մարտուցեալ յաղթահարիցէ զտէր ամբողջին և առնու զամբողջն և մտանէ 'ի ներքս, այնուհետեւ դրժուարաւ ոք կարիցէ հանել զնա անտի : Այսպէս և դու զպատերազմ խորհրդոց մինչ դեռ արտաքոյ է մտաց քոց, մարտիր և հալածեա 'ի քէն . իսկ եթէ մարտուցեալ յաղթահարէ զքեզ և մտանէ 'ի սիրտդ, այնուհետեւ բազում աշխատութի պիտանայ՝ որ կարասցէ հալածել զնա 'ի քէն : Իարձեալ որպէս մեռելուտի դարչ համարեա զխորհուրդս պոռնիկականս, որ ոչ քաղցրանայ 'ի քիմն քո . որպէս և ասէ Առաքեալն . « Ի բաց եղերուք 'ի մեռելուտի գործոց անտի պաշտել զսճ կենդանի » :

Եւ վասն խորհրդոց մաքրութեամբ գիրք վկայեն . որպէս և մարդարէն ասէ . « Զսիրտ սբ սճ ոչ արհամարհէ », Եւ երեմիաս ասէ . « Ընդէր բերէք ինձ խոռնկ 'ի թարսսէ, և կինամոն յերկրէ հեռաստանէ . նախ լուա 'ի չարէ զսիրտ քո, և ապա ընկալայց զայդ 'ի ձեռաց քոց » : Եւ Եսայի ասէ . « Լուացարուք սրբեցարուք, ընկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց » : Եւ նոյն ինքն տէրն ասէ . « Երանի որ սբն են սրտիւք, զի նոքա զսճ տեսցեն », Եւ Առաքեալն ասէ . « Մի զայս խորհիք՝ որ յերկրի աստ է, այլ զվերինն խորհեցարուք՝ ուր Քս նստի ընդ աջմէ », Եւ 'ի վարդապետաց անչափ կայ վկայութիւն վասն խորհրդոց մաքրութեան : Արդ դու զայս սմ 'ի միտ առ և զգուշացիր . և Քս պահեսցէ զմիտս քո, և լուսաւորեալ 'ի լոյսն վերին, և յարքայութինն հօր և Որդւոյ և հօգւոյն սրբոյ :

Եւ ոչ ինչ է որ արդելու զքեզ յայնպիսի երկնային բարձրութենէն և 'ի խոնարհ ձգէ , բայց միայն հեղգութի պահոց և ծանրութիւն որովայնի . զի որք ծանրացեալ են որովայնիւ և ատեցողք են պահոց , այնպիսեացն անհնար է ելանել 'ի վեր : Զոր օրինակ անձեղք յորժամ յագեալ լիցին 'ի գիշոյ և ծանրացեալք որովայնիւ , յայնժամ երազութիւն թեոցն նոցա տկարանայ՝ ոչ ունելով զթեթևութի որովայնի , այնպիսիքն ոչ կարեն թռչել , դիւրաւ ըմբռնին յորսողացն . այսպէս և մարդիկ յորժամ ծանրացեալ լինին որովայնիւ , և յերկիր քարշեալ և ընդհեշտութեան կենցաղոյս բեւեռեալ , ոչ ունելով զթեթևութի որովայնին և զթեւ առաքինութե՛ն , այնպիսիքն ոչ կարեն վերանալ 'ի վեր , դիւրաւ որսալիք լինին սատանայի : Իսկ որք պահօք ամրացեալ են և հեշտութե՛ն կերակրոց յաղթեալ , նա և զանձինս իւրեանց ճնշել պարկեշտութե՛ն , և թեթև թեւօք թառցեալ յերկրայնոցս յերկնայինսն . անդ ոչ հասանեն մեքենայք չարին :

Ըրդ գիտելով զայս ամենայն սատանայի , եթէ այս ան մեծութե պարգևս 'ի ձեռն աղօթիցն շնորհի մարդկան յայ , յայնժամ կարեմէր խոցի յոգի իւր , և խորհի 'ի միտս իւր՝ թէ որով հնարաւ կարացէ խափանել զաղօթան աղօթականին : Եւ ապա երթեալ 'ի գիշերային ժամու առ այն՝ որ աղօթելն կամիցի , և նախ յանկողինսն պատերազմի ընդ նմա , զի թերևս կարացէ խափանել զաղօթան : Քանզի զանկողինսն հեշտացուցանէ , զքուն թանձրացուցանէ , զմարմինն ծանրացուցանէ , և զերկարութիւն գիշերոյն փոքր ցուցանէ . երբեմն զտկարութի մարմնոյս առաջի կացուցանէ , և երբեմն զժամն անցուցանէ ,

երբեմն հայեցուցանէ 'ի լուսարանն , և տեսանէ զմի
 [թու[թի գիշերոյն . և այնչափ առաւել ծանրացուցա
 նէ զմարմինն , որպէս [թէ ոչ իցէ մասն մի յիմ մար
 մինն որ իցէ 'ի նմա կենդանու[թի . և կամ [թէ յոյժ
 աշխատեալ իցէ 'ի տօ[թագին ժամանակի յաւուրս
 ամարայնոյ 'ի մէջօրէի 'ի տապ խորշակի : Եւ յոր
 ժամ կամիցի ըն[թանալ յեկեղեցին , յայնժամ յառ
 նէ բեկբեկելով և մոնչելով , յորոնչելով և ձգտելով և
 [թանչելով և վշտացեալ իմ անդամօքն ըն[թանայ յե
 կեղեցին : Յայնժամ դարձեալ պատերազմի ընդ նա
 սատանայ . քանզի զծունկսն ցաւեցուցանէ , զմէջն
 ընդարմացուցանէ , զսիրտն դողացուցանէ , զգլուխն
 դանդաչեցուցանէ , զմիտսն յիմարեցուցանէ , և զօրհ
 նու[թիսն ինչ ոչ տայ լսել . քանզի առաջի արկանէ նմա
 սատանայ զհոգս տան իւրոյ , և զհամարս ստացուա
 ծոցն , և զիմ մարմնական ցնորս , և ոչ կարէ յիշել
 զլանցանս իւր : Եւ Գոթի փառք յաւիտեանս յաւիտե
 նից . ամէն :

ԱՐԻԱՅ ԵՓՐԵՄԻ

ԽՈՐԻՆ ԱՍՈՐԻՈՅ

ԵՂԸԹՎՐ՝

Ա

Ա. ՏԵՍ, Խոր, զտառապանս իմ և զցաւս հոգւոյ իմոյ բաղմամեղիս. դարձ, ներեա և ՚ի քեզ առաջնորդեա. որ ասացեր՝ դարձարուք առ իս, և ես դառնամ առ ձեզ: Ինձ Լքելոյս ողորմեա. ինձ եղկելոյս օգնեա. ինձ մուտրելոյս առաջնորդեա. ինձ խաւարելոյս ճառագայթեա, որ լի եմ մեղօք և անբաւ յանցանօք: Յորձանս անօրէնութեան տարաբերեալ ծփիմ, և առ քեզ ապաւինիմ. որպէս Պետրոսի ձեռնարկեա ինձ: Գօչեմ որպէս զմաքսաւորն արդարանալ. չնորհեա զյանցանս իմ որպէս զաւազակին. բաց ինձ զգուռն կենաց ճանապարհին, և մոյժ՝ զիս յարքունական բուրաստանին:

Բ. Այլ խորք մեծութե և իմաստութե, փրկեա զբմբռնեալս՝ որ ՚ի խորս մեղաց ծովու անկեալ կամ. զերծո և զօրացո զիս առնել զկամս քո. սգալ և լալ անշաղար ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի:

Գ. Աղբիւր կենդանութե և անմահութե, արբո զճարաւեալ զհոգիս իմ, որ պարեալ տուորիմ ՚ի բազում անօրէնութեց իմոց. խթեա ՚ի քարացեալ

* Յինն օրինակաց. որոց չորք 1 Մի օրինակ 48 արտաստեալ
ամբողջ, այլք ՚ի մասնէ: արտագրել:

սիրտ իմ, և հան ինձ արտասուս ապաշխարութեան :
 Դ. Պանձղ ամբ բարութեց, շնորհեա ինձ դանկի միոյ չափ 'ի քո բազմառատ բարեաց, որ չարաչարս եմ աղքատացեալ և քաղցեալ . զգեցո և կերակրեա զիս արտասուօք ապաշխարութե :

Ե. Այսոք ճշմարիտ, որ լուսաւորես զամ մարդ, լուսաւորեա զխաւարեալս մեղօք . բաց զաչս սրտի իմոյ, և հաստատեա յերկիւղ և 'ի սէր պատուիրանաց քոց :

Զ. Ս'ի դատապարտեր զիս, ամբ, ընդ անբաւ զազիր խորհրդոց իմոց, և մի կացուցաներ զիս ընդ ուլնս որք զայրացուցին զքեզ . այլ ընդ փառաւորեալնս փառաւորեա, և ընդ պսակեալնս ' պսակեա, և ընդ բերկրեալնս ուրախացո :

Է. Շատ է ինձ, ամբ իմ . բայց յուսամ յողորմութի քո, զի և շունք կերակրին 'ի փշրանաց սեղանոյ տնս իւրեանց . շուն կուէս զիս, գամ զկնի քո : Հովիւ բարի, խնդրեա զիս զմոլորեալս . նաւապետ իմ Յն, փրկեա զիս 'ի բազմութե ալեաց մեղաց իմոց, և տուր ինձ նաւահանգիստ խաղաղութե :

Ը. Տուր ինձ, ամբ, սուգ և արտասուս . կարողացո զմարմին իմ, և ժողովեա զմիտս իմ 'ի քեզ . ջնջեա ըզբազմութի յանցանաց իմոց, և շնորհեա ինձ զօգուտնս իմ . ընկալ և մի անտես առներ զհառաչանս սրտի իմոյ :

Թ. Տնկեա, ամբ, զահ և զերկիւղ քո 'ի սիրտ իմ . լուսաւորեա զխորհուրդս իմ . կարողացո զմարմինս իմ ժուժկալութե կալ 'ի պատուիրանի քում յամենայն ժամ :

Ժ. Բաց, ամբ, զաչս սրտի իմոյ . լուսաւորեա զմիտս իմ, և պարզեւեա ինձ առողջ խորհուրդս և առաքիւնի վարս՝ ողբալ հանապազ, ահիւ և դողութե կալ առաջի քո յամ ժամ անզբաղ :

ԺԱ. Ս'ի բարերար ամբ և մարդասէր, առանց չարչարանաց և ժուժկալութե զիմորդ ազատեցայց 'ի բազմութե մեղաց իմոց . զի մարմնովս տկար եմ, և հոգւովս խաւար . ողորմեա, և ոնկ կամիս օգնեա ինձ :

ժԲ. Լ'նոխակալ իոր, մի վասն բազում չարեաց իմոց անտես առներ զիս . այլ դարձիր յիս և դարձո զիմ՝ ցանկութիս իմ՝ ՚ի քեզ, սիրել զքեզ միայն՝ ՚ի բոլոր սրտե՝ ՚ի նուազ և յանպաճոյճ մտաց՝ իմոց :

ժԳ. Պատկերացո, իոր, զանհրաժեշտ գալուստ քո առաջի աչաց իմոց . և դողացո զմարմին իմ սգալ և լալ անդադար յերկիւղէ ահեղ՝՝ դատաստանաց քոց . մի փակեր զգուժ արարչական սիրոյ քո՝ ՚ի ստեղծուածոյս քո՝ որ մեղօքս եմ մեռեալ :

ժԴ. Տուր ինձ, իոր, զբարիս գործել յիմ՝ ժամ, և խափանեա զիմ՝ չարիս ՚ի չար մտաց իմոց . ՚ի պիղծ և յանուղղայ գնացից ՚ի սովորութե զոր ունիմ՝ ՚ի չարս, դարձո զիս և հաստատեա յերկիւղ և ՚ի սէր պատուիրանաց քոց :

ժԵ. Լ'քեգակն արդարութե՝ քո՝ ՚ի լոյս քո ապաւինիմ . լուսաւորեա և ջերմացո զսիրտ իմ . հրակիւղեա զչար խորհուրդս իմ, և հալեա զսառամանիս մեղաց իմոց . չնորհեա զգարուն հոգւոյ իմոյ, ծաղկել և պտղաբերել զարդարութե պտուղն :

ժԶ. Լ'զատիչ քո, ազատեա զիս ՚ի դառնաշունչ օգոյ մեղաց ձմերայնոյ . զխաւարեալ և զսառուցեալ հոգի իմ պայծառացո և ջերմացո, և ցօղեա զցօղ չնորհի ջերմութե քո յանդս մտաց սրտի իմոյ :

ժԷ. Ընչեա, իոր, զհարաւ քաղցրաշունչ հոգւոյդ սրբոյ ՚ի խստացեալ և ՚ի թանձրացեալ սիրտ իմ, և զարթո որոտընդոստ փայլատակմամբ քո զսառնացեալ և զցամաքեալ միտս իմ :

ժԸ. Բաց, իոր, զփակեալ դուռն սրտի իմոյ, և ծագեա ՚ի ներքս զլոյս արդարութե՝ ճառագայթից քոց . սրբեա յաղտոյ մեղաց . զվերս հոգւոյ իմոյ բժըլկեա, և ամրացո զիս յերկիւղ քո . զօրացո առնել զարդարութիս քո յիմ՝ ժամ :

ժԹ. Լ'զբերացո, իոր, զգլուխ իմ ՚ի բղխումն արտասուաց . լուա զթարախ հոգւոյ իմոյ, և սրբեա զզգայարանս իմ . զգործս չարեաց փոխարկեա ՚ի զբղջումն, ջերմն սիրով և զգաստ մարմնով կեալ ՚ի պատուիրանս քո :

1 Երկու օր . կերուրոյ միւշլ գո . հէա զմարմն իմ :

2 Երեք օրնակբ անի դասուրու . նոյ քոյ :

Ի. Չգեա, փր, զձեռն քո 'ի նաւաբեկեալս՝ որ ընկղմեալս եմ 'ի խորս չարեաց, և փրկեա 'ի սաստիկ ծովածուփ բռնութիւնէ ալեաց մեղաց իմոց. սանձեա և կարկեա զխոտերախ միտս իմ 'ի զբաղմանց ունայնութեց կենցարոյս :

ԻԱ. Արբո, փր, զծարաւ հոգւոյ իմոյ յառատարուխ շնորհէ քու մէջ. և մի անտես առնէր զտոչորումս սրբաի իմոյ, որ պապակիմ 'ի տապոյ աստի չարեաց իմոց. լուա զպպականեալ և զհոտեալ շրթունս իմ ջրով ողորմութիւն քով :

ԻԲ. Նաբեա, փր, առաւօտ խաղաղութեւն սրտի իմոյ. և զցաւագին գիշեր և զխաւար մեղաց 'ի մտաց իմոց հալածեա. և մարմնոյ իմոյ շնորհեա զարիական վարս՝ առաքինութիւն կեալ 'ի հաճոյս կամաց քոց :

ԻԳ. Արբեա, փր, զփուշ մեղաց իմոց 'ի սրտէ իմ մէջ, զի հոգի իմ հանապազ խոցոտեալ վիրաւորի. և սերմանեա զտերմս բարի 'ի սրտի իմում, աճեցուցանել և պողաբերել զարգարութեւն պտուղն :

ԻԴ. Հալածեա, փր, զխաւար հոգւոյ իմոյ, և ըզգեցո զլոյս արգարութեւն ճառագայթից քոց. զարդարեա երկիւղիւ և զղջմամբ արտասուաց զսիրա իմ երկնսէլ 'ի դատաստանաց քոց, և պահել զպատուիրանս քո :

ԻԵ. Օարթո զիս, փր, յահագին խորութիւնէ քնոյ մեղաց իմոց. և զտկարացեալ զմարմինս իմ զգաստացո յսմ գործս բարիս խորհել միշտ, և մեծաւ երկիւղիւ առնել զհաճոյս քո յսմ ժամ :

ԻԶ. Ազատեա զիս, փր, 'ի ծառայութիւն մեղաց իմոց, և խառնեա 'ի թիւս ծառայից քոց՝ որք սիրեցին զքեզ և զպատուիրանս քո պահեցին. տուր նոցա զերկիւղն 'ի սրտի իմում, և ուստ զիս գնալ 'ի շաւղըս գնացից նոցա :

ԻԷ. Թեթեալացո, փր, զկարիս մարմնոյ իմոյ. և յաճախեա յիս զշնորհս հոգւոյդ սրբոյ՝ լինել տաճար և բնակարան անձային փառաց քոց. անյապ սիրով սիրել զքեզ, և ատել զսմ ցանկութիւն և զսէր աշխարհիս այսորիկ, որով եղև յանցումն և կորուստ հոգւոյ իմոյ :

ԻԸ. Աղբոմեա, փր, բնակողիս յանբնակ անապա-

տիս , և 'ի ձեռն սորա արժանաւորեա զիս խառնիլ ընդ առաջին սուրբ հարանցն , արի և զգաստ ժուժկալու թի՞ ժառանգել զխոստացեալ պարգևան :

ԻԹ . Բռաջնորդեա ինձ , տր , զնեղ և զնուրբ ճանապարհն , որպէս առաջնորդեցեր սրբոց քոց . և զօրացո զակարու թիս իմ՝ ժուժկալու թի՞ գնալ 'ի ճանապարհս քո ջերմեռանդ սրտիւ :

Լ . Այեա , տր , 'ի նեխեալ և 'ի թարախեալ հոգի իմ , և լուս անձային ջրովդ , և հոգևոր աղիւղ համեմեա , և անուշահոտ սք իւղովդ օծեա , և զկասարեալ առողջու թի՞ ընձեռեա :

ԼԱ . Բնօրացոս ¹ , տր , զքուն աչաց իմոց , և թօթափեա զնիրհունն 'ի գլխոյ իմոյ , զի դանդաղեալ և ծանրացեալ պաշարէ զմարմին իմ . արա զիս արթունս և պատրաստս յիմ ժամ , զի զգաստու թի՞ և արդարու թի՞ վարեցից զկեանս իմ :

ԼԲ . Տես , տր , զքունն ² որովայնի իմոյ՝ որ զօրացեալ է 'ի վերայ իմ , և հանապազ ցանկայ կերակրոյ և ըմպելեաց և համեղութի խորտկաց . այլ դու , տր , անի կարող , կտրեա զցանկունի մարմնոյս տենչանաց :

ԼԳ . Եւ քանզի միտք իմ ցնդեալ պղտորեալ բանդագուշեալ շրջի 'ի հոսանս երկրաւոր կենցաղոյս , այլ դու , տր , լուսաւորեա զաչս հոգւոյս առանց ըզբաղմանց և երկմտութեց արի և զգաստ ամենայորդոր փութով գալ զհետ անձային սիրոյ քո :

ԼԴ . Հալածեա , տր , զանձար մտածմունս յերկրաքարչ խորհրդոց մտաց իմոց . արմատ բարեաց տնկեա հաստատու թի՞ 'ի սրտի իմում . պտուղ շնորհաց 'ի հոգիս իմ՝ նկարեա :

ԼԵ . Բղալեմ՝ զբեզ , բարերար և ողորմած տր , արթունս և զուարթունս պատրաստեա զիս . և ուստ ինձ գնալ 'ի ճանապարհս քո բարիս , զի արժանի եղէց մեծի փառաց քոց :

ԼԶ . Եւ քանզի ցանկու թիւնք ճաշակման անիւ զազեցուցեալ զմիտս իմ՝ խռովէ , արդ հալածեա զորկորստու թիւն ³ յինէն՝ յորմէ խաւարեցայ միշտ .

1 Երեք օրինակք Կօթաց . . . զի ծանրացեալ բարեպաշտութե պատրէ :

2 Մի օրինակ զԵրեւանի . . . խռովեցայ :

3 Երկու օրինակք ըջանիւս :

և կերակրեա զիս երկիւղիւղ քով սրբով :

15. Առաքեա, Խոր, զմի 'ի սերովութից քոց, զի բերելով զկայծախն հրոյ՝ մերձեցուցէ 'ի շրթունս իմ, և հանցէ 'ի բաց զանօրէնութի և վառիս իմ, և սրբրեացէ զխորհուրդս իմ, և մաքրեսցէ զաղտեղութիս իմ, և լուսաւորեսցէ զմիտս իմ՝ ժառանգել նովաւ զկեանսն յաւիտենից :

16. Առաքեա՛, Խոր, զբաժակ ուրախարար Հոգւոյդ սրբոյ յեղկելիս՝ որ ծարաւիմն առ քեզ . արբո և զուարթացո յեռանդն՝ սիրոյ քո . լոյծ՝ 'ի բաց և ջնջեա զմտուր դառնութե՛ յանցանաց իմոց :

17. Առաքեա, Խոր, զլոյս քո և լուսաւորեա զմիտս իմ և զխորհուրդս իմ՝ լուսով գիտուէ քո . զխաւար մեղաց 'ի մտաց իմոց փարատեա, և զտկարուի անձին իմոյ կարողացս 'ի ջան և 'ի վաստակ հոգւոյ իմոյ :

18. Առաքեա, Խոր, զհրեշտակ խաղաղութե՛ քո վերակացու և պահապան անձին իմոյ . և որպէս ետուր իշխանութի զնալ՝ 'ի վերայ իժի և քարբի և կոխել զամ՝ զօրութի թշնամոյն, աներկիւղս՝ արացես ըզմեզ յերևելի և յաներևոյթ թշնամոյն, և պահեսցես որպէս բիրտ ական ընդ հովանեաւ թւոց քոց :

19. Յորժամ երթայցեմ՝, Խոր, 'ի ճանապարհի, մի թողուր զիս միայն . այլ առաքեա զօգնութիւն քո զհետ իմ, պահել զիս յամենայն փորձութեց սատանայի 'ի տուէ և 'ի գիշերի, և մի տալ թոյլ մեղան չել յողբողդ և թոյլ մտաց իմոց . այլ կոծել զկոծ մեծ՝ 'ի վերայ մեղաց և անօրէնութեց իմոց :

20. Պահեա զիս, Խոր, 'ի բանից և 'ի գործոց և 'ի տեսութեց գերիւ խորհրդոց . և զերկիւղ դատաստանի քո տպաւորեա 'ի սրտի իմում, անղբազ յօժարութեամբ փութալ պահել զպատուիրանս քո :

21. Քակեա, Խոր, զդուռն մեղաց իմոց, և բաց ինձ զդուռն լուսոյ արդարութե՛ . զի երկիւղալից սիրով եկից զհետ կոչողիդ՝ իմոյ արարչիդ . որ ասացեր «Եկայք առ իս ամ աշխատեալք և ծանրաբեռնեալք, և ես հանգուցից զձեզ», Եւ դարձեալ . «Որ խնդրէ՛

1 Երկու օր . Աբբ., ԳԲ., ԷԲ. 2 Երեք օր . Վեանդն :

Ժ=1 ... չեւելէ :

առնու, և որ հայցէ՝ գտանէ, և որ բախէ՝ բացցի նմա»:

ԽԴ. Վայեա, փոր, 'ի մերկուծի՛ն անձին իմոյ զոր կողոպտեաց թնամին. և այժմ՝ խայտառակ և ամօ-
թալի կամ առաջի բո, մարդասէր: Զգեցո ինձ հան-
դերձ հարսանեաց. մոյծ և ուրախացո 'ի կոչումն
բազմելոց քոց:

ԽԵ. Օգեցո ինձ, փոր, զպատմութեանն առաջին զոր
մերկացայ մեղք իմովք. ցոյց զանոխակալուծի՛ն քո
յիս, և լուսափայլ ողորմութի՛ք քո զարդարեա զմեր-
կուծիս իմ:

ԽԶ. Սուր, փոր, աղաղակի անառակիս՝ որ ամօ-
թով կամ առաջի քո. զգանձն հայրենի վասնեալ և
սովամահ կորնս իմ. կերակրիլ հաւասար եղէ խոզից
անասնոց և անբանից և նմանեաց նոցա:

ԽԷ. Սի՛ն զրկեր զիս, փոր, 'ի հայրական՝ զթոյ
քո. համարձակիմ՝ 'ի գուծ՝ աղեաց քոց. 'ի ծնողէդ
վերջացայ և զորդիութի՛ն իմ ուրացայ: Մեղայ յեր-
կինս և առաջի քո. չեմ արժանի կոչիլ որդի քո, արա
զիս իբրև զմի՛ն վարձկանաց քոց:

ԽԸ. Օարդարեա զիս, փոր, մեծաւ երկիւղիւ քո,
և դարձո յանառակութի՛ն յարդարութի՛ն, յաղտե-
ղութի՛ն սրբութի՛ն, 'ի ծուլութեանէ՛ն 'ի զգաստութի՛ն,
ժուժկալութի՛ք և համբերութեամբ՝ զնալ զճանա-
պարհս քո անդադար:

ԽԹ. Վարդարեցո զիս, փոր, 'ի չարաչար խորհրդոց
իմոց և յառնելոյ զկամս մտաց իմոց. զահալին օր
զալստեան քո նկարեա առաջի աչաց իմոց, դողալ
և սարսել 'ի դատաստանաց քոց:

Ծ. Պայծառացո, փոր, զլսպտեր հոգւոյ իմոյ ոնի
զիմաստուն կուսանացն. և չնորհեա պատրաստիլ
արթնութի՛ք ընդ առաջ ելանել երկնաւոր փեսայիդ,
զի մի մնացից արտաքս որպէս զյիմար կուսանան:

ԾԱ. Նանո ինձ, փոր, զճանապարհս քո, և ուսո
ինձ զարդարուիս քո. հեռացո, փոր, զմարմինս իմ՝ 'ի
խորհրդոց չարեաց, և հաստատեա յերկիւղ բարեաց՝
որ և անարատ կալ առաջի քո յիմ՝ ժամ:

1 Երկու օր. 'ի հայրենական:

մի օր. 'ի գոսի աշտեայ քո:

2 Հինգ օր. 'ի ինամ սիրոյ քո:

ԾԲ. Օ անօրէնութիւն իմ ջնջեալ, փոր, և 'ի յոյս բարեաց և յերկիւղ քո զմիտս իմ բեռեռեալ, լցեալ սիրով և հաստատուն հաւատով սպասել և ակն ունել մեծի գալստեան քո :

ԾԳ. Օ օրացո զիս, փոր, 'ի սէր պատուիրանաց քոց, անսալ երկիւղիւ հրամանաց քոց, սարսել և դողալ 'ի դատաստանաց քոց, խնդրել զարդարութիւն և զիրաւունս յերեսաց քոց, և առնուլ զպարգևս շնորհաց քոց :

ԾԴ. Մըձակեա զիս, փոր, 'ի կապանաց մեղաց իմոց, և զհնացեալս մեղօք վերստին նորոգեալ, և զիսաւարեալս 'ի ցանկութե մարմնոյ լուսաւորեալ, գնալով 'ի ճանապարհս խաղաղուէ, զի տեսցեն աչք իմ զփրկութիւն քո զոր պատրաստեցեր սրբոց քոց :

ԾԵ. Մոխչեալ, փոր, զանբոխչեալի հիւանդութիւն իմ որ կարկամեալ գնիմ 'ի մահի ճակատաց, և դեգեբեալ կամ 'ի դուռն երկրորդի Սելովմայ՝ սպասել և ակն ունել մեծի գալստեան քո :

ԾԶ. Հրամայեա ինձ, փոր, որպէս անգամալուծին՝ առողջանալ, խորտակել զանկողինս ցաւոց իմոց, շրջել ընդ կամարարս քո, 'ի տուն տն և 'ի գաւիթս այ մերոյ ծաղկել և ոչ մեղանչել :

ԾԷ. Խորտակեալ, փոր, զբռնութիւն սատանայի, և հատ ընկեալ 'ի բաց զօրութիւն նր. արդել զարձակումն նր 'ի վերայ իմ, զի մի տարապարհակ վարեալ զմարմին իմ տանիցի ընդ արձակուի ճանապարհին՝ որ տանի 'ի կորուստ և յապականութիւն :

ԾԸ. Յիշեցո, փոր, զբաղեալ և մոռացեալ մտայ իմոց զհաւոր և զսոսկալի գալուստ քո, և զդատաստանն անաշառ. զպատիւ և զփառս արդարոյն, և զաններելի տանջանս մեղաւորայն. և նորօք զարհուրեալ զողացո զմարմին իմ տեսանել զմահ հանապազ առաջի աչաց իմոց :

ԾԹ. Մեռեալ, փոր, յերկիւղ քո զմարմին իմ, և զհոգի իմ 'ի սէր պատուիրանաց քոց, և զասացեալս ըն 'ի նմա երկիւղիւ լսել, և առանց գանդաղանաց կատարել միշտ. մերկանալ 'ի մեղաց և 'ի ցանկութեց կենցաղոյս, և պայծառանալ վարուբ առաքինութիւն :

4 . Փրկեա զիս , տօր , 'ի գաղտաձիգ նետից սատա-
նայի , որ բազում մեքենայիւք պատեալ պաշարէ զիս .
աւար առեալ զմիտս իմ վարէ 'ի գերուծի և 'ի ցան-
կուծի մեղաց , առնելով ծաղր և այսն կատականաց
թշնամեաց իմոց :

4 Ա . Մտրացո զիս , տօր , յերկիրդ քո , և զօրացո
զտկարացեալս զօրուծք քով . զհիւանդուծի հոգւոյ
իմոյ առողջացո , և զցաւս մարմնոյս բժշկեա , և զքեր-
մուծի սիրոյ քո հաստատեա 'ի սրտի իմում չարչա-
րակից լինել սրբոյ քոց :

4 Բ . Ղարձո , տօր , զգերեալս 'ի սատանայէ , և ըզ-
մեղօք վաճառեալս յեգիպտական դառն և 'ի խիստ
տանջանացն . փրկեա 'ի բռնակալ չար սպասաւոր զի-
ւացն , և յեղէզնակօխ կաւոյ մեղայն հանցես և
տարցես յերկիրն աւետեաց :

4 Գ . Ինկղմեա , տօր , զթշնամին իմ՝ զզօրուծի Փա-
րաւոնի . զի սպառնացեալ 'ի վերայ իմ խրոխտայ ,
հետամուտ եղեալ զինի իմ դարձուցանէ զիս յառա-
ջին յանցանն ընդ իշխանուծք իւրով ծառայել մե-
ղաց և անօրէնուծեանց :

4 Դ . Խաղաղացո զիս , տէր , 'ի ծփանաց ալեաց
խռովուէց խորհրդոց , և զբազմուէ յորձանս մեղաց
իմոց ցածո , և կառավարեա զմիտս իմ ժամանել յան-
քոյթ և 'ի խաղաղ նաւահանգիստն Հոգւոյդ սրբի :

4 Ե . Օ երժո զիս , տօր , 'ի լերինս քարանձախի
կամ 'ի տեղի անապատի , ուր և ողորմուծի քո ա-
ռաջնորդեսցէ ինձ՝ հանգիպել մեծի փառաց անուան
քո , տալ ինձ զթևս աղանական Հոգւոյդ սրբոյ ,
թուէլ վերանալ խառնիլ յերամս արդարոցն :

4 Զ . Դամանեցո զիս , տօր , յօթեանս սրբոց քոց ,
և զհանգիստ աշխատուծէ սք հարցն պարգևեա ինձ .
անտես արա զյանցանս իմ , և դատաւորեալ պայծա-
ռացո զիս ընդ սքս և ընդ սիրելիս անուան քո :

4 Է . Հաստատեա , տօր , զխաղաղուծի և զպայծա-
ռուծի լուսոյ կենաց յանձինս մեր , զի մի խոտորեա-
ցուք յաջ կամ յահեակ , և դատապարտեսցուք յաւուր
գալստեան քո , պահանջելով 'ի մէնջ զյետին նաքա-
րակիան :

4 Ը . Սի մերժեր զիս , տօր , 'ի բազմադուծ ողոր-

մութեց քոյ . զսպաւինեալս 'ի քեզ ամբացո և ան-
երկիր զսահեա յամ որոգայթից սատանայի, զի
մի գերի վարեալ տանիցի զմիտս իմ 'ի զբազումս և
'ի չար ծառայութի :

ԿԹ. Ուսո զիս, տր, առնել զարդարութի և խօ-
սել զճշմարտութի, սիրել զարբուութի և ատել զան-
օրինութիւն, խոտորել 'ի չարեաց և գնալ 'ի ճանա-
պարհս բարեաց :

Հ. Վարեցո զիս, տր, յորսողացն այնոցիկ՝ որ գան
'ի վերայ իմ ըմբռնել զիս 'ի մեղս և 'ի ծուլութի ան-
ժուժկայութի, մոռացումն առնել յանցանաց իմոց .
և ոչ տան յիշել զօրն հատուցման և զսարսապիելի
պատասխանին՝ որ ասէ. "Երթայք յինէն, անիծեալք,
'ի հուրն յաւիտենից " :

ՀԱ. Վանգնեա զիս, տր, 'ի գլորմանէս, և 'ի բազմա-
մեղ անգնդային խորութենէս վերացո և բարձրացո
թեօք հոգւոյդ 'ի պարսպումս աղօթից և 'ի խրն-
դրուածս հաճոյից, 'ի ջնջումն մեղաց, և 'ի նորո-
գումն կենաց, և 'ի լուսաւորութի մտաց, և 'ի կա-
տարումն տր պատուիրանաց քոյ :

ՀԲ. Խնդրեա, տր, զեղծեալ և զկորուսեալ պատ-
կերս, որ 'ի մէջ աղբի և 'ի տղմի մեղաց թաւալեալ
կամ . դիւրածեալ՝ աւելաւ չնորհի քո, և դիր 'ի
գանձանակ անմեղութե՝ յորմէ անկայ :

ՀԳ. Լչկ, տր, 'ի տեսութի հիւանդացեալ հոգւոյ
իմոյ . դիր զձեռն քո 'ի վերայ իմ և բժշկեա զիս ա-
սելով՝ զօրացիր և առ զմահիճս քո, և երթ 'ի ճա-
նապարհն արդարութե :

ՀԴ. Լչլ, տր, 'ի խնդիր մոլորելոյս՝ որ յածեալ
չրջիմ արտաքոյ հօտի՝ պատուիրանաց քոյ, և գա-
զանաբեկ եղեալ քարավէժ մեղօք՝ կառափնատիմ 'ի
դիւաց . ըմբռնեա և ած 'ի փարախն հայրենի, և
խառնեա ընդ գառինս հօտի քո :

ՀԵ. Հեռեա, տր, ճողոպրելոյս 'ի քէն . արագա-
պէս փութացիր, հաս ըմբռնեա զպատամբեալս 'ի

1 Մի օր. գիտ սելաւ ընդհի գո . 2 Երկու օր. գոնի . . . գաւա-
երկու օր. գիտ սծեալ սաստեղաւ նաբեկեալ :
ընդհի գո :

ձայնէ կօչման քո, և դիր 'ի բանտ կապանաց ան-
խզէլի սիրոյ քո :

ՀԶ. Ս'ի թողուր զիս, ան, հեռանալ 'ի սիրոյ
պատուիրանաց քոյ և 'ի վարուց առաքինութեց .
այլ յորդորեա առաւելուլ յամ գօրծս արդարութե
առանց մեղաց և առանց իրիք խափանուածոյ պաշ-
տել զքեզ սրբութի և արդարութի զամ աւուրս կե-
նաց իմոց :

ՀԷ. Ս'ի մատնէր զիս, ան, 'ի ցանկութի մեղաց և
'ի հեշտուի' կամաց, 'ի քուն աչաց և 'ի դատարկուի
մտաց . այլ պարսպեա յերկիւղ քո, և ասրեցո յա-
մենահնար չար դիւաց և յաշխարհական զբօսանաց :

ՀԸ. Ս'ի յապաղէր, ան, տալ ինձ զփրկութի հո-
գւոյ և զլեբնութի սիրոյ, զպարկեշտուի կերակրոյ և
զժուժկալութի մարմնոյ, զբղխումն արտասուաց և
զանդադար աղօթելոյ, զխոնարհութի և զհնազան-
դութի և զհամբերութի յուսոյ :

ՀԹ. Յաղթեա, տէր, հակառակամարտին իմոյ,
և զօրացո զիս ընդդիմակաց լինել պատերազմողին 'ի
վերայ իմ . և զքեցո ինձ զզրահ հաւատոյ, պահօք և
աղօթիւք սրբել զախտ ցանկութեան և զխորհուրդս
մարմնական, և առնուլ զչորհս փրկական :

Ձ. Տուր ինձ, տէր, տեղի ապաշխարութե, աշ-
խատութե հանգիստ, խաղաղութե հոգի և արդա-
րութե ճանապարհ, ամբութեան զէն և պահպան
փրկութե, հաստատութե յոյս և պնդուէ երկիւղ :

ՁԱ. Մնցո զիս, տէր, ընդ հուն անցից մեղաց խո-
րաթուի ծովահեղձ ցանկական կենցաղոյս 'ի լոյս ա-
չաց, 'ի տեսուի մտաց, 'ի հանգիստ կենաց, 'ի հանդի-
սումն չորհաց, և 'ի շաւիղս ճանապարհացն արդա-
րութեան :

ՁԲ. Շնորհեա ինձ, տէր, լալ աչաց, արտասուաց
հոսումն, մեղաց սուգ, մտաց սրտի երկիւղ, ոսկերաց
իմոց սարսափումն և դողումն վասն տանջանաց, կե-
նաց ճանապարհ, և անդադար պաղատանս :

ՁԳ. Մերիացո զիս, տէր, 'ի պատուիրանաց պահ-
պանութի, որովայնի ժուժկալութի, 'ի մարտ պա-

1 երկու օր. 'ի հեղթութի ինոյ :

տերազմի բանասարկուն յաղթունի, 'ի մարմնի մեռանել, և պայծառանալ 'ի հանդիսի :

21. | ցո զիս, տէր, երկիւզիւ և զզմամբ, արտասուօք և հառաչանօք, սիրով և սրբութիւն, շնորհօք և ճշմարտութիւն, գիտութիւն և ան առաքինութիւն :

22. | Մնկեա, տէր, զբազմութիւն յանցանաց իմոց, և թափեա զմրուր դառնութեան անօրէնութեան իմոց, և պարարեա զսիրտ իմ արբամամբ հոգւոյդ անոյ, և զփշաբեր ' մարմին իմ լցո շնորհօք, զարգացո և 'ի պողաբերութիւն փոխարկեա :

23. | Երևեցո, տէր, զշնորհս քո 'ի ծառայս քո, զգութ քո 'ի ստեղծուածս քո, զողորմութիւն քո 'ի պաշտօնեայս քո. և տաճարացո բնակարան լինել հոգւոյդ սրբոյ, մի ևս ծառայել մեղաց և անօրէնուէ :

24. | Բժշկեա զիս, տէր, 'ի հպարտութիւն և յամբարտաւանուէ, 'ի մնափառուէ և 'ի փառասիրուէ, 'ի մարդահաճութիւն և յոխակալութիւն, 'ի բարկութիւն և 'ի սրտմտութիւն, յատելութիւն և դատելոյ զոր :

25. | Փրկեա զիս, տէր, 'ի մարդկան գովեստից, 'ի փառաց և 'ի մեծարանաց. զխաւարս լոյս ասելով համբաւեն 'ի վերայ իմ զբարի, զեղիկելիս երանելի, զողորմելիս առաքինի, զարտասուելիս ցանկալի, և ես բազում մեղօք 'ի լի :

26. | Կաճկեա զիս, տէր, 'ի լոյս սուտ գովեստից և երանութեց, զի ոչ գիտեն զմեղս իմ, և ոչ ճանաչեն զխաբէութիւնս իմ. երևիմ սրբութիւն, և լի եմ աղտեղութիւն. կերպարանիմ առաքինութիւն, և կեամ անառակութիւն. փայլեմ երկիւզածութիւն, և վարիմ մարդահաճութիւն. ճանաչեմ զճշմարտութիւն, և խօսիմ զստութիւն. գիտեմ զարդարութիւն, և դործեմ զանօրէնութիւն :

27. | Բաւեա զիս, տէր, 'ի մեղաց և 'ի բամբասանաց, 'ի մոռացեալ յանցանաց և յամ սխալանաց. և թող ինձ զմեղս ծուլութեան և զանժուժկալութեան, զորկորստութեան և զդատարկաբանութեան, զցանկութեան և զաղտեղութեան, զհայհոյութեան և զանբիծս չարեաց :

1 Մի օրինակ չէլաբոյ :

աճելով բերելով 'ի վերայ իմ :

2 Մի օրինակ չէլաբոյ 'ի լոյս :

3 Մի օրինակ չէլաբոյ բաբոյնիսն :

ՂԱ. Ասցոյ զիս, տէր, հաստատուն և անշարժ 'ի պատերազմի փորձութեց՝ առանց երկեղանաց քաջապինտ հաւատով և յորդորական սիրով զօրավիգ լինել ընդդէմէկելոց դիւանցն 'ի վր' իմ. զինեալ զիս ամբազան զինուք քո տալ պատերազմ և յաղթել հակառակամարտ թշնամոյն, որ կամի 'ի մահ զիս որսալ:

ՂԲ. Օ ընկղմեալս, տէր, 'ի խորոց մեղաց հանցես և 'ի լոյս պատուիրանաց քո բերցես. զհեռացեալս 'ի քէն առ քեզ կոչեսցես, և զանառակութեզ վարս իմ թողցես. զասլաւինեալս 'ի քեզ ամրացուցես; և զգաւանեալս 'ի քեզ մխիթարեսցես. զարձակեալս 'ի կապոյ պատուիրանաց քոց ըմբռնեսցես, և 'ի սէր ծառայութե քո բեւեռեսցես:

ՂԳ. Օ քութ սիրոյ քո միաւորեա յիս, տէր, և զարգելեալս 'ի բանտի յանցանաց արձակեա. զկապ մեղացն խզեա, և զարդարութե ճանապարհն ինձ առաջնորդեա. զտեղի յարկի քո պատրաստեա, և ընդ սրբոց վկայիցն զիս պսակեա:

ՂԴ. Հաղորդս արա զիս, տէր, անձային սիրոյ քո սիրել զպատուիրանս քո, գնալ 'ի ճանապարհս քո, չարչարիլ մինչև ցմահ վասն անուանդ քո, մտանել 'ի փառս քո, և գասիլ ընդ սքս քո, և ուրախանալ միշտ ընդ կամարարս քո:

ՂԵ. Վթա, տէր, 'ի մեղուցեալ և յեղկելի անձն իմ. խափանեա զանառակ ցանկութիս իմ. սրբեա զաղտեղութի մեղաց իմոց, և քաւեա զանօրէնութիս իմ. բժշկեա զվիրաւորեալ հոգի իմ, և առողջացո զհիւանդացեալ մարմին իմ. ցրուեա զչարիս իմ, և ժողովեա յիս զբարիս, և լից զպակասութիս ' իմ:

ՂԶ. Մեղանիմ առաջի քո, տէր, և ինդրեմ ըզթողութի յանցանաց իմոց. ընկալ զպաղատանս իմ, և քաւեա զանթիւ յանցանս իմ, պայծառացո զմիտս իմ, լուսաւորեա զխորհուրդս իմ, կարողացո զմարմին իմ, առաւելեալ անդադար և կալ յաղօթս:

ՂԷ. Օ անկեալս մեղօք կանգնեա, տէր, և զխոցեալս 'ի թշնամոյն դեղատուեա. բարձ զցաւս մեղաց, և վերացո զկսկիծ յանցանաց. յափշտակեա 'ի

դառն մահաց¹, և ազատեալ յանողորմ տանջանաց,
և ՚ի մարմնական յղփանաց հեռացո, և ՚ի դասս ճշգ-
նաւորաց դասեցո :

ՂԸ. | Էր, տէր, վերակացու և պահապան անձին
իմոյ. պահեալ ՚ի դիւաց, և փրկեալ ՚ի մարդկային
փորձանաց, և յաղթեալ հակառակողաց, և կացո զիս
քաջ և ընտիր լինել ՚ի մէջ պատերազմաց. գործակ-
ցեալ ինձ լինել քաւարան մեղաց, և առաքինագործ
քաջութիւն համբերել վշտաց, և հանդիպել քո ան-
ային շնորհացդ :

ՂԹ. | Այ ինձ, տէր, վայ ինձ, զի մեղօք կործա-
նեցայ, և մտօք իմովք աղտեղացայ. ՚ի բարեաց ու-
նայնացայ, և ՚ի սիրոյ ցամաքեցայ. ՚ի լալոյ խաւա-
րեցայ, և ՚ի գնալոյ դադարեցայ. ոչ ունիմ աչս լա-
լոյ և արտասուաց. ծփիմ² տարաբերեալ, զի յոյս և
ակն բարոյ ոչ ունիմ :

Ճ. () Գնեալ, տէր, տարակուսեալ անձին իմոյ՝ որ
լի եմ մեղօք և անբաւ յանցանօք, անդամօք
իմովք խարչեալ և տրոհեալ. յոտից մինչև ցաւար-
տուն գլխոյս ազականեալ չիք հնար բժշկուէ, եթէ
ոչ ՚ի քէն. խոնարհեալ ՚ի դեղատուութի վիրաւորե-
լոյս, և մի գարշիւր ՚ի չարահոտ անտացելոյս :

ՃԱ. | Աւեցո, տէր, զբերան իմ ՚ի բամբասելոյ, և
զլէզու իմ ՚ի չար խօսելոյ. զաչս իմ յարատ հայելոյ,
և զականջս իմ ՚ի չարալուր լսելոյ. զձեռս իմ յափրջ-
տակելոյ, և զոտս³ իմ յանառակ գնացից. և զերկու-
տասան անդամս իմ պարսպեալ զգաստացո միշտ զհա-
ճոյս քո կատարել :

ՃԲ. | Աղայ քեզ, տէր մեղայ, զի զպատուիրանաւ
քո յանցեայ. ՚ի լուսոյ կենաց ելայ, և ՚ի խաւար մե-
ղաց մտայ աղտեղութիւն ցանկանլով. ՚ի սիրոյ քո հե-
ռացայ. ըմբռնեցայ ՚ի չարէն, և եղէ որդի կորստեան.
ողորմեալ ինձ, տէր, ողորմեալ, զի դու միայն ես մար-
դասէր :

ՃԳ. | Քեզ, տէր, ապաւինիմ՝ որ մեղաց ես քա-
ւարան և բարոյ շտեմարան, հալածելոյս լինիս դա-

1 Երկու օրինակք Դ-42-այ :

3 Երկու օրինակք Վերջիմ յան :

2 Երեք օրինակք Գործերիմ ՚ի ստաւագոյ երկուայ :
Ժիւլոյ, զի յոյս լուսիմ ան բարոյ :

րան, զթշնամիս առնէս փախստական. ոչ ունիմ այլ
օգնական, բայց միայն զքեզ ունիմ ինձ պահպան.
'ի վտանգից փրկեա, յորոգայթից ապրեցո, և արա զիս
արժանի լինել որդի յաւիտենից :

ՃԴ. Սղորմեա ինձ, տէր կենաց և քաւիչ մեղաց,
կատարիչ խնդրուածաց և արձակիչ կապանաց, բաշ-
խօղ պարգևաց և տուող ամ շնորհաց :

ՃԵ. Սուր, տէր, զաղաչանս իմ և ընկալ զպաղա-
տանս իմ. քաւեա զյանցանս իմ և կատարեա զխըն-
դրուածս իմ. արձակեա զկապանս իմ և բժշկեա
զհոգի իմ. առողջաց զմարմինս իմ և ուղղեա ըզ-
գնացս իմ. փութացո զիս ժամանել յօթեանս սըր-
բոց քոց :

ՃԶ. Հալածեա, տէր, զբազում ախտաժէտուիս
իմ, զցաւ մարմնոյ և զախտ հոգւոյ, զքուն 'ի գլխոյ
և զյագումն յորկորոյ. և պահեա զխորհուրդս իմ
անզբաղ, զսիրտ իմ սուրբ, և զմիտս իմ լուսաւոր և
զգաստ, զցանկուծիս իմ առ քեզ, և զյօժարուծիւն
իմ յաղօթս 'ի տուէ և 'ի գիշերի :

ՃԷ. Սղխեցո, տէր, 'ի գլխոյ իմմէ աղբիւրս վը-
տակաց, և ուռգեա զանդս¹ մտաց իմոց. լուա զախտ
յանցանաց և սրբեա զթարախ վիրաց իմոց. խլեա
յինէն զփուշ մեղաց և տնկեա յիս զբոյս կենաց. ա-
ձեցո զարգարուծի և նուաստացո զանօրէնուծիւն.
մեռո զմարմնոյ ցանկուի և նորոգեա զհոգւոյս կեն-
դանուծի :

ՃԸ. Սուեա, տէր, զմեղապարտ անձն իմ 'ի քեզ,
զի մերձենալ առ քեզ չիշխեմ. պատկառիմ յամօ-
թոյ և զարհուրիմ 'ի յիմ գործոյս. համարձակուի
առ քեզ չունիմ, զի ես ինձէն եմ մեղուցեալ. 'ի սր
պատուիրանաց եմ հեռացեալ և 'ի փառաց եմ մեր-
կացեալ : Այլ դու, տէր, գթա յիս և ողորմեա, զի
ստեղծուած եմ անարատ ձեռաց քոց :

ՃԹ. Սղիշխեմ, տէր, անյոյս լինել, զի ողորմած
ես և գթած. բազում ինչս խոստանաս վասն դարձի
մեղաւորաց. այլ ես զարհուրեալ դողամ և երկնչիմ
'ի բազում և յանթիւ մեղաց իմոց, զի խաբեցայ 'ի

¹ երեք օրինակք զանոսն :

պատրողէն և զերեցայ յորսողէն . և արդ զինչ լինիմ էս եղկելիս , որ տարագիրս էմ 'ի կենաց :

ՃԺ . Արա զիս , տէր , 'ի սուգ և յարտասուս վասն մեղաց իմոց , զի ծանրաբեռնեալ էմ էս մեղօք և յագեցեալ պիղծ խորհրդով . շատ ինձ ներեցեր , զի ոչ խրատեցեր զիս 'ի մարմնի . 'ի յահէ քու մէջ դու զամ , եթէ չմնան ինձ այսպիսի չարիքս : Աղաչեմ զքեզ , բարերար տէր , մի կոչեր զիս յատենի , և տանջանաց զիս մի մատներ . այլ փրկեա զիս 'ի գեհնէն և ապրեցո 'ի վտանգէն . ողորմեա և ազատեա , զի դու միայն էս մարդասէր :

ՃԺԱ . Այ ինձ , տէր , զի ծփանք տարակուսանաց պատեն զիս , և զսիրտ իմ խռովէն . զի աղօթեմ և ոչ զիտեմ , սաղմոսեմ և ոչ իմանամ . շրթունքս միայն բարբառի , և միտք իմ ճողոպրեալ յածի այսր և անդր , և զկայուսն ոչ ունի , և 'ի պէտս իմ ոչ զբտանի , և ուր կամիմ զի իցէ՝ ոչ դադարէ . ոչ տեսնի և ոչ երեւի , շրջի և ոչ ըմբռնի . աշխատիմ և ոչ օգտիմ , որպէս ձայն հնչեալ պղնձի և ծնծղայի , թափուր և ունայն դատիմ և անպտուղ գտանիմ անբարեաց :

ՃԺԲ . Ինկալ , տէր , զմոլորեալ՝ որ փախուցեալ կամ 'ի լերինս . որպէս ծառայ չար 'ի տեառնէ հալածեալ էմ 'ի մեղաց , և հրաժարեալ էմ 'ի բազմաց . որոշեալ էմ յեղբարց , և հեռացեալ էմ 'ի պաշտմանց , զի սիրող էմ մեղաց և նախատինք էմ 'ի կարգաց . անյագ 'ի զրկանաց և իսափանիչ պատուիրանաց . անգուժ էի աղբատաց և հակառակ սպասաւորաց . անողորմ հիւանդաց և անմխիթար աշխատողաց , և չէի իսկ արժանի կալ 'ի մէջ ճգնաւորաց :

ՃԺԳ . Հանգո տէր , զչնորհս հոգւոյդ անբի ի վերայ իմ , որ միայն էմ 'ի պատերազմի առանց օգնականի . սրբեա , տէր , զտաճար հոգւոյ իմոյ , և առ իս լեր ընդ երեկոյս . բաց զաչս հոգւոյ իմոյ , և լուսաւորեա զմիտս և զխորհուրդս իմ . տուր ինձ զօրուժի , տէր իմ , և ընկալ զօրհնաբանութիս բերանոյ իմոյ . 'ի խոր քնոյ գիշերոյ զարթո զիս գոհանալ և օրհնել զքեզ , որով զմեզս իմ քաւեցից . չնորհեա ինձ , տէր , սուգ և արտասուս լալոյ և սգալոյ և ան

դադար ազօթելոյ առաջի քո :

ՃԺԴ. Վատեա, տէր, զդատապարտողն իմ՝ որ յանդգնի՝ ի վերայ իմ. մարտ եղեալ ընդ իս ցանկուծթ և անժուժկալուծթ, ծուլուք և որկորստուծթ, փառասիրուծթ և մարդահաճուծթ, բարկուք և սրտմտուծթ, ատելուծթ և չարաչար՝ հայհոյուծթ, սնափառուծթ և սնապարծուծթ, հպարտուծթ և ամբարտաւանուծթ, բանիւք և գործովք, մտօք և խորհրդովք զօրաժողով լինել՝ ի վերայ իմ, և ընկղմէ զիս ՚ի խորս չարեաց :

ՃԺԵ. Վիւեա, տէր, զշնորհս քո ՚ի վերայ մասանց անդամոց իմոց. և լից զմարմին իմ զօրուծթ և ժուժկալուծթ, զհողի իմ երկիրդ և գողուծթ, զսիրտ իմ սիրով և սրբուծթ, զմիտս իմ լուսով և իմաստուծթ, զխորհուրդս իմ հանձարով և գիտուծթ, և զոտս իմ ուղղելով ՚ի շաւիղս արդարուէ, զձեռս իմ շօշափելով՝ ՚ի գործ ապաշխարուծթ, և զբերան իմ սաղմոսելով զոհուք և օրհնուք. զաչս իմ արտասուելով յորդարուիս առատուք, և զհոտուտելիս իմ հոտուտելով ոչ հոտ մահուանէ՝ ՚ի մահ, այլ հոտ անոյշ կենաց ՚ի կեանս. զլսելիս իմ լսել զձայն աւետեաց՝ որ ասէ, « Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո » . և թէ « Այսօր եղև փրկուծի տանս այսմիկ » :

ՃԺԶ. Վինչև յերբ, տէր, անսաս չարագործին՝ որ ոչ յազի կորստեամբ իմով, այլ հանապազօր սկիզբն առնէ չարեաց, և ՚ի բաց կորզեալ խափանէ զիս ՚ի բարեաց, հեռացուցանէ ՚ի սրբուէց, և յաւիտենական կենացն արտաքս հանէ զիս. խաւարեցուցանէ զուսաւորուի աչացս, և ապականելով գերէ զմիտս իմ և վարէ զիս ՚ի չար ծառայուի յանցանաց. մատնէ ՚ի ձեռս դահձաց, տանի ՚ի տեղի չարարանաց, արկանէ ՚ի բանդ մահու և կապանաց, կացուցանէ ՚ի մէջ խաւարասէր սպասաւորաց, և ՚ի տուռնս մեղաց կապէ զիս : Եւ արդ ես եղկելիս զի՞նչ լինիցիմ, եթէ ոչ դու տէր՝ օգնեսցես ինձ :

ՃԺԷ. Տես, տէր, զլալիս և զողբալիս, զպաղատելիս և զեղկելիս. ինձ ողորմեա անօրինիս, և չնոր-

1 Մի օր. լարկաստեալք :

2 Մի օր. լարծելի ՚ի գործս բարուէ :

հետ ինձ յորդ արտասուև 'ի գիշերի, ծագեա գթուք զնշուլ չնորհաց, և պարգևեա ողորմութիւն առաւօտ խաղաղութե. բաց զխաւարեալ աչս սրտի իմոյ, և բժշկեա զհիւանդ հոգիս իմ. ընկալ զգարձ մեղաւորիս, և մի բարկանար բազմամեղիս տէր իմ. և քան զի անթիւ ունիմ զչարիս, ջնջեա յինէն և տուր ինձ զչնորհս բարեաց :

ՃԺԸ. Համարձակիմ, տէր, աղօթել, և ոչ զիտեմ զհաճոյնս քո. խնդրեմ և ոչ իմանամ զօգտակարն իմ և զհաճոյնս քո. ցոյց ինձ, յայտնեա ինձ զկամս քո բարիս, և ուստ ինձ առնել զպատուիրանս քո : Զբարիս զոր ոչ իմանամ և խնդրեմ, տուր ինձ. և եթէ ոչ գործեմ զբարիս, բարի արա ինձ. եթէ ոչ խնդրեմ զողորմութի, ողորմութի արա ինձ. և եթէ հեռանամ 'ի քէն, կուեա զիս. և թէ ոչ լսեմ գալ, բռնադատեա 'ի քեզ կորզել զիս. և թէ կամիմ և եթէ ոչ կամիմ, գարձո զիս. և եթէ ըմբռնիմ յու մեքէ, զերծո զիս. և եթէ զբազիմ յիրս երկրաւորս, զբազեցո զիս յիրս հոգւորս. և եթէ ցնդիմ այսր անդր, մի թողուր զիս գնալ մինչև ըմբռնեալ տարցես զիս 'ի տեղի յարկի փառաց քոց :

ՃԺԹ. Տէր իմ և անձ իմ Զն Գն, դու ես իմօգնական. 'ի ձեռս քո եմ. դու զիտես զօգուան իմ, օգնեա ինձ. մի թողուր զիս մեղանչել քեզ, զի մոլորական եմ 'ի չար գիւաց. մի թողուր զիս հետեւել կամաց իմոց. մի թողուր զիս կորնչել 'ի մեզս իմ. այլ գթա յիս 'ի ստեղծուածս ձեռաց քոց. մի ընկենուր զիս յերեսաց քոց և զհօգիդ տք մի հաներ յինէն :

ՃԻ. Աք քեզ ապաւինեցոյ, բժշկեա զանձն իմ զի մեղայ քեզ. առաջի քո են անեղիչք իմ, և ոչ գոյ ինձ հանդիստ բաց 'ի քէն, տէր. կեցո զիս վասն բազում ողորմութե քո, քանզի ամենեքեան յարուցեալ են 'ի վերայ իմ, որք խնդրեն զանձն իմ կորուսանել զնա. և զի դու կարող ես և հզօր յամի, փրկեա զիս :

ՃԻԱ. Արի հայիր, տէր, 'ի մեղկեալ սիրտս և 'ի զազրասէր մարմինս իմ, զի հող եմ և մոխիր. սիրեմ զերկիրս և որ 'ի սմա, և ոչ փափագեմ նայել

յերկինս և որ 'ի նմա . այլ միշտ հեշտանամ 'ի չարիս , և ոչ տեսանեմ զանվախճան զփառսն , և ոչ յիշեմ զառաջին քբ հարսն զերանելինս , այլ ընդ տիղմն աշխարհիս թաւալիմ . և ոչ մաքրեալ վերսնամ դասիլ ընդ առաքինիս . մոռանամ զերկիւղ գատաստանին , և ոչ զողամ յահագին և դառն տանջանացն որ կայ և պահի մեղաւորաց . և ես ծուլանամ անհոգ լինելով 'ի փրկութէ կենաց : Ընորհեա ինձ , տէր , սուգ և կոծ անհանգիստ և առատ արտասուս ապաշուանաց :

ՃԻԲ . Ս'ի յանդիմաներ զիս , տէր , յաւուրն յահեղ մեծի ատենին , և մի յայտնի կացուցաներ ամօթալի 'ի հրապարակին , և 'ի տեղի յատենին մի խայտառակեր զիս , և մի կշտամբեր յատեան գատաստանին , և մի թողուր լսել ինձ զոչ գիտեմն՝ զահաւոր բարբառն ահաբեկի՝ եթէ երթայք յինէն 'ի հուր գեհէնին , և մի 'ի բաց մերժեր ընդ վատ և ընդ չար ծառային , և 'ի ձեռն անողորմ կապողի մի մատներ զիս , և մի տաս կերակուր որդանցն թունաւորացն 'ի մէջ բորբոքեալ բոցոյն , և մի արկաներ զիս 'ի խաւարն սառամանեաց տարտարոսի : Այլ փրկեա զիս 'ի սաստիկ կայծականց հրոյն , 'ի բոցեղէն գետոց արշաւանաց , 'ի սաստիկ լալագին և 'ի խիստ տանջանացն և յողբոց տարակուսանաց և 'ի կափկափելոյ ատամանցն , և 'ի սառսուելի կսկծանացն և 'ի տոչորմանէ խաւարային բոցոյն և 'ի դժնդակ դառնաղէտ խորովելոյն 'ի բոցածաւալ և 'ի շրջապատ հրոյն և 'ի կողկողաձայն և անդադար վայոյն :

ՃԻԳ . Լազմացան , տէր , անօրէնութիք 'ի վերայ իմ իբրև զբեռն ծանր աղի և կապարի . բազում ախտ է 'ի հոգիս իմ , և անխտիր եմ 'ի մեղս մարմնոյ , և զանազան չարեօք լցեալ եմ : Բայց այլ ինչ ունիմ վատթարագոյն՝ զանզղջութի մարմնոյ իմոյ , որ քան զիմ չարիս է դառնագոյն . զի յաղօթէն իմում ձանձրանամ , և սաղմոսերգութիս իմ ոչ իմանամ . խրնդրել զերանութիւն պղերգանամ , և յերկիւղէ ընորհաց դատարկանամ . տկարանամ մարմնովս , և արձան աղի սիրտ իմ լինի , և ոչ ծագէ 'ի ներս լոյսն անշիջանելի , և յաւուրն չարի ոչ սարսեալ դողամ :

ՃԻԴ. Շնորհեա ինձ, տէր, երկիւղ սգոյ, և յորդեա առ իս աղբերս արտասուաց, և թեթեւացոյ ի ծանր բեռանց իմոց, և աճեցո առ իս զսր աղօթս, Փութացիր, տէր, և եկ ՚ի խնդիր մնորեւոյս՝ որ մերձեալ եմ ՚ի վախճան կորստեան. վասն զի խաւարեցայ ՚ի լուսոյ, և ՚ի սիրոյ պատուիրանաց քոց խափանեցայ. ՚ի չար թշնամոյն յաղթեցայ, և նուաղեցայ յերկեղէ քումնէ: Տապալեցայ ՚ի չար խորհրդոց չարին, և ցամաքեցայ ՚ի շնորհաց արտասուաց սիրոյ քո. խաբեցայ յունայն բանից, և ՚ի լուսաւորութի մտաց մնորեցայ. աղտեղացայ ցանկութի մեղօք, և զօր վախճանին մոռացայ:

ՃԻԵ. Տարակուսիմ անյոյս լինելով, որ ոչ գոյ հնար ապաշխարութե. զի մարմնով տկար եմ պակասեալ ՚ի զօրութե. ծերացեալ նուաղեցայ, սակայն ՚ի քեզ ապաւինիմ, տէր իմ, հասիր յօգնութի ծանրաբեռնեալ ընկղմելոյս, և ազատեա զիս ՚ի չարեաց, որ ազատիչ ես ՚ի յանցանաց:

ՃԻԶ. Ինկալ, տէր անձ իմ, զդոյզն և զչաղփաղփ աղօթս իմ, որ կամ առաջի քո դատապարտեալ յոյլ և ծոյլ ՚ի զգաստութե. մնորեալ եմ ՚ի մտաց լուսաւորութե, և յերկիւղէ ունայնացեալ եմ. բերան իմ այլ ընդ այլ բարբանջէ. աչք իմ պնու, և միտք իմ զբազնու. ոչ անզօս աղօթեմ, և ոչ սրտի մտօք խնդրեմ. ոչ հաւատով առ քեզ գոչեմ, և ոչ երկիւղիւ կարդամ. ոչ արտասուօք հայցեմ, և ոչ դողամ և ոչ սարսեմ յաւուրն պատասխանատուութեց: Եւ արդ, տէր իմ, մի անսար պղերգութես իմոյ, այլ փութապէս արկ յապաշխարութի ՚ի բովս մաքրութե հրոյ սրբեալ և զատեալ ՚ի մեղաց. մեծաւ ջերմութի եռացո և յորդորեա յարտասուս և ՚ի պաղատանս և ՚ի խնդրուածս, և տպաւորեա յիս զառաջին լուսաւորութե կերպարանն:

ՃԻԷ. Ողորմեա, տէր, մեղաւորիս և բացադիմի յանցաւորիս անթիւ բաղմութե, և դարձո յապաշխարութի զգերիս վտարանդեալ, և մեծ զիս յարքունական ՚ի փառսն, և առաջնորդեա ինձ զվերին ճանապարհն դալ առ քեզ. զի եթէ ոչ առաջնորդեսցես, ոչ կարացից դալ առ քեզ, զի դու իսկ հրա-

մայեցեր՝ եթէ «Ոչ դք գայ առ իս, եթէ ոչ Հայր իմ ձգեսցէ զնա», Եւ տէր իմ գթած, մի յիշեր զմեզս իմ յաճախ լրբութես, և զանց առնես 'ի ծառայէքումնէ. մի թողուր զիս մնալ 'ի նոյն չարիս և 'ի կայ աշխարհիս պատաղիլ. այլ որպէս տէր ընթացեալ զինի փախուցեալ ծառայի՝ այսպէս դարձուցանելով զյանցանս իմ թողցես, և արասցես զիս հաղորդս նբց կամարարաց քոյ :

ՃԻԸ. Պարձո, տէր, զցասումն բարկութե քո յինէն՝ որ բազում մեղօք իմնվք տրտմեցուցի զքեզ. ողորմեա ապստամբելոյս 'ի քէն. զանհնարին կոյտս մեղաց իմոց ցրուեա, և ընդ քաղցր լծով ծառայուեքս բւեւեա զմիտս իմ :

ՃԻԹ. Պարգևեա ինձ, տէր, զլալումն Գաւթի և զողբումն Երեմիայի և զլալումն Պետրոսի և զյորդաւուատ վտակս արտասուաց կնոջ պոռնկին. զինստեալ լացից անդադար 'ի տուընջեան և 'ի գիշերի, զի թերևս արժանի եղէց սրբիլ յազտոյ մեղաց, և 'ի թարախոյ և յորգնալից հոտարձակ վիրաց մեղաց զերծանիլ, և 'ի բազմաբեւն չարեացս թէթւանալ և դասիլ ընդ սուրբս քո :

ՃԻԿ. Ողորմեա ինձ, տէր, մի յամենար. զի առանց վաստակելոյ քո յիս՝ ոչ երբէք գործի առ իս բարի, և ոչ սերմանեալն յանդս հոգւոյ իմոյ բուսանի. զի սերմն քո բարի՝ որ յիս սերմանեցաւ, 'ի չար թշնամոյն քաղեցաւ. և բուսեալն ոմն 'ի տապոյ ջերմութեն չորացաւ, և ոմն 'ի մէջ փշոցն անկեալ հեղձեալ ցամաքեցաւ. մշակելով քո յիս, տէր, լծեա զերկու աչս եզանց արտասուագոչ ձայնիւ պաղատել առ քեզ յարաժամ, զի արժանի գտայց ողորմութե քո :

ՃԻԼ. Շնորհեա, տէր, զխաղաղութի եկեղեցւոյ քում սրբոյ և նմ հաւատացելոց, թագաւորաց և իշխանաց, զօրաց և զօրավարաց, 'ի ճակատու պատերազմաց յաղթել անօրէն բռնաւորաց :

ՃԻԻ. Ողորմեա, տէր, աւաջնորդաց եկեղեցւոյ, հայրապետաց և վարդապետաց, երիցանց, սարկաւագաց, դպրաց և նմ ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ, առնել զիրաւունս և զարդարութի յնմ ժամ, հովուել զժողովուրդս քո, և տքնել վասն հոգւոյ նո-

ցա ասելով՝ ահա ես և մանկունք իմ զոր ետուը ցիս :
 ՃԼԳ. Ողորմեա, ինր, կարօտելոց և նեղելոց, վտան-
 գելոց և տարահուսելոց, որբոց և այրեաց և տանց
 հաւատացելոց, կենդանեաց և ննջեցելոց, և որք ըն-
 ծայաբերք են եկեղեցւոյ. աղքատաց, կերակրողաց,
 ողորմածաց, երկիրղածաց, տնանկաց և հիւանդաց,
 նաւորդաց ճանապարհորդաց, խոստովանողաց, ա-
 պաշխարողաց, և անդարձ մեղաւորաց. ողորմեա,
 տէր, և դարձո զնոսա յապաշխարուծի :

ՃԼԴ. Ողորմեա, տէր, եղբարց մերոց, ծնողաց և
 անձ արեան մերձաւորաց իմոց, կրօնաւորաց և միան-
 ձանց ճգնաւորաց, և որք ողորմուծի պարգևեցին
 մեզ, և որք յանձն արարին զինքեանս յաղօթս մեր
 յիշել : Ողորմեա, տէր, բարերար բարեաց, և ըստ
 իւրաքանչիւր պիտոյից բաշխեա առատապէս զշնորհս
 հոգւոյդ սրբոյ՝ ի վերայ ամենեցուն սոցա. զարդա-
 րեա և միացո՞ ի սէր անձուծէ քո :

ՃԼԵ. Ըղաչեմ, տէր, և անկանխմ առաջի սրբոյ խա-
 չի քո. բարեխօսուծք սորա զաղաչանս իմ ընկալ, և
 զինչդրուածս իմ կատարեա, և զօրուծք սորա զօ-
 րացո զիս ՚ի կոչումնս յոր կոչեցայ և ՚ի պատուիրանս
 քո զոր ուսայ. տուր ինձ զսա ՚ի զօրուծի և ՚ի ժուժ-
 կալուծի, ՚ի զգաստուծի և առողջուծի և պահա-
 պան անձին իմոյ ՚ի տուրնջեան և ՚ի զիշերի և յանձ
 ժամու, ՚ի ննջել և ՚ի յառնել, ՚ի գնալ և ՚ի դադա-
 րել, ՚ի գործել և ՚ի վաստակել, յաղօթել և ՚ի պա-
 հել, և զհաճոյս կամաց քոց կատարել : Սա եղիցի
 ինձ բերդ ամուր և աշտարակ հզօր երեսաց թշնա-
 մոյն. զարդարեա զիս սովաւ ՚ի զարդ հոգեղէն և ՚ի
 լոյս իմանալի : Եւ յաւուրն յահեղ ՚ի բարբառ Գաբ-
 րիէլի յերևել սրբոյ խաչիդ՝ լուսաւորեա զխաւա-
 րեալ հոգիս, վերանալ լուսով ընդ առաջ քո, խառ-
 նիլ յերամս հայրապետաց և ՚ի դասս մարտիրոսացն
 և ՚ի գունդս հրեշտակացն :

ՃԼԶ. Ըարեխօսուծք անք Ածածնին և Յովհան-
 նու կարապետին և անքն Ստեփաննոսի նախավկային,
 և սրբոյն Գրիգորի լուսաւորչին և անձ անք վկայիցն,
 որք միացեալ են ՚ի սէր անձուծէդ քո, լուր ինձ եղ-
 կելոյս և մեղուցելոյս ողորմեա. ինչդիր արա ինձ կո-

բուսելոյս , և գլորելոյս ձեռնտու լեր , և մոլորելոյս առաջնորդեա , և 'ի խաւարէ հանցեա զիս 'ի լոյս , և հոգւոյ իմոյ ազատու թի' շնորհեա : Հաստատեա 'ի սէր քո , և բւեռեա յերկիւղ քո . զտաճար հոգւոյ ի մոյ մաքրեա , և առ իս օթեւմանեա : Փակեա զդուռն մեղաց իմոց , և պարսպեա շուրջանակի . պահեա յոսոխէ իմմէ , և 'ի մարդոյ չարէ փրկեա , և զարդարեա զիս դործովք առաքինութի , և պարգևեա ինձ զանձառ երանուի քո : Կենդանեաց մերոց ողորմեա , և զհոգիս ննջեցելոց մերոց լուսաւորեալ պայծառացո յարքայութեդ երկնից :

ՃԼԵ . Ի արեխոս առ քեզ ունիմ զառաքեալսն և զմարգարէսն , զհայրապետս և զվարդապետս և զամ'սք մարտիրոսս . լուր ազաչանաց նոցա , և ազատեա զիս 'ի մեղաց իմոց . տնկեա յիս հողի շնորհաց , և յորդորեա զիս բարիս գործել : Ի ծուլանալն իմում բռնաւորեա , և ողորմութի' ի քեզ կոչեա . խափանեա զիս 'ի չար գործոց , և սերմանեա յիս պտուղ բարեաց . քաջալերեա զիս 'ի նեղութե , և 'ի վշտի իմում մխիթարեա : Արժանի արա զիս , տէր , խաչակից լինել քեզ և չարչարակից մինչև ցմահ . որպէս զի 'ի հեշտութեց աշխարհիս հրաժարեցից , և եղէց երանելեացն դասակից , և աւազակին եղէց հաղորդ , և 'ի դրախտին վայելեցից զկեանս անմահս :

ՃԼԸ . Եօրն իմ վախճանի հրեշտակ բարի ինձ առաքեա՝ քաղցրութի' աւանդել զհոգի իմ . ընդ ուղղոյ ճանապարհին գնացից սրբոցն հոգւոյ իմոյ առաջնորդեա , և զգազանն դարանակալ կործանեա . անցո զիս անխռով ընդ օդս խաւաքինս , և զերծո 'ի չարաժանի գազանէն , և ապրեցո աներկիւղ . 'ի կայանս սրբն հանգո սպասել և ակն ունել դալստեան քո :

ՃԼԹ . Եորժամ գաս , տէր , յերկնից ահեղ փառօք և անթիւ դասուք հրեշտակօք , և զարհուրեալ դողան առհասարակ երկնայինքն և երկրայինքս , ակն արկեալ քո զօրութի'դ սարսեն առհասարակ տարերք նմ յահեղ փառաց դատաւորիդ և անաչառ դատաստանիդ . և յաններելի պատուհասիդ , յայնմ առուր և զիս ընկալ , տէր , ընդ արդարս քո և ընդ կատարեալս , և կարգեա ընդ աջմէ գասուն և պսա-

կեա ընդ սրս քո , և շնորհեա ինձ զկեանսն յաւիտե-
նից , և զանճառ բարիս քո պարգևեա ինձ . և քեզ
փառք արարողիդ և պարգևողիդ իմոյ բարեաց :

ՃԽ . Յիշեա , իմր , զհոգիս ննջեցելոց մերոց յա-
ւուր մեծի քում գալստեանդ յորժամ գաս յերկ-
նից անճառ փառքք , ահեղ և սոսկալի զօրօք հրա-
նիւթ և հոգեղէն զուարթնօք : Ահաւոր հուր առաջի
քո ընթացեալ տարածանի , կիզէ զլերինս և հալէ
զբլուրս , և զարարածս իմ առհասարակ տապալէ .
յայնմ աւուր ահեղի ողորմեա ինձ , մարդասէր , զի
գին սուրբ արեան քոյ եմ : Յորժամ զազբիւրս ցամա-
քեցուցանես , զքնացս գետոց դադարեցուցանես ,
զծովուն անբաւութին սպառեսցես , զլուսաւորնս
խաւարեցուցանես , փողն ահագին ընդ տիեզերս իմ
հնչի և զմեռեալն զիմ զարթուցանէ և զաշխարհս
իմ դողացուցանէ , և արարածք իմ յարուցեալ կան
առաջի իծութեդ քո . յայնժամ զնես զգատողա-
կան աթոռն , և ընդ քեզ բազմեցուցանես զերկու-
տասան առաքեալն . անաչառ դատաստանաւ դատիս
և յամենեցունց զարդարութի պահանջես , զկամա-
րարս քո պատուես և զաստամբեալն ՚ի ձայնէ կու-
ման քո պատուհասես , և զարդարն փառաւորես .
զմարտիրոսս և զսբ վկայսն պսակես . զիմաստուն սբ
կուսանսն զարդարես , և յիմար կուսանացն զառա-
գաստին դուռն փակես , և ՚ի փառաց երանութեցն
հալածես . զօգիսն քո ընտրես , և զայծիսն ՚ի քէն ՚ի
բաց մերժես և ՚ի գեհէնն առաքես՝ ուր լալումն է
արտասուաց և դառնագոյն կսկիծ խիստ ահեղ տան-
ջանացն և հրեղինաց չար որդանցն թունաւորաց
կտտողացն գազանաց և կրճումն ատամանց : Արդ
գթա և յիս յայնժամ , մարդասէր իմ և բարե-
բար փրկիչ . և ողորմութեամբ քով գթացիս ՚ի հո-
գիս ննջեցելոց մերոց , որք հաւատով ՚ի քեզ ննջե-
ցին , զորս յարուցեալ կացուցես առաջի ահաւոր քո
մեծի դատաստանիդ յայնմ տիեզերական ահեղ
հրապարակին : Յորժամ յայտնին իմ գործք բարոյ
և չարի անթաքչելի ՚ի մէջ ատենին , յայնմ աւուր
ահեղի թողութի շնորհեա յուսացելոց քոյ , որք յա-
նուն քո սբ ննջեցին յերկրի , զորս գնեցեր պատուա-

կան արեամբ քո : Զնջեա զձեռագիր ւամ մկրտելոցս 'ի քեզ , և թող զպարտիս յանցանաց ւամ հաւատա-
ցելոց զկամայից և զակամայից . ընդ աջմէ քումմէ
դասեա , և զերանական զձայնս 'ի լսելիս ւամ հաւա-
տացելոց աւետաբերեա ասելով . եկայք օրհնեալք
Հօր իմոյ , ժառանգեցէք զյաւիտենից բարութիւնս :

ՃԽԱ . Մըդ , տր բարերար , ընկալ զաղօթս և զիւրն
դրուածս իմ , որ պաղատիմ և հայցեմ 'ի քէն վասն
իմ և վասն ւամ հաւատացելոց : Մի դարձուցաներ զե-
րեսս քո 'ի ժողդէս . այլ խոնարհեա յաղաչանս իմ
և լուր ինձ , մարդասէր տր , և ցոյց յիս զսովորական
քո մարդասիրութեդ զողորմութի , և ինայեա 'ի մե-
ղուցեալ ծառայս քո . և կարգեա զիս ընդ աջմէ դա-
սուն , և մի կացուցաներ ընդ ձախմէ ընդ ուլն՝ որք
զայրացուցին զքեզ : Եւ մի պահանջեր յինէն զան-
համար պարտիս յանցանաց իմոց , և մի դատապար-
տեր զմեղաւորս յայնժամ , և մի յայտնեսցին ծա-
ծուկ գործք ամբարշտութեան իմոյ յանցանաց յան-
աչառ քո յատենին առաջի հրեշտակացն տեսողաց
և հրեշտակապետաց և ամենայն սրբոց քոց սիրու-
ղաց : Այլ յաղթեալ 'ի քումմէ մարդասիրութեդ ,
արասցես այցելութի և ողորմութի մեղուցեալ ծա-
ռայիս քո , և մի ըստ չար գործոց իմոց հատուցաներ
ինձ , և մի հրամայեր ինձ կապեալ ոտիւք և կապեալ
ձեռօք հանել 'ի խաւարն արտաքին , ուր լալ աչաց է
և կրճտել ատամանց . այլ ըստ քում գթութեդ և
բարերարութեդ և անյիշաչարութեդ ողորմեա ինձ
բազմամեղիս : Յայնմ աւուր զերծո զիս յամօթոյն
յաւիտենից , և փրկեա զիս յանվախճան տանջա-
նացն , և ապրեցո յաններելի պատուհասէն . և բաց
ինձ զգուռն ողորմութե քո , և մի փակեր զգուռն
արքայութե :

Տէր իմ տէր իմ , անձ իմ անձ իմ , արժանի արա
զիս զանարժանս յաւուրն յայնմիկ երանութեց և
անպակաս պարգեաց լուսոյ և անսպառ յաւիտենից
ուրախութեցն և բարեացն հատուցմանցն սրբոց և
արդարոցն , զի առս երանելեացն վայելել միշտ : Զի
մտից արժանապէս յառազաստ յանմահ փեսայիդ ,
և ժառանգեցից զանսպառ բարիսն ընդ ւամ նքս քո .

մաքուր յստակ և 'սբ սրտիւ և համարձակ երեսօք անհատ տեսից զքեզ ընդ հրեշտակս, և ընդ 'սբ սիրողս քո վայելեցից զանհաս զանձառ զերանելի լոյս երրորդու[թեգ. և գոհանալով զուգահաւասարեսցես զիս ընդ սուրբս քո յօրհնաբանու[թիս արժանապէս. միշտ անձային անստուեր լուսով քո պայծառացայց, և անգագար երգով փառաւորեցից և բարերանեցից և վերօրհնեցից զամենասք զերրորդու[թեգ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն :

Բ *

Տէ՛ր երկնի և երկրի, իշխան մահու և կենաց, դատաւոր կենդանեաց և մեռելոց, Քս անձ, յոյս և ապաւէն հոգւոյս իմոյ. քեզ խոնարհեցուցանեմ զերկրպագու[թի և մատուցանեմ փառաբանու[թեամբ մաղթանս : Լուր, պարգևիչ, հայցուածոց իմոց, որ միայնդ ես առանց մեղաց. որ միայնդ ես 'սբ և 'ի 'սբս հանգուցեալ. որ միայնդ ես գթած և ողորմած : Ողորմեա ինձ անձ ըստ մեծի ողորմու[թե քում, և ըստ բազում գթու[թե քաւեա զանօրէնու[թիս իմ : Ստեղծիչ իմ, ողորմեա ինձ և օրհնեա զիս. երևեցո զերեսս քո առ իս և հաշտեա ընդ իս : Սպրեցուցիչ իմ՝ դարձ առ իս, երևեցո զերեսս քո և յիշեա զիս յարքայու[թե քում : Գարձ առ իս, անձ փրկիչ իմ, և դարձո զսրտմտու[թիս քո յինէն. մի՛ յաւիտեան բարկանար ինձ, և մի՛ դարձուցաներ զերեսս քո յինէն. մի՛ բարկու[թե խրատեր զիս, և մի՛ սրտմտու[թե քով յանդիմաներ զիս. մի՛ յաւիտեան բարկանար ինձ, և մի՛ յիշեր զչարիս իմ, և մի՛ պարտաւորեր զիս ըստ անօրէնու[թիս իմ. մի՛ յաւիտեան պահեր ոխս, և մի՛ 'ի սպառ բարկանար ինձ : Մի՛ ըստ մեղաց իմոց առներ, և մի՛ ըստ անօրէնու[թե իմում հատուցաներ ինձ : Մի՛ ընկենուր զիս յերեսաց քոց, և մի՛ խնդրեր զգիր յանցանաց իմոց. մի՛ դատապարտեր զիս, զի ես ինձէն գիտեմ զի անուղղայ եմ և յանցաւոր 'ի մանկու-

* Ի շորից օրինակաց :

Թնեէ իմմէ, և անպատասխանի յամենայնի :

Այլ դու դատաւոր հզօր և անոխակալ, որ զյանցանս մեղացն թողեր զանառակ օրդւոյն, թող ինձ ըզպարտիս մեղուցեալ և անարժան քո ծառայիս . քան զի քո առատ բարերարութիւնդ յորժամ յիս ցուցցես, յայնժամ երևեսցի բարեգթութիւն քո, որ արժանի եմ բիւր տանջանաց . զի զնամ զկեանս իմ անառակութիւն անցուցի, և ոչ կացի ՚ի հրամանի քում : Այլ քաղցրացի ինձ քաղցրութիւն, քաղցր և բարի թագաւոր, և հաշտեա ընդ բազմամեղիս : Մի հայիր յիմ անհնազանդութիւն և ՚ի ծուլութիւնս . մի անարգեր զիս և մի թողուր զիս և մի ընդ վայր հարկաներ զիս : Զի թէպէտ և զտաճար Հօգւոյդ սրբոյ ապականեցի իմով ծուլութիւնս և անառակ գնացիւքս, այլ դու գթա յիս ստեղծիչ իմ ողորմած և անյիշաչար : Մի ապականեր զհօգի իմ գեհնաժառանգ այրմամբն յաւիտենականաւ . այլ գթացեալ մարդասիրապէս երկայնամիտ լեր առ իս, և ներեա յանցանաց իմոց, և չնորհեա ինձ ժամանակ զղջմամբ արտասուաց և ապաշխարութիւն : Եւ տուր զօրութիւն և իմաստութիւն խորհել զօրէնս քո ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի, գործել զբարի և աւնել զարդարութիւն առաջի երեսաց քոց :

Համբաւնամ առ քեզ, տօր, զաչս իմ բոլորով սրտիւ իմով . կարգամ առ քեզ, քո անմիաժին Արդի այ : Ար կամաւոր խոնարհեցար յանճառ փառաց, առեր զկերպարանս ծառայի . և անպարտականդ յաղագս դատապարտութիւն մերոյ համբերեցեր մինչև ՚ի չարչարանս խաչի և մահու յանձն առեր վասն փրկութիւն ստեղծուածոց քոց : Արդ որ այսպիսի սէր ունիս առ ազգս մարդկան, և կամիս զի նամ մարդ կեցցէ և ՚ի գիտութիւն ճշմարտութիւն եկեսցէ, գթա ՚ի բազմամեղս, գթած և մարդասէր տօր, և կամեաց ընդ իմ փրկութիւն, և արա ողորմութիւն ինձ եղկելոյս և թշուառականիս, որ առաւել վիրաւորեալ եմ և ողորմելի քան զնամ մարդիկ : Զի ոչ մի օր սիրեցի զքեզ ՚ի բոլոր սրտէ իմմէ, և ոչ մի ժամ յնամ զօրութիւն իմմէ պահեցի զպատուիրանս քո . այլ պղերգութիւն և զբօսանօք անցուցի զնամ ժա-

մանակս իմ, և աղտեղի խորհրդովք անցուցի զկեանս իմ : Աւուրք իմ պակասեցան, և անօրէնութիւնք իմ բարձրացան, և ոչ գոյ ինձ յոյս փրկուածէ և տեղի ապաւինի . բայց միայն յուսացեալ եմ և ապաւինեալ յառատ ողորմութիւնք, Քրիստոս :

Աւարդ անկեալ բիմամբ արտասուօք աղաչեմ զքեզ, և հառաչմամբ սրտիւ առ քեզ պաղատիմ . մինչև եւ եմ կորուսեալ և մինչև չէ ժամանակ դարձի իմոյ հասեալ չնորհեա ինձ ժամանակ ապաշխարութեան, և յառաջ քան զվախճանն արձակեա զիս 'ի կապանաց մեղաց իմոց, և անտես արա զանձիւ անօրէնութիւն իմ : Ար ամ բարութեց ես ար, և իշխանդ ես թողուլ զմեզս, ծածկեա և արա անտեսութիւնս անօրէնութե իմոյ յամ մեծութե քումմէ : Մխիթարեա զվշտացեալ և զտառապեալ զհոգիս իմ . և արժանի արա զիս յայսմ հետէ ըստ կամաց քոյ քաղաքավարել զայլ ևս պանդխտութե իմոյ ժամանակս : Եթէ կամիմ և եթէ ոչ կամիմ՝ բռնադատեա զիս, և մի թողուր զիս 'ի կամս անձին իմոյ, մինչև տարեալ հասուսցես յօթեվանս արքայութեդ երկնից :

Առ, ար, աղօթից անարժան ծառայիս քո, և պաղատանաց իմոց ունկն դիր . որ ասացեր՝ թէ հայցեցեք և գտնիք, բախեցեք և բացցի ձեզ, և այժմ բաց ինձ, ար, զգուռն ողորմութե՝ որ ողբալով կարդամ առ քեզ : Եւ մի անտես առներ զաղաչանս զմեզուցեալ անձին իմոյ : Ար ոչ եկիր կուէլ զարդարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն : Արդ խոնարհեալ անձամբ և բեկեալ սրտիւ և ամօթալից երեսօք անկանիմ առաջի քո և աղաղակեմ առ քեզ . Հայր, մեղայ յերկինս և առաջի քո . թէպէտ և ոչ եմ արժանի կուիլ որդի քո յաղագս ապականեալ վարուց իմոց, և ոչ անուանել զանուն քո գարշելի բերանով իմով, այլ համարձակիմ 'ի գթութի քո . զի զիտեմ զքեզ քաղցր և անոխակալ, բազմախնամ և երկայնաւ միտ առ արարածս քո : Եւ յաղագս այնորիկ ժտելով պաղատիմ առ քեզ . և յառաջ քան զգնել ատենին աղաչեմ, և նախ քան զիսկել դրանն ապաշխարութե և հատանել անդարձ վճռին զարտասուս իմ արկանեմ առաջի անոխակալ գթութեդ քո, ողոր .

մած տէր երկայնամիտ , քաղցր և անյիշաչար . մի ընդ քանքարաթաքոյցնն դատապարտեր զիս , և մի ընդ յիմար կուսանացն փակեր զդուռն արքայութե քո . մի ընդ չար և ընդ վատ ծառայիցն լծակցեր զիս , և մի ընդ անհաւատսն և ընդ հերձուածողսն դներ զբաժին իմ . մի ընդ պոռնիկսն և ընդ չարագործսն կորուսաներ զիս , և մի ընդ ախտաւորսն և ընդ շղախեալսն հողուվ հաներ զիս 'ի կենացն : Այլ զերծո զիս յանգրական ' տանջանացն , և ապրեցո յանհանդիստ ալէկոծութեց , և փրկեա յանմահ մահուանէն , և ազատեա յաւիտենական ամօթոյն . զերծո 'ի միշտ լաղոյն և հանապազորդ ողբալոյն : Մի տարադիր առներ և մի մերժեր զիս 'ի քո դասուցն և յերանաւէտ կենացն . մի անբաժին հաներ զիս 'ի հայրենի ժառանգութենէն , և մի զրկեր զիս յերկնաւոր հարսանեացն , և մի կարօտ պահէր զիս 'ի քո անձառելի տեսլենէդ : Այլ շնորհեա ինձ ընդ արժանաւորսն և ընդ կատարեալ ոգիսն վերանալ լուսեղէն ամպովք ընդ առաջ քո յօդս , և պարզ երեսօք և աչալըջութք կալ առաջի քո , ի՞նչ : Եւ վասն քո փառաւորեալ և հզօր և ահեղ թագաւորութեդ մի մտաներ 'ի դատաստան ընդ ծառայիս քո , և մի հատուցաներ ինձ ըստ անօրէնութես , և մի ամաչեցուցաներ զիս առաջի անթիւ և ահեղ բանականաց քոց . այլ ողորմեա ինձ զի ոչ ոք է հակառակ քեզ . և պարգեւեա ինձ զքո արքայութիդ : Ընդ սքս քո դասեա և ընդ արդարսն պսակեա . ընդ սիրելիսն քո օրհնեա և ընդ կամարարս կամաց քոց յարազուարճ ուրախութիսն ուրախացո . և առատապարզ և փառօք փառաւորեա զիս , տէր , 'ի լուսեղէն երամս արդարոց՝ ընդ նոսին հանգչել 'ի վերինդ երուսաղէմ յանտուեր և յսծակեաց ուրախուիդ . զի ընդ նոսին համաձայնեալ փառաւորեցից զամենանք զերբորդութիդ յաւիտենան յաւիտենից . ամէն :

Գ *

Տէր իմ Ծո ԲՅ, մի մտաներ 'ի դատաստան ընդ ծառայիս քո, և մի տար այլում զգատաստանս իմ. այլ 'ի փառաւոր բեմին մերձենալ զիս արժանաւորեա. քանզի զոր անձ դատի, ողորմութե արժանի լինի: Ատելով զայս 'ի հանճարեղաց և յիմաստնոց և 'ի սրբոց առաքելոցն զայսոսիկ ասեմ. զի անձ որ զթագաւոր տեսանէ, թէպէտ և մեղուցեալ է՝ ոչ մեռանի: Ազաչեմ զքեզ, ստեղծիչ իմ և փրկիչ իմ, մի զիս 'ի նեղելն իմում թշուառացուցաներ. մի խորտակելով չարարեր զիս: Քանզի եթէ արժանապէս ըստ գործոց այց արասցես ինձ, յերկոցունց կողմանց կազմի ինձ որոգայթ կորստեան. զի յորժամ յիշեմ զգործս իմ զանբմբերելի, դողումն 'ի վերայ իմ անկանելով խորտակեն զիս, և սառսուռ դժնեայ ունի զիս յորժամ վստահանամ հատուցումն ընդունել 'ի հանգստեանն՝ որ առաջի կայ, և ոչ կարեմ համբերել: Եւ յառաջագոյն յայտ առնէ ատամանց իմոց կրճտումն, որ անդ առաջի կայ ինձ ցաւքն և սառսուռքն: Տես, անձ, զխոնահութիս իմ և զթա յիս: Ազաչեմ զքեզ, միածին Որդի անյ, արժանի արա զիս թողութե մեղաց, և մի հատուցաներ ինձ ըստ վարձուց վաստակոց իմոց. քանզի եթէ զանօրէնութիս իմ պահեսցես, ո՞վ տեեսցէ քեզ. և եթէ ըստ մեծութե քում հատուցանես մեզ՝ ողորմութի, արժանի գտանիմք 'ի դատաստանի քում. քանզի անբերան խցցի և դատապարտեցի անձ շխարհ առաջի անյ: Արդ ոչ եթէ զքո շնորհսդ արհամարհելով յառաջ բերեմ զայսոսիկ, այլ զգրեալն խօսիմ, երկայնամիտ ԲՅ: Զի՛նչ օգուտ իցէ քեզ 'ի մարմնոյ իմոյ, եթէ 'ի բորբոքեալ հուրն առաքեցայց. արա ընդ իս ըստ ողորմութե քում զթութի քո, և ծանիցի

* Յերկոց օրինակաց:

1 Երկու օր. ինչ. զգործսնի քո

Բորբոքեալ է առ անեկեան. և զիս

արժանի արա գտանելի անի 'ի քո.

գտաստի:

ամենեցուն չնորհք քո և երկայնամուռ թի՛ քո : Եթէ զգատաստան ամենայն երկրի առնես , ոնի պատուել րանք քո յայտնեցին , ոչ ապրեսցի մի 'ի հազարաց , և 'ի բիւրոց ոչ փրկեսցին : Այլ զինչ հոգալով խօսիմ զայս ես տառապեալս . աղաչեմ , փրկիչ , ոչ զի զուգեսցես զմեղաւորսն ընդ արդարսն . քեզ մաղթեմ , բարերարութե՛ն Արդի , զի արժանի արասցես զգթութի՛ քո սիրելի մեզ , յիս և 'ի մերձաւորս իմ : Գարձեալ աղաչեմ և ոչ դադարեցից երբեք յայսցանէ . զի թէ ոչ զգուշութի՛ քո ձգեսցես 'ի մեզ , ոչ դք կարող է տեսանել զկեանս :

Նստուած , գթութե՛ք քո աղաչեմ զքեզ , մի կացուցաներ զիս ընդ ուլնս 'ի ձախմէ՛ քումմէ՛՝ որք զայրացուցին զքեզ , և մի ասիցես թէ ոչ գիտեմ զքեզ . այլ տուր ինձ յաղաքս գթութե՛ քո մշտնջենաւոր ողբումն և զղջումն . նուաստացո զսիրտ իմ և սրբեալսա , զի լիցի տաճար շնորհաց քոց : Զի թէպէտ մեղաւոր եմ և ամբարիշտ , սակայն հանապազ զդրունքս քո բախեմ . զի թէ դանդաղկոտ եմ և պղերգ , սակայն զճանապարհս քո կամիմ գնալ : Տէր իմ և փրկիչ , ընդէր զիս լբանես . գթա յիս , վասն զի դու միայն ես առանց մեղաց . հան զիս 'ի տղմոյ անօրէնութե՛ իմոյ , զի մի ընկլայց յաւիտեանս : Փրկեա զիս 'ի բերանոյ թշնամոյն իմոյ , զի ահա իբրև զառիւծ մունչէ կամելով կլանել զիս . զարթո զզօրութի՛ քո , և եկեսցէ կեցուցանել զիս . փայլատակեա զփայլատակունս քո , և քայքայեա զզօրութի՛ նորա . երկիցէ և զարհուրեսցի յերեսաց քոց , քանզի տկար է և ոչ ունի զօրութի՛ կալ առաջի քո : Եւ արժանաւորեա զիս ընդ փրկեալսն խաչիւ և արեամբ քով գոհանալ և փառաւորել զքեզ ընդ Հօր և ընդ սուրբ Հօգւոյն այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Գ

Տի՛ մծ զօրութե՛ց , աղաչեմք զքեզ՝ որ մեծդ ես և ահաւոր , ահեղ և սքանչելի , անեղ և անանցանելի , անբաւ և անբովանդակելի և ամենախն անքննե-

լի և անիմանալի և անհաս, 'ի վեր քան զիմ և ամենեցունց օրհնեալ գովեալ և փառաւորեալ, անյիշաչար գթած և մարդասէր: Քանզի դու միայն ես Հայր ամենակալ և արարիչ իմ լինելու թէց, զորս 'ի չգոյէ գոյացուցեր, և ունիս 'ի հաստատութեան. և դու, ինք, որ տէր ես իմի, և իմ արարածք քոյով հրամանաւդ կառավարին: Դու ես ամենեցուն օգնական և պահապան. դու բժշկես զվիրաւորեալսն 'ի բանսարկուէն, և առողջացուցանես զհիւանդացեալս մեղօք. ընդունիս զխոստովանողսն և զպաշխարողս, և քաւես և սրբես զյանցանսն մեղուցելոց. Ասորոյ ես կարի լի եմ մեղօք, առ քեզ անկանիմ յարածամ, աղաչեմ և մաղթեմ և խնդրեմ 'ի քէն զթողութի. դու նայեա յիս, փրկիչ, մարդասիրութի քով, և ընկալ զթութի քով զգերեալս 'ի չար թշնամոյն: Խոնարհեա, ինք, 'ի մաղթանս իմ, և բժշկեա զհոգւոյս իմոյ զխոցուածսն յաներեւոյթ նետից սատանայի:

Տես, ինք, զտառապանս քո ծառայիս, և շնորհեա զթողութի անթիւ յանցանաց իմոց զոր մեղայ: Աւր, ինք, ձայնի ողբալոյս և ցաւագին պաղատանացս. զի կարօտ եմ շնորհի քո և ողորմութեդ: Թող, տէր, զյանցանս իմ բազմամթեր և զմեղս իմ զանհամարս մինչ և հասեալ իցէ դատաստանի քո. փարատեա յինէն զանգեղութի խաւարն՝ որ տարածեալ կայ 'ի սիրտս, և զեղջ հաստատեա. յորդորեա զիս յարտասուս, և 'ի զեղջ ապաշխարուէ հանապազ: Շնորհեա ինձ, փրկիչ, զղջումն արտասուեաց մարդարէին՝ որով զմահիճս թանայր. զի և ես զվեր հոգւոյս իմոյ լուացից հեծեծանօք և պաղատանօք և ողբագին արտասուօք: Գիտեմ, ինք, զի յանցանք իմ անթիւ ես առաջի քո, մարդասէր. այլ և անբաւ են ողորմութիքք 'ի վերայ ապաշխարողաց: Անդ որս և ինձ ողորմեա, ինձ որ առաւելս եմ անօրինեալ քան զիմ մարդ: Եւ չեմ արժանի առ քեզ 'ի վեր հայել, բարերար, 'ի բազմութենէ պատահեալ յանցանացն զոր գործեցի: Այլ դու, ինք, հայեաց 'ի վարանումս տառակուսանաց իմոց յերկեղէ գեհնին, և մի անդեղջ և անապաշաւ հաներ զիս յաշխարհէս լի յանցանօք:

Այլ 'ի վայրս տարժանելի վաստակոց և 'ի ջան կատարեալ ապաշխարութե առ զհոգի իմ յինէն, և խառնեա 'ի թիւ ճշմարիտ ապաշխարողացն արգարացելոցն՝ որ 'ի փառս քո վայելէն: Ոչ վասն իմ ինչ վարուց եմ արժանի ողորմութե քո, մարդասէր. այլ վս գթութե քո, Խոր, շնորհեա ինձ թողութի յանցանաց իմոց, և օգնեա 'ի մարտի թշնամւոյն ծուլացելոյ ծառայիս քո, բարերար. քանզի բազում անգամ խոստովանեցայ և ապաշխարեմ, և անօրէն թշնամին ժամ 'ի ժամ ձգելով կորոյս զկարողութե ժամանակն ապաշխարելոյ:

Եւ արդ եթէ ոչ դու, տէր, օգնեսցես և շնորհիւ քո զօրացուցես, չիք ինձ 'ի գործոց իմոց 'ի փրկութի. զի թէպէտ և բանամ զբերան իմ յաղօթել, և զձեռս իմ առ քեզ 'ի վեր համբառնամ յաղաչանս, անդրէն զսիրտ իմ սատանայ պատրուակէ, և զմիտս մերժէ յիծային յերկեղէ, զանազան և զազիր խորհրդովք զբաղեցուցանէ և ընդունայն հանէ յաղօթիցն: Վս որոյ զփրկիչք իմ աղաչեմ, փրկեա զիս 'ի պատերազմէս յայսմանէ. քանզի կարի նեղեալ եմ 'ի նենգութե թշնամոյն՝ որ երբեմն 'ի հաւատս յորդորէ յօժարամիտ սրտիւ խնդութք, և երբեմն 'ի մեղս ընկենու ոչ յիշելով զբոց գեհենոյն. զոր ոչ զգացի, և ոչ լալով լուացի զվիրաց յանցանաց իմոց փրտութիս: Որ չարախոցս եմ վիրաւորեալ յանթիւ մեղացս բազմութե, և ոչ բաւեմ ապրել ծուլացելով անձամբս. այլ յողորմութի քո յուսալով համարձակիմ առ քեզ յաղօթել բարերարիդ և մարդասիրիդ Խոր: Ընկալ զաղաչանս մեր ցաւագինս, և պաղատանս իմ աղերսաբերս. և շնորհեա ինձ զղջումն առ տասուաց ապաշխարութե, որով զմեղս իմ քաւեցից, և զարարիչք իմ հաշտեցուցից մաղթանօք: Ահա, Խոր, սիրտ իմ գելու յանթիւ մեղացս վարանաց, և որովայն իմ հեծէ առ քեզ ողբալով. անձն իմ հեծէ և աչք իմ բաղձայ արտասուաց յիշելով զմեղաց իմոց զբազմութինս: Զի լի եմ անթիւ յանցանօք և անհամար գործովք անօրէնութք. և առ քաւիչք իմ խոստովանիմ ողբալով, քանզի Խոր ես գթութեց և Խոր ողորմութեց, գթա յամենայն մե-

ղըս որ 'ի քեզ եմ ապաւինեալ, բազմագուծ, Ջի կարեւորեմ մեղօք, և տագնապեալ ախտիւ յանցանօք, և խնդրեմ 'ի քէն բժշկել որ բժիշկ ես հոգւոյ և քաւիչ յանցանաց: Եւ արդ բժշկեա, տօր, զի լեզու իմ վիրաւորի դատարկաբանուծք, և 'ի զբախտու բամբասանաց:

Ուսաւորեա, տօր, զաչս իմ յաճողս 'ի չարաչար նայելոյ և յանդէպ տեսանելոյ: Սրբեա, տօր, զմիտս իմ 'ի խաւարային խորհրդոց սատանայի և յամ չար գործոց թնամոյն, և լցո չնորհօք և ողորմուծք քո: Լուա, տօր, զաղտ հոգւոյ և մարմնոյ իմոյ զոր ժանդահոտ մեղաց նեխուծք զազրացուցի. և չնորհեա ինձ խորհել միշտ զսիրոյդ քո, բաղձալ յարաժամ: Հօրդ մարդասիրի և բարերարի կարօտիմ հանապազ, ընկալ զիս դթուծք որպէս զորդին անառակ. լցո զքաղց իմ և զծարաւ յառատաբաշխ չնորհեդ, բարերար: Եւ խնդրեմ առ քեզ մերձենալ, և միշտ չնորհաց քոց փափաքիմ, յարաժամ բերկրանօք ժրտիմ հայցել մաղթանօք: Եւ դու, տէր, ընկալ ըզվշտագնելոյս տառապանս, և ներեա քոյով մեծաւ ներողուծք յանցաւոր ծառայիս, բարերար: Ջի թէ առանց ներելոյ զյանցանս իմ դատես, ապա երանեմ չեղելոյն յորովայնի, զի հուր գեհենին է ժառանգուծի հանապազ: Քանզի ոչ մնացին ճանապարհք մեղաց, ընդ որս ոչ գնացի. և 'ի չնորհաց տօր հոգւոյդ մերկացայ:

Մարդ անկեալ առ քեզ պաղատիմ, գթա 'ի ժտուծիւն թախանձանաց մաղթողիս, և մի մերժեր զիս յողորմուծէ քումմէ, ողորմած տեր: Ջի զքեզ խընդրեցի և զքեզ աղաչեմ, լից զփափաք իմ որում միշտ ոգի իմ կարօտի՝ մեղաց թողուծի: Ջի ոչ թէ իբրև զբարեգործ ոք հայցեմ 'ի քէն համարձակ, այլ իբրև զմեծամեզ յանցաւոր աղերսիւ ժտեմ յարաժամ: Ոչ զողի իմ մաքուր ունելով ինչ մերձենամ առ քեզ, մարդասէր, այլ 'ի մաքրուծէդ քումմէ զժահահոտուծի վիրաց մեղաց իմոց մաքրել աղաչեմ. զի դու միայն ես հայր իմ և տէր բարերար, արարիչ իմ և փրկիչ իմ և կեցուցիչ իմ:

Մա ո՞ երթայց, մարդասէր. կամ յումմէ՞ խնդրե-

ցից օգնութիւն և վիրաց իմոց բժշկութիւն . այլ քեզ մաղթեմ ողորմածիդ նյ և բազմագութ իմոյ արարչիդ : Մի՛ բարկութեամբ խրատեր և մի՛ սրտմտութեամբ քո յանդիմաներ, բարերար : Մի՛ ընդ պատժեալն պատժեր զիս, և մի՛ ընդ դատապարտեալն դատեր զիս, զթած : Մի՛ անողորմ պահանջանօք պահանջեր, և մի՛ սոսկալի գեհնիւդ զողացուցաներ, մարդասէր : Մի՛ յաւիտենական ամօթովն ամաւեցուցաներ զիս, և մի՛ ՚ի մեծի յաւուրն սրբոցն պսակելոյ զիս պատուհասեր անողորմ և աններելի : Այլ ապրեցո զիս, տէր, ՚ի հրահոսան հալոցացն և հրաբորբոք գեհնոյն, յանլոյծ կապանացն և յաննշոյլ խաւարէն, յանաչառ դատաստանացն և յաններելի տանջանացն ցաւոց :

Այո, տէր, յայտնեա առ իս զգթութիւն քո . զի սովոր ես ցուցանել զողորմութի՛ն քո, որ չարաչարս եմ վիրաւորեալ առաւել քան զՍողոմոնյն . և միշտ երկիւղիւ դողամ հանապազ՝ եթէ կենդանոյն հրակիզեսցես իբրև զմտ : Վասն որոյ աղաչեմ զգթութիւն քո, մարդասէր, շնորհեա ինձ նման նիսուէացւոցն՝ զսրտմտութի՛ն քո յողորմութի՛ն դարձուցանել, կանգնել ՚ի յանցանաց կործանմանէ . զի ահա ծով մեղաց յանդունդս ընկզմէ զիս վասն անօրէնութե՛ն իմոյ առաւել քան զջրհեղէնս : Այլ հրամայեա ինձ, տէր, զողորմութիւն քո տապան ամբութե՛ն իբրև զՆոյի ապրել ապաշխարութի՛ն ՚ի հրեղէն ծովէն անդնդոց : Քանզի դու այն բարերար տէրն ես, որ վասն մարդասիրուն քո ՚ի ծառայական կերպ իջեր՝ թագաւորդ, ազատեա և զիս ՚ի չար ծառայութե՛ն մեղաց իմոց և յանօրէնութեց :

Որ վասն իմ՛թութի՛ն դէմս և ապտակս ՚ի ծնօտս և փուշ ՚ի գլուխս ընկալար, մարդասէր, հան ըզփուշ յանցանաց իմոց, որ չարաչար վիրաւորիմ հանապազ : Որ վասն իմ՛ փայտի խաչի և խոցման գեղարդեանն և ձեռաց կապանաց և բեւեռացն համբերեցեր, բարերար, լոյծ և զիս ՚ի դառն կապանաց սատանայի, և բժշկեա զխոցումն աներևոյթ գեղարդեան թշնամոյն : Եւ արդ որ այսր նմի համբերեցեր, ողորմած տէր, վասն իմ, և այժմ՝ աղաչեմ վասն մե-

ղացս [Թողուծի՛ : Թէպէտ վասն անբաւ ծուլուծես
 իմոյ չեմ արժանի ողորմուծէ քո , սակայն վասն ժը-
 տուծէ իմոյ լուր , տէր , իբրև այրւոյն [Թախանձա-
 նաց առ անիրաւ դատաւորին : Եւ առ իս կատարեա
 զբան քո , տէր իմ , [Թէ ոչ եկի կոչել զարդարս , այլ
 զմեղաւորս : Եւ գիտեմ՝ ե[Թէ արդարքն իբրև զարտս
 ընդունին՝ ի քէն զարդարուծէ պարգևսն . բայց ինձ
 ողորմուծի չնորհեա իբրև զմեծամեղի և բիւրապա-
 տիկ մահապարտի :

Ար առ ամենեսեան ես գ[Թած , լուր և իմ ողբա-
 լոյս առ քեզ , բարերար . և ունկն դիր գ[Թուծի՛ պա-
 ղատանաց ծառայիս , ողորմած . դարձո զիս յուղիղ
 ճանապարհն իբրև զհայհոյին , և արդարացո որպէս
 զմաքսաւորն . ողորմեա ինձ որպէս քանանացւոյն .
 ընկալ զիս որպէս զանառակ որդին , և միւսանգամ
 դարձո յիս զչնորհն աւազանին սրբուծէ զոր զանա-
 զան մեղօք հալածեցի : Եւ մի ընդունայն առներ զա-
 ղաչանս ծառայիս քո , բարերար . այլ բաց զդուռն
 աղօծից իմոց առ քեզ , մարդասէր . և մի [Թագու-
 ցաներ զդուռն ողորմուծէ քո յամենամեղ ծառայէս ,
 ողորմած : Չի դու , տէր , ասացեր՝ [Թէ չիք ինչ զոր
 խնդրիցէք յայ , և ոչ առնուցուք : Վասն որոյ ամե-
 նամեղս ժտեմ հայցել ՚ի քէն [Թողուծի՛ զոր անսուտ
 խոստացար ինձ , փրկիչ . զի դու , տէր , քաղցր և եր-
 կայնամիտ ես , վասն մեղաւորաց կոչեցար ողորմած .
 ՚ի դառնալ անօրինին ոչ յիշես զամ անօրէնուծիւնն
 զոր արար : Արդ խնդրեմ ՚ի քէն ողորմեա ինձ , քան
 զի դու միայն ես քաւիչ՝ որ զան[Թիւ յանցանս յան-
 ցելոյն քաւեցեր , բարերար . զմեռեալս մեղօք կեն-
 դանացուցեր . զմոլորեալս ՚ի չար [Թչնամոյն դարձու-
 ցեր . զիսաւարեալսն ՚ի ճշմարտուծէ լուսաւորեցեր ,
 և բազմամեղիս դարձին ներեցեր մինչև ցայժմ : Չի
 քոյ եմ և ՚ի քո պատկեր հաստատեցեր զիս . ձեռօք
 ստեղծեր և չնչով կենդանացուցեր և ամ իշխանուք
 փառաւորեցեր զիս . և ետուր ինձ պատուիրան , և
 ոչ պահէ լուին անկայ ՚ի փառացն : Եւ դարձեալ ՚ի
 դալստեան քո նորոգեցեր զիս , ողորմած . լուացեր և
 սրբեցեր զիս աւազանին սրբուծի՛ , և դարձեալ վերբս
 տին վիրաւորեցայ և բժշկեցեր ապաշխարուծի՛ : Եւ

արդ որ զայս անբարութիս շնորհեցեր ինձ ողորմութիւն քով, քաւեա այժմ 'ի մեղաց և պահեա յայսմ հետէ սրբութիւն, տէր . փրկեա 'ի թշնամոյն և 'ի ձեռաց դժոխոց . 'ի միշտ լալոյն և յանդադար ողբալոյն՝ յորում ոչ որ լսէ և ներէ 'ի դաւն աղետից՝ տանջանացն : Բայց միայն ես մարդասէր , քաղցր և երկայնամիտ , բարերար և բազում ողորմած , ընկալ զաղաչանս իմ : Քեզ մեղայ և քեզ խոստովանիմ և առ քեզ պաղատիմ . զվերս հոգւոյ իմոյ ցաւագին հաւաւմամբ ողբամ , և զանօրէնութիւն իմ առաջի քո : Աղաչեմ հաշտեաց , տէր , ընդ աղաչանս իմ ողորմութիւն քով . ներեա և մարդասիրեա 'ի վերայ մեղուցելոյս , և ընկալ գթութիւն քո զաղաչանս իմ :

Մեկալ, տէր, զզոյն խոստովանուէ իմոյ , ըզհաւաւումն ապաշխարութե . և ջնջեա զանթիւ զանօրէնութիւն տմարդուէ իմոյ : Զի տկարացայ իբրև զմարդ , մեղայ և անկայ 'ի խորս չարեաց : Գթա և քաւեա , և յարո իբրև զան և թեթեացո , և կանգնեա յաներևոյթ գլորմանէ , և ընկալ զսուղ ապաշխարութի ապաշխարուէ իմոյ , մարդասէր . և թեթեւացո զծանրութի մեղաց իմոց զոր մեղայ քեզ , բարերար : Քո եմ գործ ձեռաց , մի անտես աւուներ զիս , ողորմած . որ առ քեզ զայս 'ի վեր եմ ամբարձեալ 'ի մաղթել զձեռս մտացս տարածեալ աչացս , և ծունր իջեալ պաղատանօք զմեզս իմ խոստովանիմ առ քեզ և աղաչեմ ողբալով . Հայր , մեղայ յերկինս և առաջի քո , քաւեա զանօրէնութիս իմ , ողորմած : Եւ մի այլ ևս թողուր զիս 'ի պատուիրանս քո մեղանչել , բարերար . այլ շնորհեա ինձ առ քեզ պաղատել ապաշխարութիւն , պաղատանօք և ջանիւ աղօթից , անդադար հաւաւմամբ և գորովագութ թողորմ ողբալով առ քեզ հանապազ արտասուել , աղաչել և խնդրել մեղաց թողութի . զի կարող ես յամի մարդասիրութիւն քո :

Պահեա զիս գթութիւն քով . զորացո զիս շնորհօք քո . օգնեա փրկեա և բժշկեա զվերս մեղաց . նորոգեա զիս և հաստատեա և ապրեցո 'ի չար թշնամոյն .

1 Եօրինակին աղբերէց :

2 Եօրինակին Եօրոս-Բեան :

ներեա քաւեա և արդարացո և լցո Հոգւովչ քով : Եւ շնորհեա ինձ պահել հանապազ զվարս ուղիղս և հաւատս Ճշմարիտս խոնարհութի և հեղուծի, հնազանդութի, պատուիրանապահութի, և սէր կատարեալ . սրբութիւն սրտի, Ճշմարտութի լեզուի, ցընծութի աչաց, պարկեշտութի մարմնոյ, պնդութիւն պահոց, յօժարութի աղօթից, յորդորումն ողորմութե, զղջումն և արտասուս սպաշխարութե, համբերութի և առաւել գոհութի ամ նեղութեանց : Զի այսու ամիւ քաւեալ զիս և սրբեալ արժանի արամարմնոյ և արեան քո սրբոյ և արքայութեդ երկնից, մարդասէր ամի : Գոհացայց զքէն հանապազ . երկիր պագից միանգամայն Երրորդունդ յարժամ . օրհնեցից գովեցից և փառաւորեցից գոհութի անդագար զՀայրդ ողորմած և զՈրդիդ բարերար և զՀոգիդ որ կենդանարար այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Ե

Փառք քեզ ամ, փառք քեզ արարիչ յաւիտենից ամ, փառք քեզ : Որ շնորհեցեր հանգիստ տկարութե մերում . որ զարթուցեր զարարածս զքեզ փառաւորել . որ ՚ի յերկնից խոնարհեցար մարմնանալ վասն մեր, և ՚ի որ Ածածնէն ամ յայտնեցար : Որ ՚ի մէջ գիշերի վասն մեր յանցանաց ծնար ՚ի կուսէն և ՚ի որ յայրին բազմեցար, զանարժան ծառայս քո որ յաղքատաց եմ ծնեալ սրբեսցես ՚ի մեղաց : Որ ՚ի մէջ գիշերի գալով ՚ի տաճարն արձակեցեր զձերունին, զանարժան զքո ծառայս արձակեա ՚ի մեղաց կապանաց և ՚ի բանտից : Որ ՚ի մէջ գիշերի ճանապարհ հորդեցեր յեգիպտոս ելանել, զանարժան քո ծառայիս զելաննէն յաշխարհէս առաջնորդեսցես ՚ի կեանս : Որ ՚ի մէջ գիշերի գնայիր ՚ի վերայ ծովուն իբր ՚ի վերայ ցամաքի, անարժան քո ծառայիս ձեռնտու լեր, տէր իմ, որպէս Պետրոսի : Որ ՚ի մէջ գիշերի լուացեր զոտս աշակերտացն զպատուական մարմին և զարիւնդ քո բաշխելով ՚ի նոսա, զանարժան զքո ծա

ուայիս լուսացես զմեղս , և ընկալցիս հաղորդս մարդասիրասպէս ընդ մետասանս բազմեալ 'ի սեղան խորհրդոյ : Որ 'ի մէջ գիշերի վասն մեր յաղօթս կայիր առ Հայր յառաջ քան զւարչարանս , զանարժան քո ծառայիս ընկալցիս զաղօթս 'ի ժամ գիշերիս : Որ 'ի մէջ գիշերի բժշկել կամեցար 'ի Պետրոսէ հատեալ զունկն Մաղքոսի , զանարժան զքո ծառայս բժշկեա՛ զվիրաւորեալս յանօրէն թնամոյն : Որ 'ի մէջ գիշերի կալով առաջի կայիափայ դատապարտեցար և ապտակեցար , զանարժան զքո ծառայս յահագին քո դատաստանին մի դատապարտեր : Որ 'ի մէջ գիշերի վասն մեր հայեցար 'ի Պետրոս յիշեցուցանելով նմա զյանցանս իւր , անարժան քո ծառայիս շնորհեա զղջումն և արտասուս 'ի լուացումն մեղաց իմոց : Որ 'ի մէջ գիշերի կամաւոր խաչի և մահու ընդ մեռեալս համարեալ և 'ի զինուորաց պահեցար , անարժան քո ծառայիս զբանակս հրեշտակաց շնորհեցես պահապան : Որ 'ի մէջ գիշերի յարեար 'ի մեռելոց կամաւ շօր և 'սք հոգւոյն , զանարժան զքո ծառայս՝ որ մեղօքս եմ՝ մեռեալ՝ կենդանացուցես , տէր իմ : Որ 'ի մէջ գիշերի վասն մեր գալոց ես միւսանգամ նորոգել զարարածս , զանարժան զքո ծառայս յանուանէ կոչեցես անապական նորոգմամբ և նորահրաշ փառօք : Որ 'ի մէջ գիշերի վասն քո մարդասիրութենդ զիմաստուն կուսանան ընկալցիս յառագաստն , անարժան քո ծառայիս բաց զգուռն դրախտին զառագաստն լուսոյ . զի դու 'սք 'սք 'սք ես , տէր զօրունց :

2

Փրկեա զիս , Յո քո Որդի նյ , 'ի բարկութեն որ գալոցն է : Որպէս փրկեցեր զԱբամ 'ի դժոխոցն . որպէս փրկեցեր զՆոյ 'ի ջրհեղեղէն . որպէս փրկեցեր զԱբրահամ 'ի հալածչացն . որպէս փրկեցեր զԴովտ 'ի սոդոմայեցւոցն . որպէս փրկեցեր զԽաճակ յանհաւատիցն . որպէս փրկեցեր զՅակոբ 'ի ձեռացն Եսաւայ . որպէս փրկեցեր զՅովսէփ 'ի գրին . որպէս փրկեցեր զՄովսէս և զժողովուրդն 'ի Փարաւոնէ :

որպէս փրկեցեր զԳաւիթ 'ի Գողիադու . որպէս փրկեցեր զԵղիա յԵզրաէլայ . որպէս փրկեցեր զԵղիսէ 'ի նախատանայն . որպէս փրկեցեր զՅունան 'ի փոռոյ կիտին . որպէս փրկեցեր զԵզէկիա 'ի Տիւանդութէն . որպէս փրկեցեր զԵրեմիա 'ի գբոյ տղմին . որպէս փրկեցեր զՇուշան 'ի ծերոցն . որպէս փրկեցեր զԳանիէլ 'ի բերանոյ առիւծուցն . որպէս փրկեցեր զԵրիս մանկունսն 'ի Տնոցին . որպէս փրկեցեր սուրբ զառաքեալն Պաւղոս 'ի բազում վշտայն . որպէս փրկեցեր զԹեկղի 'ի Տրոյն և 'ի դազանայն : Որպէս փրկեցեր զնոսա , փրկեա և զիս , տէր . ողորմեա ինձ , անձ խաղաղուէ և լոյս աշխարհի , փրկիչ արարածոց :

Վթա , տէր , և ողորմեա ինձ . կանխեա առ իս և ողորմեա . լուր ձայնի աղօթից իմոց յամ ժամ : Ծագեա զլոյս գիտութե քո 'ի յիմարեալ միտս իմ և 'ի մահկանացու մարմինս իմ : Բարձ յինէն զամօթ նախատանայ Թնամոյն : Տուր զօգնականութի խաչի քո , և կանգնեա յիս զնշան յաղթութե բազկի քո . զի գոհասցին զքէն սրբ քո , և փառաւորեսցի անուն մեծութե քո : Ծագեա յիս զողորմութի քո 'ի յաղէ սր շնորհաց քոց . և բարձ յինէն զդատապարտութի անիծից պարտեաց իմոց 'ի ձեռն քաղցրուէ փրկուէ քո : Խոնարհեցո , տէր , զունկն քո և լուր աղօթից իմոց : Ողորմեա ինձ , տէր , զի նեղեալ եմ ես . մխլթարեա զիս 'ի զօրութի անուանդ քո . բժշկեա զիս ողորմութե քո , զի դողաց սիրտ իմ և ոսկերք իմ 'ի բազմութե յանցանաց իմոց : Զի ո՞վ է իմ փրկիչ , եթէ ոչ դու , տէր , որ ամենեցուն դաղտնիք յայտնին բեզ . չիք ինչ առաջի զօրութեդ քո 'ի ծածուկ :

Տէր ամենակալ , ունկն դիր խնդրուածաց իմոց , և լեր իմ այցելու . զի պակասեցաւ 'ի վշտայ կեանք իմ , և տկարացաւ զօրութի իմ , և նուաղեաց լոյս աչաց իմոց . ջեռաւ փոր իմ , և ոսկերք իմ ցամաքեցաւ 'ի բազում հոգոց մեղաց իմոց : Մի տար զիս , տէր , նախատինս դրացեաց իմոց , և ատելիք իմ մի այսպանեսցեն զիս : Մի թողուր զիս , տէր , վասն ողորմութե քո , և մի մոռանար զիս , զի քեզ սպասէ անձն իմ . զի դու ես յոյս ժառանգութե իմոյ : Յետս դարձցին հալածիչք իմ ընդունայն , և ատելիք իմ 'ի

տարապարտուց : Լուսաւորեա զիս , տէր , և դարձո զերեսս քո յիս : Մերկացո յինէն զիսաւարն մոլորու թէ , և հաստատեա զիս 'ի կենդանու թի բանի քո : Բեկ զհպարտուի թշնամոյն , տէր ամենակալ . խորտակեա զյամառու թի նորա , զի մի կարասցէ փակել զդուռն լուսոյ քո՝ ելանել ինձ 'ի ճանապարհս արդարու թեան :

Դազում են քաղցրութիբ քո , տէր . ցողեա յիս զկանուխն և զանագանն , Հալեա զսառն անհնա զանդութե մտաց իմոց , և բարձ զմէզ թերահաւատութե 'ի խորհրդոց իմոց : Յաճո յինէն զուխս մուլեկանս հարուածոց ցանկութե , և ցամաքեցո յինէն զաղբիւրն ստութե : Հեռի արա յինէն զձեռն ատուլութե , որ անբոյս առնէ զսերմն արդարուէ : Ընորհեա զարև քաղցրութե Հոգւոյդ սրբոյ՝ զբաւիչդ իմ և զարարիչդ , և ցողով շնորհաց քոց լուս յինէն զամ թոյնս փասակարս : Մշակեա յիս , տէր , մշակ բարերար՝ զսերմ արդարութե քո , և պահեա 'ի նենգուէ թշնամոյն , զի մի սերմանեսցէ յիս զսերմն չար : Ընդ յարկաւ արա զիս , ապաւէն իմ և փրկիչ իմ , 'ի հա կառակութե թշնամոյն :

Դագեա զնշոյլ ճառագայթից ճշմարտութե քո յիս , և առաջնորդեա ինձ մինչև 'ի քաղաքն սրբոց : Արժանաւորեա զիս , ամ իմ , հաւասարել ընդ նքս քո . փառաւորել զանուն քո , որ աղբիւրդ ես կենաց և փրկութե : Բան քո կենդանի լի է ամերանութե . տուր ինձ և լցո զիս , զի կարօտեալ եմ . օգնեա ինձ , զի տկարացեալ եմ : Արա զմեզ արժանի սրբութե ճաշակել 'ի հոգևոր օրինացդ , զի եղիցի մեզ պարիսպ յամ նեղութե թշնամոյն : Մի տար գերել ըզտկար միտս մեր պղտոր խարդախութեամբ իւրովք : Արբո մեզ , տէր յոյս մեր , 'ի քաղցրութե զօրութե ճշմարտութեան քո , զի ապրեսցուք 'ի սաստկագոյնս ալեաց փորձութեց աշխարհիս : Տնկեա զմեզ , տէր տէր , 'ի վերայ անսխալ հաւատոց քոց 'ի մէջ ջուրց զնացից պատուիրանաց քոց : Յաջողեա մեզ , տէր , 'ի բարի խորհուրդս 'ի տուէ և 'ի գիշերի , զի առանց զբաղման կացցուք 'ի զուարթութի լուսոյ քո , բարերար : Եւ բացցես մեզ զդուռն կենդանութեան

լուսոյ քո արժանի լինել մեզ սիրոյդ քում :

Աղաչեմք, տէր, զքաղցր և զգթած տէրութիդ քո . տուր մեզ 'ի սիրոյդ քումմէ, և յաւել 'ի մեզ 'ի շնորհաց քոց, զի արժանի եղիցուք լինել պաշտօնեայք կամաց քոց : Բուրեւցեն շրթունք մեր որպէս խունկ զաղօթս մեր յամժամ առաջի մեծութեդ քո : Հաշտեա ընդ մեզ, տէր, զի բարի ես . և թագաւորեցո 'ի մեզ զյաղթութիս քո, և տուր մեզ զնահատակութիւն քաջունէ խաչիւղ քո : Յորդորեա զմեզ, տէր, 'ի սէր քաղցրութե բանի քո . և հորդեա զճանապարհս առաջի ոտից մերոց : Կարողս արա զմեզ, տէր, առ կոչումդ երկնաւոր կատարել ոտիւք : Բաց մեզ, տէր, զդուռն հարսանեաց քոց . և զարդարեա 'ի զարդ սրբութե հոգևոր պատմութեանիդ, և վայելուչ պայծառունէ կենդանի գեղոյդ պատուիրանաց քոց :

Օքեզ աղաչեմք, տէր անմեղ, յոյս փրկուէ մերոյ . զքէն գոհանամք բերանովք մերովք՝ տալ փառս և խոստովանութի և երկրպագութի անմեղութեդ քում : Առաւօտ անձ անմ առաւօտուց և լուսատու անմ լուսաւորաց, ծագեա 'ի մեզ զլոյս ճմարտութե քո . 'ի բաց արա 'ի մէջ զմէզն և զխաւարն ստուերական գիշերոյ, զի մի կուրացուցէ զտեսիլս խորհրդոց մերոց . կանխեա առ մեզ զլոյս քո գիտութե, զի գնասցուք 'ի ճանապարհս քո ուղիղս : Յոյս մեր և փրկիչ, բաց մեզ զդուռն լուսոյ քո, և արժանի արա փառաւորել զքեզ 'ի ձայն ցնծութե :

Ստցեն աղօթք իմ առաջի քո, տէր . մի դարձուցաներ 'ի մէջ զերեսս քո վասն մեղաց մերոց : Փրկիչ հոգւոց մերոց և դարձուցիչ մնորութեց մերոց : Ընկալ զմեզ, տէր բարերար, և խլեա զխոջ չարին առաջի ոտից մերոց, և բարձ զգայթագղութի նորա 'ի գնացից մերոց : Թագաւոր մեր և անձ, թող մեզ ըզմեղս մեր և զյանցանս, զի դու ես քաւիչ մեր : Կից զմեզ, փրկիչ, սրբութե Հոգւոյդ սրբոյ բարերարի, զի դա է հաշտեցուցիչ մեր ընդ կամս քո . և փառաւորեսցի անուն քո սուրբ : Տուր մեզ, տէր, սիրտ նոր և հոգի նորոգ, և լից սիրով քով սրբով : Բաց, տէր, զհոսանս քաղցր անձրեաց քոց, և յորդեսցես ընդ ահօս ականջաց մերոց, զի զուարթասցին բոյսք սեր-

ման քո սրբոյ 'ի մեզ, որ արժանի արարեր զանար-
ժանութիս մեր կարգալ զանուն քո սուրբ :

Յանգեա, ի՞ր, և ամրացո զամ խրամատու թիս
թշնամոյն, զի մի ճաքաղ արասցէ զպտուղ կենդա-
նութե մտաց մերոց, և զրկիցիմք յօրհնութեդ քում
մէ : Զի չիք ոք նման քեզ, ի՞ր, 'ի սբս. և բարերար
և պարգեատու կարօտելոց և իրաւարար զրկելոց :
Արծարծեա 'ի նուաղեալ յանձինս մեր զլոյս անու-
թեդ քո, և օգն չարութե մի շնչեսցէ 'ի լոյս հաւա-
տոց մերոց. այլ ամաչեցեալ դարձցի յետս : Մի կարօտ
առնէր զմեզ 'ի քո շնորհացդ, անձ մեր. զի չիք ոք որ
միսիթարէ զմեզ, և ոչ ոք է որ օգնէ, բայց աջ քո սբ՝
որ բացիչդ ես փակելոց, արձակիչդ ես կապելոց, ան-
դորրիչ նեղելոց, տուիչ կարօտելոց, միսիթարիչ սգա-
ւորաց, բժիշկ ակտացելոց, գտիչ կորուսելոց, քաւիչ
յանցուցելոց և թողիչ մեղաց : Գու ես շտեմարան
բարութե 'ի յերկինս և 'ի յերկրի :

Ղաչեմ զբաղըրութիդ քո, ի՞ր, մի արգելուր 'ի
մէնջ զողորմութի քո վասն բազում յանցանաց մե-
րոց : Այլ բաց մեզ, ի՞ր, զի մտցուք. և տուր մեզ, զի
առցուք : Վասն քո սբ անուանդ մի յամօթ առնէր
զմեզ, և մի բարկանար մեզ, ի՞ր, և մի յիշեր զանօ-
րէնութիս մեր և զչարիս զոր գործեցաք : Վամեաց,
ի՞ր, զի կեցցուք. և ողորմեաց, զի ապրեսցուք : Նե-
րեա մեզ, ի՞ր, զի եկեսցուք 'ի գիտութի ճշմարտու-
թե, և մի պահանջեր զմեզ բոտ մերում չարութես.
այլ տուր ձեռն օգնականութե, զի մի ոտնահար լի-
ցին թշնամիք մեր 'ի վրիպել զմեզ 'ի փրկութե քում
մէ : Վանգնեա, ի՞ր, զչլորումն մեր, և մի տար զմեզ
'ի նախատինս դրացեաց մերոց : Զի թէպէտ և մե-
զաք, սակայն դու բարերար փրկիչ անձ, մի անտես
առնէր. այլ գթա 'ի մեզ և առաջնորդեա մեզ 'ի նա-
ւահանգիստ խաղաղութե քո, և հաստատեա 'ի մեզ
'ի վերայ շինութե 'ի կարգս արդարութե : Խափա-
նեա, ի՞ր, զթշուառացուցիչս մեր. և հալածիչք մեր
դարձցին յետս իւրեանց : Եւ մեք հասցուք 'ի քաղ-
ցրութի օթեվանաց պատուիրանաց քոց յամ ժամ
զօհանալ զքէն, և փառս տալ անուանդ քում սրբոյ :

Տէր փրկիչ և անձ բազումողորմ, ողորմեա ի՞ր և

մի թողուր զիս վասն անուանդ քում սրբոյ, Տէր
գիտութեան և անձ անձ իմաստութեան, տուր մեզ
տիր զքո գիտութիդ և զքո կատարեալ իմաստունիդ .
զի զգաստասցուք ՚ի ցնորից մոլորուեց, այնմ՝ որ ե-
հան զմեզ ՚ի դարխտէն փափկութե, և մերժեաց ըզ-
մեզ ՚ի գիտութէ սիրոյ քո կենդանութե: Հայեսցի,
տէր, ահն ողորմութե քո ՚ի ցաւագին վիշտս մեր առ
՚ի բժշկել զմեզ յանհնարին տրտմութեանէս, որ խառ-
նեալ ունի բազում խռովութիս:

Հաշտեա, տիր, ընդ մեզ վասն մեծազօր անուանդ
քո, և ողորմեա մերոյ տկարութե: Խափանեա ՚ի
մէնջ, տիր, զվնասակար խորհուրդս և զձայնս՝ որ հե-
ռիեն ՚ի քաղցրութէդ քումմէ: Տէր գթած, մի թռ-
ղուր զմեզ ՚ի սպառ, զի քո եմք ստեղծուածք. և մի
բարկանար մեզ, զի դու գթած ես և մարդասէր:
Յիշեա, տէր, զուխտն որ ընդ սիրելիսն քո, և բարձ
՚ի մէնջ զխաւարն ափշուութե թանձրամած ստուերին
կորստեան, որ ընկղմէն զմիտս զգաստութե մերոյ,
և վարատէն ՚ի քո խնամոցդ: Տուր մեզ, տէր, զլոյս
քո կենդանարար զսուրբ և զխաղաղարար ՚ի պահպա-
նութիւն և ՚ի սրբութի մտաց մերոյ: Վասն բարե-
խօսութե հրէշտակաց քոց ընկալ զաղաչանս մեր. և
արժանաւորեա դասիլ ընդ նոսին, օրհնել և փառա-
ւորել զքեզ անդադար ձայնիւ: Յիշեա և զիմ նուա-
տութիս, և նայեա ՚ի խնդրուածս իմ. և լուր ձայ-
նի պաղատանաց մերոյ, որպէս ուսուցեր՝ եթէ յա-
ղութս կայցէք և մի ձանձրանայք: Եւ դարձեալ թէ
յաղութս կացջիք, զի մի մտջիք ՚ի փորձութի: Դար-
ձեալ հրամայեցեր՝ եթէ չիք ինչ զոր խնդրիցէք յայ,
եթէ ոչ տացէ ձեզ:

Ընդ այժմ մեք, տիր, ոչ վասն հաճութե գործոց
մերոց կամ յարգարութիս մեր ապաստան լինել ա-
ղաչեմք զքեզ, այլ վասն ողորմութե և մարդասիրու-
թե քո. զի քաղցր ես և բարերար, և մեք իբրև ըզ-
պարտականս և զմեծամեղս կամք առաջի քո: Դու
իբրև զհայր գթած, իբրև զտիր քաղցր լուր աղօթից
մերոց, զի զարթիցեն զգայութիք մեր խնդրել հա-
մարձակ: Բաց զականջս մեր լսել զձայն պատգամաց
քոց. և բացցին աչք սրտից մերոց հայել առ քեզ ՚ի

բարձունս Լուր աղօթից մերոց և ընկալ զինդրուածս մեր և արա զկամս մեր . լուր ձայնի աղօթից իմոց , ինայեա 'ի ժողովուրդս քո 'ի ժամանակի նեղուածք , և փութա առնել զգթութի քո : Մի բարկուք քով խրատեր զմեզ , և մի սրտմտութի քո ակն յանդիման առնել զմեզ . զի ժողովուրդ քոյ եմք , և ձեռակերտք ձեռաց քոց , և ստեղծուած մատանց քոց : Ի քո պատկեր հաստատեցեր զմեզ , և հոգի առ 'ի քէն փչեցեր 'ի մեզ . մի յաւիտեան բարկանար մեզ , և մի 'ի բացե առնիր 'ի ծառայից քոց : Մինչ մօտրեալք էաք դարձուցեր զմեզ , չարչարեալք և փրկեցեր , ցրուեալք և ժողովեցեր , խաւարեալք և լուսաւորեցեր , արգելեալք և հաներ յանդորր , կապեալք և արձակեցեր 'ի կապանաց . անյոյսք էաք և կոչեցեր զմեզ 'ի յոյս քո . մեղաւոր էաք և կամեցար զի արդարացուք . ոչ խնդրեցաք և եկիր առ մեզ և արեամք քո փրկեցեր զմեզ , և 'ի ձեռն քո ծանեաք մեք զմեզ . ոչ ձանձրացուցաք մեք զքեզ խնդրուածովք , և իջեր 'ի դժոխսն . մեք հանապաղ բարկացուցանեմք զքեզ , և դու եկիր վասն մեր յանարդանս . անչափ էին անօրէնութիք մեր առաջի քո , և փրկեցեր զմեզ չարչարանօք քոյովք : Եւ այժմ աղաչեմք զքեզ , ի՞նչ և ի՞նչ մեր , երկիր պապանեմք և զոհանամք զքէն , և փառաւորեմք զողորմութիւն քո : Ի ձեռն սիրելի Որդւոյ քո լուր աղօթից մերոց , և ընկալ զինդրուածս մեր . տես զնախատինս մեր . նայեա 'ի տառապանս մեր , և գթասցի սիրտ քո 'ի ժողովուրդ քո՝ որ մատնեցաւ յաւար և յափշտակութի :

Հայեա և 'ի սք տաճարս քո՝ որ աւերեցաւ , և 'ի սեղանս քո՝ որ կործանեցաւ , և 'ի քահանայքս քո՝ որ կոտորեցան , և յուխտս քո՝ որ ցրուեցան , և 'ի կտակարանքս քո՝ որ կնքեցան 'ի ցրուումն և 'ի յաւարումն : Յաճախեաց ամօթ մեր , ցրուեցաւ ժողովուրդ քո , հեղաւ իբրև զջուր ուխտ քո սուրբ : Խնայեա 'ի մեզ , ի՞նչ , զի մատնեցաք 'ի նախատինս և 'ի չարչարանս և յամօթ : Առ ո՞վ աղաղակեսցուք , զի լուիցե աղօթից մերոց . առ ո՞վ երթիցուք , զի ահա ծառայ քոյ եմք : Խրատեցեր զմեզ բարկութի , արա առ մեզ զողորմութի քո : Կեղեցան կեանք մեր ,

մի յապաղէր՝ զի մի վճատիցիմք։ Մի՛ երկայնամիտ լինիր՝ ՚ի նեղուծիս մեր և ՚ի տառապանս . որպէս ազաւեաց զքեզ մարդարէն քո՝ որ նեղեալն էր իբրև զմեզ և ասէր, մի խրատեր զմեզ երկայնամտուծք։ Լուր աղօթից մերոց, որպէս լուար Մովսէսի սիրելոյ քո . և մի առցեն վրէժս թշնամիք մեր իբրև զՓարաւոն, որ նեղեաց զժողովուրդ քո։ Անկալ զխրն դրուածս մեր, որպէս ընկալար զինդրուածս Յեսուայ որդւոյ Նաւեայ, և սատակեցաւ Ամաղէկ և բարձաւ յիշատակ նորա։

Ղու էս անձ առաջնոցն, և անք և թագաւոր վերջնոցս։ Լուար Մովսէսի, և ընկղմեցեր զՓարաւոն . լուար ԱՏարոնի, և արգելաւ մահ բարկուծէ։ Դարձուցեր զցասումն բարկուծէ քո ՚ի ձեռն նախանձախնդրին քո Փէնէհէսի . օգնեցեր Յեսուայ, և յամօթեղէն թշնամիք նր։ Լուար Սամիսոնի ՚ի ժամանակի նեղուծէ, և խնդրեցեր զվրէժս յայլազգեացն՝ որք բարկացուցին զքեզ։ Առեր և զվրէժն Դաւթի ՚ի Սաուղայ՝ որ հալածէր զնա, և հաներ նմա իրաւունքս յԱբիսողովմայ՝ որ խռովեցոյցն զնա։ Քաւեաց զժողովուրդն քո Սամուէլ առաջի քո, և ցուցեր ըզմեծուի քո, փոխանակ զի անարգեցին զթագաւորուի քո։ Արարեր իրաւունս Եղիայի հալածականի, և սատակէր յաղազս նորա զմարգարէսն Բահաղու։ Պահեցաւ Միքիէ բազում ողորմուծք քո, և անկաւ կործանեցաւ սատակեցաւ հալածիչն իւր ՚ի պատերազմի։ Յուցեր զսքանչելիս քո ՚ի հալածիչն Եղիսէի ՚ի ժամանակի իբրև մտին ՚ի շիրմին՝ տեսին զմեծուծի քո։ Լուար Եզէկիայի ՚ի ժամանակի իբրև արգելեալ պաշարեալ կայր ՚ի նեղուծէ, և ցուցեր զգօրուծի քո ՚ի Սէնէքարիմ՝ և ՚ի զօրս նր։ Լուար Եսայեայ և օգնեցեր Յովսափաթու, և խնդրեցեր զվրէժս նեղաց նոցա։ Լուար Յունանու ՚ի խորոց անդնդոց ծովուն ՚ի փորոյ ձկանն և պլեացն, որ պաշարեցին զնա։ Լուար Դանիէլ ՚ի ժամանակի իբրև ընկեցին զնա ՚ի գուբն, և սպրեցուցեր զնա ՚ի բերանոյ առիւծուցն։ Օգնեցեր Անանիայի և ընկերաց նորա ՚ի հնոցի հրոյն, և եկեր բոցն բորբոքեալ զարախօսս նոցա։ Լուար Մուրծքէի և Եսթերայ ՚ի նեղուծէ իւրեանց . փրկեցեր զժողո-

վուրդ քո, և յամօթ եղև Համան հալածին: Հաներ զերեմիա 'ի գբոյ տղմոյն, և ետուր զնա 'ի չնորհս և յողորմութի առաջի արքային բարելացոց:

Ինայեա, օր, 'ի ժողովուրդս քո՝ որ չարարեցաւ. ինայեա, օր, և լուր աղօթից իմոց, զի տաճար սրբ բութե աւարեցաւ, և տեղին քառութեան պատարագաց կործանեցաւ: Քահանայք մեր կոտորեցան. և ձորձ 'ի գլուխ եղեն կուսանք մեր: Ինայեա 'ի մեզ, տէր մեր. ինայեա յաղքատս և 'ի տնանկս և 'ի տառապեալս, զի չիք տեղի հանգստեան, ուր գիցեն զգլուխս իւրեանց: Ճանապարհք մեր թափուր են, և շաւիղք մեր անհետք. աչք մեր խաւարեցան, և սիրտք մեր մնչեցան: Լուր աղօթից մերոց և ընկալ զինդրուածս մեր: Եւ թէ մեք անօրինեցաք և դառնացուցաք զքեզ, դու օր ըստ մեծի անուանդ քո ինայեա 'ի մեզ: Չիք մեր այլ յոյս և ոչ տուն ապաւինի և հանգստեան տեղի քան զքեզ արտաքոյ. զի քո են երկինք և քոյ է երկիր. քոյ է տիւ և քոյ է գիշեր. զարեգակն և զլուսինն դու հաստաւ տեցեր: Զքեզ փառաւորեն ծովք այլօք իւրեանց, և եղեր նոցա սահման, և ոչ ելանեն ընդ հրամանս քո: Կապեալ կայ ծով աւազով և կատարէ զհրամանս քո: Քեզ հայեցեալ սպասեն ամբ բնութիք, և ձեռն քո բաւկան է ամ արարածոց քոց. և չիք ինչ՝ որ կարէ հակառակ կալ կամաց քոց: Քո են լուսաւորք երկնից, և հողմք և մրրիկ զանուն քո փառաւորեն: Քեզ հայեցեալ սպասեն գազանք անապատի, թռչունք երկնից և ձկունք ծովուն: Արի օգնել մեզ մեծազօր զօրութիք քո. զի ծանիցեն ամ ազգք երկրի, զի չիք իրրև զքեզ, և չիք այլ ամբ բաց 'ի քէն: Ասաց Փարաւոն՝ ո՞վ է ամ. և ընկղմեցեր զնա իբրև զպատերազմող 'ի ծովն ահագին: Համարեցաւ զքեզ Սեներարիմ իբրև զգիսն հեթանոսաց. և արարեր զնա առակ նշաւակի, զի ցուցեր նմա զմեծութի քո: Օգնեցեր Մատաթիայի՝ որ եղև քինանախանձու օրինաց քոց: Լուար Յուդայի և Շմաւոնի և եղբարց նորա, և օգնեցեր նոցա սքանչելեօք 'ի մարտս պատերազմաց զոր արարեր 'ի ձեռն նոցա:

Օ արթիցեն գթուիք քո, տէր. թող զմնացուածս

Ժողովրդեան քո՝ որ մատնեցաւ յաւար . արա նորո-
 գումն տաճարի քո յաւուրս մեր . բարձրացո զգլուխս
 մեր՝ որ կորացան յաւուրս մեր 'ի մեղս մեր . ընկալ
 զպատարագս Ժողովրդեան քո , և քաղցրասցին քեզ
 աղօթքս մեր : Բացցին դրունք փակեալք , և կանգ-
 նեսցին դրունք կործանեալք : Ժողովեցի Ժողովուրդք
 ցրուեալք , և ուրախ եղիցուք 'ի նորոգութի տաճա-
 րի քո յաւուրս մեր : Գոչեսցէ առաջի քո արիւն ար-
 դարոյն , և եղիցի քեզ 'ի հաճուի իբրև զուրվառս
 խնկոց : Խնայեա , տեր , 'ի Ժողովուրդս քո և 'ի 'աբ-
 ուխտ քո՝ որ անկաւ 'ի ձեռս անօրինաց , և ոտն հա-
 րին 'ի վերայ բեկմանս մերոյ : Սովոր իսկ ես , թագա-
 ւոր մեր , ցուցանել զգթութի քո 'ի մեզ . և սովոր իսկ
 են ծառայք քո խնդրել հանապազ յողորմուէց քոց :
 Ի քաղցրութի մարգասիրութեդ ապաւինեալ աղա-
 չեմք զքեզ , զի և 'ի չարաց ոչ արգելուս զբարերա-
 րութի քո : Ծագես զարեգակն 'ի վերայ չարաց և
 բարեաց , և ածես անձրև 'ի վերայ արգարոց և մե-
 զաւորաց : Քանզի հանապազ գիտեմք , եթէ սովոր
 իսկ ես լսել նեղելոց . օգնեցեր հալածականաց , զօ-
 րացուցեր զտկարս , բարձրացուցեր զխոնարհս , ապ-
 րեցուցեր զչարչարեալս , փրկեցեր զյափշտակեալս ,
 լուսաւորեցեր զխաւարեալս , լցուցեր զքաղցեալս ,
 մեծացուցեր զաղքատս , կանգնեցեր զտնանկս : Զայս
 ամ արարեր յամ դարս ծառայից քոց՝ որք յուսա-
 ցան 'ի քեզ : Գու ես որ ցուցեր մեզ՝ թէ ես եմ ա-
 ռաջին և ես եմ յապայ : Գու ես անձ առաջնոցն և
 թագաւոր վերջնոցս . քոյ է աշխարհ , և քոյ է աշ-
 խարհն երկինք և ամ որ ինչ եղևն և որ լինելոցն է
 առ յապայ : Առ ո՞վ երթիցուք , զի լուիցէ մեզ . ում
 հայեսցուք , զի եկեսցէ օգնականութի . ում ակն
 կալցուք , զի փրկեսցէ զմեզ . առ ո՞վ աղաղակեսցուք ,
 զի ընկալցի զաղօթս մեր : Քոյ եմք , և դու ես անձ
 մեր , և քեզ վայել է փառք իշխանութի և պատիւ
 այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Է

Ղաչեմ զքեզ, քն փրկիչ աշխարհի. նայեա յիս և ողորմեա ինձ. փրկեա զիս ՚ի բազմութի անօրէնութեց իմոց, քանզի անարգեցի զամ զբարիս զոր արարեր յիս ՚ի մանկութի իմմէ: Զիս զտխմար և զան միտ՝ արարեր անօթ լի գիտութի և իմաստութի: Յաճախեա յիս զչնորհս քո. լցո զքաղց իմ, և զծարաւ իմ զովացո, և լուսաւորեա զիսաւարեալ միտս իմ, և ժողովեա ՚ի մոլորութի զխորհուրդս իմ: Եւ այժմ երկիր պապանեմ և աղաչեմ, անկանիմ և հայցեմ խոստովանելով քում բարերարութեդ, դադարեցո յիս զհոսանս շնորհի քո, և պահեա ինձ զնա ՚ի գանձի քում, զի դարձեալ տացես ինձ զնա յաւուր յայնմիկ: Մի բարկանար ինձ, մարդասեր, զի ոչ հանդուրժեմ սպառնալեաց քոց: Յաղագս այսորիկ աղաչեմ ժտելով, զի առաւել քան զչափ յաճախեա յիս. վասն զի լեզու իմ տկարացաւ՝ ոչ կարելով խօսել զչնորհեդ քումմէ: Հիացան և միտք իմ՝ ոչ բերելով զբազմութի ալեաց նորա: Կերպարան և ճառագայթ օրհնելոյ Հօր, դադարեցո աստ՝ ի յիս ՚ի հոսանաց նորա, զի իբրև զհուր բոցակիղեսցէ զերիկամունս և զսիրտ իմ. արդ դարձեալ պարգևեա ինձ զնա, և կեցո զիս յարքայութե քում: Մի յիշեր զանօրէնութիս իմ. յանդգնիմ հայցեմ, տուր ինձ զխնդրուածս իմ. ծածկեա զանօրէնութիս իմ յամ գիտութեդ քումմէ. ընկալ զարտասուս. մերձեսցի առ քեզ ողբումն իմ. յիշեա զարտասուս իմ զոր արտասուեցի առաջի սրբոց վկայից քոց, զի գթասցիս յիս յաւուր յայնմիկ, և ծածկեսցես ընդ հովանեալ թևոց շնորհի քո: Քանզի թէ արասցես ինձ ըստ անօրէնութեան իմոյ, եղուկ ես թշուառականս, զի՛նչ ինձ լինիցի: Իսկ ես լալով և արտասուօք պաղատիմ քում մարդասիրութեդ, փրկեա զիս ՚ի բազմութի անօրէնութեց իմոց, և պարգևեա ինձ զարքայութեդ քո. յիս ՚ի մեղաւորս ցոյց զանճառ քո մարդասիրութեդ. արա զիս հաղորդ աւազակին, այնմ՝ որ միով բանիւ ժառանգորդ եղև

դժբխտին . զոր կատարելոց է խոստացեալն , անդր զիս մուծցես : Փառք Հօր արարչին մերում , և Որդւոյ փրկչին մերոյ , և Հոգւոյն սրբոյ նորսգողին մերում յանսպառ և յանեղծանելի յաւիտեան :

Ը

Տէր անձ զօրութեց , աղաղէմ զքո բարերարութիւնդ . ժտեմ և հայցեմ 'ի քէն , տուր ինձ տասան ապրեցուցիչ որպէս 'նոյին ապրել ինձ 'ի հրեղէն ծովէն և յանդնդային հրահոսանացն , յանշէջ արգելանէն և յանհնարին վտանգից : Զի դու ես , տէր անձ , որ զբանդ անձային ծածկեցեր և 'ի ծառայական կերպս իջեր վանն մեր , և զլեզի 'ի քիմն առեր , և ապտակ 'ի ծնօտս ընկալար : Եւ այժմ աղաչեմ զքեզ ազատեա զիս 'ի դառն ծառայուէ սատանայի . զի յորժամ զձեռս իմ 'ի վեր ունելով աղօթեմ , անօրէն սատանայ խաբէ և ունայն հանէ զիս յաղօթից իմոց : Ար ինձ , անձ , բերդ ամուր և աշտարակ հզօր , և կորզեա զիս 'ի բերանոյ առիւծուն՝ որ հանապազ կամի կլանել զիս . զի ընդ պիտանիսն 'ի բարձունս փառաւորեցից զՀայր և զՈրդի և զՍբ Հոգիդ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Տ Ը Տ ՈՒ Ը Ծ Վ Բ

ՃԱՌ ԶՂՋՄԱՆ *

ԼԿ ԱԹՔ, սիրելիք իմ. եկայք, հարք իմ, հօտ ընտրեալ փրկչին . եկայք մինչ դեռ կայ վաճառ : Լցէք զաչա ձեր արտասուօք, և վաղվաղակի աչք սրտից ձերոց տեսանեն : Խօսեցարուք զբանս կենաց, և նոյն ժամայն զզջանայ սիրտ ձեր : Առէք զբարիօք մտածութիւն յաղագս արքայութեն և դրախտին, և երազ երազ արհամարհեցէք զերկրաւոր իրս : Մի ոք ծուլացեալ թուլասցի, և մի ոք կարճամտելով զարհուրեսցի . մի երկիցէ ոք, այլ ժտելով կարգասցուք առ անձ մեր, և յօժարութե՞ ծառայեսցուք փրկչին մերոյ . փութով սրբեսցուք զսիրտս մեր Հոգւով նորա սրբով : Աղաչեսցուք զմիմեանս և միսթարեսցուք և հաստատեսցուք . թողցուք իրերաց ՚ի բոլոր սրտէ, քանզի ծառայեմք անսուտ տեսառն որ ասաց . «Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ թողուցուք ՚ի բոլոր սրտէ զյանցանս ձեր միմեանց, և ոչ Հայրն ձեր երկնաւոր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր» : Եւ ՚ի ձեռս առաքելոյն նշանակեաց մեզ բազում անգամ, եթէ պարտ է թողուլ եղբօր :

Ո՛վ ոչ սքանչացի զի յաղագս արտասուաց սուղ ժամանակիս այսորիկ թողու մեզ զբիւրյանցանս . և վասն արտասուաց մետասաներորդ ժամու բժշկէ ըզվէրս . և դարձեալ բժշկելովն ընձեռէ վարձս արտասուացն . քանզի այս է սովորութիւն նորա շնորհին . բժշկէ, և զվարձս բժշկութե տայ : Մի հեղգասցուք

* Այս և յաջորդ հատուածն Ո՛Ղ-ը «+անչացի միահետ գրեալ էր ՚ի մերում օրինակին . սակայն

երկու հատուածք են այլ և այլ ճանից ըստ յոյն ամբողջ բնագրին :

այսուհետև, եղբարք. այլ փութասցուք բժշկել որպէս ասացին: Աստ ողորմի Աստուած և գթայ 'ի ձեռն շնորհին իւրոյ, բայց անդ ոչ ևս. այլ արդար դատաստան և վրէժխնդրութիւն և հատուցումն գործելոյն: Անդ բազմագուծին Աբրահամ անգութ և անողորմ լինի. որ յազագս սողումացւոցն աղաչեաց զի ապրեսցին, անդ վասն միոյ մեղաւորի ոչ պաղատի և ոչ գթայ: Արդ մի կապեսցի միտք մեր յերկրաւոր իրս, սիրելիք. այլ ճեպեսցուք հասարակորդ լինել ամ սրբոցն և ժառանգակից 'սբ հարցն մերոյ: Մի վերջասցուք յառաքինութենէ նոցա, զի մի զրկիցիմք յերանելի փառաց նոցա: Երանի որ արժանի իցէ ձայնին այնմիկ որ ասէ. «Եկայք օրհնեալք շօր իմոյ, ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութին 'ի սկզբանէ աշխարհիս»: Զինչ պատասխանի ունիցիմք արդեօք եթէ ծուլայցեմք: Աշխարհականն թերևս բան ինչ պատճառս ունիցի որպէս կապեալ ընդ աշխարհի: Մեք զինչ ասասցուք՝ եթէ ընդ ում կապեալ էաք: Երկնիմ և դողամ, մի գուցէ որք գովենն զմեզ աստ, անդ այսպանիցեն. և որք երանեն զմեզ աստ, նմանապէս անդ թնամանիցեն: Մի այսուհետև, սիրելիք, մի քաղցրացի մեզ պղեր գութի և հոգք աշխարհիս, զի մի դառնացի մեզ հօրն յաւիտենական և անքուն որդն: Լացուք սակաւիկ ինչ, զի ապրեսցուք 'ի յաւիտենական լալոյն: Հօկեսցուք փոքր ինչ, սիրելիք. ոչ հաւատայք բանի փրկին՝ եթէ յանկարծակի իբրև զփայլակն որ երևի, այնպէս լինի գալուստ նորա: Ոչ զմտաւ ածէք՝ եթէ համբաւ ոչ լինի՝ ահա աստ կամ անդ է. ոչ զարհուրիք եթէ իւրաքանչիւր ըստ գործոց իւրոց ընդունի 'ի ժամուն յայնմիկ: Հայեցարուք 'ի ձեզ՝ մի գուցէ յանկարծակի ըմբռնիցէ և սողտանիցեմք զանձինս. այնուհետև ոչ ինչ օգտելով ասիցէ՝ վայ ինձ, ընդէր յուլացայ, եղուկ ես թշուառականս, հիմ արհամարհեցի զայսոսիկ. և յուով քան զսոյն ասիցէ 'ի վտանգին իւրում՝ ոչ ինչ օգտելով, հաւատացէք, զի կատարած յաւիտենիս այսորիկ մերձեցաւ. ճեպեսցուք, զի մի ինչ վտանգիցիմք իբրև զծառայն զայն զոր եկեալ տէրն՝ եգիտ զնա փափկացեալ և յուլացեալ:

Յաղագս որոյ աղաչեմ զձեզ հակեսցուք, զի մի այն պէս գտանիցիմք ժտելով: Փառաւորեսցուք զանձ պաղատելով առ նա, զի զմեզ փրկեսցէ՛ ՚ի խաւարէն և ՚ի կրճտելոյ ատամանցն, և արժանի արասցէ՛ արքայու թէն իւրում. և նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ի ԿՏԱԿԻՆ *

Եթէ որ համարձակեսցի թաղել զիս ՚ի ներքոյ սեղանոյն կամ ՚ի սր տաճարի տեառն, մի տեսցէ նա զերկնային սեղանն այ, և մի լիցի արժանաւոր փառաց արքայութե. զի ոչ է օրէն որդանցն՝ որ ապականութի ունի, զնեղ ընդ սեղանսն այ կամ ՚ի սուրբ տաճար տեառն:

Արդ մերձեցարուք առ իս, եղբարք, և սյարզեցէք զոտս իմ, և կազմեցէք զիս առ վախճան. քանզի հռգի իմ նուազեաց յինէն: Եւ ճանապարհակից ինձ եղերուք սաղմոսիւք և աղօթիւք ձերովք. և պատարագս ըստ սովորութե ձերոյ յաղագս իմոյ տկարութե արժանի արարէք մատուցանելոյ: Եւ յորժամ կատարեսցի քառասուն օր, արասցիք զյիշատակս իմ. և խառնեսցիք զյիշատակս իմ ՚ի յիշատակս սրբոյն: Արդ տեսէք զօրինակն ՚ի մարմնաւոր արարածոց. որպիսի ինչ է ծնունդ այգւոյ. ազօխ յայգի, և ճրմ լեալ գինի ՚ի տան յամանի. յորժամ հասանիցէ ողկոյզն յայգւոջ, յայնժամ կացեալն շարժի որ ՚ի տանն է եռացեալ գինին: Նմանապէս և վասն սոխոյ. քան զի անկեալն յանդի և ցամաքն որ ՚ի տան կայ, ՚ի նմին ժամանակի բոյս արձակեն: Արդ եթէ ստացուածոյս ծնունդք զգան առ միմեանս, ո՞րչափ ևս առաւել մեռեալքն ՚ի գերեզմանս իւրեանց զգայցեն Քո՞ր զէնմանն: Եթէ տացես ինձ բան, ով հանճարեղդ, եթէ այնորիկ բնութե արարածոց զհետ երթան, ծանիցես զնա ՚ի սկզբան լինել այ ստացուածոյն: Եւ եթէ ոչ հաւանիս օրինակիդ, վկայուի քեզ ՚ի մեջ ածից:

* Ի Ճառընտրաց Ե. Գ. Գ.:

լուր զգրեալն իմաստութեամբ . ծառայն ւոյ Յակովբ
 յօրհնուինն զՌոբէն մինչև յերիս ազգ ոչ օրհնեաց,
 Արդ եթէ ոչ փրկին մեռեալքն, որով բանիւ օրհ-
 նեաց մինչև յերրորդ ազգն Յակովբ, եթէ յարութե
 յիշատակ ոչ իցէ : Լուր զինչ գոչէ Առաքեալ . եթէ
 բոլորովին մեռեալք ոչ յառնեն, ընդէր մկրտին յա-
 զագս մեռելոց : Քանզի որ ընդ օրինօքն էին յուսով
 յարութե խորհրդով իսկ եկեալ կացեալ մնային 'ի
 հանդերձեալ հաւատան որ յայտնելոց էր . որպէս ըն-
 թերցաքն՝ եթէ պատարագօք պաշտմամբք մաքրէին
 քահանայքն : Եւ որք անօրէնութիւն 'ի պատերազմի
 վիրաւորեալ անկանէին պիղծ գործովք՝ գտանիցին
 լցեալ պարտիքն որ ընդ գրով անկանէին, որպէս և
 իցեն պարտիք, որչափ ևս առաւել քահանայք նորոյ
 ուխտիս 'ի բաց բառնալ կարեն յիրաւի զպարտս յան-
 ցանաց 'որ պատարագօք և աղօթիւք լեզուաց :

ՎԼՍՆ ՆՆԸԵՑԵԼՈՑ *

Մի առաքէք զյուսահատուի ձեր առ դատաւորն,
 որ զգնացեալսն տրամեցուցանէ և զձեզ չարչարէ :
 Մի մեռելովք ձերովք մեռանիք զմահն ծածուկ . և
 կատարի այն՝ եթէ թող զմեռեալսն թաղել զմե-
 ռեալս իւրեանց : Մեռեալ որ թաղեալ է և ոչ սրբու-
 թիւն, և միւսն որ թաղեալ է անօրէնութիւն, մեռեալն
 զմեռեալն նստեալ լայ : Մեռեալ որ թաղեալ է ար-
 դարութիւն, և միւսն սաղմոսերգութիւն, կենդանին
 զկենդանին յղարկէ իաղաղութիւն : Մի յիշէք զմեռեալս
 ձեր առ աշխարանս և զհրաժարեալս ձեր առ ողբ, որ
 է հաշուան հասարակաց . և դարձեալ սգան շունչքն
 և մարմինքն մեռեալ վասն աշխարանաց ձերոց . ձեզ
 և նոցա տրամութիւն : Յուղարկեցէք զարտասուս ձեր
 աղօթիւք վասն հրաժարելոց ձերոց . զի և ձեզ և նո-
 ցա լինիցի շահ յառուրն կենդանման : Ընդունին շը-
 նորհս մեռեալքն այնոքիկ՝ որք յիշեցին զնոսա տրօք
 և աղօթիւք . ցնծայ ընդ առաջ նորա և օրհնէ զնա

* Ի Ճատընորաց Ժ. Գ. Գ :

և առաջի հրեշտակաց գոհանայ զնմանէ, զի 'ի ձեռն պատարագաց արար զյիշատակ նորա : Տրտունջ ունի մեռեալ զսիրելեաց իւրոց՝ որք ողբովք և աշխարանօք աշխարեն զյիշատակ նորա : Մեռեալքն տրտմին և դեքն խնդան . ընդ խորտակել ամանոյն և ընդ պատառել պատմութեանացն՝ նմին իսկ սատանայի որպէս տօն բարեկենդանի լինի, զի խառնեալ են կաքաւք պարուց նոցա ընդ անխրատս նոցա :

Ոսկերք մեռելոց որք 'ի գերեզմանս են, ահա ըմպեն զցօղն կենաց անուամբք իւրեանց՝ որ յիշին 'ի պատարագին առաջի նյ : Զի եթէ մեռեալքն օգտեցան 'ի նմանէ, ևս առաւել կենդանիքս օգտեսցուք 'ի նմանէ :

Երկուցեք և ամբարեցէք յիմաստուն միտս ձեր զի 'ի ժամանակի առաջի արկանիցէք վտանգեալ մտաց 'ի վշտաց օգնականութի . և զփրկութի ծաներուք : Զի և մեռեալքն յառնեն . սերմանեալքն կանգնին . թաղեալքն երևին . ննջեցեալքն զարթնուն : Տեսաք անդ զմահ յետոյ պարտեալ . զդժոխս աւերել յաղագս անդր երթալոյ Քրի . զգերեզմանս բացեալս . գոչեցեալ անդ ձայնս . զմեռեալս յարուցեալս : Տեսանիցէք զեղբարս ձեր յարուցեալս, և զփափագեալսն նոր առագաստին զընկերսն ընկալեալ յարբայութեն . և զբոլոր ազգն անդր բերկրեալ : Այսոքիկ եղիցին ձեզ մտիթարութի և հանգիստ :

ՅԼՆԿ

Ի ծնունդն Քրիստոսի	1 - 9
Ի քառասներեայ դալուստն	35
Ի տոնն բարերանութեան	45
Ի յարութիւն փրկչին	61
Յայլակերպութիւն տեսուն	65
Ի սուրբ խաչն աստուածընկալ	69
Յենովք և յԵղիա	79
Առ Յովսէփ	98
Յապաշխարութիւն նինուէացւոց	107
Վասն կերակրոց	125
Ի սուրբն Յովհաննէս Մկրտիչ	129
Ի սուրբն Ստեփաննոս նախավկայ	143
Ի վկայն արևելից	150
Ի յարութիւն մեռելոց	153
Վասն դատաստանին	159
Յաղաղս ապաշխարութեան	168
Յորդորումն պահոց	179
Յորդորումն ապաշխարութեան	184
Վասն երաշտի և վաշխառուաց	196
Վասն քնոյ և արթնութեան	211
Վասն հսկողաց	213
Յաղաղս խոնարհութեան	215
Վասն խորհրդոց մաքրութեան, պահոց և աղօթից	220—225
Աղօթք	227—276
Ճառ զղջման	277
Ի կտակէն	279
Վասն ննջեցելոց	280

